

Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ortaklıklar Kurmak: **Habitat Derneği'nin 30 Yılı**

Haşim Akman

**Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ortaklıklar Kurmak:
Habitat Derneği'nin 30 Yılı**

Haşim Akman

Proje Koordinatörü Ersin Kopuz

Editör Ceren Bilgin

Son Okuma Sevim Erdoğan

Kapak Tasarımı Fatih Can Yaman

Sayfa Tasarım ve Uygulama Gelengül Erkara

1. Baskı Kasım 2024, İstanbul

ISBN 978-605-81283-0-9

Baskı ve Cilt Sena Ofset

Yakuplu Mh. 194. Sk. Blok No. 1 Kapı No. 465

Beylikdüzü, İstanbul

www.senaofset.com.tr

Sertifika No 45030

"Habitat Derneği'nin 30 yıllık yolculuğunda yer alarak bu kitabın ortaya çıkmasında emeği olan tüm Habitat dostlarına ve destekleri için USB Certification ve Funika Holding'e gönülden teşekkürler."

Bu kitabın tüm yayın hakları Habitat Derneği'ne aittir. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ortaklıklar
Kurmak:

Habitat Derneği'nin 30 Yılı

Haşim Akman

İçindekiler

Giriş.....	9
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM: HER ŞEYİN BAŞLANGICI

Nereden çıktı bu Habitat?	17
Vancouver'dan İstanbul'a	20
Onca derdin arasında	24
"İstim arkadan gelsin"	27
Habitat II ve Türkiye	32
Boykot engeli	35
Habitat II ve tanıtım	40
Türkiye, sivil toplumu tartışıyor	43
Ve final: Sessiz sakin iki hafta	47
Habitat II'nin çıktıkları	49

İKİNCİ BÖLÜM: KOZADAN ÖRGÜTE

Gençlik Kozası	59
Sezai Hazır faktörü	62
Tek başına, pir aşkına	67
Çekirdek ekip	70
Youth for Habitat	80
Tamam mı, devam mı?	85
Örgüte doğru ilk adım	88
Mecburen dernek	92

Eskişehir Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı.....	95
Ulusal Gençlik Parlamentosu'na doğru	106
Yatay örgütlenme	109
17 Ağustos Marmara Depremi.....	113
Birkaç iyi insan	118
GAP için Gençlik ve Kültür Evleri.....	122
UGP kampanyaları.....	133
“En iyi uygulama”	136
İkinci Bölüme Işık Tutan Tanıklıklar	141

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YENİ BİNYILDA YENİ UFUKLAR

Yeni binyıl, yeni Türkiye.....	163
Microsoft'la başlayan özel sektör işbirliği	172
Eğitmen eğitimi	177
Habitat'ın dönüştürücü rolü	180
Hedef, genç girişimciler	184
Facebook İstasyon	188
GEN Türkiye	191
Gönüllülüğten profesyonelleşmeye	197
Habitat ve gelecek	208
Üçüncü Bölüme Işık Tutan Tanıklıklar	212

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE SİVİL TOPLUMUNA HABİTAT'IN KATKILARI

Yerel demokrasi ve Kent Konseyleri.....	245
Yerelde STK'ların gelişimini teşvik.....	249
Yatay örgütlenme modeli	252
Eğitmen eğitimi yöntemiyle kapasite geliştirme	254

Yurtiçi ve yurtdışı yerel Habitatlar.....	257
Sivil toplum, kamu ve iş dünyası arasında kalkınma odaklı köprüler kurmak.....	264
Dördüncü Bölüme Işık Tutan Tanıklıklar.....	267
 Sezai Hazır'a Veda.....	283
Sonuç	303
Teşekkür	307
Kaynakça.....	308
Görüşme yapılan kişiler	309

Giriş

Hemen hemen bütün sözlüklerde kahramanlık; adalet sağlamak, tehlikeyi göze almak, cesaret göstermek, büyük kötülüklerle mücadele etmek, kendini feda etmek gibi terimlerle tanımlanır. Kahraman da o büyük görevleri, işleri yerine getiren, eyleyen kişidir. Çok eski zamanlarda başlayıp günümüzde de devam eden kahramanlık ideolojisi, “kahramanın sonsuz yolculuğu” boyunca, toplumların değişmesinden bağımsız olarak, yeniden ve yeniden üretilir.

Kahramanlar, büyük, en büyük işleri başarıp, en görkemli anlatılara konu olmaya odaklılardır; “ya hep, ya hiç” ekseninde bir varoluş peşinde koşarlar. Oysa gerçek hayatta her şey görecelidir; asıl kahramanlar, çoğu zaman dikkatlerden kaçan ya da görmezden gelinen küçük işler ile o küçük işlerin halli için uğraşanlardır. Tıpkı kumsalda ters dönmüş deniz yıldızlarına kayıtsız, yürüyüşüne devam eden yetişkin ile her birini tek tek denize ulaştırmaya çabalayan çocuk gibi.*

Çoğu kişiye basmakalıp gelse de, Habitat Derneği’nin başlangıcında da yukarıda anlatılan çocuğunkine benzer bir çaba söz konusudur. Ekonomik krizin gölgesinde koalisyon hükümetlerinin

* Hikâye çok klişe, ama bilmeyenler için hiç olmazsa burada tekrarda sakınca yok: Güneş doğuşunun keyfini çıkarmak için okyanus kıyısında yürüyüşe çıkan adam, kıyıya vurmuş denizyıldızlarını tek tek alıp denize atan bir çocuğa rastlar ve yaklaşır sorar:

“Onları neden denize atıyorsun?”

“Güneş yükselince sular çekiliyor. Onları suya atmazsam ölürler.”

“Kıyı kilometrelerce uzanıyor ve binlerce denizyıldızı var... Ne fark edecek ki?”

Çocuk, karşısındaki adamın sorusunu tartar. Elindeki denizyıldızını denize atarken cevaplar:

“Bu denizyıldızı için fark etti.”

hüküm sürdüğü başkent Ankara'da siyasi çekişmelerin istikrarsızlığa kapı araladığı, olayların birbirini izlediği, olan bitenlerden ve gelecekte endişe edenlerin “Bi şey yapmalı” mırıldılarının pek de duyulmadığı bir toplumsal ve siyasal atmosfere denk gelir Birleşmiş Milletler Habitat II Konferansı.

1970'li yılların sonundan itibaren ekonomiyi liberalleştirerek Avrupa Birliği üzerinden küresel dünyaya eklenme sancıları içinde kıvranan Türkiye, Haziran 1996'daki Birleşmiş Milletler İkinci Habitat Konferansı'na ev sahipliği yapmak durumunda kalır. Her şey dört yıl önceden belirlendiği halde, birçok iş son dakikaya bırakılır. Geri dönüşü olmayan noktaya gelmenin telaşı içinde fark edilir ki uluslararası standartlardaki bu büyük toplantının temel bileşenlerinden biri olan sivil toplumu temsil niteliğine sahip yeteri kadar örgüt yoktur.

O yıllarda Türkiye'de yasal zorunluluk gereği kurulan meslek odaları bir yana bırakılacak olursa, işveren dernekleri, işçi ve işveren sendikaları ile insan hakları dernekleri dışında sivil toplum örgütü sayısı yok denecek seviyededir. Bu durum, Birleşmiş Milletler İkinci Habitat Konferansı'nın en önemli kısmını oluşturan “STK Forumu”nun yapılmasını da tehlikeye düşürür. Koskoca ülke, elbette altında kalacak değildir; tam da “O'na ‘Para yok!’ dediler ‘Bulunur’ dedi. ‘Ordu yok!’ dediler, ‘Kurulur’ dedi” örneğinde olduğu gibi, kollar sıvanır. Alanının uzmanı kişilerin “kolaylaştırıcı” sıfatıyla görev aldığı sağlık, kadın, engelli, çocuk, avukatlar vb. başka çalışma grupları (kozalar) oluşturulur. Sahipsiz durumdaki gençlik için daha sonra Youth for Habitat (Habitat için Gençlik) olarak anılacak bir Gençlik Kozası kurulur ve “kolaylaştırıcı” rolünü Sezai Hazır üstlenir.

Sezai Hazır ve yarı yaşındaki çoğunluğu liseli gençlerden oluşan ekip, azim ve heyecan içinde, tükenmez bir enerji ve yaratıcılıkla fırtına gibi çalışırlar. Hem yurtiçinde hem de yurtdışında

katıldıkları Birleşmiş Milletler toplantılarında diğer gençlerle, gençlik örgütleriyle kalıcı bağlar kurup Türkiye'nin Birleşmiş Milletler İkinci Habitat Konferansı'ndan yüz akıyla çıkmasında-ki en büyük rolü oynarlar.

Görevler tamamlanıp herkes konferans öncesi hayatına dönerken, aynı ekip ertesi yıl, Türkiye'nin de tarafı olduğu, bir yerel demokrasi programı olan Yerel Gündem 21'in yürütücülüğünü de üstlenerek "yola devam" kararı alır.

İlk adımları 1995 yılında atılan gençlik oluşumu, 1997 yılında Habitat II ve Gündem 21 Kararlarının Hayata Geçirilmesi İçin Gençlik Derneği adıyla resmîyet kazanır.

"Dünyanın bir ucundaki genç ile Türkiye'nin bir ucundaki genç arasında köprü olmak" mottosuyla yola çıkan ve zaman içinde kendini güncelleyerek 30 yılı geride bırakır.

Alışılmadık örgütlenme tarzı ve kamu-iş dünyası ve sivil toplum arasında köprüler kurma göreviyle dünyaya gençlik perspektifinden bakıp varlığını tamamen kendi gençliğinin dinamizmine ve çabasına dayandıran bir sivil toplum kuruluşu olan Habitat Derneği'nin 30 yıllık yolculuğunu konu edinen bu çalışma dört ana bölümden oluşuyor.

Birinci bölümde, Türkiye'de sivil toplum kavramının gündeme gelmesi, bir sivil hareketin ve örgütlenmelerin başlamasına vesile olan ve Habitat Derneği'nin içinde doğduğu Birleşmiş Milletler İkinci Habitat Konferansı süreci;

İkinci bölümde, Habitat sürecinde aktif bir rol üstlenen gençlik örgütlenmesinin uluslararası bağlantılarını da harekete geçirerek kendini inşası, Yerel Gündem 21 Programı bağlamında yürüttüğü Kent Konseyleri Gençlik ve Kadın Meclisleri ile Ulusal Gençlik Parlamentosu çalışmalarının yanı sıra GAP Bölgesi ve Marmara Depremi bölgesindeki gençlik merkezleri ve yerel örgütlenmeleri güçlendirme çabaları;

Üçüncü bölümde, kamuyla ortaklığını asgari düzeye indiren derneğin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda uluslararası şirketlerle birlikte kalkınma ağırlıklı projelere yönelmesi; ilk başlarda bir gönüllü hareketi olan derneğin, yeni dönemde profesyonelleşme sürecine yönelmesi; zaman içinde geliştirdiği network’ü daha da işlevsel kılmak üzere girişimciliğin teşviki için iş dünyası örgütleriyle geliştirdiği işbirliğini uluslararası boyuta taşıyarak GEN Türkiye’yi kurması;

Dördüncü bölümde, Habitat Derneği’nin Youth for Habitat yapılanmasından günümüze Türkiye’de sivil toplumun gelişimine sunduğu katkıları ele alınmaktadır.

Cumhuriyet’in 100. yılı olan 29 Ekim 2023 yılında yayımlanması planlanan kitap için ilk adım, 2022 yılının son aylarında atılmıştı. İçeriği, Habitat yolculuğuna ilk günlerden günümüze tanıklık etmiş 127 kişiyle yapılacak röportaj ile Habitat’ın dijital ortama aktarılmış arşivi ve diğer araştırma malzemesi oluşturmaktı. Sezai Hazır ve Emre Koyuncu röportajları tamamlanmıştı ki, 6 Şubat 2023 Depremi oldu. Habitat Derneği, tıpkı daha önce ‘99 Marmara Depremi’nde olduğu gibi, bütün varlığıyla deprem bölgesinin imdadına koştu. Ötelenen kitap çalışmasına da ancak Eylül 2023’te yeniden başlayabildik.

İlk röportajımızda Sezai Hazır, Habitat başkanlığını bırakmaktan kararlılıkla söz etmişti. Sonrasında görüştüğüm herkes, kendi Habitat deneyimlerinin yanı sıra, farklı bağlamlarda Habitat ile Sezai Hazır ilişkisi, başkanlığı bırakma isteği vb. konulardaki sorularımı da cevapladı. Son röportajımızı 29 Nisan 2024’te tamamladık. Ne yazık ki 13 gün sonra da, 12 Mayıs 2024 tarihinde Sezai Hazır’ı kaybettik.

Kitabın gövde metni farklı kaynaklardan derlenip tanıklıklarla desteklenen bilgilerle oluşturuldu. 127 kişiden röportajla toplanan tanıklıkların tamamına gövde metninde yer vermek teknik

açından mümkün değildi. Her biri farklı ve değerli deneyimleri azami ölçüde değerlendirmenin en uygun yolunu, ilgili bölüm sonlarına ek olarak yerleştirmekte buldum (Yeri geldiğinde dikkatli okur fark edecektir, ikisi dışında röportajların tamamı Sezai Hazır'ın sağlığında tamamlandı).

Çalışmaya başlayıp röportajlarımız ilerledikçe dinlediğim müthiş hayat hikâyelerinden, bir tür “Habitat virüsünün” varlığına ve içine kaçtığı insanları her dem genç kılıp farklılaştırdığına, onları farklı bir topluluğa dönüştürdüğüne ikna oldum. Nâzım Hikmet'in şiirinde tarif ettiği gibi:

Gelmiş dünyanın dört bir ucundan
Ayrı dilleri konuşur, anlarız
Yeşil dallarız dünya ağacından
Gençlik denen bir millet var ondanız

Bu kitaba başlayıp son noktayı koyana kadar geçen süre boyunca, yüz yüze veya online, muhteşem insanlarla tanıştım ve onlardan çok şey öğrendim. Ortaya güzel bir eser çıkardığımızı ümit ederek iyi okumalar dilerim.

Haşim Akman

BİRİNCİ BÖLÜM

HER ŞEYİN
BAŞLANGICI

Nereden çıktı bu Habitat?

Hemen her dilde bazı kelimeler zaman içinde anlam genişlemesine uğrar. Habitat da bunlardan biri. Latince kökenli kelime, İngilizcede 18. yüzyılın ortalarından itibaren doğa bilimleri alanında isim olarak “bir hayvanın veya bitkinin doğal yaşam alanı” karşılığında kullanılmış. Bu tanıma zamanla “insan” da eklenmiş ve “insan, hayvan ve diğer organizmaların varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli özelliklere ve kaynaklara sahip doğal çevre” olarak anlam genişlemesine uğramış. Her iki şekliyle de habitat, bilimsel çalışmalarda yaşayarak yaygınlaşmış. Ta ki 1972 yılına gelene kadar.

İsveç’in Stockholm kentinde 1972’de düzenlenen Stockholm Konferansı ya da resmi adıyla Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı, çevre sorunlarının küresel düzeyde ele alındığı ilk Birleşmiş Milletler (BM) konferansıydı. Sonuç deklarasyonunda yer alan “Birleşmiş Milletler tarafından **insan yerleşimleri (Habitat)** üzerine bir konferans düzenlenmesi” tavsiye kararı üzerine, üye ülkeler hazırlıklara girişti. İlk Habitat Konferansı için yer ve tarih belirlendi: Vancouver (Kanada), 1976. Habitat Konferansı’nın sekretaryasını ise BM’de görevli diplomatımız Dr. Üner Kırdar üstlenecekti.

Habitat Konferansı için üye ülkelerin her birinden bir rapor ile kısa bir tanıtım filmi istendi. O sırada İstanbul Nazım Plan Bürosu Dünya Bankası’yla bir proje yürütmekteydi. Dışişleri’nden gelen talep Büro’ya iletilirken “Dil ve mesleki bilgiye sahip”

birinin görevlendirilmesi istendi. Sonrasını, Türkiye'nin en eski UN-Habitat çalışanı Selman Ergüder anlatıyor:

Türkiye'nin Habitat'la teması, henüz Habitat teşkilatı kurulmadan başladı. 1976'da Kanada, Vancouver'da yapılacak toplantı için her ülkeden bir rapor ile kısa bir tanıtım videosu istenmişti. Videonun hazırlanması işini bana verdiler. Ben o sırada İstanbul Nazım Plan Bürosu'nda çalışan genç bir şehir plancısıydım ve zaten Büro'nun Dünya Bankası'yla ortak yürüttüğü bir projede görevliydim. O zamanki adıyla Mimar Sinan Üniversitesi Sinema-TV Merkezi'nin kurucusu Sami Şekeroğlu ile birlikte güzel bir video hazırladık. Yabancı dil bilmem ve mesleki bilgim sayesinde Türkiye'den gidecek delegasyona beni de dahil edip onurlandırdılar.

İmar İskân Bakanı rahmetli Nurettin Ok, İmar İskân Bakanlığı ile DPT'den birer kişi ve İstanbul Nazım Plan Bürosu'ndan da ben olmak üzere, dört kişilik bir heyetle Birleşmiş Milletler'in ilk Habitat toplantısına katıldık.

New York'ta Birleşmiş Milletle Kalkınma Programı'nda (*United Nations Development Programme-UNDP*) görevli Üner Kırdar Bey de Vancouver'a geldi. O bizden çok daha kıdemli bir diplomattı. Türk büyükelçiliklerinin de yardımıyla elimizden geldiğince orada başarılı olduk.

Konferans sonunda 64 maddelik bir deklarasyon (Vancouver Deklarasyonu) ve Eylem Planı kabul edildi. Habitat konferanslarının her 20 yılda bir tekrarlanması kararlaştırıldı. Böylece Habitat, "Birleşmiş Milletler'de insan yerleşimleri faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlamayı, sürdürülebilir insan yerleşimleri ve iskân programları konularında bilgi değişimi sunmayı ve kentlerde

10 Haziran 1976'da Vancouver'da düzenlenen Habitat I Konferansı'ndaki toplantılardan bir görünüm: Soldan sağa: Habitat Genel Sekreteri Enrique Penalosa, Konferans Başkanı Barney Danson (Kanada), Konferans Sekreteri Üner Kırdar ve Genel Raportör Adolf Ciborowski. Kaynak: Birleşmiş Milletler / Yutaka Nagata.

karşılaşılan sorunların çözümü yolunda ülkelere teknik yardım ve finansman desteği sağlamayı amaçlayan” ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından yetkilendirilen bir mekanizmanın adı oldu. BM İnsan Yerleşimleri Merkezi de (United Nations Centre for Human Settlements-UNCHS; günümüzde United Nations Human Settlements Programme-UN-Habitat) Kenya'nın Nairobi kentinde çalışmalarına başladı (1978).

O dönemde, dünya nüfusunun üçte ikisinin kırsal kesimde yaşaması, kentleşme ve kentleşmeye bağlı sorunların günümüzdekine kıyasla küçüklüğü, UN-Habitat'a desteğin de düşük seviyede kalmasına neden yol açtı.

Vancouver'dan İstanbul'a

BM, ilk Habitat Konferansı'nı izleyen süreçte Vancouver Deklarasyonu kapsamında farklı ülkelerde farklı konferanslar düzenlemeyi sürdürdü. Bunlardan biri de 3-14 Haziran 1992'deki Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı, diğer adıyla Yeryüzü Zirvesi'di.

Çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma konularında uluslararası bir anlayış ve Gündem 21 (Agenda 21) adlı bir eylem planı oluşturması bakımından son derece önem taşıyan Rio Konferansı'nda dönemin Başbakanı Süleyman Demirel de yer almıştı. Çok sayıda devlet başkanının konferansa katılmasından, oluşan atmosferden etkilenen Demirel, Türkiye'de de bir BM Konferansı düzenlenmesini istedi.

Birleşmiş Milletler'in programladığı toplantıların ev sahipliğini üstlenmenin en büyük kazancı, bir başka şekilde elde edilemeyecek uluslararası prestij. Bu ve benzeri nedenlerle beklenti içine giren ülkeler, BM toplantılarına ev sahipliği yapmak için birbirleriyle yarışabiliyor. Örneğin, Rio Konferansı sırasında 1994'te düzenlenecek Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın ev sahipliği konusunda Türkiye'nin de adı geçerken, Mısır daha atik davranıyor. Sıkı bir kampanya yürüten Mısır, ev sahipliğini kapıyor. Ancak yıllar sonra kaleme alınan bir anekdottan, o sırada Türkiye'nin işi ağırdan aldığını öğreniyoruz. Dışişleri kariyerinin 1988-1992 yıllarında New York'taki Birleşmiş Milletler Türkiye Delegasyonu'nda görev yapan Selim Yenel anlatıyor:

Yeryüzü Zirvesi olarak da bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'na katılan liderlerin grup fotoğrafı. Rio de Janeiro, Brezilya, 13 Haziran 1992. Arka sıranın sağ başında yer alan dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel başkanlığındaki heyet, Habitat II Zirvesi'nin İstanbul'da yapılmasını Birleşmiş Milletler'e bu zirvede teklif etmişti. Kaynak: Birleşmiş Milletler / Michos Tzovaras.

1991 yılının Genel Kuruluna gelindiğinde bir BM Nüfus ve Kalkınma Zirvesi'nin düzenleneceği açıklanmıştı. 1994 yılında yapılması öngörülen zirvenin ev sahipliğini kimin yapacağı daha belirlenmemişti. Henüz kimse ortaya çıkmamıştı. Bu konuda Türkiye'nin ev sahipliği yapabileceğini düşünmüştüm. Ancak Ankara'dan bir cevap gelene kadar Mısır adaylığını koymuş ve Kahire'de yapılması için yoğun bir kampanya başlatmıştı. Başka fırsatların ileride geleceğini ümit ederek konunun üstüne daha fazla gidemedim.*

Selim Yenel'in, kendini kötü hissetse de, başka bir fırsat beklemekten başka çaresi yoktur. Ankara'nın tutumu yüzünden maruz kaldığı iç burukluğunun acısını bir yıl sonra, bu sefer Ankara'yı küçük bir oldubittiye getirerek çıkaracaktır:

New York'taki son yılımda Habitat II'nin 1996 yılında düzenleneceği açıklandı. Bu kez faka basmayacaktım. Öğrenir öğrenmez Büyükelçim Mustafa Akşin'e danıştım ve onun da desteğini alarak Ankara'ya bu zirvenin ev sahipliğini

* *Açık Telgraf*, s. 174.

yapmanın yararlarını dile getirdik. Ankara'dan henüz bir talimat almadan Türkiye'nin aday olduğunu etrafta duyurduk. Neticede Genel Kurulun 22 Aralık 1992 tarihli kararının 47/180 onuncu maddesinde bu toplantının Türkiye'de yapılacağı açıklandı. Dört yıl boyunca elde ettiğimi düşündüğüm bu tek başarının daha sonra mekân ve hazırlıklar bakımından güçlükler çıkaracağını düşünmemiştim.*

Selim Yenel, o tarihte Türkiye'nin uluslararası çapta bir konferansa ev sahipliği yapabilme kapasitesini düşünmeyip hesapsız bir hevesle hareket ettiğini itiraf ediyor. Ancak Ankara'da durum, Başbakan Süleyman Demirel'in isteğiyle örtüştüğünden, siyaset cenahında olumlu bir yankı yaratıyor.

1992-2002 yılları arasında Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği görevini yürüten Fikret Toksöz, "Habitat'ın Türkiye'de yapılmasını öneren ve kabul ettiren o devrin Başbakanı Süleyman Demirel'di" diyor ve Başbakan'ın duyduğu heyecanı şu sözlerle aktarıyor:

Haziran 1992'deki Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda Habitat II'nin ev sahipliği ilkesel olarak Türkiye'nin üzerinde kalmıştı. Demirel Rio'dan Türkiye'ye döndüğü zaman İstanbul'da yaptığı basın toplantısında "Bundan sonra her şeyi sivil topluma soracağız. Sivil toplumla birlikte hareket edeceğiz" dedi. Bu, her ne kadar hiçbir zaman gerçekleşmediyse de, aslında Habitat'ın getirdiği ruhu, çevre meselesini artık sadece hükümetlerin çözeceğini, bunun için sivil toplum, yerel yönetimler, özel sektör ve kamu sektörünün birlikte çalışması gerektiğini anlatmak istiyordu.

* a. g. e., s. 174.

Aralık 1992'deki BM Genel Kurulu'nda alınan 47/180 sayılı kararla da Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı'nın ikincisinin (Habitat II) 3-14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da yapılması kesinleşti. Ankara'da hükümetin işi başından aşkındı.

Onca derdin arasında

A skerlerin 12 Eylöl darbesiyle siyaset sahnesinden silmek istediği Demirel, 1987 yılındaki referandumun ardından büyük bir azimle eski makamına yerleşmişti. Liderlik ettiği Doğru Yol Partisi 1991 genel seçimlerinden birinci parti olarak çıksa da milletvekili sayısı hükümet kurmaya yetmeyince o da Sosyal Demokrat Halkçı Parti'yle koalisyon kurmuş, silah zoruyla uzaklaştırıldığı başbakanlık koltuğuna seçmen iradesiyle yeniden oturmuştu.

Rio dönüşünde düzenlediği basın toplantısındaki “*Bundan sonra her şeyi sivil topluma soracağız. Sivil toplumla birlikte hareket edeceğiz*” sözleri, aslında hem kendisi hem de Türk siyaseti açısından yeni bir söylemin ipuçlarından birini veriyordu. Çünkü, Tanzimat'la birlikte yönümüzü çevirdiğimiz Batı dünyası, müthiş bir hızla küreselleşme doğrultusunda adımlar atıyordu. Türkiye'yi bu gelişmelerin bir parçası haline getiren 24 Ocak Kararları'na imzayı atan Demirel (1980), ekonomide liberalleşmenin düğmesine basmıştı. 12 yıl sonra sıra, siyasal ve toplumsal alanların liberalleşmesine gelmişti. 1990'lı yıllarda dünya artık eski dünya değildi ve Demirel de bunu çok önce görmüşü.

Berlin Duvarı'nın yıkılması (1989), sonraki yıllarda uluslararası siyasetin hayli hareketli yaşanacağını habercisiydi. NATO ve Varşova Paktı ülkeleri bloklaşmasının sona ermesiyle, piyasa ekonomisine yönelen Doğü Avrupa ülkelerinde demokratikleşme süreci başlatıldı.

Üyelerinin ekonomik entegrasyonu hedefiyle yola çıkan (1957) Avrupa Ekonomik Topluluğu, Maastricht Antlaşması'yla (1992) Avrupa Birliği'ne dönüşme yolunda önemli bir aşamaya geçti; Avrupa vatandaşlığı ve Avrupa Para Birimi (Euro) projesi başlatıldı. Ayrıca Birlik, Doğu Avrupa ülkelerini de içine alacak şekilde siyasi ve ekonomik bütünleşme sürecini hızlandırdı.

Aynı dönemde bilgisayarın ve internetin kazanmaya başladığı yaygınlıkla baş döndürücü bir hıza kavuşan teknolojik ilerleme, bilginin paylaşımında, iletişimde ve ticarete çığır açıcı bir rol oynayıp uluslararası ilişkileri ve siyaseti de derinden etkileyecekti.

Bu arada Türkiye, öteden beri süregelen ve barındırdığı çatışma potansiyeli nedeniyle ülkenin "toplumsal ve siyasal fay hattı" sayılan üç temel sorun (laik-dinci, Alevi-Sünni ve Türk-Kürt) yumağının içinde kendine çıkış yolu arıyordu.

Atatürkçü Düşünce Derneği'nin kurucu başkanı, hukukçu Prof. Dr. Muammer Aksoy'un; İslam'ı eleştiren düşünce ve kitaplarıyla sivrilen din bilgini, eski imam ve müftü Turan Dursun ile Türkiye'nin ilk kadın ilahiyatçısı Prof. Dr. Bahriye Üçok'un 1990 yılı başından itibaren, art arda suikastlarla öldürülmesi, korunmaya çalışılan ekonomik ve siyasi istikrar açısından iyiye işaret değildi.

Irak'ın Kuveyt'i işgaline karşı ABD'nin Bağdat'ı bombalamasıyla başlayan "Körfez Savaşı" sırasında Bağdat yönetiminin kullandığı kimyasal silahtan kaçabilen kuzey Iraklı Kürtlerin Türkiye'ye sığınması (1991), ülkenin güney sınırını hareketlendirdi.

Genel seçimlerde SHP listelerinden seçilerek Meclis'e giren Kürt milletvekillerinin yemin töreni sırasındaki sözleri nedeniyle başlayan kriz, giderek derinleşti. Irak'taki fiili durum sırasında silah gücünü artıran PKK'nın Güneydoğu'da ve sınır ötesinde Türk Silahlı Kuvvetleri'yle girdiği silahlı çatışmalarda sağladığı görece üstünlük, yurtiçindeki tepkileri artırdı. Hükümetin

çıkardığı Terörle Mücadele Yasası (1991), hak savunucusu dernek ve basın yayın organlarını da kapsıyordu.

Aracına yerleştirilen bombanın patlamasıyla gazeteci Uğur Mumcu (Ocak 1993) ile ertesi ay dönemin Jandarma Genel Komutanı Org. Eşref Bitlis’in uçağının görev uçuşu sırasında düşmesiyle ölümleri, pek çok soruyu beraberinde getirecekti. 24 Mayıs 1993’te, 33 silahsız erin, Bingöl karayolunda bindikleri yolcu otobüsünden PKK tarafından indirilerek kurşuna dizilmesi, toplumda derin bir infial yaratacaktı. Hemen ardından 2 Temmuz 1993’te Sivas’ta düzenlenen Pir Sultan Abdal Şenlikleri sırasında Madımak Otelі’nin radikal İslamcı bir grup tarafından yakılması ve çoğunluğu Alevi 33 yazar, ozan ve düşünürün hayatını kaybetmesi; üç gün sonra Erzincan’ın Başbağlar köyünü basan PKK’lı kalabalık bir grubun 33 köylüyü öldürüp köyü yakması, terörle mücadelede devletin “hâlin icabına göre” hareket etme, “rutin dışına çıkma” uygulamalarına kapı aralayacaktı. Nitekim ertesi yıl (1994) Demokrasi Partisi (DEP) kapatılacak, bazı milletvekilleri hapis cezasına çarptırılacaktı. “Terörü finanse ettikleri” gerekçesiyle adı uyuşturucu ticaretiyle anılan çeşitli isimler, “faili meçhul cinayetler” dosyasında yer alacaktı.

“İstim arkadan gelsin”

Her güne ayrı bir tedirginlikle uyanan o yılların Türkiye’sinde Habitat II’nin İstanbul’da yapılacağı BM Genel Kurulu kararıyla kesinleşince Dışişleri, durumu Başbakanlığa iletti. Başbakanlık da, konferans “insan yerleşimleri”ni ilgilendirdiğinden hazırlık çalışmalarını yürütme görevini Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na verdi. Konferans hazırlıklarının yürütülmesi sorumluluğu, 22 Aralık 1992’den Nisan 1994’e kadar, Dışişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı arasında gidip geldi.

O süre içinde Cumhurbaşkanı Turgut Özal ölmüş (17 Nisan 1993), Cumhurbaşkanlığı makamına Süleyman Demirel seçilmiş (16 Mayıs 1993), ondan boşalan Başbakanlık koltuğuna da Doğru Yol Partisi Genel Başkanı ve İstanbul Milletvekili Tansu Çiller oturmuştu (25 Haziran 1993).

Başbakan Tansu Çiller’in kurduğu 50. Hükümet 13 ay , 51. Hükümet 1 aydan kısa, 52. Hükümet 6,5 ay iktidarda kalabildi. İki yıldan az bir süre içinde beş ayrı kişi imar iskân; altı ayrı kişi dışişleri bakanı olarak görev yapmıştı.

Türkiye’de iç belirsizlikler söz konusuysen, BM’nin ilgili birimleri Habitat II hazırlık sürecinde atılması gereken adımları üzerine düzenli toplantılarını sürdürüyordu. Bunlardan biri de “Habitat II Konferansı’nın içeriğine ilişkin görüş ve önerilerin geliştirildiği” 25 Nisan-5 Mayıs 1993 tarihleri arasında Nairobi’de düzenlenen BM İnsan Yerleşimleri Komisyonu’nun 14. toplantısıydı.

İki ay önceki Habitat II Hazırlık Komitesi Organizasyon Toplantısı'na tamamı İmar ve İskan Bakanlığı'ndan oluşan bir heyet katılmış, Dışişleri konferanstan elini çekmişti.

Toplantıya konu hakkında yeterince bilgilendirilmeden bakan danışmanı sıfatıyla katılan Gencay Şaylan, olayın vahametini kavramakta gecikmedi. Türkiye'ye döner dönmez de İmar ve İskan Bakanı Onur Kumbaracıbaşı'na, "*Biz bu işin altından kalkamayız. Dışişleri'ne devredelim*" dedi. Gencay Şaylan'ın bu tutumunun sebebini, ertesi yıl Habitat II Proje Koordinasyon Birimi'nin (HPKB) başına getirilen Prof. Dr. Gürel Tüzün, "Habitat Güncesi"nde şu sözlerle anlatacağı:

Gencay Şaylan döndükten sonra İstanbul'da görüştüğümüzde, toplantıda delegelerin sürekli Türkiye'ye teşekkür etmesinin nedenini sonradan anladığını söylemişti. Meğer 1996'da Türkiye'de bir BM konferansı (Habitat II) yapılacaktı; üstelik bu toplantının hazırlıklarının yürütülmesi için Bayındırlık ve İskân Bakanlığı görevlendirilmiş. Ne var ki hazırlık toplantısına katılacak olan Gencay'a kimse bu konuda bilgi vermemiş. Ayrıca kimse işin boyutları ve zorlukları konusunda fikir sahibi de değilmiş. O da dönüşünde Bakan Kumbaracıbaşı'yla konuşarak bakanlığın bu işin altından kalkamayacağını ve işin bir an önce asıl sahibi olan Dışişleri Bakanlığı'na iadesini önermiş.*

Nairobi toplantısından sonra İmar ve İskân Bakanlığı, sorumluluğu "asıl sahibi" gördüğü Dışişleri'ne devretti. Her ne kadar Habitat II için yıllık bütçesinden pay ayrılmamış olsa da, İmar ve İskan Bakanlığı yatırımcı bakanlık olduğundan, bir yerden finansman aktarması mümkündü. Oysa Dışişleri'nin bu

* "Habitat Güncesi", s. 4.

türden bir imkânı hiç yoktu ve bu sorumluluk aktarma, tam da I. Çiller Hükümeti'nin kurulduğu gün, 25 Haziran 1993 tarihinde gerçekleşmişti.

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı'na bir yazı yazarak, Habitat II organizasyonuna ilişkin farklı bir birim oluşturulması ve sorumluluğuna getirilecek üst düzey yetkilinin Hazırlık Komitesi toplantıları da dahil olmak üzere, Habitat II ile ilgili tüm yurtdışı toplantılara Türk heyetinin başkanı sıfatıyla katılmasının koordinasyon ve tutarlılık açısından yararlı olacağını bildirdi.

Bu arada zaman Türkiye aleyhine ilerliyor, ilgili mahfillerde konferansın başka bir ülkede yapılması ihtimali bile tartışılıyordu. BM Sekreteryası'nda görevli diplomat Üner Kırdar'ın anılarından anlaşıldığı kadarıyla, bu aşamada BM devreye girdi:

Tarihin bazı ilginç boyutları oluyor. Örneğin, ben BM Sekreteryası'nda uluslararası görevli iken, 1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde gerçekleştirilmiş olan muhteşem Habitat I Konferansı'nın sekreterliğini yapmıştım. Yirmi yıl sonra, Habitat II Konferansı ülkemde akdedilecekti. Dönemin BM Genel Sekreteri Boutros Ghali, herhalde bu deneyimimi dikkate alarak, konferansın en iyi şekilde gerçekleştirilebilmesi için beni özel temsilcisi olarak tayin etti. Bunun üzerine ben bu amaçla hemen Ankara'yı ziyaret ettim.

Sayın Cumhurbaşkanı rahmetli Süleyman Demirel, bu konferansa büyük önem veriyordu. Ancak, hükümette ise böyle bir heyecan ve ilgi yoktu. Hatta BM ile yapılması için gerekli olan anlaşmanın imzalanmasını da sürünce-medede bırakıyorlardı. Bu durum ise New York'ta, bilhassa uluslararası sivil toplum örgütleri nezdinde, aleyhimize bir

havanın esmesine, hatta konferansın Cenevre’ye naklettilmesi için girişimlere neden oluyordu. Sayın Cumhurbaşkanlığı’na ziyaretimde bu durumu kendilerine arz ettim. Tüm olumlu ilgiyi gösterip, gereken talimatları verdiler.*

Türkiye’nin Habitat II organizasyonunun hangi bakanlığın sorumluluğu altında yapılacağını netleştirebilmesi, Üner Kırdar’ın “BM Genel Sekreteri Boutros Ghali’nin özel temsilcisi” sıfatıyla Ankara’yı ziyaretine kadar yaklaşık dokuz ay sürdü. Üner Kırdar, “İstim arkadan gelsin” adını verdiği bu tutumun yeni olmadığını söylüyor:

Türkiyemiz, Birleşmiş Milletler’in 1996’nın Haziran ayında yapılması öngörülen, 20. yüzyılın en son ve en kapsamlı uluslararası konferansına ev sahipliğini yapmaya talip oldu ve bu onuru kazandı. Ancak durum 1949 Avrupa Güreş Şampiyonası ile aynıydı. Ülkemiz ve kentimiz, böyle kapsamlı bir uluslararası konferansın yapılabileceği bir binaya sahip değildi. Gene “İstim arkadan gelsin” sendromu ile karşılaşmış olduk!.. Hem İstanbul Belediyesi’nin hem de devletin kasası boştu. Bu bakımdan Sayın Demirel, çok doğru bir kararla, konferansın ev sahipliği ile rahmetli Özal’ın kurduğu Toplu Konut İdaresi’ni görevlendirdiler.**

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in talimatıyla Dışişleri Bakanlığı, 7 Nisan 1994’te hazırlıkların yürütülmesi görevinin Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Başkanlığı’na verilmesini Başkanlık’tan istedi. Her şey jet hızıyla ilerledi ve Türkiye, 11-22

* Açık Telgraf, s. 116.

** Açık Telgraf, s. 115-116.

Youth for Habitat'ın 1997'de yayımladığı *Platform* adlı derginin 2. sayısında Üner Kırdar, Emre Koyuncu'ya verdiği "Katılım Evde Başlar" başlıklı röportajda Habitat II tecrübesinin Türkiye için önemini anlatıyor. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Nisan 1994 tarihlerinde Cenevre'de düzenlenen Habitat II Hazırlık Komitesi Birinci Toplantısı'na TOKİ Başkanı Yiğit Gülöksüz'ün başkanlığında, İlhan Tekeli ve Necat Erder'in de bulunduğu bir heyetle katıldı.

Habitat II'ye bizzat talip olan Türkiye, rahat rahat hazırlanmak yerine iki yılı boşa harcadığından, bu kez de "İstim arkadan gelsin" haletiruhiyesinden kurtulma telaşına düştü. TOKİ Başkanı Yiğit Gülöksüz'ün Cenevre'deki toplantıdan dönüşüyle çalışmalara hız verildi. "Habitat II hazırlık ve uygulama çalışmalarının yürütülmesi ve bu konuda gerekli finansal kaynakların temini ile harcamaların gerçekleştirilmesi" görevi tam olarak Eylül ayında resmîyet kazandı. Haziran başında göreve getirilen Prof. Dr. Gürel Tüzün, Ekim ayında da kurduğu Habitat II Proje Koordinasyon Birimi'nin (HPKB) direktörlüğünü üstlendi.

Habitat II ve Türkiye

İlk Habitat Konferansı, 1970’lerde artan kentleşme ve beraberinde gelen sosyal ve çevresel sorunlar üzerine odaklanmış, barınma konusunu temel insan haklarından biri sayıp küresel ölçekte insan yerleşimlerinin iyileştirilmesine dikkat çekmişti. O yıllarda dünyada hükümet dışı kuruluşlar-STK* (Non-governmental Organization-NGO), özellikle insan hakları ve çevre konularında farkındalık yaratmaya uğraşsa da, süreçlere dahil olabilecek derecede etkili değildi. Dolayısıyla hükümetler ve resmi delegasyonlar tarafından oluşturulan konferans, uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesini kararlaştırmıştı. İlerleyen yıllarda küresel ölçekte hızlanan kentleşmeyle birlikte kent yoksulluğu artmış, barınma sorunu derinleşmiş, altyapı, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal eşitsizlik sorunları da büyümüşü. Gelişmelerin paralelinde dünyada hükümet dışı kuruluşlar da göz ardı edilemeyecek ölçüde, karar süreçlerini etkileyecek güce ulaşmıştı. 1992’deki Rio Zirvesi’nde ise hükümet dışı kuruluşların toplantısının, ana toplantının 50 kilometre uzağındaki bir yere konulması tepkilere neden olmuştu. Oysa insan yerleşimlerine ilişkin sorunların çözümü sadece devletin değil, o yerleşimlerdeki tüm aktörlerin, yani yerel yönetimler, özel sektör, meslek kuruluşları ve hükümet dışı kuruluşların da etkin katılımıyla sağlanabilirdi.

* İngilizce *non-governmental organization*’ın birebir çevirisi olan “hükümet dışı kuruluşlar-HDK” terimi, Türkçede kısa bir süre kullanıldıktan sonra gündelik dilde yerini “sivil toplum kuruluşları” terimine bıraktı.

Bu nedenle BM, Habitat II’de konferansın sadece hükümetlerin platformu olmak yerine, hükümet dışı kuruluşlar ile yerel yönetimlerin de yer aldığı bir platform haline gelmesini kararlaştırdı. Temel amaca ulaşma araçları katılımcılık, yapabilir kılma (*enabling*) stratejisi ve yönetim (*governance*) olarak belirlendi. Hem hazırlık çalışmalarında hem de konferans sırasında geniş tabanlı katılımın sağlanması, söz konusu aktörlerin güçlendirilmesi, yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin yeniden tanımlandığı yeni bir yönetim anlayışının (yönetişim) yerleştirilmesi için çalışılması gerektiği vurgulandı.

Yeni düzenlemelere göre Habitat II Konferansı’nda Genel Kurul ile Ana Komite’ye ek olarak ikinci bir komite daha kurulması kabul edildi. “Ortaklık Komitesi” adı verilen bu komite, insan yerleşimlerinde devletlerin “ortakları” kabul edilen yerel yönetimler, STK’lar, akademisyenler, konut ve insan yerleşimleriyle ilgili meslek sahipleri, işçi sendikaları ve özel sektör gibi grupların temsilcilerinden oluşacaktı. “Ortaklık Komitesi”ndeki yerel yönetim temsilcileri, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA) ve Birleşik Kentler Örgütü (UTO) gibi uluslararası yerel yönetim birlikleri tarafından, ulusal düzeydeki yerel yönetim birliklerinin de görüşü alınarak belirlenecekti.

“Ortaklığı” oluşturan her birim, düzenlediği kendi forumunda ortaya çıkan görüş, değerlendirme ve önerileri komitenin her oturumunda, devlet temsilcilerine sunacak ve tartışacaktı. Ortaya çıkan rapor Genel Kurul’a sunulacak ve Konferans’ın resmi belgeleri arasında yer alacaktı. Böylece adı geçen kuruluşların görüşleri bir BM Konferansı’nda ilk kez “dikkate alınmış” olacaktı.

Habitat II için çizilen bu çerçeve, BM konferansları tarihinde “ortaklar” için en demokratik platformu sağlamanın yanı sıra, kent yönetim sisteminde çığır açacak nitelikteydi.

Hazırlık Komitesi Bürosu üyesi Türkiye, bu kararların alınmasında önemli bir rol oynamıştı. Konferansın yapılabilmesi için gereken mekânların yapımı, yeniden düzenlenmesi vb. teknik işler bir şekilde yürüyordu, ama “Ortaklık Komitesi”nde yer alacak “hükümet dışı kuruluşlar” konusu biraz daha çetrefilliydi; Türkiye’de konunun muhatabı yoktu çünkü.

6-12 Mart 1995 tarihleri arasında Kopenhag’da düzenlenen BM Toplumsal Kalkınma Zirvesi’ne katılan HPKB heyeti, Habitat II Sekretaryası ve BM yetkilileriyle görüştü. Zirve sırasında hükümet dışı kuruluşların etkinliklerine ilişkin gözlem ve incelemelerde bulundu. STK Forumu düzenleyicisi Jan Birket Smith’le de tanıştı.

Hükümet dışı kuruluşlar konusu, Habitat II Hazırlık Komitesi’nin 24 Nisan-5 Mayıs 1995 tarihleri arasındaki Nairobi’de düzenlenen ikinci toplantısında ele alındı.

Boykot engeli

Habitat II'nin Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleşeceğini kesinlik kazandığı bu tarihten itibaren yurtdışında etkinlik gösteren bazı sivil toplum kuruluşları, o dönemdeki asayiş sorunu kapsamında yer alan köy yakılması, zorunlu göç gibi insan hakları ihlallerini öne sürerek zirvenin İstanbul'da değil Cenevre'de yapılması için bir kampanya başlatmışlardı. Habitat II Konferansı sırasında düzenlenecek STK Forumu'nun hazırlıklarından sorumlu Uluslararası Habitat Koalisyonu da (Habitat International Coalition-HIC)* aynı görüşteydi. HIC Yürütme Sekreteri Enrique Ortiz, önce Habitat II Genel Sekreteri Dr. N'Dow'a, daha sonra da BM Genel Sekreteri Boutros Ghali'ye yazdığı mektupta bu konudaki görüşlerini iletmışti.

HIC tarafından Habitat II'ye ilişkin hazırlık çalışmalarını yürütmekle görevlendirilen Kanada'daki Rooftops örgütünün başkanı Barry Pinsky** ise, Habitat Sekretaryası'na yazdığı mektupta, Türkiye'de insan hakları konusunda olumlu gelişmeler

* Habitat Uluslararası Koalisyonu (HIC), 30 yılı aşkın süredir konut ve insan yerleşimleri alanında çalışan, yüzlerce kuruluş ve bireyin yer aldığı bağımsız ve kâr amacı gütmeyen bir birliktir. Koalisyon, toplumsal hareketler, toplum temelli kuruluşlar, destek grupları ve akademisyenlerden oluşmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. *Wikipedia.com*

** Barry Pinsky, on yıllardır dünya çapında düşük maliyetli konut geliştiren Rooftops Canada-Abri International'ın kurucu icra direktörüdür. Pinsky, 30'dan fazla ülkede ortaklarıyla birlikte çalışarak on binlerce savunmasız insana uygun fiyatlı evler sağlayan sosyal konut ve mikro-finance programlarına öncülük etmiştir. <https://www.gg.ca/en/honours/recipients/136-52890>

sağlanmadığı takdirde, HIC'in Habitat II etkinliklerine katılımının asgari düzeyde kalacağını belirtmişti.

Hazırlık Komitesi'nin Nairobi toplantısı, Habitat II için bir bakıma dönüm noktasıydı. Gürel Tüzün, bu sorunu nasıl aştıklarını şöyle anlatıyor:

BM'nin Nairobi'de düzenlediği hazırlık komitesinin ikinci toplantısına Habitat International Coalision'ın (HIC) temsilcileri de geldiler. Kanada'dan Rooftop adlı örgütün başkanı Barry Pinsky de oradaydı. Çünkü HIC, Habitat II'nin sivil toplum konusundaki işlerle ilgilenme işini Barry Pinsky'ye vermiş. Orada onlarla ciddi görüşmelerimiz oldu. İtirazlarını dinledik. "Sizi anlıyoruz. Birçok bakımdan da katılıyoruz, ama bu görüşlerinizi İstanbul'da ifade etmeniz çok daha değerli olur. Katılmamak yerine katılın ve görüşlerinizi orada dile getirin. Gelin, bizim aracılığımızla Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarıyla doğrudan ilişki kurun" dedik. Onları ikna ederek Türkiye'yi boykot fikrinden vazgeçirdik. Bunun üzerine hükümet dışı kuruluşlar forumunu nasıl düzenleyeceğimiz konusunda bize destek oldular.

HIC ve dolayısıyla Barry Pinsky, Türkiye'yi boykot fikrini koşullu olarak rafa kaldırmış, hatta yardım ve yardımcı olma sözü vermişti. Ancak Türkiye'deki STK'larla aralarında hiçbir bağlantı yoktu. Dahası, Türkiye'de bu konuya çok önem verenler sadece Mimarlar Odası, Tarih Vakfı gibi birtakım kuruluşlardı. Nairobi'nin ardından San Francisco'daki (21-25 Haziran 1995) STK toplantısında, İstanbul'da yapılacak STK Forumu için Uluslararası Kolaylaştırıcı Grup ile ona muhatap olacak ve Türkiye'de STK'ların hazırlıklarını kolaylaştırmak üzere de bir Ev Sahibi

Komite kurulması kararlaştırıldı. Sonrasını yine Gürel Tüzün anlatıyor:

Barry Pinsky, “Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları bir **Ev Sahibi Komite (ESK)** kursun. Size de Jan Birket Smith yardımcı olsun” dedi. Jan Birket Smith’i, bir ay önce gözlemci olarak katıldığımız Danimarka’daki BM Toplumsal Kalkınma Zirvesi’nde (6-12 Mart 1995) tanımiştık. Orada hükümet dışı kuruluşlar forumunu organize ediyordu. Nairobi’nin hemen ardından, 21-24 Haziran 1995’te San Francisco’da bir toplantı dizisi vardı. Orada da Habitat’la ilgili birtakım görüşmeler olacaktı. “Ev Sahibi Komite” temsilcisi San Francisco toplantısına katılacaktı. Fakat Türkiye’de henüz muhatapları olmadığı için o toplantıya da ben gittim. Bu yüzden zaman zaman “Sen burada Türk devletini mi yoksa sivil toplum kuruluşlarını mı temsil ediyorsun?” sorularına muhatap kaldım. “Merak etmeyin, onlar da örgütlenecekler” dedim ve mesele kapandı. 4 Ağustos’ta da “Ev Sahibi Komite” kuruldu. Ev Sahibi Komite’nin “evet” demesiyle Jan Birket Smith bizim hükümet dışı kuruluşlarla beraber çalışmaya başladı ve gerçekten çok yararlı oldu.

San Francisco’dan dönüşün ertesinde, 4 Ağustos 1995’te İstanbul’da düzenlenen 3. Ulusal Hazırlık Toplantısı’na katılan yaklaşık 60 STK, ESK’nın ilk nüvesini oluşturdu. Her ne kadar katılımcı STK sayısı zaman içinde iniş çıkışlar gösterse, her birinin mali ve yapısal sorunları bulunsa da ESK canla başla çalıştı. İlerleyen zaman içinde çok sayıda STK’ya ulaşım onlara ESK’ya katmak için çabaladı. Türkiye’deki STK’ların görece dağınık ve zayıf yapısı, sivil toplumu temsil yetenekleri, uluslararası çalışma

deneyimi eksikliği ve aralarındaki kısır çekişmeler ciddi sorunlar oluşturuyordu. Ancak ESK, her şeye rağmen üstlendiği sorumluluğu olabildiğince yerine getirdi.

ESK, kuruluşundan STK Forum'un gerçekleştiği 31 Mayıs-11 Haziran 1996 tarihine kadar farklı mekân, zaman ve araçlarla tanıtım organizasyonunun hep içindeydi. İstanbul ağırlıklı faaliyetler Ankara, Bursa ve Adana'yı da kapsayacak şekilde genişletildi. Çok sayıda üniversite ve liseye gidildi, sivil toplum etkinliklerine katılım sağlandı. Konuşmacılar Habitat II'den bahisle sivil toplumun önemi üzerinde durarak, daha çok sivil toplum temsilcisinin olayı sahiplenmesi için çağrıda bulundu.

Çalışmalara, ESK'nın yanı sıra tekil STK'lar ile "koza" (*caucus*) adı verilen, aynı konuyu değişik boyutlarıyla ele alan çeşitli STK'ların oluşturduğu destek grupları da yoğun biçimde katıldılar. Kozalar ile tekil STK'lar, bazen işbirliği içinde, bazen de bağımsız davranıp aralarında yatay bir örgütlenme yaratma çabasına da girdiler. Bunlar arasında, Fatih Belediyesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi, ANAP ve DYP Kadın Kolları, Çukurova Üniversitesi, TMMOB, Gençlik Kozası, Çocuk Zirvesi, Olimpiyat Evi, Çocuk Kozası, Yasal Çerçeve Kozası, İstanbul Barosu, Pimapen Kültür Evi, Lions Kulüpleri, Rotaryenler ve başka birçok koza toplantısı, dikkat çekenler arasındaydı.

Bilgilendirme ve tanıtım için ayrıca Cenevre'deki NGLS (Non-Governmental Liaison Services), Rooftops Canada ve hazır olduğu kadarıyla Tarih Vakfı STK Bilgi Merkezi'nin listelerine (İngilizce ve Türkçe) Bülten ve Ön Kayıt Formu gönderildi. Böylelikle, 10.000 kadar uluslararası STK'ya ulaşıldı.

Habitat II'nin temel kavramlarından biri olan sivil toplum temsilcilerinin, devlet ve hükümet organlarıyla birlikte, insan yerleşimlerine ilişkin sorunlara çözüm getirebilmeleri için "yapabilir kılınması" bağlamında Türkiye'deki çeşitli STK'lar ile

onların oluşturduğu kozalar, yerine göre –bilgi, örgütlenme ve mali bakımlardan– desteklendi.

Habitat II Hazırlık Komitesi’nin 31 Ocak 1 şubat 1996 tarihinde New York’ta yapılan üçüncü ve son toplantısına, bir kısmı Habitat II Koordinasyon Birimi desteği, bir kısmı da BM fonundan yararlanarak Türkiye’den 20 sivil toplum kuruluşunun temsilcisi katıldı.

Habitat II ve tanıtım

Habitat II Planlama ve Koordinasyon Birimi (HPKB) yurtdışındaki temaslarının yanı sıra, yurtiçinde de çalışmalarını yoğunlaştırdı. Görev planlaması, Organizasyon, Tanıtım ve STK Forumu olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştı.

Organizasyon, konferans altyapısının hazırlanmasından ülke raporunun oluşturulmasına, dış ve iç ilişkilerin yönetiminden tedarikçiler ile ayni ve nakdi destekçilerin sağlanmasına kadar her türden ihtiyacı karşılayacak görev birimleri tarafından yürütülüyordu.

Tanıtım, Habitat II Konferansı'nın amaçları, kapsamı ve katılımcıları hakkında kamuoyunu bilgilendirip konferansın önemini kavratmak kadar, konferans sonrası için de işlev göreceğinden önemliydi.

Belirlenen kuruluşlar, Habitat II için yurtiçinde üç aşamalı bir tanıtım çalışması hazırladı.

Kasım 1995'teki ilk kampanya konferansın amacı, kapsamı ve katılımcılar hakkında bilgilendirme ve konferansın önemi üzerine odaklanmıştı. Hedef kitle Habitat adını benimsemiş, "6 Milyar Dünyalı İstanbul'a Geliyor" sloganı beklenen heyecanı yaratmış, ama konferansın konusu ve amacı yeterince kavranmamıştı.

Mart 1996'daki ikinci kampanya "Kentine Sahip Çıkma", "Çözümde Ortaklık" ve "Aktif Katılım" kavramları çerçevesinde kentlilik bilincini öne çıkarmıştı. Bu bağlamda yerleşim sorununun çözümünde sadece merkezi hükümetlerin değil, aynı

Habitat II Konferansı'na ev sahipliği yapan Lutfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı'nın bitişiğindeki Maçka Sanat Parkı'nda konferansın gençlik günü etkinliğinin açılışını (9 Haziran 1996) yapan Habitat II Konferansı Genel Sekreteri Wally N'Dow ile dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz ve dönemin Şişli Belediye Başkanı Gülay Atıg. Park içindeki bir duvar, konferansa katılan gençlerin kaleme aldığı "Gençlik Bildirgesi"nde yer alan kavramlara göre çizilen eskiz doğrultusunda boyanmıştı. Bugün Habitat Derneği'nin logosunu oluşturan simgenin de içinde bulunduğu duvar resmi, uzun yıllar park sakinlerine eşlik etti. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

zamanda "kentte" yaşayan herkesin, toplumun tamamının ve sivil toplum kuruluşlarının da katılımının esas alınması, ilgili karar süreçlerinde sivil toplumun da temsil edilmesi gerektiği vurgulandı.

11-25 Mayıs 1996 tarihlerindeki üçüncü kampanya, hazırlık çalışmalarının tamamlandığını, Türkiye'nin Habitat II Konferansı yapmaya, konferans katılımcılarını ağırlamaya hazır olduğunu anlatıyordu.

Anlaşılmalı reklam ajanslarıyla yürütülen kampanyaya gazete ve televizyon kanalları da büyük destek vermişti. Kampanyanın kapsamının genişlik ve yaygınlığı, doğal olarak harcamaların da

kapsamı hakkında farklı kesimlerde soru işaretleri uyandırmıştı. Oysa Türkiye’nin tarihinde ilk defa bu çapta uluslararası bir toplantıda ev sahipliğini üstlenmesi, basın kuruluşlarında da bir tür gönüllülük yarışına yol açmıştı. Ünlü gazetecilerin hazırladığı özel haberlere gazete ve televizyonlarda yer verilmişti. Çok sayıda ilan, reklam, radyo spotu yayınlanmış; gazete ve dergilerin içinde tanıtıcı ekler (*insert*) dağıtılmıştı. Üstelik bunların çok büyük bir kısmı karşılıksız yapılmıştı.

Habitat II Planlama ve Koordinasyon Birimi (HPKB) Başkanı Gürel Tüzün, çalışmalar sırasında düzenlenen toplantılardan birinde bu kapsamda yöneltilen eleştiriye şu sözlerle açıklık getirmişti:

Milyarlara varan reklam harcamalarından söz edildi. Bu, gerçekten çok kimsenin kafasını kurcalayan bir durum. Fakat, sanıyorum böyle bir şey Türkiye’de ilk kez oluyor. Bütün televizyon kanalları, TRT ve özeller dahil, Habitat tanıtım kampanyası için üçer saat, yani 180’er dakika bedelsiz zaman verdiler. Başta en çok satanlar olmak üzere, bütün gazeteler 10’ar tam sayfa renkli ilan yerini ücretsiz sağladılar. Radyolar da gene bu kampanya için yaklaşık 10 saat ücretsiz zaman verdiler. Dolayısıyla, reklamlar için, malzemenin hazırlanması dışında, gazete ve televizyonlara bir şey ödemedik.***

* “Habitat Güncesi” s. 73-74.

** “Habitat Güncesi” s. 73-74.

Türkiye, sivil toplumu tartışıyor

Habitat II'nin herhangi bir aksaklık yaşanmadan tamamlanması için elden gelen her şey yapılıyordu. Diğer deyişle devlet tarafı, üzerine düşen yükümlülükleri yerine getiriyordu. Bunlardan biri de konunun “ortaklar” kısmını konferansa katmaktı.

Habitat II'nin “ortakları” yerel yönetimler, özel sektör, vakıflar, bilimler akademileri, profesyonel araştırmacılar, parlamenterler, sendikalar ve STK'lardan oluşuyordu.

İlgili görev ekibi, “Her ortağın hazırlık sürecinde ve Haziran 1996'daki Konferans ile paralel etkinliklerinde belirli bir rolü ve katılım biçimi vardır” notuyla yayınladığı çağrıda “ortaklar”ı şöyle tanımlıyordu:

Habitat II olarak da bilinen İkinci Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı bir “ortaklar” konferansı olarak tasarlanmıştır. Ortaklar kimlerdir? En küçük köyden en büyük megakente kadar uzanan insan yerleşimlerindeki bütün aktörler, bütün ilgililerdir. Başka bir deyişle, yerel yönetimlerden merkezi yönetime kadar yönetimin her düzeyi; özel sektör, akademisyenler, araştırmacılar, konut ve yerleşimle ilgili meslek sahipleri yani profesyoneller; sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve topluluk temelli örgütler (TTÖ'ler); kâr amacı gütmeyen vakıflar; işçi sendikaları ve parlamenterler.*

* <https://ilhantekelivakfi.org.tr/habitat/>

Tüm iletişim bilgilerinin de yer aldığı çağrı, yurtiçi ve yurtdışından katılımcılara gönderildi. Yurtiçinden çağrı, bakanlıklardan TBMM komisyonlarına, kamu kurum ve kuruluşlarından yükseköğrenim kurumlarına, yerel yönetim örgütlerinden odalar ve mesleki kuruluşlara, sendikalardan konut kooperatifleri birlikleri merkez üst birliklerine, konut ve inşaat sektörüyle ilgili kuruluşları ve STK’lar olmak üzere toplam 150 kurum ve kuruluşla ulaştırıldı.

“Ortaklar” kategorisini oluşturanlar arasında en sorunlu olan kesimi “STK’lar” oluşturunuyordu, çünkü bu konuda normlara uygun muhatap yok denecek kadar azdı. Her şeyden önce sivil alanda temsil yetkisine sahip kuruluşlarla ilgili, üzerinde uzlaşma sağlanmış bir tanım yoktu. Ortaya çıkan sorun, herkes için yeniydi. Gürel Tüzün anlatıyor:

Bugünkü Sivil Toplum Kuruluşu tabiri o dönemde henüz Türkiye’de yerleşmemişti. Habitat II Proje Koordinasyon Birimi (HPKB) olarak hazırladığımız ilk metinlerde biz “Hükümetdışı kuruluşlar” diye bir terim yarattık, o da tabii Non-governmental Organization’ın (NGO) bire bir çevirisiydi.

Türkiye’de Habitat II’ye kadar gönüllülük temelinde örgütlenmiş, herhangi bir çıkar grubuyla organik ilişkisi bulunmayan hak savunucusu dernekler, “demokratik kitle örgütü” adlandırılmasıyla ayrıştırılırdı. 1990’ların başından itibaren siyasi partiler dışında dernek, vakıf vb. örgütlenmelerin yaygınlaşması, uluslararası ilişkiler kapsamında yabancı vakıf ve kuruluşlarla yapılan işbirlikleriyle birlikte, “Non-governmental Organization”lar, gündelik dilde kullanıldığı şekliyle “NGO’lar” girdi hayatımıza. Eşzamanlı olarak STK ve “Üçüncü Sektör” kavramları da kullanılıyordu.

Habitat II'nin Cenevre'de yapılan Hazırlık Komisyonu I. Toplantısı'nın ardından Türkiye'deki "hükümet dışı kuruluşlar" konusu da bir dizi sempozyumla masaya yatırıldı.*

16-17 Aralık 1994 tarihleri arasında yapılan ilk sempozyumda, STK'ların gelişim tarihi; devlet, yerel yönetimler ve özel sektörle ilişkileri; demokrasi ve katılım sorunları gibi daha genel konulara odaklanarak STK'ların bir araya gelme ve aralarında iletişim kurabilme sorunları tartışıldı.

"Küçülen Dünyamızda Büyüyen Sivil Toplum" başlığını taşıyan 23-24 Haziran 1995 tarihli ikinci sempozyumdaysa sivil toplum kuruluşlarının yurtdışı ilişkileri ele alındı.

7-8-9 Aralık 1995 tarihindeki "Sivil Toplum Kuruluşları Arasındaki İletişim Sorunları ve Çözümler" başlıklı son sempozyumda "Proje Hazırlama, Uygulama ve Proje Yönetimi" konusunda bir de seminer düzenlenmişti.

İlk sempozyum, Türkiye'nin, konunun daha ne kadar başında olduğunu göstermesi bakımından öğreticiydi. İkinci oturumda Prof. Dr. İoanna Kuçuradi, "Hükümet dışı kuruluşlar" kullanımına itiraz etti:

İngilizcede ya da Fransızcada kullanılan "nongovernmental" teriminin Türkçedeki karşılığının ne olması gerektiği konusunda çok farklı düşünceler vardır. Kimimiz bunlara sivil toplum kuruluşları dedik (bizim toplantımızda bu tercih edilmiştir); kimimiz gönüllü kuruluşlar, kimimiz üçüncü sektör kuruluşları, kimimiz de "nongovernmental"i sözel olarak ama kavramı karşılayamadan çevirerek "hükümet dışı" kuruluşlar diyoruz. Ama... hükümet dışı sözcüğü ya da ifadesi "nongovernmental"i karşılamıyor...

* *Üç Sempozyum/ Sivil Toplum Kuruluşları*, Tarih Vakfı, İstanbul 1998.

Ve final: Sessiz sakin iki hafta

Büyük küçüklü derelerden oluşup denize akan nehirler misali, Habitat II Konferansı'nın uygulama ve izleme çalışmaları da pek çok koldan ilerleyip hedefine ulaştı. Konferansa 171 ülkeden 3.638 delege, 211 parlamenter, 627 yerel yönetim temsilcisi, 83 BM kuruluşu temsilcisi, 144 hükümetler arası kuruluş temsilcisi, 1.500 akredite sivil toplum kuruluşundan 2.523 temsilci katıldı. Konferansı 3.893 yerli ve yabancı basın mensubu izledi. Konferans boyunca 318 BM görevlisi ve 4.341 yerel görevli hizmet verdi. Böylece konferansa kayıtlı kişi sayısı 15.778'e ulaştı.

Habitat Zirvesi'nden birkaç gün önce başlayan ve günde en az 100 toplantının gerçekleştiği STK Forumu'na 634'ü Türkiye'den, 1.956'sı diğer ülkelerden toplam 2.598 organizasyona kayıtlı 2.565'i yurtiçinden, 5.985'i yurtdışından olmak üzere toplam 8.550 kişi katıldı. Etkinlik süresince toplantıları ayrıca 23.478 kişi günlük girişlerle izledi. Konferans sırasında bundan başka 850 firmanın katıldığı ve 25.000 kişinin izlediği bir de ticaret fuarı düzenlendi.

Habitat II Konferansı, 3 Haziran 1996 Pazartesi günü BM Genel Sekreteri Boutros Ghali ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in açış konuşmalarıyla çalışmalarına başladı. Konferans başkanlığına Cumhurbaşkanı Demirel seçildi. Açılıştan 12 saat önce, 2 Haziran 1996 Pazar gecesi Açık Hava Tiyatrosu'nda

yapılan ve yaklaşık 500 sanatçının katılımıyla gerçekleştirilen “Lirik Tarih” başlıklı açılış gösterisinde Türkiye’nin kültürel mozaïği müzik ve dansla yansıtıldı. İzleyenlerden büyük beğeni toplayan gösteriyi İstanbul Devlet Opera ve Balesi Genel Sanat Yönetmeni Yekta Kara ile Ali Taygun hazırlamıştı.

2 Haziran Pazar gecesi sanatsal bir etkinlikle başlayan Habitat II, 14 Haziran Cuma akşamı İstanbul Boğazi’nda, denizde ve Boğaziçi Köprüsü üzerinde yapılan ses, ışık ve havai fişek gösterileriyle sona erdi. O dakikalarda Türkiye, İstanbul’un 2004 Olimpiyat Oyunları’na ev sahipliği adaylığını da ilan etti.

“Kültür, mekân ve iktidar arasındaki çapraşık ilişkiler” üzerine araştırmalarıyla tanınan sosyolog Ayşe Öncü,* farklı bir pencereden bakarak kaleme aldığı Habitat II izlenimlerinde** şu noktalara dikkat çekiyordu:

Bu iki hafta boyunca İstanbul’da ne bombalı saldırılar, ne polis şiddeti, ne cezaevlerindeki açlık grevleri, ne de Kürt milliyetçilerinin sokak eylemleri yaşandı. Konferansın ana mekânı olarak belirlenen şehrin 19. yüzyıldan kalma merkezindeki hummalı yenileme faaliyetleri, herkesi hayrete düşürecek şekilde, açılış törenlerine yetiştirildi. Kaldırımlar yeniden döşenir, sokaklar asfaltla kaplanır, binalar yeni boyanır ve çiçekler ekilirken enkaz yığınları üzerinde aylarca acı içinde debelenmek zorunda kalan İstanbullular, yabancı konuklarıyla birlikte kendi şehirlerinin ne kadar güzel olduğunu keşfettiklerinde, insanların rahatsızlık ve masrafla ilgili şikâyetleri unutuldu.

* Prof. Dr., O tarihte Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi olan Ayşe Öncü, şu anda Sabancı Üniversitesi’nde görev yapıyor. Bkz. <https://ayseoncuc.com/tr/>

** “Habitat II in Istanbul: Dispatch from the U.N. Summit”, The Journal of the International Institute, v. 4, issue 1, Fall 1996; <http://hdl.handle.net/2027/spo.4750978.0004.110>

Habitat II'nin çıktıları

Başlangıç öyküsü her ne olursa olsun konferans sona erdiğinde Habitat II'nin gerçekleşmesi için yoğun çaba harcayan herkes sevinç ve mutluluk içindeyken, ilk günden itibaren politik, ideolojik ya da değişik kaygılarla farklı davranışlarda bulunanlar, başarıya ortak olmakta gecikmedi.

İlk kez bu büyüklükte uluslararası bir toplantıya ev sahipliği yapan Türkiye'nin başka büyük uluslararası organizasyonların da üstesinden gelebileceği görüldü.

Başta BM Genel Sekreteri olmak üzere, konuk devlet ve hükümet başkanları ile farklı düzeylerdeki çok sayıda katılımcı nezdinde, Türkiye'nin diplomatik, politik, kültürel ve turistik bakımlardan daha bilinir ve tanınır hale gelmesi gibi, Habitat II konferans ve zirvesinin sayılamayacak kadar çok, yararlı çıktısı oldu; konu hakkında, dönemin medyasında enine boyuna yazılıp çizildi, konuşuldu.

Habitat II'nin, bu kitabın da sebebini oluşturan iki temel çıktısı vardı. Bunlardan biri, aşağıda kısaca değinilen Türkiye sivil toplumuna etkileri. Diğeriyse geniş bir ortaklığa dayalı olarak alınmış olan bu küresel kararları yerelde hayata geçirme kararlılığı.

Habitat II, Birleşmiş Milletler'in 21. yüzyılın eşiğindeki dünyamızın temel sorunları konusunda bir bilanço çıkartıp çözüm yolları arayan tematik toplantılarının sonuncusuydu. Hemen her

toplantısında insanların yaşama ortamlarını sağlıklı, güvenli, adil ve yaşanabilir kılma amacını benimsemelerini sağlamak amacıyla devlet ve hükümet başkanlarını bir araya getiren BM, bu son toplantıya sivil toplum unsurlarını “ortaklık” düzeyinde katarak sivil toplumun geleceğin motor gücü olduğunu göstermiş oldu.

Nitekim yayınlanan “İnsan Yerleşimleri Üzerine İstanbul Deklarasyonu” ile Gündem 21 adı verilen sürdürülebilir kalkınma için yeni bir küresel ortaklığın başlangıcını ilan eden Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu pekiştiriliyor, alınan kararların yerele indirilerek ortaklıklarla hayata geçirilmesinde bireysel ve örgütsel anlamda sivil toplumun rolü özellikle vurgulanıyordu.

Hazırlık sürecinde birbirinden çok farklı politik ve kültürel yönelimlerdeki STK’ların ilk defa aynı çatı altında buluşmasıyla 1994 yılında başlatılan STK Sempozyumları dizisi, Türkiye’deki STK’ların kendi durumu ve sorunları üzerine düşünmesine de imkân sağladı. STK’lar Habitat hazırlıkları için oluşturulan ulusal komitede yer aldılar ve Habitat II Ulusal Rapor ve Eylem Planı’nın hazırlanmasında diğer aktörlerle birlikte rol oynadılar.

Habitat II, her şeyden önce Türkiye’deki sivil toplum hareketinin gelişimi için bir fırsat yarattı. Var olan STK’lara, hazırlık sürecinde, sayıları az da olsa yenileri eklendi. Mevcut STK’ların birbirlerini tanımaları, uluslararası sivil toplum hareketinin network’üne katılmaları sağlandı. STK’lar, uluslararası bir toplantı sürecinde yer alma deneyimi kazanırken, STK Forumu’na katılan yabancı kuruluşlarla da tanışma, kaynaşma ve işbirliği imkânları edindi.

Ev Sahibi Komite bünyesinde kadın, gençlik, çocuk, insan hakları gibi alanlarda kurulan kozaların, toplantı gündemine bağlı olarak sadece İstanbul ve birkaç büyük şehirde değil, Anadolu’nun farklı yerleşim yerlerinde yürüttüğü çalışmalar, o yöre insanlarında Habitat değerleri konusunda farkındalık yarattı.

Habitat II'nin çıktıları BM'ye üye ülkeleri küresel bir taahhüt ve eylem planına davet ederken sıklıkla 1992 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın çıktılarına (Gündem 21) atıf yaparak bu belgeyi benimsediğini ve tamamladığını vurguluyordu. Bu iki çıktı, insan yerleşimleri ve doğal çevresindeki sorunlara kararlılıkla müdahale etmek üzere yerel düzeyden başlayarak ortaklık temelinde eylem çağrısı yapıyordu. Bu nedenle Habitat II'nin çıktılarını daha iyi anlamak için Gündem 21'e bakmak gerekir.

“İnsanlık tarihsel bir dönüm noktasındadır” cümlesiyle başlayan Gündem 21, ulusların aralarındaki ve kendi içlerindeki eşitsizliklere, giderek artan yoksulluk, açlık, hastalık ve cehalete, ekosistemlerdeki kötüleşmeye dikkat çekiyor; çözüm yolunun temel ihtiyaçların karşılanmasından, yaşam koşullarının iyileştirilmesinden, ekosistemlerin daha iyi korunmasından geçtiğini ve bunun da ancak “küresel ortaklık” sayesinde mümkün olabileceğini gündeme getiriyordu.

Gündem 21, gelecek yüzyılda (21. yüzyılda) çevre ve kalkınmayı etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin, yerel yönetimlerin ve tüm bağımsız sektörlerin üstlenmesi gereken faaliyetleri tanımlayan, hükümetler tarafından kabul edilen en kapsamlı eylem planıydı.

Bu bağlamda, tüm dünyada geleneksel yönetim anlayışı, yurttaş taleplerine duyarlı, onları birer paydaş olarak karar verme sürecine katan; saydam ve demokratik denetime açık; tabana dayalı, dolayısıyla gücünü halktan alan yeni bir yönetim şekliyle, “yönetişim”le yer değiştirmeliydi. Ülkelerde merkezi yönetimlerle uluslararası topluluğun paydaşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer yerel aktörlerden oluşmalıydı.

Gündem 21'in temel yaklaşımı, tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların

yaratılması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin, bu sonunculara daha fazla yetki devri anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümet ve hükümet-dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve halkın etkin katılımının sağlanması gibi öncelikler üzerine bina* ediliyordu.

Ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümü yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olduğundan, belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliği belirleyiciydi. “Yerel Gündem 21” kavramı bu noktada ortaya çıktı.

Merkezi yönetimler, Gündem 21 içinde Yerel Gündem 21’in yer almasına uzun bir süre itiraz ettiler. En nihayetinde her ülkedeki yerel yönetimlerden kendi belde halklarıyla katılımcı bir süreci başlatmaları ve 1996 yılına kadar kendi yerleşimleri için uzlaşmaya dayalı bir Yerel Gündem 21 oluşturmaları konusunda görüş birliğine varıldı. Açıktır ki Gündem 21’in başarısı, belirlenen hedeflerin yerele indirilip bütün “ortakların” katılımıyla uygulanmasına bağlıydı. Türkiye için de Yerel Gündem 21’in ortaklık mekanizmalarını 1997 yılında başlatılan proje** ile genelde Kent Konseyleri ismi altında bir araya gelen yerel paydaşlar oluşturacak, Kent Konseyleri, Kadın ve Gençlik Meclisleri, Çocuk, Engelli ve Yaşlılar Platformu gibi özel ilgi alanlarına yönelik çalışma gruplarıyla desteklenecekti. Yerel Gündem 21 kavramı, Habitat II Konferansı sonrası yerel habitat kavramıyla buluşuyordu.

* Sadun Emrealp (haz.), *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı...*

** Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamaları 1997 yılı sonunda T.C. Bakanlar Kurulu kararıyla ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) desteğiyle Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı’nın (IULA-EMME) koordinatörlüğünde yürütülen Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi ile başlamıştır. İki yıl süren projenin ardından takip projeleri yapılmış ve Türkiye Yerel Gündem 21 Programı adıyla destek faaliyetleri uzun yıllar devam etmiştir.

Habitat II'nin hemen ertesinde, iş henüz resmîyet kazanmadan, ülkede bazı kent ve kasabalarda yerel yönetimlerle STK'lar, gayriresmî olarak, yerel eylem planlarının oluşturulmasına yönelik ortak çalışmalar başlatmıştı. Bu tür yerel girişimlerin ilk ve en başarılı örneği Bodrum Habitat Konferansı'ydı.

Akdeniz Ülkeleri Akademisi Vakfı* ile Bodrum Belediyesi'nin 7-21 Ekim 1996 tarihleri arasında birlikte gerçekleştirdiği konferansa merkezi yönetim temsilcilerinin yanı sıra, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve STK'lar katıldı. Türkiye'nin bu ilk yerel Habitat Konferansı'nda, 20 farklı kovanın yürüttüğü çalışmalar sonucunda bir iş programı hazırlandı. Bodrum Yarımadası'nı kapsayan bir yerel eylem planı niteliğindeki "Bodrum İş Programı"na ek olarak, İstanbul Konferansı'nın ilke ve amaçlarına bağlılık vurgulandı; yerel sorunlar ile çözümlerinin dile getirildiği "Bodrum Deklarasyonu" da kabul edildi.

Bodrum Habitat Konferansı'nın "en başarılı örnek" oluşturması bir tesadüf değildi kuşkusuz. Orada, başta Akdeniz Ülkeleri Akademisi Vakfı olmak üzere, yerel yönetimin ve sivil toplumun örgütlülüğü de kolaylaştırıcı faktörlerdi.

Bodrum kadar örgütlü olmasa da İstanbul, Ankara, Bursa, Eskişehir, Çanakkale, İzmir Aliğa ve Urla'nın da yer aldığı 10'dan fazla kent ve kasabada da yerel habitat çalışmaları yürütülmeye başlanmıştı. Başta Kadıköy ve Esenyurt olmak üzere, İstanbul'un ilçelerindeki çalışmalar yerel yönetimlerle STK'ların işbirliğine dayanırken, Ankara'da merkezi ve yerel yönetimlerle STK işbirliği söz konusuydu. O sırada Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri olan Fikret Toksöz anlatıyor:

Türkiye'de Yerel Gündem 21 henüz resmen başlamadan, sivil toplum-kamu işbirliğinin bazı belediyelerde

* <https://academia.org.tr>

Yerel Gündem ya da Kurultay gibi isimlerle yürütülmesine destek oldum. Antalya ile Bursa belediyeleri, hemen hemen eşzamanlı olarak bu ortaklığa gayriresmi öncülük eden iki belediyedir.

Habitat Konferansı sonrasında demokratik yerel yönetişime yapılan vurgu, ev sahibi ülke olarak Türkiye’de özellikle yerel yönetimler ve sivil toplum tarafında bir sorumluluk bilinci yaratmıştı. Habitat II hazırlık sürecinde “Ev Sahibi Komite”ye bağlı olarak kurulan kozalar, Türkiye’deki STK’ların örgütsel yetersizliği, var olanların zayıflığı, finans yetersizliği vb. sebeplerden, kent dışına çıkamıyordu. Ancak Gençlik Kozası, hem gençliğinin hem de “Habitat ruhunun” hakkını vererek inisiyatif kullandı, Anadolu’ya açıldı. Böylece gençlik, Habitat II’nin “en aktif kesimi” olarak kayıtlara geçti:

Gençlik Türkiye’deki “ortaklar” arasında en aktif kesimi oluşturmaktadır. Youth for Habitat’ın Türkiye birimi, insan yerleşimlerinin karşı karşıya olduğu sorunlar ve çözümleri ile Habitat II Konferansı konularında gençliği bilinçlendirmek amacıyla, bütün ülkeyi kapsayan, yaygın ve yoğun bir kampanya yürütmektedir. Ayrıca, Kasım 1996’da Viyana’da yapılan Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Forumu’nda alınan karar uyarınca, Youth for Habitat tarafından Eylül 1997’de Türkiye’de, Rio ve İstanbul Konferansları ile ilgili olarak bir uluslararası izleme toplantısı düzenlenecektir. Dünyanın dört bir yanından gençlik temsilcilerinin katılacağı bu toplantıyla ilgili, ulusal düzeydeki hazırlık toplantıları sürmektedir.*

* “Rapor: Habitat II İzleme ve Uygulama Çalışmaları” Bkz. <https://ilhantekeli-vakfi.org.tr/habitat-kutuphanesi/>

Dikkatli okurun gözünden kaçmamıştır: Yukarıdaki alıntıdan önce kurulan iki cümleden ilkinin öznesi “Gençlik Kozası”, ikincininse “gençlik” tir. Alıntıda da övgü ve vurgu, baştan sona “gençlik”, yani insan yaşamında yer alan çocukluk ile yaşlılık arasındaki bir ara kategori üzerinedir. Habitat II sona erdikten sonra kozalar işlevlerini tamamladığından “Gençlik Kozası” da hükmünü tamamlamıştı. Dolayısıyla bütün STK’lar eski konumlarına çekilmişti. Ancak, başlangıçta herhangi bir yeri, konumu olmayan, daha doğrusu yalnızca bir “koza”dan ibaret olan “gençlik”, çalışmaya devam ediyordu. O da, yukarıda işaret edildiği üzere, “Youth for Habitat’ın Türkiye birimi” adıyla çalışıyordu. Zaten zamanla Habitat Türkiye’de bir zirvenin ya da bir Birleşmiş Milletler programının adından çok, bu gençlerin yürüttüğü işlerle anılır oldu.*

Öyleyse sıra “kozanın” oluşumuna, içinde olup bitenlere ve kozadan neyin çıktığına bakmaya geldi.

* Kitabın devamında o günlere dair deneyimlerini aktaran kişilerin anlatımındaki “Habitat” adı, derneği işaret etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KOZADAN ÖRGÜTE

Gençlik Kozası

Habitat II’de “ortaklar” başlığında tanımlanan toplumsal kesimler, meslek örgütleri, odalar, kooperatifler, sendikalar, vakıflar vb. STK’lar aracılığıyla temsil ediliyordu. Hem mevcut STK’ların temsil yetkisi, yeterliliği gibi ciddi tartışma yaratan konular tam olarak çözülmediğinden hem de katılımı genişletmek bakımından STK’ların kozalar biçiminde çalışması yoluna gidildi. Böylece, örneğin çevre sorunlarıyla ilgilenen birden fazla dernek ve/veya kişiler Çevre Kozası adı altında çalışacak; görüş, düşünce ve önerilerini belirlenen bir “kolaylaştırıcı” aracılığıyla iletecekti. Benzer şekilde kadın, çocuk, engelliler, sağlık, spor vb. başlıklı kozalar oluşturuldu. Kozalar, ilgi alanlarında yer alan birey ya da topluluklara ulaşır Habitat II ve STK Forum’un anlam ve önemini anlatacak, en geniş katılımı sağlamaya uğraşacaktı.

Toplumun en geniş kesimlerinden birini oluşturan gençlik, o tarihte, sivil toplum alanında Leo ve Rotaract Kulüpleri ile AIESEC* ve Türkiye İzcileri gibi son derece dar bir kesimi kucaklayan kuruluşlar dışında, temsiliyetten yoksundu. Ancak o anda bir “Gençlik Kozası” kurmaktan başka yapacak pek de fazla bir şey yoktu. Konferansa, kurucusu olduğu Kadın Emekini

* AIESEC (Association Internationale des Étudiants en Sciences Économiques et Commerciales - Uluslararası İktisadi ve Ticari İlimler Talebeleri Derneği), “Dünyada kültürlerarası etkileşim oluşturabilmeyi” amaçlayan yedi ülkeden yedi genç tarafından 1948’de kuruldu; 1954 yılında da Türkiye’de faaliyete geçti.

HABİTAT

Gençlik kozası hazırlık çalışmaları

HABİTAT II kapsamında, etkinliklerini gerçekleştirecek olan Gençlik Kozası, çalışmalarına, Kasım 1995'de başladı. Kasım ayından beri hızlı ve yoğun bir tempoyla çalışan Gençlik Kozası'nın başkanlığını Sezai Hazır yürütüyor. Uluslararası Gençlik Bahai'nin ve Youth for HABİTAT II'nin de Türkiye temsilciliğini yürüten Sezai Hazır, hazırlık aşamasını şöyle özetledi: "1994-1996 arasında, Youth for HABİTAT II için Cenova, Nairobi ve New York olmak üzere üç yerde hazırlık toplantısı yapıldı ve 5 utada organizasyon sağlandı. (New York, Nairobi, İtalya, Türkiye, Doğu Bloku Ülkeleri). Biz 1995'de örgütsel bir çalışma baş-

Gençlik Kozası Başkanı Sezai Hazır

lattık. 18 ilde toplantılar gerçekleştirdik. Çalışmalarımıza, Belediye Başkanları, Vahiler destek verdiler. Mart ve Mayıs aylarında 2 sempozyum düzenledik. Bu sempo-

zyumda, gençliğin sorunları, beklentileri ve çözüm önerilerini tartıştık. Hazırladığımız raporu da 6. Ulusal Kongrede sunduk.

HABİTAT II sonrasında, tüm bu çıkan sonuçların, yapılan çalışmaların Türkçe ve İngilizce broşür ve video kaset haline getirilerek eğitim amaçlı olarak kullanılmasını istiyoruz."

Yaklaşık 80 kuruluşun yer aldığı Gençlik Kozası'nda, AİSEC, ELSA, Boğaziçi Üniversitesi İşlerme Klubü, Marmara Üniversitesi Management Klub'ün yanı sıra, birçok lise ve üniversite de gönüllü olarak faaliyet-te bulunuyor.

Yeşim Akyüz

Sezai Hazır'ın Gençlik Kozası çalışmalarını anlattığı bir gazete kupürü, Haziran 1996. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Değerlendirme Vakfı (KEDV) adına katılan Şengül Akçar, bu süreci şöyle anlatıyor:

1996 yılındaki Habitat II Konferansı'nın hazırlık çalışmaları sırasında, Türkiye sivil toplum kuruluşları olarak inisiyatif almış ve hemen hemen bütün sivil toplum kuruluşları bir araya gelerek NGO Forumu için bir Ev Sahibi Komite kurmuştuk. Sezai ile ilk kez orada tanıştık. Kadın Emeği Değerlendirme Vakfı kuruluşunun 10. yılındaydı o sırada ve biz ulusal komitedeydik. Katılımın genişlemesi ve kapsayıcı olması için sivil toplum kuruluşları arasında hem tematik çalışma grupları hem de kadınlar, gençler ve çocuklarla çalışan ve onların sesini duyuracak olan gruplarlar oluşturmaya çalışıyorduk. "Koz" diyorduk o çalışma gruplarına. Gençlik Kozası'nın kolaylaştırıcılığını Sezai üstlenmişti. Ev Sahibi Komite'ye Sezai, herhangi bir kuruluş adına değil, Gençlik Kozası kolaylaştırıcısı ve bir birey olarak katılıyordu.

Gençlik Kozası'nın kolaylaştırıcısı, Ev Sahibi Komite'de bireysel olarak yer alanların en genci, 37 yaşındaki Sezai Hazır'dı ve o, sivil toplum alanında yararlı olabilmek için kendini çoktan hazır etmişti.

Doğu Akdeniz Üniversitesi'ndeyken bir insan kaynağını geliştirme vakfında çalışmak üzere 1995'te İstanbul'a gelen Furuzan Güyer de, Bilsak'ta* toplantılar düzenleyen Ev Sahibi Komite'de bulur kendini. Güyer, "İlk başta ne olduğunu bilmiyordum, öğrendim" diyerek anlatıyor:

Ben AIDS üzerine bir AB projesinin koordinatörüydim. Bir doktor arkadaşım Ev Sahibi Komite'de "Sağlık Kozası"nı kurduk. Kozamızda narkotikler, alkolikler, Kalp Vakfı, belediye gibi 18 kuruluş ya da bireysel temsilci vardı. O arada bir dolu insanla tanıştım. Onlardan biri hâlâ çok sevdiğim dostum ve arkadaşım Sezai Hazır'dı, Gençlik Kozası'nı kuruyordu. Sağlık dışında Çevre Kozası, mimarların çalıştığı bazı kozalar da vardı, ama hiçbirisi çok etkin değildi. Bizimkiyle beraber Şengül Akçar'ın başında olduğu Kadın Kozası da çok iyiydi, ben onların toplantılarına da katılıyordum, ama en etkin olanı Sezai'nin Gençlik Kozası'ydı.

* Bilsak (Bilim ve Sanat Kültür A. Ş.) İstanbul, Cihangir'de, beş katlı bir binada 1984 yılında bir grup sanatçı ve bilim insanı tarafından kurulan merkez.

Sezai Hazır faktörü

1 950’li yılların ikinci yarısında doğanlar, ülkenin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve siyasal koşullar nedeniyle örgüt, örgütlü hareket, örgütlü mücadele gibi kavramlarla ya lise yıllarında tanışır ya da üniversitede “örgütlenir”di. İki kutuplu dünyanın yansıması olarak siyasetin kalın çizgilerle sol ve sağ adıyla bölündüğü o dönemde, “iktidarı ele geçirmeyi istemeyen” taraf olmak, diğer deyişle bitaraf kalmak, büyük beceri gerektirirdi. Sezai Hazır yaşı itibarıyla o süreçten başka bir farkındalıkla, insanı sınırlayan tanımların dışında kalarak, özgürlükçü bir tutumla geçmişti:

Üniversite yıllarımda ne bugünkü gibi Türkiye’nin her yerinde üniversite ne de AIESEC dışında sivil toplum kuruluşu diyebileceğimiz herhangi bir gençlik örgütü vardı. AIESEC’e de zaten sadece biraz dil bilen, ekonomik durumu da uygun mühendislik ve işletme öğrencileri katılabilir-di, çünkü AIESEC uluslararası bir organizasyondur. Gençlik örgütlerinin hemen hemen tamamı sağ ve sol görüşler arasında paylaşılmış gibiydi. Okullar da öyle. Herhangi bir siyasal görüşle bağlı olmayan bir sivil toplum kuruluşundan bahsedemiyorduk bile. Okuduğum Yıldız Teknik Üniversitesi’nde sol görüş hâkimdi. Ben özgürlükçüydim, ama o dönemde kendimi hiçbir zaman herhangi bir kalıp içine koymadım. İnsan olarak herkesle ilişki içinde bulunmanın

doğruluğuna inandım. İki kutuplu bir dünyanın bize dayattığı bir ortam vardı o dönemde ve henüz düşüncelerim de tam olarak şekillenmemişti. 1970’li yılların “Çin mi, Rusya mı, Arnavutluk mu?” ekseninde tartışılan sol düşüncesinde insan, çevre, kadın hakları ve benzeri konuları tartışmaya yer yoktu. O dönemin kuralcılık ve şekilciliğinin ruhuma uygun olmadığından emindim. Özgür düşünebilmek, farklı bakış açısına sahip olup olaylara daha sağlıklı bakabilmek benim için her zaman çok kıymetlidir.

Berlin Duvarı’nın yıkılışıyla iki kutuplu dünya tarihe gömülürken, devletin doğrudan kontrolü dışında kalan sivil toplum alanı genişledi. Bireyin rolü arttı, yeni aktörler ortaya çıktı. Bireylerin tek başlarına ya da kendi inisiyatifleriyle oluşturdukları örgütlenme ve diğer gönüllü oluşumlar değer kazandı. Toplumun farklı kesimlerinin sesini duyuran, politik süreçlere katılımda toplumu etkin kılan STK’lar, kamu politikalarının şeffaf, hesap verebilir, katılımcı ve etkin bir şekilde oluşturulması ve uygulanması sürecinde aktif rol oynadı. Hak savunuculuğunun iktidar ele geçirilmeden de mümkün olduğu anlaşıldı.

Geçmişte ideolojik çatışmaların gölgesinde kalan iklim değişimi ve çevre sorunları, cinsiyet ayrımcılığı, doğal kaynakların aşırı tüketimi, hayvanların, dezavantajlı grupların sorunları vb. konulardaki çabalar yükselişe geçti. Sonucu belirsiz bir geleceğe işaret eden sığ siyasi tartışmalardan bıkkın insanlar yeni arayışlara girmişti. Sezai Hazır, “İnsanların hayatlarına dokunabilecek bir şeyler yapmak beni her zaman çok heyecanlandırmıştır” diyerek devam ediyor:

Sosyal algıları fazla gelişmiş biriyim. Sokakta yoksul birini ya da herhangi bir çevre bozulmasını görünce etkileniyorum. Hayvan hakları konusu da öyle. Siyaset hiç ilgimi

çekmiyordu. Siyasete hiç girmeden bu tür sorunlarla ilgilenmek beni çok heyecanlandırıyordu. Özallı yıllar, öncelilere göre daha liberaldi, ama o dönemin uygulamaları da beni çok heyecanlandırıyordu. 1986’da okulu bitirmiş ve bir mühendislik firmasında çalışıyordum, ama masa başında oturup mühendislik yapmaktan hiç memnun değildim. Kafamın içinde sürekli “Bu iş bana göre değil” düşüncesi dönüp duruyordu. Sinema, tiyatro ve kültür sanat etkinliklerini, dünyada neler olup bittiğini izliyordum. Bu böyle 1995 yılına kadar devam etti ve beklediğim fırsat ayağıma geldi. Birkaç yıl önce Birleşmiş Milletler, Brezilya’nın başkenti Rio de Janeiro’da çok önemli bir toplantı yapmıştı. O dönemde bilgi kaynaklarına erişim, bugünkü kadar kolay olmasa da basından, yurtdışına gidip gelen arkadaşlardan, uluslararası çalışmaları izliyordum. Doğa ve çevre, zaten duyarlı olduğum bir konuydu. Rio Zirvesi’nde, Habitat II’nin Türkiye’de yapılması kararlaştırılmış ve bu, bizim burada epeyce gürültü yaratmıştı. 90’lı yıllarda Türkiye, başta Kürt sorunu olmak üzere, birçok konuda en cafcıflı dönemini yaşıyordu. İç savaş tehlikesinden söz ediliyor, insan hakları ihlallerinin önü alınamıyordu. Bu gerekçelere dayanarak, BM’nin kararına karşı “Türkiye’de yapılmasın” diye inanılmaz protestolar yapıldı.

Önceki bölümde anlatıldı. O sıralarda Türkiye’de hak savunuculuğu ve sorun temelli çalışan kuruluşların sayısı, ancak iki elin parmakları kadardı. Protestosunu sokak gösterisine dönüştürecek dernek sayısı ise daha da azdı. Hak savunucusu derneklerin aralarında öteden beri var olan uluslararası dayanışma, Habitat II’nin resmîyet kazanmasıyla devreye girmişti. Atılan adımları meraklı bir birey sıfatıyla yakından izleyen Sezai Hazır, “1995’te

Türkiye’ye Kanadalılar geldi, sivil toplum kuruluşlarını çağırıyorlar” diyerek devam ediyor:

Kanadalılar, bu tür konferanslara nasıl hazırlanıp neler yaptıklarını anlattılar; deneyimlerini aktardılar. Beni heyecanlandıran ve bu işe girmeme neden olan en önemli toplantıydı o. Herhangi bir kuruluşla bağı / bağlantısı olmayan, tamamen dışarıdan, o konulara duyarlı ve istekli bir genç olarak katıldım o toplantıya. O sırada toplantılar tamamen gönüllü bir organizasyon şeklinde bazen Taksim’de bir barda, bazen bir otelde oluyordu. Bize gelen Kanadalıların bir kısmı sivil toplum kuruluşlarında kariyer yapmış kişilerdi. Oysa o tarihte bizde sivil toplum kavramı çok yeniydi. Bizdeki dernek statüsünde kurulmuş gençlik örgütleri sol ya da sağ, siyasi kuruluşlardı. Böylece hak savunma ya da sorun temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarının dünyada ne kadar örgütlü olduklarını biz o toplantılardan öğrendik.

Kanadalı profesyoneller, BM Habitat örgütü bünyesinde, Türkiye’deki mevcut dernek ve kuruluşları STK Forum’a hazırlamakla görevliydi. Sözü edilen toplantılar, katılımcı dernekler arasındaki kısır tartışmalar nedeniyle sürekli tıkanıyordu. Gidişat pek de iç açıcı görünmüyordu. Sezai Hazır, katıldığı bir konferansta durumdan duyduğu ümitsizliği dile getirdi. O konferansın konuşmacılarından Sadun Emrealp anlatıyor:

Habitat II sırasında organize etmek üzere Dünya Yerel Yönetimler Asamblesi gibi bir oluşum toparlıyorduk ve ben de onun Türkiye’deki sekretaryasını yürütüyordum. Düzenlediğimiz konferanslardan birinde sivil toplum

kuruluşlarıyla işbirliği yapmanın, sivil toplum kuruluşlarının katılımının ne kadar önemli olduğunu anlatırken bir kişi söz alıp kendini Sezai Hazır olarak tanıttı. “Hocam öyle diyorsunuz ama sivil toplum kuruluşları buna hazır değil” dedi. Benim de dilim durmaz, “Sayın Hazır, soyadınızla çelişkiye düşen bir şekilde hem sivil toplumsunuz hem hazır olmadığınızı iddia ediyorsunuz. Böyle bir şey yok. Biz işbirliği yapmaya hazırız, ortam da müsait” dedim.

İyi şair Kemal Özer, bir şiirinde “uyarıldık ve / örgütlendik sonra” der. Sadun Emrealp’in “taşın altına elini koyma” çağrısı karşılık bulur ve Sezai Hazır, Ev Sahibi Komite’de yer alır:

Habitat toplantılarına hazırlık için kurulan Ev Sahibi Komitesi’nde ilgi alanlarına göre kadın, gençlik, çevre vb. kollar vardı. Bireyler arasında en genci ben olduğumdan bana da “gençlik çalışmalarını kolaylaştırıcı” rolü düştü. “Direktör” yerine “kolaylaştırıcı” denilmesi çok hoşuma gitmişti: Yumuşak; hiyerarşi yok, birileri size bir şey dikte etmiyordu.

Tek başına, pir aşkına

Dilara Sezgin, tam da o sırada Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okuyan gencecik bir öğrenciydi. "Habitat Zirvesi öncesinde Sezai'yle birlikte STK toplantılarına katılıp, 'Biz de bir oluşum kuralım' diyen iki kişiydik" diye başlayan cümlesinin devamında İstanbul'u kendine yol etme heyecanını anlatıyor:

Ne yapacağımızı, nasıl katkı sağlayacağımızı çok da bilmiyorduk. Sadece devlet zirvesi bir tarafta, sivil toplum zirvesi bir tarafta oluyor, biz de fikirlerimizle katkıda bulunup sesimizi duyuracağız diye düşünüyorduk. Çok beklentimiz yoktu. Belgelerde halkın değişik kesim temsilcilerinin fikirleri yer alacak, bir toplumsal diyaloga girilecek heyecanı vardı. O günlerde mutluyduk.

Toplantılarda bir araya gelip ortak bir fikir bulmaya çalışıyorduk. Önümüzde daha öncesinden bir örnek yoktu. Gençler toplumunda nasıl daha katılımcı olabilir, politika üretirken kendi fikirlerini nasıl sunabilir gibi konuları konuşmak, üstelik uluslararası bir toplantı için tartışmak, 16 yaşındaki bir genç kız için çok heyecan vericiydi.

BM Türkiye'de şu anda bir zirve yapsa o günkü acemilik olmaz. O sırada Türkiye'de cılız da olsa STK'lar vardı, ama bugünkü kadar uluslararası network'e sahip değildi. Kaldı ki o dönem birtakım siyasi korkular yüzünden

STK'lara da iyi bakılmıyordu. Çalışmalarımız sırasında hiç paramız yoktu. Bir simidimiz varsa onu paylaştık. Davet edildiğimiz New York'ta BM binasındaki toplantılara biraz BM kuruluşlarından aldığımız destek fonu, biraz sağdan soldan, biraz da ailemizin katkılarıyla gidip gelmemiz, ufkumuzu çok değiştirdi.

Bunu Türkiye'deki gençlere anlatmak istedik. Organize ettiğimiz etkinlikler, seminerler üniversite gençliğine, büyük katılımcılara ulaştı. Birdenbire kalabalıklaştık; farklı şehirlerde oradaki üniversitelilerle birlikteydik. Siyaset dışı kalmak ve toplum yararına çalışmak prensibinden hiç ayrılmadık.

Habitat çalışmaları için çalışan kimi STK'ların yanı sıra, belli başlı alanlarda oluşan kozalar, HPKB tarafından çeşitli düzeylerde desteklendi. Söz konusu destekler, ihtiyaca göre bilgi aktarma, örgütlenme ve mali katkı şeklindeydi. Elbette nakdi katkı da söz konusuydu, ancak bundan sadece dernek ya da vakıflar yararlanabiliyordu. HPKB, yasa gereği, tüzel kişiliğe sahip olmayan birlik, koza vb. oluşumlara nakdi destekte bulunamıyor, ama o kuruluşların toplantı yeri, kırtasiye vb. aynı ihtiyaçlarını eldeki imkânlarla karşılamaya çalışıyordu. Gençlik Kozası'nda Sezai Hazır, ipipullah sivri külâh haldeydi; ama ne gam:

Habitat organizasyonunun başında TOKİ Başkanı Yiğit Gülöksüz vardı ve ODTÜ'den bir ekip kurmuştu. Ev Sahibi Komite kurulduğunda bize sivil toplumu, BM toplantılarını vs. anlattılar. Devlet başkanlarının, resmi heyetlerin toplantıları Lütü Kırdar'da, Sivil Toplum Kuruluşları Forumu İTÜ Taşkışla binasında yapılacaktı.

Gençlik Kozası'nın kolaylaştırıcısı olmak beni inanılmaz derecede mutlu etti. Kim var Türkiye'de? Leo'lar,

Habitat II Konferansı'nın gençlik günü olarak ilan edilen 9 Haziran 1996 tarihinde Galatasaray Adası'nda düzenlenen Youth for Habitat resepsiyonundan bir kare. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Rotaract'lar, AIESEC ve izciler... bir de politik örgütler. Sıfır bilgiyle bir inisiyatif almıştım. Arkamda "6 Milyar Dünyalı İstanbul'a Gelecek" rüzgârı var, o slogan beni çok heyecanlandırmıştı. Bir de Danimarka'daki toplantı sırasında Youth for Habitat'ın uluslararası network'üne katılmışız Gençlik Kozası olarak. Ben de kendimi ev sahibi gördüğüm için, asıl zor ve zorunlu olan da benim üzerimde; bütün organizasyonu ben yapacağım. Dünyayı ayağımıza getireceğiz, ama ne bir ofisimiz, ne tek kuruş paramız var. Bir faksımız bile yoktu.

Gençlik Kozası olarak "Daha fazla genci buralara getirin" diye hükümetlere çağrıda bulunuyor, dünyadaki bildiğimiz bilmediğimiz bütün gençlik örgütlerine faks çekiyorduk. Kanada'dan gelen arkadaşlar bize ciddi destek veriyordu. Kenya'daki BM Habitat Ofisi'nin başında, tesadüf bir Türk vardı, Selman Ergüder, o da bize çok yardımcı oldu.

Çekirdek ekip

Gençlik Kozası'nın başlangıç faaliyetleri okullara gidip zirve hakkında öğrencileri bilgilendirmekten ibaretti. Profesyonel ajansların yürüttüğü reklam ve tanıtım çalışmalarının yarattığı rüzgâr ortalığı epeyce hareketlendirmişti. Özellikle konuyu yakından izleyen İstanbul'daki özel kolejlerin, devlet okullarının yöneticileri, öğretmenleri, tanıtım toplantısı için kendilerine başvuran "Habitat yetkilileri"ne ellerinden gelen kolaylığı gösteriyorlardı. Galatasaray, Üsküdar Amerikan, Robert ve bütün Fransız liseleri, adeta birbiriyle yarışlıyordu. Bilgiler aktarılıyor, gençlik forumunun hazırlanmasında gönüllü olacaklarla temaslar kuruluyordu.

Gençlik Kozası'nın liselere taşıdığı Habitat II rüzgârı, okulların rutin havasını değiştirmiş, liseli gençliğin varoluşunu anlamlı kılma arayışına girmiş kesimine ilaç gibi gelmişti. Emre Koyuncu, onlardan biriydi:

Habitat için ilk adımı 1995, Kasım-Aralık gibi attım. O sırada 16 yaşında, Kadıköy Anadolu Lisesi'nde 2. sınıf öğrencisiydim. Bir arkadaşım, "Habitat için bir toplantı yapılacaktı. Yalnız gitmek istemiyorum, sen de benimle gelsene" dedi. Ona da okulumuzdaki bir İngilizce öğretmeni söylemiş. 1996'nın Haziran ayında Habitat Konferansı adıyla İstanbul'da çok önemli bir zirve düzenleneceğini duyuyorduk.

1995-96 yıllarında, bir yandan sürekli değişen hükümetler, bir yandan terör olayları, suikastlar... gündem karmakarışık ve bir yandan da Habitat'ın "6 Milyar Dünyalı İstanbul'a Gelecek" reklamları dönüyordu.

80 Darbesi'nden sonra Türkiye'de kadın hareketi, çevre örgütlenmeleri ve tabii insan hakları alanlarında sivil toplum örgütlenmeleri vardı. İnsan hakları özellikle güneydoğudaki olaylar üzerinde yoğunlaşmıştı. İstanbul sivil toplumun kalbiydi, Habitat-II düzenlenecek, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra esen global demokrasi rüzgârları buraya da uğrayacaktı. Birleşmiş Milletler 70'lerde düzenlediği tematik büyük zirveleri 90'larda yeniden canlandırmıştı: Kopenhag'da sosyal kalkınma, Pekin'de kadın ve nihayet Habitat II! Öncekilerden farklı olarak Habitat II'deki görüşmelerde ülke temsilcilerinin yanı sıra STK'ların da yer alması, bir dönüşüme gebe Türkiye için olduğu gibi sivil toplumun gelişimi açısından da büyük bir fırsattı. Ben lisede siyasetle ilgiliydim, ama aktif değildim. İnsan belli bir bilinç düzeyine gelince "Artık ben de bir şeyler yapabilirim" fikri geliyor. Üstelik ortam da "Birlikte bir şeyler yapacağız, gel" diyordu; o kadar kapsayıcıydı. Habitat için kullanılan o "6 Milyar Dünyalı İstanbul'a Gelecek" sloganı, bugün bile kulağımda çınlar, pek de sosyal biri olmadığım halde çok cazipti: onun parçası olmak istedim. Gittiğim o ilk toplantıda, farklı liselerden ve üniversitelerden gruplar vardı. Herkes birbirini çağırıyordu. Toplantılarda olacakları, yapılacakları Sezai anlatırdı, ama tam bir otorite gibi davranmazdı. Konumu, o dönemin ünlü kavramlarından birine göre "kolaylaştırıcı"ydı. Zaten herkes de konuşur, fikrini belirtirdi.

Üsküdar Amerikan Lisesi ikinci sınıf öğrencisi Pamir Yörük de 1995'te 16 yaşında, sivil toplum kuruluşu nedir, ne yapar bilgilerinden habersizdi. "Habitat için bir şeyler yapabilir miyim diye düşünüp Gençlik Kozası'nın toplantılarına gidip gelmeye başladım" diyerek anlatıyor:

Habitat'a Hazırlık İçin Gençlik Kozası tamamen informal, insanların birazcık vakitleri ve enerjileri olduğu zaman gelip gittikleri bir toplantılar dizisiydi. Dernek ya da başka herhangi bir yasal, resmi kimliği yoktu, her hafta bir yerde toplanan geniş bir ekipti. Şimdi Birleşmiş Milletler denilince kimse umursamaz, ama o zamanlar çok önemliydi. Biz de belki biraz kafamızda büyütmüştük; bir farkındalık yaratmak, katkıda bulunmak için sürekli kafa yoruyorduk. Konferansa gelecek gençlerle nasıl bağlantı kuracağımızı, çoğu parası az, otellerde kalabilecek kişiler olmadığı düşüncesinden hareketle, onların barınma sorunlarını çözecek çareler arıyorduk. Bu 1996 Haziran'ına kadar böyle devam etti. İstanbul'daki liseliler, hepimiz benzer yaşlardaydık. Aramızda sadece Sezai Bey, yaşça bizden büyük, ama ruhu bizden gençti; hepimiz bir ekip olduk.

Habitat'ın düzenleneceği alana en yakın, herkesin her yerden en kolay ulaşabildiği en merkezi yer Taksim ve çevresiydi. Düzenli olarak haftada en az bir kere toplanan ekip "Habitat II Ev Sahibi Komitesi Gençlik Kozası Liseli Gençlik İnisiyatifi" adını kullanıyordu. Toplantılar kimi zaman bir kafede, bir STK ofisinde, bir stüdyoda, evlendirme dairesinde kısaca nerde yer bulurlarsa orada yapılıyordu. Habitat'ın bilinirliği artınca, toplantı için okul yönetimleri de salonlarını açmaya başlamıştı.

Zeynep Aydemir Koyuncu, 1996 yılında bir gün, katıldığı toplantıdaki tanıklıklarını şu sözlerle aktarıyor:

Habitat’a ilk katıldığımda Işık Lisesi (Ayazağa) öğrencisiydim (1996). Okulda çok arkadaşım, iyi bir network’üm vardı. Karar mekanizmaları, temsil gibi şeyleri severdim. Okul bana yetmemeye başlayınca dışarıda ne yapabilirim diye araştırdım. Habitat Konferansı’nın “6 Milyar Dünyalı İstanbul’a Gelecek” duyuruları benim de ilgimi çekmişti. Bir arkadaşım “Gençlik Kozası var” dedi. Her hafta bir yerlerde toplandıklarını öğrendim. İlk gittiğim toplantı Notre Dame de Sion Lisesi’nde, akşam saatlerindeydi. O toplantıda daha sonra beraber çalıştığımız başka arkadaşlar da vardı, ama o günden Sezai ile Emre’yi hatırlıyorum. O sırada hep birlikte “Nasıl fon oluştururuz? Nasıl daha çok insana ulaşıyoruz?” konusunda tartışıyorlardı. İlk başlarda liseler arasında işbirliği, bir ilişki, arkadaşlık oluşsun, katılanlar katılmayanlara bilgi ulaştırsın isteniyordu. Liseliler aynı zamanda çeşitli eğlence ortamlarında bir araya geliyorlardı. “Bana 10 tane bilet verin, satarım arkadaşlarıma” dedim. Partiler bir iki devam ederken toplantıların niteliği biraz daha değişmeye başladı.

Gençlik Kozası olarak başlarda “İnsan yerleşimleri, katılım mekanizmaları için ne yapılabilir, bizim rolümüz ne?” gibi konularla yeni tanışıyorlardık. Kendimizi birden, konferansa gelecek gençlerin karşılanması, ağırlanması, birlikte ortak çalışmaların, sanat etkinliklerinin yapılması, konser düzenlenmesi gibi organizasyon işlerinin içinde bulduk.

Sezai’nin en sevdiğim yönlerinden biri, aileleri de kapsamaya çalışmasıydı. Sonuçta o yaşlarda reşit değildik.

Ailelerimiz nereye gittiğimizi, kimlerle takıldığımızı merak ediyordu. Sezai bunun gayet farkındaydı. Ailelerimizin katılımıyla ortak yemekler düzenledik. Böyle bir güven ortamı da tesis etti. Sezai'nin hitabet şeklinin, seçtiği kelimelerin, hatta vücut dilinin tüm Türkiye'ye yayılan hareketin etkisinde çok önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum.

Gençlik Kozası'nın Habitat'a katılımı artırma çalışmaları yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki koldan yürüyordu. Yurtiçindeki çabaların ağırlık merkezi, doğal olarak İstanbul'du. Bunun dışında İzmir, Ankara ve Adana gibi büyük şehirlerdeki STK'ların yarattığı etki de işe yarıyordu. Sezai Hazır, "Ben bu konularda sıfır bilgili, kazık kadar bir adam; etrafımda da bu işe gönlünü vermiş, hepsi daha lise ikinci sınıf öğrencisi 15-20 kişilik bir ekiptik" diyerek devam ediyor:

Madem Habitat'ta gençlerin talepleri yer alacak, bütün Anadolu'yu dolaşalım, bölgesel toplantılar yapalım, Habitat Zirvesi'ne gençliğin bakış açısını sunalım istedik. Habitat'ın inanılmaz rüzgârını arkamıza alınca, bazı belediyeler bize mekân sağladı; başta Kocaeli ve Çanakkale olmak üzere beş tane bölge toplantısı yaptık. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker, bir otobüsü giydirdi "Habitat" diye, bize tahsis etti. Geziyoruz... acayip bir havamız vardı. O kadar heyecanlı ve mutluyduk ki, Anadolu'yu dolaşırken herkes bizi Habitat'ın sorumlusu gibi görüyor, bu da bizi inanılmaz derecede motive ediyordu.

Yurtdışına yönelik çalışmalarsa tek merkezden yürütülüyordu. Gençlik Kozası, kaleme aldığı davetiye metinlerini, Ender Merter'in Tür Tanıtım Ajansı'nın ofisinden, Youth for Habitat'ın

Şişli Belediyesi'nin 12. katında yer alan Habitat Derneği ofisinde Zeynep (Aydemir), Emre (Özdemir) ve Zeynel, birkaç ay sonra Eskişehir'de gerçekleştirilecek uluslararası toplantı için hummalı bir çalışma içinde. UNCHS'te görevli Selman Ergüder de ofiste çalışmalara katkı veriyor. Nisan 1997. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

iletişim ağında yer alan gençlik örgütlerine fakslayarak onları Habitat II Konferansı'na katılmaya çağırıyordu. Habitat II için yürütülen bütün çalışmalar belli bir hiyerarşiye bağlı görev yapan ve düzenli buluşan Hazırlık Komitesi toplantılarında değerlendiriliyordu, ama takvim ilerledikçe her konunun en ince ayrıntısına kadar ele alınması da mümkün olmuyordu.

Faks gönderilen çok sayıda gençlik örgütünden “davate icabet edeceğini” bildirenlerle, o zamana kadar kimsenin düşünmediği ciddi bir sorun da ufukta kendini göstermeye başlamıştı. Bu noktada ikidir adı geçen Youth for Habitat oluşumuna bir mim koyup, anlatının akışına dönelim.

Gençlik Kozası'nın tamamen kendi inisiyatifiyle başlattığı bu çalışma, misafir katılımcılar bakımından bir “barınma sorunu”nu da beraberinde getirmişti. Emre Koyuncu “Bu sorun, bir

‘barındırma çalışması’ doğurdu” derken, nasıl çözüme kavuşturduklarını da anlatıyor:

Barındırma çalışması sonradan doğdu. “Konferans için dünyanın her tarafından gençler gelecek, barınma ihtiyacı olabilir” dedik. Bu çalışmada devletin hiçbir kurumuna resmi bir talepte bulunulmadı. Her şey tamamen katılımcı arkadaşların kendi inisiyatifiyle, birebir ilişkilerle gelişti. Galatasaray Lisesi’nin Ortaköy’deki yatakhanelerini aldık mesela. Öyle bir ortamdı ki, lise 2 öğrencisi biri çıkıp okul müdürünün karşısına, anlatıyor konuyu ve karşılık alıyordu. Bir de o zamanlar Uluslararası 23 Nisan Çocuk Festivali’nde olduğu gibi, öğrencilerin misafirleri kendi evlerinde ağırlamaları için çalıştık. İhtiyaçları kendi çevremizde paylaşıyorduk ve bu dalga dalga yayılıyordu. Ayrıca evini açan aileler oldu; kayıtlar tutuldu, eşleştirmeler yapıldı...

Habitat genelinde konferans ve forumların yanı sıra “paralel etkinlikler” başlığı altında bir dizi etkinlik de söz konusuydu. Konuklara Türkiye’nin kültürel, sanatsal ve turistik zenginliğini tanıtmayı amaçlayan kültür-sanat içerikli “paralel etkinlikler” resmi organizasyon içinde ayrıca kurulmuş görev birimi tarafından profesyonel olarak yürütülüyordu.

Gençlik Kozası bu kapsamda kendine “durumdan vazife çıkarıp” kültür-sanat alanına da uzanmıştı. “Hem bizim liseden hem de diğer liselerden arkadaşlarla yapabileceklerimiz üzerine konuşmaya başladık” diyen Emre Koyuncu, arkadaşlarıyla bir proje geliştirmişti: Liseli müzik gruplarıyla bir dizi konser etkinliği. Fikir güzeldi güzel olmasına, ama değil kendilerine ayrılmış herhangi bir bütçe, bir konser için gereken ses, ışık vb. sahne donanımları da yoktu. Birer günlük konserler Dolmabahçe

Küçükçiftlik Parkı'nda, Bostancı'daki sokak basketbol sahalarının bulunduğu alanda, Ortaköy Meydanı'nda ve bir de "Habitat'a bizim de katkımız olsun" dedikleri için (artık var olmayan) Tatil-ya'da yapılmak üzere planlanmıştı. İzin vb. bürokratik işlemleri Sezai Hazır halletmişti. Sonrasını Emre Koyuncu anlatıyor:

Biz konsere çıkartacak grup peşindeydik. Bunun için *Milliyet* gazetesinin Liselerarası Müzik Yarışması'na gönderilen demo kayıtları taradık. Bir grupta gitar çalan, müzikten de biraz anlayan bir arkadaşımız kayıtları dinleyip en iyilerini seçmeye çalışıyordu. O gün seçtiklerimizden biri, henüz kimsenin adını duymadığı, Alman Lisesi'nden o yıl mezun olmuş, daha sonra Mor ve Ötesi adını alacak gruptu.

Tamamı liseli, yedi-sekiz müzik grubu vardı. Onlara ulaşmak, çağırmak, tanıtıcı yazılar hazırlamak ve bu işi duyurmak epey uğraştırdı bizi. Bir arkadaşımınla birlikte gidip Küçükçiftlik Parkı'nın müdürüne projemizi anlattık. Orada sahne kurmak için Güzel Sanatlar Lisesi'yle bağlantıya geçmiştik. Küçükçiftlik Parkı'nda organizatör Ahmet San'ın kurduğu kocaman bir sahne vardı. TV'den tanıdığım bu meşhur isimle cep telefonundan uzun bir konuşma yapmıştık, böyle bir temastan çok etkilenmiştim. Bendeki cep telefonu doktor kuzenimindi, koordinasyon işleriyle uğraşan birkaç arkadaş eş dosttan rica minnet telefonlarını almıştık.

Radyolarla bağlantısı olan arkadaşlar sürekli reklam yaptırıldılar. Konser sırasında kullandığımız telsizlerimizi sponsorumuz Aselsan'dan almıştık. Etkinlik boyunca giydiğimiz tişörtleri de Tür Tanıtım Ajansı ve Marshall yaptırmıştı.

Aylarca uğraştığımız liseliler platformu etkinliklerinden sadece Ortaköy'dekini gerçekleştirebildik. Küçükçiftlik Parkı'na gruplar geldi, ama yer Habitat Konferans Vadi-si'nin tam ağzında, sapa ve ulaşım güçlüğü vardı. Üstelik polis de güvenlik nedeniyle geçişi kapatmıştı. Kadıköy'de belediye yer tahsis etti, ama yeterli ses sistemi kurmayınca etkinlik yapılamadı.

Habitat herkes tarafından bilinir olduğu için biz de onu kullandık. Galatasaray Adası'nda müthiş bir resepsiyon organize ettik. Bugün adı Şişli Maçka Sanat Parkı olan parkta yüzlerce katılımcı Mural Painting denilen ve bir atölye çalışmasının ardından belirlenen içerikle duvar resmi yaptılar. Bütün etkinliklerimizi Habitat Konferansı çıktılarında da vurgulanan ortaklık ruhuyla, sıfır bütçeyle yaptık. Ortaklarımız para vermeye kalksalar bir banka hesabımız yoktu. Bize güvendiler. O dönem "Etkinlikler Koordinatörü" sıfatıyla o kadar sorumluluğun altına girmiştim ki çok stres yaşadım.

Hepsi liseli ve en kalabalık halinde bile 15-20 kişiyi ancak bulabilen Gençlik Kozası'nın, en küçük imkânlarla, ama kelimenin gerçek anlamıyla cansiperane yürüttüğü çaba, herkesi şaşırtacak bir başarıyla sonuçlandı: 130 ülkeden 300 gençlik organizasyonu gelip Habitat II Konferansı'na katıldı. Gelen konuklar, ekip üyeleri ile yakın çevrelerindeki liselerin yatakhanelerine yerleştirildi. Birçoğu da Kardeş Aile Kampanyası'na cevap veren öğrenci ailelerinin evlerinde ağırlandı.

Beş parasız Gençlik Kozası, boyundan büyük organizasyonun üstesinden başarılı bir şekilde gelince alkışları topladı. Galatasaray Spor Kulübü, Galatasaray Adası'nda Youth for Habitat adına, Gençlik Günü olarak ilan edilen 9 Haziran'da bir resepsiyon verdi.

Dünyanın dört bir yanından gelen STK, gençlik delegeleri ve pek çok resmi heyet temsilcisinin katıldığı resepsiyon, aylardır nefes nefese koşturan Gençlik Kozası'nın da bir bakıma son buluşmasıydı.

Youth for Habitat

Her ne kadar geçmişı eskilere uzananlar olsa da STK fakiri bir ülkede, yine yokluk ve yoksulluğa, üstelik herhangi bir tüzel kişiliğe bile sahip olmadan 130 ülkeden 300 gençlik örgütünü Türkiye'ye getirmek, gerçekten de parmak ısırtacak bir başarıydı. Bu başarının ardındaki imza ise Youth for Habitat'tı.

Yukarıda, Youth for Habitat adının ilk geçtiği alıntıda Sezai Hazır, "Gençlik Kozası olarak Danimarka'daki toplantı sırasında Youth for Habitat'ın uluslararası network'üne katılmaktan" söz ediyordu. Cümledeki ifadeden, sanki BM Habitat'ın Youth for Habitat adında bir örgütü varmış da Gençlik Kozası da ona katılmış gibi bir anlam çıkıyordu. Oysa öyle bir kuruluş yoktu. Ancak 6-12 Mart 1995 tarihleri arasında Kopenhag'da düzenlenen Sosyal Kalkınma Zirvesi, Habitat II'de STK'ların, özellikle de gençlik örgütlerinin oynayacağı önemli rolün vurgulanması bakımından büyük önem taşıyordu.

Neler mi oldu Kopenhag Zirvesi'nde?

Zirvedeki gençlik organizasyonlarıyla bağlantıya geçen Habitat II Genel Sekreteri Dr. Wally N'Dow, gençliğin BM konferanslarına katılımını daha verimli ve görünür hale getirmeleri konusunda önerilerde bulundu. Dr. Wally N'Dow, gençliğin Habitat II sürecine katılımını, bu konferans için etkinliklerini desteklemeyi ve Habitat II'nin resmi gündemine Gençlik Günü'nün (9 Haziran 1996) eklenmesini taahhüt etti.

Habitat II Konferansı'nda dünyanın dört bir yanından gelen gençlik delegelerinin hazırladığı "Habitat İçin Gençlik" bildirgesinin ilan töreninden bir kare (9 Haziran 1996). Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Sezai Hazır da, hazır bulunduğu bu son derece etkileyici atmosferde boş durmadı. Bir yandan hayatında ilk defa karşılaştığı gençlik kuruluşlarının temsilcileriyle kaynaşırken, kendi geleceğine ilişkin de bir karar aldı:

Biz daha önce yurtdışında uluslararası herhangi bir toplantıya katılmamış bir ekiptik. O dönem öğrendik ki dünyada bir sürü uluslararası toplantı düzenleniyor, Birleşmiş Milletler'in ekonomik ve sosyal konseyine sivil toplum kuruluşları çok güçlü katılıyor, dünyanın her tarafında bu organizasyonlar yapılıyor. Duyduklarımız, bizim o zamana kadar hayal dahi edemeyeceğimiz şeylerdi, ama yine de anlatımlar insanın kafasında birtakım sorular yaratıyor, bazı konuları anlayamıyordum. Kopenhag'daki Sosyal Kalkınma Zirvesi'ne katılıp orada birçok insanla tanışınca kafamdaki bütün gri noktalar da aydınlandı.

Dünyanın çeşitli ülkelerinden gelmiş bir dolu genç adamla birdenbire arkadaş olduk. Bu durum benim kariyer planlamamı tamamen değiştirmeme neden oldu. Pakistan, Hindistan, Kosta Rika, ABD, Türkiye, Portekiz, Kenya... dünya ülkelerinden daha fazla gencin 1996 zirvesi için Türkiye'deki toplantıya katılması için kendi aramızda **“Youth for Habitat II”** adını verdiğimiz bir network kurduk. Hayatında daha önce yurtdışında hiçbir toplantıya katılmamış bir genç olarak, dünyanın bambaşka ülkelerinde benim gibi düşünen, benden daha ileri işler yapan insanlarla bir araya geldim ve ben kendimi birdenbire böyle bir işin içinde buldum.

O sırada bir mühendislik firmasında çalışıyordum. Toplantıdan döndükten sonra patronum aslında bana bir iyilikte bulundu ve “Senin kafan artık burada değil, ben sana bir yıl ücretli izin veriyorum, ama bir yıl sonra ne sen beni gör ne ben seni” dedi. Ne yapacağım konusunda hiçbir fikrim yoktu, ama önünü ardını hiç düşünmeden kabul ettim; çok mutluydum.

Sezai Hazır, anlaşılabacağı gibi, farklı ülkelere benzer düşünceleri paylaştığı yüzlerce STK temsilcisiyle kaynaşıp, eski tabirle bir kartvizit alışverişinde bulunuyor. Habitat International Coalition'un (HIC) Türkiye'yi boykottan vazgeçirildiği bu zirvede, Youth for Habitat II adında, uluslararası bir haberleşme ağının kurulmasına ön ayak oluyor. Bu çaba, 4-5 Mayıs 1995'te Nairobi'deki Habitat II Hazırlık Komitesi ikinci toplantısı ile 21-25 Haziran 1995'teki San Francisco toplantılarında işlerlik ve süreklilik kazanıyor. Ağustos ayında Ev Sahibi Komite'nin kuruluşuyla birlikte, Gençlik Kozası bu network'ten alabildiğine yararlanmaya başlıyor.

1984'ten emekli olduğu 2007 yılına kadar BM Habitat Örgütü'nde çalışan Selman Ergüder, Youth for Habitat'ın nasıl "hiç yoktan doğduğunu" şöyle anlatıyor:

BM Habitat, 90 profesyonelin çalıştığı küçük bir teşkilattı. Her konuya birinin bakması mümkün değildi. Dolayısıyla belli sektörlerde biri tayin edilir, o da elinden geldiğince işleri organize ederdi. 1996'da ben Nairobi'deki Habitat merkezinde Konut Politikaları Şube Müdürü'ydim, ama sivil toplum kuruluşlarının yaşlılık, gençlik, insan hakları ve engelliler alanlarının da kolaylaştırıcısıydım.

Ev sahibi olarak Türkiye'den bizimkiler gelince yükün büyük kısmını onlar aldı. Sezai Bey çok çalışkan bir insandı. Hem bütün gençleri organize etti hem de Youth for Habitat adıyla genel anlamda uluslararası bir NGO gibi davrandı. Daha önceden Youth for Habitat adında herhangi bir NGO yoktu. Youth for Habitat bu konferans esnasında, hiç yoktan doğdu. O zamanlar Kenya'da görevli epey sayıda NGO, Youth for Habitat'ta yer aldı ve Türkiye'yle çok yakın ilişkileri oldu. Biz Habitat Büro olarak pek iş yapmadık; sadece belge sağlamak, bazılarının seyahatini kolaylaştırmak gibi konularda onlara yardımcı olduk. Çünkü bizim de öyle ahım şahım bir bütçemiz yoktu, biz de ülkelerden gelen bağışlarla yaşıyorduk. Gençler çok çalıştılar, çok başarılı işler yaptılar. Yaşlılardan daha çok aktif hale geldiler; iş yapma kapasiteleri mükemmeldi.

Görüldüğü üzere, Youth for Habitat adında bir örgüt yok. "Hiç yoktan doğması" ise, tamamıyla Sezai Hazır'ın uzak görüşlülüğü ve örgütleme yeteneğinin bir sonucuydu. Birçoğu muhtemelen HIC'nin içinde yer alan 100'e yakın ülkenin 300 kadar

gençlik kuruluşunu Youth for Habitat çatısı altında buluşmaya o ikna etti. Kopenhag Zirvesi’nde temelini attığı girişim, Nairobi’deki Habitat II’nin ikinci hazırlık toplantısında bir bakıma kesinleşti. BM Habitat Ofisi de, gençler gerçekten üstlerindeki yükü kaldırdığından, bu oluşumu olduğu şekliyle kabul etti. Dahası, Habitat II sona erdikten sonra da desteğini sürdürdü.

Tamam mı, devam mı?

Habitat II Konferansı tamamlandıktan sonra, Türkiye’de herkes ve her şey “olağan” konumuna geri döndü. Gündem 21 uygulamalarının gerçekleştirilmesinde birinci derecede sorumlu yerel yönetimlerin bazıları harekete geçmişti. Bazı il ve ilçelerde gençlik ve kadın meclisleri ağır aksak da olsa kurulmaya başlanmıştı. Çalışmaların koordine edilerek hızlandırılması ile programın yaygınlaştırılmasının “motor gücü gençlik” henüz devreye girmemişti.

Bütün Habitat II Hazırlık sürecinde sayısız konferans, toplantı ve etkinlik düzenleyerek ulaşıldığı her yerde tam bir “gençlik fırtınası” estiren Gençlik Kozası, konferansın sona ermesiyle bir tür bekleme devresine girmişti. Ekibin çoğu 1996 Haziran’ında lise son sınıfa geçmiş, derslerin ağırlığı ve “üniversite sınavlarına hazırlık” gerçeğiyle de yüz yüze gelmişti.

Emre Koyuncu “Bir sene boyunca koşturdum” diyerek devam ediyor:

Habitat öncesinde başarılı bir öğrenciydim, notlarım iyiydi. O sene zorlanmaya başladım. Daha önce almadığım notlar alıyordum. İki sorumluluk birden ağır geldi ve ben lise 3’te kendimi ders çalışmaya kapadım. Pamir, Üsküdar Amerikan’daydı, Amerika’da Princeton Üniversitesi’ne kabul almıştı ve lise 3 döneminde rahattı. Dolayısıyla yoğun bir şekilde Habitat sonrası Seza’yle birlikte koşturuyorlardı.

Sezai Hazır’ı kendi içinde “Tamam mı, devam mı?” ikileminde bırakan bir ara dönemdi bu. Tam da Pamir Yörük’ün tespitin- de olduğu gibi:

Hedefimiz konferansa yönelik olduğundan, Habitat Zirvesi ve konferanslar bitince, bir dağılma oldu. Herkes tatile gitti ya da okullar kapandı. Konuşacak şey ve heyecan kalmadı. O yaz ve sonraki senenin sonuna doğru, biraz daha küçük bir ekiple biz, bu çalışmalarını devam ettirmeye çabaladık. Ben o zamanlarda da kopmadım, gidip geliyordum düzenli olarak.

Gerçekçi açıdan bakınca durum hiç de parlak değildi. Sezai Hazır, sivil toplum için çalışmak üzere işinden ayrılmış, Habitat süreci boyunca eş dost dayanışmasıyla o güne kadar gelmişti. İş yok, güç yok, artık Habitat da yokken, yakınında duran gençleri bir arada tutabilmek için küçük de olsa bir fırsat çıktı karşısına.

Günümüzde psikolog olarak çalışan ve Sezai Hazır’la tanıştıktan sonra teması hiç kesilmeyen Nilüfer Devecigil, o tarihteki işi üzerinden topluma yarar sağlamak istiyor. Sorup soruşturup aradığı kişiyi buluyor:

Sezai ile tanışmamız, Habitat Derneği’nin ilk zamanlarına dayanır. Mecidiyeköy’de, ofis bile denemeyecek kadar mütevazı bir yer açmıştı ve ekibi yalnızca birkaç kişiden oluşuyordu. O dönemde yurtdışı eğitim danışmanlığı yapıyordum ve Sezai’nin gençlere yönelik çalışmalarındaki tutkusu beni derinden etkiledi. Gençlerin hayatlarına dokunma amacı, benim eğitim projelerimle örtüşüyordu. Birlikte yaptığımız uzun sohbetlerde bu ortak dili keşfedince, gençlerle çeşitli projeler geliştirmeye karar verdik.

İlk olarak, gönüllü öğrencilerin yurtdışı eğitim fuarlarında görev almasını ve onlara ayrılan bütçenin Habitat'a bağışlanmasını sağladık. Bu sayede gençler hem deneyim kazandı hem de Habitat'ın kimi projelerine fon oluşturuldu. Ardından, lise öğrencilerini yurtdışına yollamaktan aile yanında konaklamalı yaz okulu projelerine kadar pek çok ortak çalışmaya imza attık. Ayrıca Sezai'nin yurtdışındaki projelerine de destek verme fırsatım oldu.

Zamanla, Habitat'ın sadece gençler için değil, benim için de bir dönüşüm alanı olduğunu fark ettim. Sezai, birlikte yaptığımız projelere değer verse de asıl büyük katkı Habitat'ın beni dönüştürmesiydi. Eğitim danışmanlığından psikolog olma yolculuğumda, Habitat'ın insanlara faydalı olma anlayışı bana ilham verdi. Yardım etmenin tek taraflı bir süreç olmadığını, bu deneyimlerin insanı derinden değiştirdiğini gördüm. Habitat ile çalışmak, başkalarına yardım ederken kendimin de nasıl geliştiğini fark etmeme vesile oldu. Bu karşılıklı dönüşüm, benim için büyük bir kazanım haline geldi.

Örgüte doğru ilk adım

Beklenen işaret görünmekte gecikmedi. Birleşmiş Milletler, her zirvenin ardından o zirvenin anısına bir sivil organizasyonun kurulmasına destek veriyordu. Habitat II'nin en başarılı, en göz dolduran çalışma alanı, herkesin hemfikir olduğu üzere gençlik, dolayısıyla Youth for Habitat'tı. Böylece ilişkilerin resmiyete dökülmesi için ilk adım atıldı. Sürecin gelişimini Sezai Hazır anlatıyor:

Gençlik örgütlenmesini kurumsallaştırma önerisi üzerine oturup Youth for Habitat network'ünün kurumsal temelini attık. Bölgesel bir yapılanma içinde ben, Portekizli bir arkadaşla beraber Avrupa temsilcisi seçildim. İlk başta sekreteryayı Amerikalılar üstlendi. O dönem Başbakan Mesut Yılmaz, Birleşmiş Milletler'e Türkiye'nin ödediği aidatın bir kısmının bizim gençlik çalışmalarına ayrılması şartı getirdi. Ardından Şişli Belediye Başkanı Gülay Atıg (Çokay), Şişli Belediyesi'nin bulunduğu binanın 12. katında bize bir yer verdi. Böylece ilk defa kendimize ait bir ofisimiz oldu. Daha ne tüzel kişiliğimiz, ne de tek kuruluş paramız vardı, ama herkes önümüzü açıyordu. Birileri otobüs biletlerimizi alıyor, birileri konaklamamızı sağlıyordu; imece usulü yürüyorduk.

Kasım 1996'da Viyana'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Forumu kapsamında İnsan Yerleşimleri Çalışma Grubu'nun çıktıları, toplantı odasının duvarında yer alıyor. "Meeting in Turkey" başlıklı kâğıtta 10 ay sonra Eskişehir'de gerçekleştirilecek uluslararası zirveye dair alınan kararda henüz mürekkep izi kumamış. Sol taraftaki kâğıtta adı geçen "New Partnership for Action" toplantısı ise Youth for Habitat İtalya tarafından 1999 yılında Torino'da gerçekleştirilecekti. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Tam bu sırada, Dünya Gençlik Forumu'na katılmaları için bir davetiye geldi isimlerine. BM'nin iki yılda bir düzenlediği Dünya Gençlik Forumu'nun ikincisi 25-29 Kasım 1996 tarihlerinde Viyana'daydı. Hemen hazırlıklara giriştiler. Viyana'ya uçak biletini, bir yıldır olduğu gibi yine THY karşılayacaktı. Sezai Hazır "Viyana'ya giderken toplantı heyecanı içindeydik" diyerek sürdürüyor:

AIESEC'ten bir kişiyi, bizden Pamir'i ve birçok farklı kuruluştan birilerini alıp heyet olarak oraya götürdüm; çeşitlilik olsun diye. Giderken paramız pulumuz yoktu. Viyana'da bir arkadaşım vardı, üniversiteden; yedi kişi

onun evinde kalıyorduk, ama diğer taraftan da afişlerimiz hazırды. Biz toplantıya bir girdik, herkes “Siz nereden çıktınız, bugüne kadar neredeydiniz?” diye şaşkınlık içinde karşıladı bizi. Meğer bizden önce Birleşmiş Milletler’in sivil toplum kuruluşları etkinliğine devlet bakanı ya da başka bakanlar, bürokratlar katılıyormuş sivil toplum olmadığı için.

O sırada Habitat II kararlarının takibi için bir “uluslararası takip toplantısı” düzenleme kararı alınacaktı. Tabii ki paramız yok, dernek değiliz, hiçbir statümüz yoktu, ama kalktım “Biz bu toplantının Türkiye’de yapılmasını istiyoruz” dedim. Yanımdaki arkadaşlar, hepsi de kendi alanında bir STK temsilcisiydi, beni durdurmaya çalıştılar; hiçbirisi gelmek zorunda değildi, ama sonuçta Birleşmiş Milletler’in o toplantısında Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı’nın Eylül ayında Türkiye’de yapılması kararını aldık.

Kasım 1996’da Viyana’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Forumu’ndan bir kare. Soldan birinci sırada Pamir Yörük, ikinci sırada Yavuz Zeydanoğlu, dördüncü sırada Dilara Sezgin ve beşinci sırada Sezai Hazır. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Sezai Hazır'ın buradaki atak tutumu, tıpkı Selim Yenel'in Habitat II'nin Türkiye'de yapılması için 1992 yılındaki iyi bir iş başarma arzusuyla sergilediği oldubittiyi andırıyordu. Gerçi bu sefer, her ne kadar bir BM toplantısı söz konusuysa da, karar, sivil toplumu ilgilendiren bir alanda alındığından, devletler ve hükümetler bakımından hiçbir bağlayıcılığı yoktu. Sezai Hazır da bunu biliyordu elbette ve Türkiye'ye döner dönmez soluğu Dışişleri Bakanlığı'nda aldı:

Bizimki gerçekten cahil cesaretiydi. Sivil toplum aktivisti olmak dışında sıfatımız yoktu. O sırada, rahmetli oldu mu bilmiyorum, bir büyükelçi, "Sen manyak mısın? Kendi kafana göre nasıl böyle bir karar alırsın?" diye bana bir çıkıştı. "Valla, böyle bir karar alındı artık. Türkiye'de yasal statümüz yok, ama biz network'üz. Birleşmiş Milletler Habitat Ofisi tarafından Youth for Habitat olarak tanınıp kabul edilen bir organizasyonuz. Ne yapmamız lazım?" dedim. "Yapalım bu toplantıyı, ama sizin bunu hayata geçirmeniz için önce bir tüzel kişiliğinizin olması lazım" dedi.

Mecburen dernek

Dışişleri Bakanlığı Tanıtım Genel Müdürlüğü'nde Büyükelçi Uğurtan Akıncı, Elçi Şule Soysal, UNDP Daimi Koordinatörü Paul Wan Hanswijk De Jonge, BM Habitat Ofisi Temsilcisi Selman Ergüder ve Youth for Habitat Türkiye Temsilcisi Sezai Hazır, özel sektörden gençlik çalışmalarının başından beri en büyük destekçisi Tür Tanıtım ve Marshall firması adına Ender Merter ile Habitat II Proje Koordinatörü Gürel Tüzün'ün katıldığı toplantıda durum değerlendirildi. Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı'nın Eskişehir'de düzenlenmesinin yanı sıra Habitat Gündemi'nin izlenmesi ve Gündem 21 Programı'nın yerele indirilmesi görevlerinin Youth for Habitat Türkiye'ye verilmesi kararlaştırıldı. Ancak Youth for Habitat'ın söz konusu çalışmaları yürütebilmesi için bir tüzel kişiliğinin olması gerekiyordu.

Tüzel kişilik demek, dernek kurmak yani hiyerarşi demekti. Oysa gençlik çalışmalarını yürüten ekip o güne kadar hep birlikte karar almıştı. Ortaya çıkan bu "mecburiyet" hiç hesapta yoktu. Bir dernek kurma durumunda fedakârca çalışarak kurucu üye olmayı hak etmiş ekip üyelerinin neredeyse tamamı 18 yaşının altındaydı, yani reşit değildi. Dolayısıyla dernek kurucusu da olamıyorlardı. Dernek adı bile aceleye getirilmişliğin, sivil toplumculuğa pek de uymayan resmiyetin yansımasıydı. Ancak o noktada en doğru çare, durumu kabullenmekti.

Gündem 21 veya Yerel Gündem 21, doğrudan İçişleri Bakanlığı'nı ilgilendirdiğinden İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği,

derneğe dışarıdan herhangi bir sızma ve derneği ele geçirme ihtimallerini bertaraf eden son derece sıkı bir tüzük hazırladı.

En başından beri gençlik çalışmalarının destekçisi Tür Tanıtım'ın sahibi Ender Merter, onun reklam işlerini yaptığı Marshall Boya'nın CEO'su Feridun Uzun, Habitat Ev Sahibi Komite çalışmalarına katılan Furuzan Güyer, "İseleriler"den Pamir Yörük'ün ablası Pınar Yörük, Habitat Konferansı'nda Gençlik Kozası çalışmalarına katılan bir avuç örgütlü gençlik kuruluşundan Avrupa Hukuk Öğrencileri Birliği'nden Mehmet Can Tarhan, Boğaziçi İşletme Kulübü'nden Zeynep Özbil gibi isimler Sezai Hazır ile birlikte, derneğin yasal kuruculuğunu üstlendiler. Böylece o zamana kadar Youth for Habitat Türkiye adıyla etkinlik gösteren gençlik inisiyatifi, 1 Nisan 1997 tarihinde **Habitat II ve Gündem 21 Kararlarının Hayata Geçirilmesi İçin Gençlik Derneği** adıyla yasal statü kazandı. Derneğe BM'nin Habitat Sürecine Yardım Projesi bütçesinden 100 bin ABD doları mali destek sağlandı.*

Emre Koyuncu, kuruluş dönemi için "Kendimi üniversite sınavları için ders çalışmaya kapattığım dönemdi" diyerek sürdürüyor:

Sezai'nin devam kararı aldığını öğrenmiştim. Hep evde, saatlerce derslerle boğuşuyordum, ama arkadaşlarla teması kesmemiştim. Arada birkaç kez Şişli Belediyesi'nin 12. katındaki ofise uğramıştım.

Habitat II sürecinde, sadece zirve odaklı birtakım etkinliklerin organizasyonu için ortaya çıkan gençlik örgütlenmesi, üstlendiği sorumlulukları başarıyla yerine getirip işlevini tamamladı. Normalde dağılması beklenirken Sezai Hazır, süreç boyunca edinilen deneyimle ulusal ve uluslararası network'ün heba edilmemesi için devam kararı verdi.

* Habitat Güncesi.

Sezai Hazır, 1997 yılının ilk aylarında, Şişli Belediyesi binasının 12. katındaki Habitat Derneği ofisinde. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Sezai'nin bürokrasiyi ikna gücü de, ki en iyi yaptığı şeydi, etkili oldu. Birleşmiş Milletler kararlarını da kaldıraç olarak kullandı. “Bakın bu uluslararası bir sorumluluk, devletlerin sorumluluğu, devamını getirmek lazım” demeseydi, kimsenin umurunda olmazdı. Kimse de “Böyle bir kuruluşa ihtiyacımız var” demezdi. Ama o dönem demokratikleşme çabaları yaygındı. Habitat II'nin ev sahibi ve İstanbul Deklarasyonu'nu yayınlamış ülke olarak, Habitat Konferansı'nın koordinatör kuruluşu TOKİ, Türkiye açısından böyle uluslararası bir organizasyonun arkasında durdu.

Dernek, tabii ki alelacele kuruldu. İsmine bile dikkat etmemişiz. Öyle bir isim olabilir mi? Ben 31 Mart doğumluyum. Dernek de 1 Nisan 1997'de kuruldu. O sırada yaşım 18'i tutmadığı için kurucu üye olamadım. Kurucu üye olması gereken pek çoğumuz da aynı durumdaydık.

O yaz Galatasaray Üniversitesi'ni kazandım. Hazırlık okuyacağım için rahattım. Yeniden başladım çalışmaya.

Eskişehir Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı

Habitat II sürecindeki gençlik çalışmaları, başından beri uluslararası ilişkileri güçlendirmeye dayalı yürütülüyordu. 1995 yılındaki Kopenhag Zirvesi'nde doğan Youth for Habitat fikri de bu konumlanışın sonucuydu ve koşullar elverdiğince diri tutulmuştu. Ancak Habitat Konferansı sonrasında evlerine dönen gençler, kendi bölgelerinde çalışmalarını sürdürse de aralarındaki temas kopmuştu. Viyana'daki Dünya Gençlik Forumu'nda (25-29 Kasım 1996), bu iletişim kopukluğunu gündeme getiren Youth for Habitat Türkiye, bağlantıları güçlendirmek adına Eylül 1997 Eskişehir'de bir "takip toplantısı" önerdi ve öneri kabul edildi. Toplantı yeri olarak Eskişehir'i önermenin sebebi basitti. Her şeyden önce on binlerce öğrencinin devam ettiği Eskişehir Anadolu Üniversitesi ile Osmangazi Üniversitesi'nin bulunduğu şehirde Youth for Habitat iyi örgütlenmişti. Dahası, dönemin Büyükşehir Belediye Başkanı Orhan Soydaş, Habitat sürecinde tanıştığı gençlere "her türlü desteği vermeye hazır" olduklarını bildirmişti. Dolayısıyla Youth for Habitat, Viyana'daki forumun dönüşünden (30 Kasım 1996) itibaren Eskişehir'de yapılacak Uluslararası Takip Toplantısı'na yoğunlaşmıştı.

Youth for Habitat, "Habitat II ve Gündem 21 Kararlarının Hayata Geçirilmesi İçin Gençlik Derneği" adıyla tüzel kişilik kazanınca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Başbakanlık

Belediye binasının 12. katındaki dernek ofisinde gönüllü ekipler dünyanın dört bir yanındaki gençlik kuruluşlarına ve Habitat II Konferansı delegasyon başkanlarına gönderilecek davet zarflarını hazırlıyorlar. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Toplu Konut İdaresi'yle üç yıllık proje uyarınca, keskin çizgilerle ayrılmamış olsa da, kendine yurtiçi ve yurtdışı olarak biçim kazanan bir çalışma stratejisi belirledi.

Yurtiçi çalışmalarda üstesinden gelinmesi gereken öncelikli iş, Habitat ve Gündem 21 kararlarının hayata geçirilmesi çerçevesinde bir Ulusal Rapor ve Eylem Planı hazırlamaktı. Her ikisi de Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı'nda görüşülecek ve 1998'deki Dünya Gençlik Forumu'nda ve takip eden yılın Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Komisyon Toplantısı'nda sunulacaktı.

Eskişehir toplantısının tarihi, henüz dernek kurulmadan, 1-2 Mart 1997 tarihinde Bursa'da düzenlenen ulusal toplantıda 14-21 Eylül olarak kararlaştırılıp Youth for Habitat network'ünde yer alan bütün kuruluşlara duyuruldu.

Eskişehir toplantısına kadar ekibin önünde altı aylık yoğun bir çalışma takvimi vardı. 1 Nisan’da dernek olmanın hayatlarında değiştirdiği tek şey, artık kontrol edebilecekleri bir bütçelerinin olmasıydı. Gerçi Sezai Hazır arkadaşlarına, “Paramız yokmuş gibi davranalım” demekten geri durmuyordu. Bu varlık içinde yokluk halini Emre Koyuncu anlatıyor:

Uluslararası konferans ayrı bir stres ve sorumluluktur. Bu arada paramız var, ama yokmuş gibi davranıyoruz; aldığımız bütçeyi “zor gün parası” gibi koruyoruz. Sezai hâlâ paramız yok gibi yürütüyor dernek işlerini. Dolayısıyla yine aynı sponsorluk arayışları ve ikna çabaları da devam ediyor, bir yandan sponsorluklar da buluyoruz. Mesela, babamın fabrikatör bir arkadaşı vardı, onu ikna ettim, çıkarıp çat çat saydı, iki bin dolar verdi. Üniversite giriş sınavım iyi geçmişti. Alacağım puanın istediğim yerlerden birine yeteceğini tahmin ediyordum. Sonuçlar bir iki ay sonra belli olacağından ben de tasımı tarağımı topladım ve bir grup halinde Eskişehir’e gittik. Odunpazarı Belediyesi bize bir ofis verdi; bir misafirhaneye yerleştik ve başladık çalışmaya.

Ekipler bir koldan yurtiçi hazırlık toplantılarına girişti. Beşi gençlerin yerel yönetimlerde, ikisi de üniversitelerde yönetime katılması konularında olmak üzere Bursa, Çanakkale, Sivas, Kocaeli, Çeşme, İzmir ve Eskişehir il ve ilçelerini kapsayan beş bölgesel toplantı düzenlendi. Toplantıların ana gündem maddesi “Yerel Gündem 21” ya da aynı anlama gelmek üzere “Habitat kararlarını hayata geçirmek” idi. Bu, konuya herhangi bir aşinalığı olmayan Anadolu kentlerinde üstesinden gelinmesi güç bir işti. Emre Koyuncu’nun sözleri bu tespiti doğruluyor:

Öyle “Habitat kararlarını hayata geçirmek” deyince biraz soyut kalıyor, ama o başlığın içinde işsizlikten gençlerin bir araya gelebileceği sosyal merkezlere, becerilerimizi geliştirebileceğimiz imkânlardan “Varız ve kabullenilmek istiyoruz”a kadar birçok konu konuşuluyor, bildirgeler hazırlanıyordu. Beş tane bölgesel toplantı yapıldı ve sonunda, Habitat II sürecinde sivil toplum adına oluşturulandan esinlenerek, bu sefer gençlik için, bir Ulusal Rapor ve Eylem Planı çıkardık ortaya. Böylece o toplantılara gelmek isteyen insanlara Habitat’tan sonra network’ün devam ettiği mesajını da veriyorduk.

Ulusal hazırlık toplantılarıyla eşzamanlı olarak yürütülen bir diğer çalışma da yurtdışı temaslardı. Cenevre’de düzenlenen Habitat Ortaklar Toplantısı (31 Ocak 1997), New York’ta düzenlenen SDC* 5 Toplantısı (6-21 Nisan 1997), Nairobi’de düzenlenen BM-Habitat Komisyonu 16. Toplantısı (27 Nisan-7 Mayıs 1997), Seul’de düzenlenen Küresel Gençlik Forumu (3-8 Haziran 1997) ve New York’ta düzenlenen Yeryüzü Zirvesi +5 (21-27 Haziran 1997) buluşmalarında, Youth for Habitat delegasyonu hazır bulundu.

Bu arada, Youth for Habitat’ın uluslararası sekretaryasını da yürüten dernek, Viyana’da alınan karar gereğince uluslararası bir bülten çıkarmaya da koyuldu. Söz konusu bülten, 15 günde bir, ihtiyaca göre 1-2 sayfalık İngilizce yayımlanan bir haber metniydi ve Youth for Habitat’ın iletişim ağındaki yaklaşık 900 gençlik

* Sürdürülebilir Kalkınma Konseyi (The Sustainable Development Council-SDC), küresel bir ağın gerçekleştirilmesini özendirmeyi ve kolaylaştırmayı hedefleyen, kâr amacı gütmeyen uluslararası bir kuruluştur. BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin (NWP) ortağı ve BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nde (ECOSOC) özel danışmanlık statüsüne sahiptir. Söz konusu toplantı, 21-27 Haziran 1997’de New York’ta düzenlenen Rio 1992+5’i işaret eder.

Habitat Derneği'nin *Platform* dergisi, aynı zamanda İngilizce olarak uluslararası bir içerikle de yayımlanıyordu. Derginin birinci sayısında Habitat II gençlik bildirgesinde ortaya çıkan slogan kapağa taşınmıştı: "Bizler sadece geleceğin liderleri değil, bugünün de ortaklarıyız." Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

örgütüne gönderiliyordu. Yayın faaliyetinin bir diğer kayda değer unsuru ise üç ayda bir yayımlanmaya başlanan *Platform* dergisiydi. Tasarım ve uygulamasını Tür Tanıtım'ın üstlendiği, ilk sayısı Yaz 1997 tarihini taşıyan ve "Bizler sadece geleceğin liderleri değil, bugünün de ortaklarıyız" kapak sloganıyla yayımlanan derginin künyesi şu şekilde düzenlenmişti:

Bu bülten TC Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP-Ankara) katkılarıyla Habitat II ve Gündem 21 Kararlarının Hayata Geçirilmesi İçin Gençlik Derneği için hazırlanmıştır.

Proje Koordinatörü: Sezai Hazır

Editor: Emre Koyuncu

Yayın Danışmanları: Ender Merter, Mehmet Can Tarhan, Pamir Yörük, Zeynep Aydemir, Emre Özdemir

Derginin editörü olarak Emre Koyuncu, “Merhaba” başlıklı yazısında, sadece *Platform*’u değil, derneğin üstlendiği yayın çalışmalarını da anlatıyordu:

İlk sayımızda sizlerle beraber olmanın sevincini yaşıyoruz.

Youth for Habitat fikrinin oluştuğu ilk günden bu yana böyle bir bültenin özlemi içindeydik. Çalışmalarımız sonuç verdi ve bugün dünya gençlerinin birbirinden haberdar olması amacıyla yola çıkan YFH geniş bir iletişim ağını oluşturmuş durumdadır.

YFH-Türkiye olarak dünya genelindeki iletişim ağının koordinasyonunu üstlenmiş bulunuyoruz. UNDP ve TOKİ ile birlikte geliştirdiğimiz üç yıllık proje kapsamında yer alan uluslararası ve ulusal bültenlerimizin çalışmalarına Haziran ayından beri devam etmekteyiz. Uluslararası bültenimizin ilk sayısı Ağustos ayında çıktı. bülten, ilişkide olduğumuz dünyanın dört bir yanındaki 900 gençlik organizasyonuna gönderiliyor. Ulusal bültenimiz *Platform* ise üç ayda bir yayınlanacak ve ülke genelinde iletişim içinde olduğumuz sivil toplum kuruluşlarına ve diğer ortaklara (hükümet, TOKİ, UNDP, yerel yönetimler) gönderiliyor. Bu bültenlerin yanı sıra ilk sayısı 24 Temmuz’da yayınlanan YFH duyuru bültenini çıkarıyoruz. Duyuru bültenimiz 1-2 sayfalık, içinde kurumların kısa aktivite haberlerini geçtiğimiz, 15 günde bir yayınlanacak bir faks metnidir.

42 ilden toplam 812 kişinin yer aldığı toplantıların sonucunda tüm katılımcılara dağıtılmak üzere Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin sponsorluğunda İngilizce ve Türkçe olarak Ulusal Eylem Planı hazırlandı.

14-21 Eylül tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen Habitat ve Gündem 21 Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı'nda belirlenen Youth for Habitat Uluslararası İletişim Ağı bölge sorumluları. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Buluşma öncesinde seçilen 80 gönüllü, toplantının sağlıklı yürütülmesini sağlamak üzere bir aylık bir eğitimden geçirildi ve 14 Eylül 1997 tarihinde başlayan Eskişehir Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı 21 Eylül günü sona erdi.

Eskişehir Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı, birkaç bakımdan önem taşıyordu:

- Her şeyden önce ilk defa bir BM zirvesinin ardından gençlik organizasyonları, alınan kararların hayata geçirilmesinde yükümlülüklerinin takibinde ısrarcı olmuş, uluslararası bir toplantının BM veya hükümetlerden ciddi maddi yardım almadan, ortaklıklarla da yapılabileceğini kanıtlamıştı.
- Türkiye açısından en önemli noktaysa, BM toplantılarında iki yıl öncesine kadar hiç temsil edilmeyen gençlik örgütlerinin

uluslararası bir toplantıya ev sahipliği yapabilir düzeye gelmesiydi.

- “Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın Seul’de düzenlediği Küresel Gençlik Forumu’na katılımın 100 kişi olduğu” dikkate alındığında, katılım umulanın çok üzerindeydi. 42 ülkeden 430 gençlik temsilcisinin yer aldığı toplantıya, Habitat II Zirvesi’nden sonra gelişip süreklileşen ortaklığın güzel bir örneği olarak TBMM Çevre Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Toplu Konut İdaresi, belediyeler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından temsilciler de katıldı. Toplantıya UN-Habitat, UNDP ve diğer programlardan temsilcilerin gelmesiyse Birleşmiş Milletler ile ortaklığın üst düzeyde geliştiğinin somut göstergelerinden biriydi.
- Toplantı boyunca insan hakları, madde bağımlılığı, sanat, insan yerleşimleri, çevre konularında 100’e yakın atölye, 10’a yakın panel yapıldı.
- Youth for Habitat International Network’ün uluslararası politikası ve çalışma tarzının belirlenmesi için “İletişim-Fon Sağlama, Eğitim, Çalışma Ağı” konuları çalışıldı. Hazırlanan raporlar genel bir rapor olarak kabul edildi.
- Türkiye’den gençlik temsilcilerinin son derece aktif olduğu toplantıda, grup çalışmalarının ardından Youth for Habitat International ismi, “International Network” ibaresi eklenerek Youth for Habitat International Network olarak değiştirildi.
- Gençlik grupları arasındaki iletişimi uluslararası düzeyde yürütmek ve UN Habitat’la iletişimi sağlamak üzere uluslararası sekreteryaya görevi iki yıl boyunca Youth for Habitat International Network-Türkiye’nin kurumsal devamı olan Habitat II ve Gündem 21 Kararlarının Hayata Geçirilmesi İçin Gençlik Derneği’ne verildi.

14-21 Eylül tarihleri arasında Eskişehir’de düzenlenen Habitat ve Gündem 21 Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı’nın medya ekibi. Ekip, günlük bülten çıkartarak aynı anda pek çok etkinliğin yapıldığı konferansta katılımcıların birbirlerinden haberdar olmalarını sağlıyordu. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Sezai Hazır, Eskişehir Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı’nın kendileri için bir “milat” oluşturduğunu söylüyor:

Toplantıya katılım çok yüksekti. Çalışmalarımızı başından beri izleyen Amerikalılar, “Bu işin liderliğine siz soyundunuz, başarıyla da altından kaktınız. Youth for Habitat’ın dünya sekreterliği görevini artık size devrediyoruz” dediler. Böylece, zaten bizim kurduğumuz dünya çapındaki network’ün sekreterliği bize geçti. İki yıl öncesine kadar uluslararası bilgiye ulaşmak için yoğun çabalar sarf eden Türkiye gençliği, artık bilgiye ilk elden ulaşma yolunu açmış oldu. Bu açıdan bakıldığında toplantı uluslararası ortaklıkları kurma ve süreklileştirme, Birleşmiş Milletler’le ortak çalışmaları kurumsallaştırma

14-21 Eylül tarihleri arasında Eskişehir'de düzenlenen Habitat ve Gündem 21 Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı'ndaki etkinliklerden biri de tıpkı 1 yıl önce Habitat Konferansı'nda olduğu gibi duvar boyama etkinliği idi. Konferans teması doğrultusunda belirlenen konsept, konferans katılımcıları tarafından resme dönüştürülüyor. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

ve deneyim kazanma açısından çok başarılı oldu. Aynı zamanda gençlik olarak ülkemizde yapılan Habitat II Kent Zirvesi'nde alınan kararların takipçisi olduğumuzu göstererek diğer ülkelere gelen temsilcilere bir örnek teşkil ettik.

Biz New York'a "Yeryüzü Zirvesi +5"e (21-27 Haziran 1997) gittiğimizde birçok ülke 92'deki Rio Zirvesi'nin sonuçlarını değerlendirirken, Türkiye o yönde henüz hiçbir adım atmamıştı.* Hükümet, 1997'de Yerel Gündem 21 Programı'nı başlatarak Rio'da alınan kararların hayata

* Burada sözü edilen toplantının hazırlığı 6-21 Nisan 1997 tarihleri arasında, yine New York'ta düzenlenen SDC 5 Toplantısı'ydı (Bkz. bir önceki dipnot). Habitat ve Gündem 21 Kararlarını Hayata Geçirme ve Gençlik Derneği, 1992 Rio Zirvesi'nden sonra her yıl nisan ayında yapılan ve ECOSOC akreditasyonu gereken toplantıların beşincisine Türkiye'den katılan ilk gençlik grubuydu. Toplantıya ancak Pan-Afrika Hareketi'nin yardımıyla katılabılmıştı.

geçirilmesi için harekete geçti. Bize “Siz de bu programın bir ortağı olun ve gençlik çalışmalarını siz koordine edin” dediler. Biz ilk defa Türkiye’de bir programın ortağı olarak çalışmalara başladık ki o bizim aynı zamanda gelişmemiz ve yola koyulmamızın da bir miladı oldu.

Ulusal Gençlik Parlamentosu'na doğru

Derneğin Eskişehir'de düzenlediği Habitat II ve Gündem 21 Kararlarını Hayata Geçirmek İçin Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı başarıyla tamamlandı. Yaklaşık altı ay süren yoğun tempolu bir çalışmanın sonunda bir araya gelen gençlik organizasyonları, Habitat kararlarının hayata geçirilme sürecini değerlendirenin yanı sıra aşağıdaki maddeleri de karara bağladılar:

- Habitat II ve Gündem 21 kararları hakkında toplum bilincini artırarak alınan kararların hayata geçirilmesi için küresel, bölgesel, ulusal ve yerel düzeyde gençlik perspektifini geliştirmek.
- Habitat II ve Gündem 21 kararlarını hayata geçirmek için girişimlerin olmadığı bölgelerde yerel düzeyde aktiviteler yapılması için sorumluluk yüklenen kurumları teşvik etmek.
- Habitat II ve Gündem 21 ile ilgili devam eden yerel aktivitelerde küresel olguyu hayata geçirmek.
- Uluslararası ve ulusal STK / Sivil İnisiyatifler (Sİ), ulusal gençlik konseyleri, bölgesel gençlik konseyleri, diğer gençlik kuruluşları ve şemsiye örgütler arasında bilgi dağıtımını sağlamak.
- Youth for Habitat International Network içinde eğitim, fon bulma, haberleşme ve iletişim ağı gibi alanlarda bilgi paylaşımını sağlamak.

- Habitat II ve Gündem 21 kararlarıyla ilgili gençlik olgularını ve gençliğin toplum hayatına katkılarını öncelikle ele alan konferans, seminer, atölye çalışmaları gibi uluslararası takip aktiviteleri gerçekleştirmek, gerçekleştirilmesi için ön ayak olmak.
- Bu hedeflerin hayata geçirilmesi için ilgili BM ofisleri, STK'lar, SI'ler ve diğer ortaklarla bağlantılar kurmak.

Eskişehir toplantısı, hazırlık dönemindeki, organizasyonun kendisi, yüksek katılımı, toplantı sırasındaki atölye çalışmaları, eğitimleri ve diğer etkinlikleriyle, bir anlamda derneğin rüştünü ispat ettiğinin de göstergesiydi. Nitekim iki ay sonra, Kasım 1997'de Habitat II ve Gündem 21 Kararlarını Hayata Geçirmek İçin Gençlik Derneği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (BMKP-UNDP), Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı'nın (UCLG-MEWA) arasında imzalanan bir protokolle yürütülen "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi"ne ortak edildi. Emre Koyuncu "Yerel Gündem 21 Programı'na biz de dernek olarak 'Gençlik Meclisleri' kurmak üzere, bir protokol çerçevesinde dahil olduk" diyerek devam ediyor:

Yerel Gündem 21 Projesi hem mali olarak hem de network'ü devam ettirmek bakımından ayrı bir kaldıraç oldu bizim için ve derneğin de sürdürülebilirliğini sağladı.

Yerel Gündem 21 kararları, asıl olarak bir "yerelden demokratikleşme" programıydı. Başlıca amacı da Kent Konseylerinde yer alan yereldeki sivil unsurların karar alma süreçlerine katılarak her tür sorunun çözümünde etkileşimde bulunmalarını sağlamaktı.

Zaman içinde 73 kenti kapsayan program, devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum arasında eşit ortaklık, işbirliği ve

iletişime dayalı, ademimerkeziyetçi ve insanı yapabilir kılan bir yaklaşım üzerine kurulmuştu. Programın yereldeki temel karar alıcı ve uygulayıcı mekanizmaları asıl olarak Kent Konseyi çatısı altında örgütlenmiş yerel paydaşlardı. Kent Konseyleri, Kadın ve Gençlik Meclisleri, Çalışma Grupları, Çocuk, Engelli ve Yaşlılar Platformu gibi özel ilgi gruplarına yönelik mekanizmalarla destekleniyordu.

Türkiye'de sivil toplumun yeterince örgütlü olmaması, var olanların da cılız ve birkaç büyük şehirde bulunması, Yerel Gündem 21 kararlarının hayata geçirilmesinin önündeki en büyük engeldi. Habitat II ve Gündem 21 Kararlarının Hayata Geçirilmesi İçin Gençlik Derneği, adından da anlaşılacağı üzere, yerel paydaşların en dinamik unsuru olan gençlik kesiminin programı sahiplenmesini kolaylaştırıcı bir rol üstlendi.

Kent Konseylerinin ana ortağı olan yerel Gençlik Meclisleri, derneğin kolaylaştırıcılığıyla bulunduğu kentteki tüm örgütlü ve örgütsüz gençleri, (STK'lar, üniversite öğrenci birlikleri ve kulüpleri, lise temsilcileri, mahalle temsilcileri, kamu kurumları ve özel kuruluşların gençlik temsilcileri, çalışma grupları temsilcileri vb.) bir araya getiren, onların ihtiyaç ve beklentilerini yerel karar alma süreçlerine yansıtan bir yapıydı.

Farklı kentlerdeki Gençlik Meclisleri, çeşitli bölgesel ve ulusal ölçekli toplantılar ve diğer etkinliklerle düzenli olarak bir araya gelerek çatı örgüt Ulusal Gençlik Parlamentosu'nu (UGP) oluşturacak, ardından Ulusal Gençlik Konseyi'ne ulaşılacaktı.

Yatay örgütlenme

Yerel Gündem 21 Programı resmen başlatılmadan önce, bazı belediyeler el yordamıyla da olsa konsey, kurultay, senato gibi adlarla kent sorunlarının görüşülüp tartışıldığı yapılar oluşturmuştu. Emre Koyuncu, “Biz gençlik içinde bu konularda çalışırken, yerel yönetimlerde o güne kadar yapılmış işler de boş değildi” diyor:

Zaten Habitat’a hazırlık sürecinde yerel yönetimlerden katılımlar vardı. Bazıları katılımcı mekanizmalarını oluşturmuşlardı. Örneğin Bursa’da Kent Konseyi, İzmir’te Kent Kurultayı yapısı Habitat’tan önce, Antalya’da Habitat’tan hemen sonra oluşturulmuştu. Bu yapılanmalarda belediye, sivil toplum kuruluşları ve çalışma grupları yer alıyordu. Özünde bir demokrasi projesi olan Kent Konseyi kavramı da bu süreçte ortaya çıktı.

Gençlik Meclisi için çalışırken kısa süre sonra Kent Konseyi’ni de biz anlatır hale geldik. Gençlikle alakalı kimi bulduysak çağırıyorduk toplantılara, ama kimseyi yanımıza çekmek, bizden olmaya çağırmak gibi bir tutumumuz olmadı. Durduğumuz yer çok netti: “Biz hiyerarşik bir yapı oluşturmaya uğraşmıyoruz, sizi harekete geçirmeye çalışıyoruz. Yapabilecekleriniz için size köprü oluyoruz” diyorduk. Bizim hayalimiz Diyarbakır’daki biriyle İzmir’deki birini buluşturacak ortamlar yaratmaktı.

Avrupa’nın pek çok ülkesinde ulusal gençlik konseyi vardı, gidip görüyorduk. Türkiye’de de harekete geçilmişti, ama biz itiraz ettik. Ulusal gençlik konseylerinin aşağıdan yukarı kurulması gerekiyordu. Bizde yerelde herhangi bir örgütlenme, hareket yokken, yukarıdan aşağıya kurulmak isteniyordu. Karşı çıkışımız İstanbul’daki STK’lar tarafından yadırgandı, ama Türkiye’nin her tarafında sahada çalışmanın sağladığı güçle karşı durduğumuzdan etkili oluyorduk.

İstanbul, her konuda olduğu gibi sivil toplum çalışmalarında da kendini Türkiye gibi hisseder ve öyle davranır. Oysa biz o dönem, Türkiye’nin her yerinde vardık ve insanları bir araya toplayıp yeni bilgiler götürüyor, bir şeyler yapıyorduk. Popüler değildik, ama gayet iyi biliniyorduk.

Türkiye’de yerel, ulusal, uluslararası ya da akla gelebilecek herhangi bir güce yaslanmadan toplum içinde çalışıp belli bir büyüklüğe ulaşarak dikkat çeken her yapı, başta devletin, yanı sıra da siyasi güç odaklarının radarına takılmaktan kurtulamaz.

1998 yılında yapılan genel kurulda adını **“Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği”** şeklinde kısaltan dernek de, dünyanın farklı yerlerinde düzenlenen uluslararası toplantılarda devletin resmi delegasyonu eşit konumda yer alan, yurtdışında her il ve ilçede giremediği lise ve üniversite kalmayan, her siyasi görüşten gençlik gruplarıyla temasta bulunduğu için iştah kabartan bir cazibe merkezi haline gelmenin sonucuyla karşı karşıya kalır. Siyasi görüş fark etmeksizin, karşı tarafın kullanacağı yöntem iç içe geçmiş, klasik ve tektir: “Yandaş kılmaya çalış. İkna olmazsa ele geçir. Olmuyorsa itibarsızlaştır ve bertaraf et.”

Sezai Hazır, Gençlik Parlamentosu çalışmaları kapsamında yürütülen seçme ve seçilme yaşının düşürülmesi kampanyaları

sırasında birbirinden farklı üniversitelerde katıldığı öğrenci konseyi toplantılarındaki tanıklıklarını şöyle anlatıyor:

Üniversitelerin öğrenci konseyleriyle toplantı yapmamız lazım. YÖK’le konuştum, “Bizim üniversiteler çok politik” dediler. “Bakalım” dedim Öğrencileri bir araya getirdik, orada manzarayı gördüm. Birtakım üniversitelerde, Dicle, Boğaziçi, ODTÜ... kalktılar “Kahrolsun faşizm” bilmem ne deyip salonu terk ettiler. “1980’den beri hiçbir şey değişmemiş” dedim. Diğerleri de bıyıklar sarkmış, üstlerinde palto... o dönem Ülkücüler, genel merkezlerine göndermek için kendi aralarında bir rapor hazırlamış. Raporda “Habitat ele geçirilmesi gereken bir kurum” yazıyormuş. Raporu ele geçiren solcular, bunu Boğaziçi’nin kantininde “Habitat ülkücülerle işbirliği yapıyor” diye yayınladı. Halbuki ikisiyle de bir işimiz yok. Habitat hep ele geçirilmesi gereken bir organizasyon olarak algılandı.

Yerel Gündem 21 Programı kapsamında düzenlenen sayısız yerel, bölgesel ve ulusal gençlik toplantıları ile Kent Konseyi Gençlik Meclisleri birbirlerini tanıma ve ortak hedefler doğrultusunda beraber çalışma fırsatı yakaladı. 2001 yılına gelindiğinde farklı kentlerdeki Gençlik Meclisleri arasında ulusal düzeyde bir iletişim ağı oluşturuldu. Bu birliktelik 19 Mayıs 2004 tarihinde 77 ilden 306 gençlik delegesinin katılımıyla TBMM tören salonunda gerçekleştirilen törenle Ulusal Gençlik Parlamentosu’na (UGP) dönüştü. Türkiye’de bütüncül bir gençlik politikası oluşturmayı amaçlayan UGP, misyonunu şu şekilde tanımlıyordu:

- Gençliğin yerel ve ulusal karar alma mekanizmalarına ve toplumsal hayata etkin katılımının sağlanması
- Gençlik haklarının korunması ve geliştirilmesi

- Gençlerin kişisel gelişiminin desteklenmesi
- Kent Konseyi Gençlik Meclisleri arasında iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesi
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanılması

İnsan hakları, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre bilincinin geliştirilmesi gibi konularda projeler ve kampanyalar gerçekleştiren UGP, Yerel Yönetimler Yasası reformu sürecine katkıda bulunup Kent Konseylerinin Belediye Kanunu’nda yasal dayanağa kavuşmasını destekledi. Kent Konseyleri Yönetmeliği’ne sunduğu katkılar da Gençlik ve Kadın Meclislerinin kurulmasına dayanak oluşturdu; her iki meclis temsilcilerinin Kent Konseyi Yürütme Kurulu’nun doğal üyeleri olmasını sağladı.

UGP, seçilme yaşının düşürülmesine öncülük etmenin yanı sıra Gençlik ve Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı’nca başlatılan ve Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın kuruluş altyapısını oluşturan Gençlik İçin Ortak Akıl Platformu sürecinde de bulundu.

UGP, tüm bu çalışmalarıyla ülkemizdeki gençlik algısının geliştirilmesine öncülük ederken, kurumsallaşma çabasını da sürdürerek Türkiye’nin en önemli gençlik iletişim ağı haline geldi. Bu sayede UGP, katılımcılık temelli çalışmalarının yanı sıra Habitat ortaklığıyla kalkınma odaklı pek çok projenin yürütülmesinde de yer aldı.

17 Ağustos Marmara Depremi

Yerel Gündem 21 ve Gençlik Meclisleri çalışmaları devam ederken 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen deprem, bütün Türkiye’de gündemin değişmesine neden oldu. Depremın yıkıcı etkisi ve buna bağlı olarak can ve mal kayıpları çok büyüktü. Daha da vahimi, devletin bu türden büyük bir felaketin yarattığı ve sebep olacağı olumsuzluklara karşı hazırlıksızlığının ortaya çıkmasıydı. Devlet güçlerinin müdahalede gecikmesi, deprem bölgesine gönderilen yardımların yerlerine ulaştırılmasında üst üste yaşanan aksaklıklar, basın yayın organlarına yansıyan olumsuz uygulamalar vb. pek çok yardımseverin güven duygusunu zedeledi; nakdi yardımların nasıl kullanıldığı konusunda kuşku-lar yarattı.

Yerel bağlantıları aracılığıyla rutin programını yürüten Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği, deprem bölgesine odaklandı. Sezai Hazır, “99 depreminde de sorumluluk üstlendik” diyerek devam ediyor:

Bizim Youth for Habitat International Network’te yer alan organizasyonlara sorduk ne yapabiliriz diye. Amerikalı bir organizasyon, “Biz Amerika’da, Brooklyn’deki yoksul gençler ile Manhattan’daki zenginleri eşleştirip kardeş aile kampanyası yürüterek eğitimlerine destek veriyoruz” dedi. Hemen Korumacı Aile Kampanyası başlatacağımızı duyurduk. Kampanyaya, başta Lionslar olmak üzere, Habitat

Habitat Derneği'nin Şişli Belediyesi işbirliğiyle başlattığı ve depremde zarar gören gençler ile destek olan aileleri buluşturduğu Korumacı Aile Kampanyası'nın tanıtım panelinden bir görüntü. Dönemin Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün yönettiği oturumda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı temsilcisi Seyhan Aydınolgil, kampanyanın ilk gönüllülerinden olan ve aynı zamanda daha sonra projenin de koordinatörü olacak İsmiñur Özyönüm ile sanatçılar Rutkay Aziz, Nur Sürer ve Mehmet Güleriyüz yer alıyor. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

isinin yarattığı güvenle, Türkan Şoray gibi birçok sanatçı katıldı. 130 çocuğa aile bulduk. Aileler, direkt çocuklar adına açılmış hesaplara para yatırdı. Para bizim hesabımıza hiç girmedigi için, hiçbir zan altında kalmadık; sorgulanmadık. Aileler ile çocukları dönem dönem buluşturduk.

Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği'nin yürüttüğü **Korumacı Aile Kampanyası** depremle birlikte eğitim görme imkânlarını kaybetmiş lise ve üniversite öğrencisi gençlere belli bir süre soluk aldırma amaçlıyordu. Kampanyanın hedef kitlesi, zaten işçi, emekli gibi dar gelirli ailelere mensup, depremde ebeveynlerinden birini veya her ikisini kaybettiğinden daha da

kötü durumda kalmış gençlerdi. Kampanya, her bir korumacı ailenin, sorumluluğunu aldığı öğrenciye bir yıl boyunca ayda en az 60 milyon TL eğitim katkısında bulunmayı kabul etmesi üzerine kuruluydu ve aileler, düzenli maddi yardımlarını doğrudan öğrenci adına açılmış banka hesabına yatıracaktı. Kampanyayla 130 depremzede öğrenciye korumacı aile bulundu. 12 ay süren kampanya sonucunda toplamda 93 milyar 600 milyon TL'lik bir kaynak oluşturuldu.

Bu süreçte yaraların sarılmasına yönelik bir diğer proje, deprem bölgesi illerinde açılan "Gençlik Merkezleri"ydi.

Kâr amacı gütmeyen, küresel insani yardım kuruluşlarından Mercy Corps ve Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri'yle imzalanan ortaklık protokolüyle oluşturulan Gençlik Merkezleri projesine yurtiçinden çok sayıda STK, özel sektör kuruluşu ve bireysel gönüllü katıldı. Yurtdışından da Youth for Habitat'ın network'ünde yer alan kuruluşlar uluslararası katkı sağladı.

Onların artık bir çocuğu var

Habitat ve Gündem 21
Derneği'nin Şişli Belediyesi'nin desteğiyle depremzede öğrencilere burs verilmesi için başlattığı kampanyada şu anda 44 aile var. Aileler geçen haftasonu bir araya gelerek deneyimlerini paylaştılar. İşte anlattıkları...

Nilüfer Kan (Reklamcı):

Hürriyet'te görerek bu kampanyaya katıldım. Önce öğrencilerle ilgili bilgileri faksладılar. Alper Tabakçoğlu adlı bir öğrenciyle tanıştık. Avcılar'da oturuyorlarmış, depremde babalarını ve evlerini kaybetmişler. Şu anda Florya'da belediyenin otelinde kalıyorlar. Beşiktaş Ziya Kalkavan Meslek Lisesi son sınıf öğrencisi, 17 yaşında. Çok sakin, temiz, akıllı bir çocuk. Düzenli görüşüyoruz. Ben de Beşiktaş'ta oturuyorum. Bu yıl üç gün staja, iki gün de okula devam edecek. Alper'in iki gün Florya'ya gideceğine ben de kalabileceğini söyledim annesine.

Gürsel Kadim (Emekli):

Kampanyaya katılıp bir kızımızın eğitim harcamalarını üstlendik. Bizim kızımız Küthüya'da okuyor, şimdi onun harcamalarını Küthahya'da oturan bir ailenin üstlenmesi isteniyor, bu durumda biz de yeni bir öğrenci alacağız. Deprem sırasında İzmir'deydi kızımız, evini kaybetmiş, ailesinden de kayıpları var maalesef. Ben kampanyayı TRT1'de duydum ve Şişli Belediyesi'ni aradım. Sonra dernekten bizi aradılar ve böylece ilişkimiz başlamış oldu.

Sabri Dizmen

Fotoğrafları: Yusuf UÇAK

4 Ekim 1999 tarihli *Hürriyet* gazetesinde yer alan Sabri Dizmen imzalı haber, Habitat Derneği'nin Korumacı Aile Kampanyası'na katılan aileleri konu alıyor. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Platform dergisi, deprem bölgesindeki çalışmaları yansıttığı haberde Timuçin'e yer vermişti. Kardeşinin eğitim masraflarını ve ailesinin geçimini simit satarak sağlayan Timuçin, Habitat Derneği'nin deprem bölgesinde Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü işbirliğiyle kurduğu gençlik evlerinden biri olan Sakarya Gençlik Evi'nin müdavimlerindendi. Gençlik Evleri çalışması kısa süre sonra GAP Bölgesi'nde GAP Bölge Kalkınma İdaresi ortaklığıyla başlatılacak proje kapsamında, bölgedeki 9 ilde de kurulacak ve bugün Türkiye'nin dört bir yanında merkezi yönetim ve belediyeler tarafından işletilen gençlik merkezlerinin ilk örneklerinden birini oluşturacaktı. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Deprem bölgesi illerinde açılmasına ön ayak olduğu dört Gençlik Merkezi'ni işler hale getirdikten sonra görevini tamamlayan dernek, tesisleri Devlet Bakanlığı'na devretti. Gençlik Merkezleri, depremden etkilenmiş genç nüfusun günlük yaşamını sürdürmesinde ve rehabilitasyonunda önemli işlevler üslendi.

Aradan zaman geçmiş, Habitat, yürütmekte olduğu rutin çalışmalarına geri dönüp GAP İdaresi'yle çalışmaya başlamıştı ki 2002 yılında o zaman Emniyet Teşkilatı altında yer alan Dernekler Masası çaldı kapılarını. Derneğin defterlerini istediler. Bir derneğin tutması gereken defterlere sahiplerdi, ama herkes yapılacak işlerin peşinde koşuşturmaya o kadar dalmıştı ki, defterlerin düzenli işlenmesi de ister istemez aksamıştı. Müfettişin

gelmesi herkes için sürprizdi. Ertesi gün teslim etmek üzere anlaştılar.

Bu tür konularda kusur bulma niyetiyle yola çıkan kimse, her zaman aradığını bulurdu. Öyle de oldu. Müfettişler pek çok kusur buldu. İş ciddiye bindi. Soruşturma sırasında haklarında bir ihbar olduğu ortaya çıktı. Dernek yöneticileri hakkında dava açıldı. Sezai Hazır anlatıyor:

Tüzüğümüzde depremde faaliyet yürüteceğimizi belirtmediğimiz için mahkemeye çıktık. Deprem dönemindeki çalışmalarımız sırasında yönetim kurulu olarak karar aldık, sonuçlarını da faaliyet raporuna yazdık doğal olarak. Dernekler Masası onları incelemiş. Tüzüğümüzde öyle bir madde yok, “Tüzük dışı faaliyet” dediler. Biz başlangıçta deprem olacağını öngörmemiş, önümüze bakarken de tüzüğe dikkat etmemiştik. Halbuki biz aksiyon alırken mevzuatları da dikkate alırız. Normalde yaşadığın felaket karşısında birey ve sivil toplum olarak bir şey yapmadığın için suçlanman, yargılanman gerekirken biz iş yaptığımız için yargılanıyorduk. Sonuçta beraat ettik, ama bu bize ders oldu. Daha sonra tüzüğümüzü daha kapsayıcı olacak şekilde revize ettik.

Birkaç iyi insan

A lışlagelenin aksine, kimseye yük olmadan, özellikle de devlet kaynaklarından yararlanmadan ayakta kalıp yaşamını kendi imkânlarıyla sürdüren, üstüne üstlük başarılı da olan her kişi ya da kuruluş, nadiren takdir edilse de dikkat çeker.

Bilindik insanlık durumudur: Kişi, kendinde olmayan özelliklere sahip başkalarına gıpta eder. Bu duygunun bir adım ötesi kıskançlık ve hasettir. Özellikle haset, üstesinden gelinemediğinde kuşkuyla beslenerek başkalarına da bulaşır; yaygınlaşır. İnsan, içinde yer aldığı kurum ve kuruluşların davranışlarını da belirler.

Bir grup gencin, Habitat sürecinden itibaren kendiliğinden bir araya gelip kendi imkânlarıyla uluslararası toplantılara katılması, boylarından büyük işler başarması elbette dikkat çekiciydi. Zaman içinde devlet içinden birilerinin “Kim bunlar, ne yapmak istiyorlar?” benzeri sorularla harekete geçmesi de sürpriz olmazdı.

Emekli Vali Kayhan Kavas, Muğla, Ortaca Kaymakamlığı’ndan Ankara’ya, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’ne Daire Başkanı olarak atanmıştı. Görevi gereği katıldığı toplantılardan birinde Sezai Hazır’la tanıştı. İçişleri Bakanlığı Yerel Gündem 21 Programı’nın ana ortaklarından biri olduğundan, dernekle yakın temas halindeydi. Kayhan Kavas, katılımcılık, paydaşlık, yönetim gibi kavramlara şahsen de değer verdiğinden, bir süre sonra “Habitat dostu” bir İçişleri bürokrati oldu. Derneğin kimi zaman yetişkinlere, çoğu kez de gençlere yönelik çeşitli toplantılarına çağrıldığında katılmaktan geri durmadı.

40 yıllık devlet memuriyetinin ardından emekli olan Kayhan Kavas, “Habitat’ın bugününde benim de payım var” diyor. O süreçteki tanıklıkları, sadece Habitat için değil, Türkiye’de devlet-sivil toplum ilişkisini göstermesi bakımından da değer taşıyor:

Şimdi geçmişe dönüp baktığımda şunu görüyorum: Hangi bakanlık bürokratına sorsanız “İyidir” der, ama bence sivil toplumla ilişki ve irtibat, kurumsal olmaktan çok kişisel yakınlıkla alakalıdır. Yani baştaki idareci işbirliğine, ortaklaşa çalışmaya, ortak program yürütmeye yatkınsa işler daha kolay yürüyor. Öbür türlü “yürüyormuş gibi” oluyor. Bu işe inanmak, gönül vermek ve icraata hevesli olmak lazım. Yoksa “Konuştuk, aldık görüşlerini, yolumuza devam edelim” mantığıyla bir sonuç alamazsınız.

Ülkemizde vatandaş devlete güvenmez, devlet de vatandaşla; karşılıklı olarak hep bir soru işareti vardır. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkiler de yöneticiler açısından riskli ilişkilerdir; altından ne çıkacağı belli olmaz.

Yerel Gündem 21’lerle ilgilendiğimiz bir sırada, BM’nin desteklediği bir projede ben de komisyon üyesiyim. Başbakanlığın da bunu olumlu gördüğünü belirten bir resmi yazısı var, o anlamda bu komisyona katılıyoruz. Bir gün makamımda otururken, devletin en üst düzey güvenlik kuruluşundan bana bir yazı geldi. Yazıda, “Ülkemizin çeşitli yerlerinde Yerel Gündem 21 adında birtakım faaliyetlerin bulunduğu, bu faaliyetlerin içinde bölücü, ayrımcı birtakım hareketlerin var olduğu, bunlarla ilgili yapılacak toplantılara katılmanız...” deniyordu.

Bunu okur okumaz ürperdim, çok etkilendim. Yerel Gündem 21 çalışmalarına ben de emek vermiştim ve hiç de söylendiği gibi olmadığını biliyordum. Toplantıya çok

ciddi hazırlandım; iki bavul dolusu dokümanla gittim.

Toplantıda Emniyet, Jandarma ve Genelkurmay'dan yetkililer vardı. Herkesin önünde bir kâğıt kalem dururken, benim önümde getirdiğim dosyalar kale gibi dizilmişti. Onları daha en baştan etkilemem lazımdı.

Toplantıyı yöneten kişi sunumuna başladı. Bahsi geçen toplantıları düzenleyen, o işleri organize eden kişi olarak ekranda Sezai'nin resmi yer alıyordu. Toplantıya hâkim algıya göre Sezai bölücü, ayrılıkçı ve buna benzer sakıncaları olan bir hareketin yönetici ve yürütücülerindendi. Sunum boyunca herhalde on kere Sezai'nin toplantılarda veya ayrı resmini gördüm. Herkes dikkatle anlatılanları izliyordu. Sonra toplantıyı yöneten albay bana döndü, "Sayın Genel Müdür, anladığım kadarıyla siz hazırlıklı gelmişsiniz. Sözü önce size verelim" dedi. Böylece aldım sazi elime ve 45 dakika süren bir sunum yaptım. Yerel Gündem nedir, nereden kaynaklanır, Habitat Derneği nedir, Sezai kimdir, İçişleri, Dışişleri ve Çevre bakanlıklarıyla ne alakaları vardır, uzun uzun anlattım. Konuştukça yüzlerin değiştiğini görebiliyordum.

"Biz bunu başka bir şey sanmıştık" dediler. "Ben başka bir şey sandığınızı anladığım için bu kadar çaba sarf ediyorum. Bu organizasyon olmasa, bu çocuklar bu işleri yapmasa, bunlar yapılmasa, bu konular nerede konuşulacak? Arada birtakım uygunsuz konuşanlar da çıkabilir. Ne yapalım? Hiç değilse herkesin içinde konuşulsun bu konu; kapalı kapılar ardında saklı gizli değil. Bunu yapmadığımız takdirde gidip halk komitesi kuruyor, oralarda konuşuyorlar. Kent Konseylerinde valilik temsilcisi de var, herkes var" dedim. Hepsi şaşırdı, ama ben de terden sıırılsıklam olmuşum. İzin isteyip kravatımı gevşettim, arkama yaslandım.

“Biz çok farklı şeyler düşünmüş ve buraya çok farklı kararlar almaya gelmiştik” dedi toplantıyı düzenleyen rütbeli kişi. O gün o toplantıda bulunmamış olsaydım sadece Yerel Gündem 21 ve katılımcılık anlamında değil, bu konuyla ilgili çaba gösterenlerle de ilgili istenmeyen başka kararlar da alınabilirdi; onu hissettim.

Toplantı üç saat kadar sürdü, sorular sordular, cevaplar verdim. “Sivil kıyafetlerinizle siz de katılın toplantılara, dinleyin, fikrinizi söyleyin; herkes söylesin, konuşalım. Yerel Gündem 21 zaten öncelikle yerel sorunlarla ilgili. Yerelimizi, derdimizi konuşalım. Bunun siyasetle ilgisi yok, ama siyaset hayatla ilgili. Arada bazı şeyler olacak tabii, olmaması mümkün değil” dedim. “Bir endişemiz olursa size sorarız” dediler ve o gün o konu kapandı, ama ben bu işin ne kadar ciddi olduğunu orada anladım. Herkes kararlı gelmişti. Çünkü herkese önceden dosyalar dağıtılmış, başta Sezai olmak üzere ne yaptıkları, ne ettikleri, farklı bir açıdan, farklı bir bakışla ortaya konmuştu.

O toplantıdaki ruh halini görünce epey bir ürktüm. O günkü toplantıda derdimi anlatmıştım, ama sonrasının ne olacağı belli değildi. Kendi kendime Yerel Gündem 21’i, katılımcılığı anlatmayı görev edindim. O zamanlar bakanlıkta cuma günleri müsteşar beyin başkanlığında toplanır, her defasında bir konuyu tartışırdık. Bir gün “Yerel Gündem 21’i anlatacağım” diye müracaat ettim. Bakanlık merkez teşkilatının üst amirleri, genel müdürler... toplandık. Kürsüye çıkıp anlatmaya başladım. Herkes hayretle yüzüme bakıyordu. Üst düzey bir yetkili, “Sen Yerel Gündem 21 deyince, bu Diyarbakır, burada ne arıyor diye düşündüm” dedi. “21, Diyarbakır’ın plakası değil, 21. yüzyılı işaret ediyor” dedim.

GAP için Gençlik ve Kùltür Evleri

1 7 Ağustos 1999'da Gölcük'te, hemen ardından 12 Kasım 1999'da Düzce-Kaynaşlı'da meydana gelen ve on binlerce kişinin yaşamını yitirdiğı depremler, Türkiye'nin on yıllardır uğraştığı bir büyük sorunun baş sorumlusu, ayrılıkçı silahlı örgüt PKK'nın kurucu lideri Abdullah Öcalan'ın 15 Şubat'ta yakalandıktan sonra yargılanarak idama mahkûm edilmesinin (29 Haziran 1999) üzerine gelmişti.

Öcalan'ın Kenya'nın başkenti Nairobi'de yakalandığı andan hüküm giymesine kadar geçen sürede, başta PKK eylemlerinin mağdurları ve aileleri olmak üzere toplumun değişik kesimlerinde yükselen öfkeyle birlikte Türk-Kürt kutuplaşması yükselişe geçti. Öte yandan kuruluş tarihi hemen hemen PKK ile aynı tarih aralığına denk gelen ve ona rakip olan İslamcı Kürt örgütü Hizbullah'ın şiddet eylemleri de arttı. 2000 yılına gelindiğinde Doğu ve Güneydoğu kentlerinin sokaklarında insanlar birbirlerine kimlik kontrolü yapmadan dolaşamaz hale gelmek üzereydi.

Doğu Anadolu'nun sekiz ili, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt Tunceli ve Van, 1987'den itibaren "terörle mücadele" kapsamında Olağanüstü Hal Bölge Valiliğı'ne bağlı yönetiliyordu. Bu illere daha sonra Adıyaman, Bitlis ve Muş "komşu il" olarak dahil edildi. Batman ile Şırnak'ın 1990'da il yapılmasıyla sayı 13'e çıktı. Zamanla terörün azalmasıyla Elazığ, Mardin, Muş, Bingöl, Batman, Bitlis, Siirt ve Van kapsam dışı kaldı.

Bölgedeki Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illeri, aynı zamanda uygulanmakta olan Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) kapsamında yer alıyordu. Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği, yürüttüğü Yerel Gündem 21 çalışmaları nedeniyle söz konusu illerde yaşanan gerçeğin tam ortasında, “doğu ile batıyı birbirine yakınlaştırma” amacıyla bulunuyordu. Sezai Hazır, “Daha ne yapabiliriz? diye düşündük, çünkü orada gençlere yönelik hiçbir şey yok ve bir şeyler yapılmazsa insanlar kopup gidecekti” diyor ve Güneydoğu Anadolu Gençlik Evleri Projesi'nin nasıl başladığını anlatıyor:

Ortam son derece politikleşmişti. UNDP'ye, “Bu bölgede Gençlik Evleri Projesi adıyla gençlere yönelik bir çalışma başlatmak zorundayız” dedik. O dönem GAP İdaresi'nin başkanı olan Olcay Bey'le görüştük; hakikaten çok kaliteli bir insandı. Olağanüstü Hal Bölge Valisi Gökhan Aydın'ın [1999-2002] yanına çıktık, onun izni olmadan sokakta adım bile atılamazdı. Bir toplantı yapıyorsun, sivil insanlar, biz İstanbul'dan rahatız, zannediyoruz ki her şey öyle. Halbuki nereye gittiysem, adım adım her tarafta fotoğrafımı çekmişler. Gökhan Bey bir gün bana, “Oğlum senin burada ne işin var?” dedi, fotoğraflarımı gösterdi; öyle bir dönemdi. Bu yüzden bölge valisi ilk başta bana, “Oğlum, buralarda böyle şeyler olmaz” demiş, “Valla sayın valim, yapmak zorundayız. Siz hele bir toplantıya gelin, en azından insanlarla bir diyalog kapısı açın” dediğimde ikna olup gelmiş ve bize çok destek olmuştu.

İlerleyen zaman içinde “GAP Gençlik ve Kültür Evleri” olarak anılan yapılanma bu koşullarda gösterilen azmin sonucuydu.

GAP Bölgesi’nde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi ortaklığıyla 2001 yılında başlatılan proje kapsamında, bölgedeki 9 ilde kurulan gençlik merkezlerinden biri olan Diyarbakır Gençlik ve Kültür Evi etkinliklerinden bir kare. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Güneydoğu Anadolu Gençlik İçin Sosyal Gelişim Programı, öğretimi yetersiz, mesleki olanakları ve eğitim imkânları kısıtlı, yüksek oranda işsizlik yaşayan, sosyal ve kültürel etkinlikler ile boş zamanları değerlendirme mekânlarından yoksun Güneydoğu Anadolu Bölgesi gençliğine, bunaltan koşullarda küçük de olsa nefes aldıracak bir alan açmayı amaçlıyordu.

Üç aşamalı yürütülecek projenin birinci aşamasında Habitat İçin Gençlik Derneği uygulayıcı, GAP İdaresi yürütücü bir rol üstlendi. İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı’nın fon desteği sağladığı bu etap, Mayıs 2001-Ağustos 2006 tarihleri arasında valiliklerin işbirliğiyle tamamlanıp dokuz ilde tam donanımlı Gençlik ve Kültür Evleri kuruldu ve hedefler çerçevesinde faaliyetler gerçekleştirildi.

Günümüzde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nda Bakanlık Müşaviri olarak görev yapan Sosyolog Aygül Fazlıoğlu, 2000’li yıllarda GAP İdaresi’nde çalışıyordu. Fazlıoğlu, “Sezai Hazır ve

Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği'yle GAP Bölgesi'nde Gençlik İçin Sosyal Gelişme Projesi vesilesiyle tanıştık" diyerek başlıyor anlatmaya:

Proje çerçevesinde GAP Bölgesi kapsamındaki dokuz ilde gençlerin bir araya getirilmesi, gençlerle birlikte gençlerin sorunlarının tespit edilmesi, çözüm önerileri geliştirilmesi ve bu sorunların çözümü yolunda gençlerin kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik programlar geliştirip uygulamaya koyduk. Bu süreçte kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında ortaklıklar ve yeni işbirliği alanları inşa etmeye çalıştık. Çalışmalarımız kamu-sivil toplum diyaloguna iyi bir örnek olmuştur. Kuşkusuz ki böyle bir diyalog ortamının geliştirilmesi; gençlerin sürece katılımının sağlanmasına, bölgedeki sosyal ve kurumsal kapasitenin artırılmasına katkıda bulunduğu gibi, proje ekibine ve tabii ki projeden sorumlu olarak bende de ortak çalışma kültürü, bilginin paylaşılması, gençlik ve gönüllü çalışmalar, katılımcılık gibi konularda farkındalık yarattı. Bu sürece bir sivil toplum kuruluşu olan Habitat Derneği'nin katkısı yadsınamaz.

Proje planlanmasında üç yıl boyunca her bir gençlik evine ortalama 400 gencin üye yapılması ve çeşitli etkinliklerle 9.000 gence ulaşılması hedeflenmişken, hedefler aşılarak beş yılda 50 binden fazla gence ulaşıldı. Ayrıca bu dönemde Gençlik ve Kültür Evleri'ni temsilen 100'den fazla genç Türkiye'deki çalışmaları Avrupa, Akdeniz ve Ortadoğu'daki akranlarıyla paylaşma fırsatı yakaladı.

GAP Bölgesi'nde çalışmak, kültürel, politik, sosyolojik, coğrafi, tarihsel... aklı gelebilecek her sebepten dolayı, Türkiye'nin diğer bölge ve illerinde çalışmaktan farklıydı. Döneme damgasını

vuran korku iklimi ve devletin güvenlikçi uygulamaları, bütün bunların üstüne tuz biber ekıyor, iyi niyetle yola çıkanların işlerini de güçleştiriyordu. Sezai Hazır anlatıyor:

Gençlik ve Kültür Evleri’ne gençleri çekmek için ilk zamanlarda çok zorlandık, insanların evlerine de gidiyorduk. O dönem çok karışıktı. Öncelikle GAP İdaresi işin içinde olduğundan gençler bize güvenmiyor, “Bunlar devletin ajanları” diyordu. Kamu tarafında da “Bunların hepsi PKK’lı, siz bunları destekliyorsunuz” diyenler vardı. Bir gün Ağrı’ya gittim, indiğim andan havalimanının kapısına gelene kadar bir kamera çekim yaptı. En sonunda, “Bir kopya da bize verseniz” dedim; o kadar da saftık. Biz o anki heyecanla dokuz merkez kurduk, dokuz vali bize çok destek verdi. O zaman çocuklara hep “Siz bu tanışmalarla yurtdışına da gidebilirsiniz” derdim. Bir gün Mardin’de biri, ben ayrıldıktan sonra, “Siyasiler bile bu kadar atmadı. Biz daha Mardin dışına çıkmadık, adam bizi yurtdışına gönderdi” demiş. İki ay sonra Yunanistan’da bir toplantı oldu, ben onlardan birini Yunanistan’a gönderdim. Dünyaları o zaman değişti. Çünkü o dönemki sloganımız “Dünyanın bir ucundaki gençle Türkiye’nin bir ucundaki genç arasında iletişim köprüsü kurmak”tı. Şimdi dönüp baktığınızda o evlerden sonra orada bir sürü farklı ülkelerle değişim programları yapıldı, festivaller düzenlendi, birçok genç yurtdışına gitti, oradan birçok genç buraya geldi.

Adıyaman GAP Gençlik Evi, bölgede faaliyete geçen ilk merkezlerden biri. Kentte 1999’da vekil öğretmen olarak çalışmaya başlayan Yeşim Çelik Süzer, yoğun mesai günlerinin birinin bitiminde bir arkadaşının Sezai Hazır’ın GAP Gençlik Evi için birini

aradığını, isterse görüştürebileceği teklifine olumlu cevap vermiş. Her ne kadar “O yıllarda bölgede böyle bir çalışma yapmak pek aklın alacağı iş değildi” dese de, görüşmenin sonunda teklifi kabul etmiş. Yeşim Çelik Süzer, Habitat’ın kanatları altında böylece başlayan ve 20 yıl süren macerasını anlatıyor:

Eğitim süreçlerimin ardından sözleşmeyi imzaladıktan sonra Sezai Bey “Artık iş sende Yeşim. Kendine bir yer bul, odanı donat” dedi. Bana “Bir merkez açılacak ve başında olacak, gençlerle çalışacaksın” demişti. Görev tanımım içinde yerel işbirlikleri, valiliklerle görüşmeler de yer alıyordu, ama ne yer vardı ne bir şey; tek başımaydım. GAP İdaresi’nin ofisinde geçici bir oda verdiler bana, harıl harıl yer arıyordum, ama yoktu. Valilik bile beklememi söylüyordu. Habitat bir yer kiralamama yardımcı oldu, ama odaların gençlerin eğitim alabilmesi için donatımı tamamen bana kaldı. Yerel işbirliği, sponsorluk görüşmeleri, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) gibi kamu kurumlarından çalmadığım kapı kalmadı. Kırtasiyecilere gidip “Bizim böyle bir merkezimiz var. Lütfen bize kırtasiye desteğinde bulunun” diyecek kadar amatörce ve gönüllü ruhuyla insanlardan talepte bulunuyordum. Öyle ki artık, sanki karşı taraf gönüllü vermek zorundaymış gibi, her gördüğüm şeyi istiyordum. Herhangi bir şeye para vermek gibi bir âdetimiz kalmamıştı. Sağ olsun, kimse de geri çevirmiyor, ben de en güzelini seçip alıyordum. İbrahim Halil Işık çok beyefendi bir valiydi ve çok da destekçiydi. İlk toplantımızda Sezai Bey her şeyi anlattığı için ben çok zorluk yaşamadım. İl Emniyet Müdürü de çok destek oldu. O dönemler biraz sıkıntılıydı. Bölgede terörle mücadele sürerken, kendi başımıza Gençlik Evi kurmaya

kalkmışsınız, kendilerini geliştirsın diye gençleri etrafımıza almışsınız... Benimsemeyenler de vardı tabii ve her defasında “Kimsiniz, necisiniz, amacınız nedir?” diyen ailelere ve işbirliği yapmak istediğimiz kuruluşlara açıklama yapmak yorucu ve yıpratıcıydı. Ancak insanlar bize alıştıkça gençler gelmeye başladı. Önceleri bütün öğrenciler erkekti. Merkezde tek kadın bendim. “Kız kardeşlerinizi, etrafınızdaki kız öğrencileri de çağrın, gelsinler” dedim. Faaliyetlerimiz çeşitlendikçe onlar da yavaş yavaş gelmeye başladı. GAP Bölgesi’nde ydik, ama Habitat ulusal düzeyde Kent Konseyleri, Gençlik Meclisleri ve Ulusal Gençlik Parlamentosu çalışmalarını da yürüttüğü için, 81 ille de işbirliklerimiz oluştu. Ulusal Gençlik Parlamentosu’nda da Adıyaman’ı büyük bir heyecan ve gururla temsil ettik.

Bingöllü Muhtesim Öger, Güneydoğu Anadolu Gelişim Projesi’yle hayatı farklı boyutlar kazanan gençlerden biri. Habitat’la yolu, Dicle Üniversitesi Sağlık Memurluğu Bölümü’nde okuduğu 2003 yılında kesişmiş. Boş vakitlerini değerlendirme çareleri ararken, bir arkadaşından Diyarbakır Gençlik ve Kültür Evi’nde gönüllülük eğitimi olduğunu öğrenip katılmış. İlk başta kuşkuyla yaklaşıp da içine girdikçe yaklaşımı değişmiş; “alan” olmaktan “veren” olmaya geçmiş:

GAP İdaresi illerinde kurulu gençlik merkezlerinin her birindeki faaliyetler o ilin ihtiyacına göre belirleniyordu. Bizim merkez, Diyarbakır’ın köyden şehre en çok göç göç alan, gençlerin yoğun ve suça itilebileceği, toplumun gelişmiş kesimine ve sosyal aktivitelere kapalı bir yerindeydi. Suç oranı yüksekti. O bakımdan gençlik merkezinde bölge insanına yönelik okuma yazma kursları, özellikle gençlerin

ulaşamadığı bilgisayar ve üniversiteye hazırlık kursları, bağlama, gitar, yöresel halk oyunları, tiyatro, diksiyon gibi kurslar veriliyordu. Üniversite öğrencisi ile okumamış gençleri bir araya getiriyorduk. Eğitim veren gönüllülerimiz de, eğitim alanlar da gençti; gençlerin birbirine bilgi aktardığı ciddi bir sinerji yakalamıştık. Yılda 1500-2000 gence ulaşıyor, ciddi bir gelişim sağlıyorduk.

O bölgede madde bağımlısı gençler de vardı; toplumdan kopmuş, boşlukta kalan gençlerdi. Bir defasında Hazar Gölü'nün kenarına piknik yapmaya gitmiştik. O gezimizde kendine zarar vermiş, vücudunda ciddi hasarlar, kesikler olan bir genç de vardı; kenarda duruyordu. Neden suya girmediğini sorunca, "Vücudumda kesikler var, arkadaşlarımdan görmesinden utanıyorum" dedi; böyle çok gencimizi kurtardık.

Sonraki aşamada proje yazmaya başladı gençler. Diyarbakır'da o dönem içinde yaklaşık yedi-sekiz proje yazdık. Ciddi projeler yaptık, AB projeleri yazmaya başladık. DPT vardı, Ulusal Ajans* bünyesinde, gençler kendi sorunlarını projeye döküyordu. Bir tanesi madde bağımlılığını önlemeye yönelikti. Bir diğeri "Diyarbakır Kızları Eğitimde Sorun Değil Örnek Olmak İstiyor" adı altında genç kızlarımızı okumaya teşvik ediyordu. Düzenlediğimiz değişim programlarıyla beş farklı ülkeden 25 genci Diyarbakır'a getirdik. On gün süren çeşitli etkinlikler içinde onlar bize kendi kültürlerini, biz de onlara kendi kültürümüzü anlattık.

Mardin'de, Adıyaman'da 2001 yılında kurulan GAP Gençlik Evleri çalışmalarını sürdürürken, 2004 yılında sıra Şırnak'a geldi.

* Türkiye Ulusal Ajansı: AB Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programlarının (ESC) Türkiye'de yürütülmesinden sorumlu kamu kurumu.

Mekân kuruldu ve bir yönetici bulma süreci başladı. Diğer illerde başlangıçta yaşanan sorunlar, aynıyla, hatta belki de fazlasıyla Şırnak’ta da geçerliydi. Bu yüzden Şırnak Gençlik Evi’nin “cesur yüreğini” bulmak üzere, bir yerel gazeteye ilan verildi. Tesadüf, Nazlı Altürk de o gazetede halkla ilişkiler sorumlusu olarak çalışıyordu. İlan sahibi Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği’ydi ve GAP Şırnak Gençlik Evi’ne koordinatör arıyordu. Nazlı Altürk’ün bir anlık duraksamanın ardından, “Neden olmasın?” diyerek verdiği hayatının kararı, Şırnak Gençlik Evi’nin de başlangıç hikâyesi olacaktı:

O dönemler, Şırnak’ta bir şeyler yapmak istediğimiz, ama çok da çekindiğimiz dönemlerdi. Sezai Abi’nin de dediği gibi, “iki insanın bir araya gelmesi bile problem oluyor”, hemen yanınıza Emniyet geliyordu bir şey mi var diye. İlana başvurdum. Güvenlik soruşturması vs. sonrasında direkt valinin mülakatından geçtim. “Bizim açımızdan sorun yok, ama değerlendirmeyi Habitat ve Sezai Beyler yapacağından onunla da görüşmeniz gerekiyor” dediler. Çok heyecanlanmıştım, beni işe alırlar mı, bu işi yapabilir miyim diye. Sezai Bey, “Bu işi yapabilir misin?” diye sordu. “Kendime güveniyorum, ama siz de uygun görüyorsanız ben bu işe talibim” dedim. O da “Tamam, sen yapabilirsin” dedi. Habitat maceram öyle başladı.

Gençlik Merkezi açılır açılmaz buraya gelmedi insanlar. Kendimizi yerele kabul ettirmek için tam bir yıl uğraştık. Ben konuları duygularından yola çıkarak anlattığım için gençler kabullendiler, gelmek istiyorlardı çalışmalara, ama aileler kolay sahiplenmedi. Aileler merkeze gelip bakıyor, bazen bize sormadan atölyeleri, sınıfları dolaşarak neler yapıldığını kontrol ediyorlardı. Ellerini arkalarında

GAP Bölgesi'nde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi ortaklığıyla 2001 yılında başlatılan proje kapsamında, bölgedeki 9 ilde kurulan gençlik merkezlerinden Şırnak Gençlik ve Kültür Evi etkinliklerinden bir kare (2003). Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

birleştirmiş amcalar etrafı kolaçan ederlerdi. Onları görüp çay içmeye davet eder, anlatırdık olan biteni. “Çocukları bir şeye mi alıştırıyorlar, onları bir araya toplayıp bir şey empoze etmeye mi çalışıyorlar?” gibi şüpheli yaklaşımlar. Mesela, bir genç bir kursa geldiğinde önce çekiniyor, sonra gelemiyor, “Ailem izin vermiyor” diyordu. Tekrar ailelerle konuşuyorduk; korkuyordu insanlar. Bu yüzden çocuk okul çıkışında hemen eve gitmiyor, kaçıp bizim oraya geliyordu. Bazıları burada bu şekilde gitar çalmayı öğreniyor, ailesi iki üç yıl sonra haberdar oluyordu. Şırnak'ta bu şekilde yaygınlaştık. Sezai Abi geleceği gören adamdı. Hem onun hem de Habitat'ın Türkiye'de dokunduğu herkesin hayatı değişti; o gençler kendini buldu.

Başlangıcından günümüze yüzbinlerce gence ulaşan Güneydoğu Anadolu Gençlik İçin Sosyal Gelişim Programı çerçevesinde

açılan Gençlik Evlerinin çalışmaları günümüzde valilikler bünyesinde devam ediyor. Habitat, GAP Gençlik Evleri’nin yönetimini GAP İdaresi’ne devrettikten sonra da alanı terk etmedi. Üstlendiği bilgi, beceri ve kapasite geliştirmeye yönelik farklı projelerle, zaten çoğunluğu “Habitat gönüllülerinden” oluşan yerel STK’larla alanda çalışmaya devam ediyor.*

* Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.gap.gov.tr/genclik-ve-kultur-evleri-projesi-sayfa-76.html>

UGP kampanyaları

Ulusal Gençlik Parlamentosu'nun 16-20 Mayıs 2005 tarihleri arasında Ankara'daki I. Olağan Genel Kurulu'nda, milletvekili seçilme yaşının 30'dan 25'e indirilmesinin talep edilmesi yönünde bir karar alındı. Konu, Ulusal Gençlik Parlamentosu IV. Yaz Okulu'nda yeniden gündeme geldi ve UGP delegeleri **“Seçilmek İstiyorum”** başlıklı bir kampanya başlatılmasını kararlaştırdı. Ardından UGP sürecinde yer alan Kent Konseyi Gençlik Meclislerinin açılan imza stantlarında imza toplanmasına geçildi.

Toplanan binlerce imza, o illerin milletvekillerine e-posta ve faks yoluyla gönderildi. Baskı oluşturma süreci basınla yapılan işbirliğiyle pekiştirildi. Sonuçta Meclis, 8 Ekim 2006 tarihinde milletvekili seçilme yaşının 30'dan 25'e indirilmesine dair Anayasa değişikliğini kabul etti. Yasanın uygulamaya başlama süresi dolmadığından, 2007 Genel Seçimleri eski yasaya göre yapıldı. Değişiklik de bir sonraki seçimde uygulandı.

“Seçilmek İstiyorum” kampanyasıyla elde edilen kazanımın sonuçlarını görmek için çok beklemek gerekmedi. UGP 4. Olağan Genel Kurul Zirvesi, **“Her Meclise Bir Gençlik Temsilcisi”** sloganıyla, yerel seçimlerde de gençleri destekleme kararı aldı. 14 Ocak 2009 tarihinde, 73 il ve 92 kentte açılan eşzamanlı imza stantlarıyla başlatılan kampanya, gençlerin karar alma mekanizmalarına aktif katılımının desteklenmesini amaçlıyordu.

Kampanyanın ilk aşamasında Gençlik Meclislerinin yerel düzeyde gerçekleştireceği faaliyetler (imza stantları, siyasi parti il

Her Meclise Bir Genç - Seçilmek İstiyorum Kampanyası’nda Habitat Derneği’nden Bora Caldu ve Burcu Kılınç, Beşiktaş Belediyesi Gençlik Meclisi ile birlikte Beşiktaş’ta kampanya için imza topluyorlar (2009). Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

ve ilçe başkanlıkları ve gençlik kollarıyla görüşmeler, milletvekilleriyle toplantılar, basın toplantıları vb.) ile belediye ve İl Genel Meclisi üyeleri için gençleri seçilebilir sıralardan aday göstermeleri yönünde siyasi partilere baskı oluşturmak hedeflendi.

İkinci aşamadaysa kesinleşen belediye başkan adaylarıyla paneller düzenlenerek gençlerin yeni yönetimlerden beklentilerini aktarmaları ve gelecek dönemki kent politikalarını etkilemeleri amaçlandı.

Son aşamadaysa yerel düzeyde oluşturulacak takip mekanizmasıyla seçim öncesi alınan sözlerin yerine getirilmesi ve Kent Konseyi Gençlik Meclislerinin gerçekleştirdiği çalışmaların tanıtımı için görüşmeler planlandı.

Kampanya sonucunda Türkiye genelinde 85.527 imza toplanırken, pek çok kentte Kent Konseyi Gençlik Meclisleri,

gençlerin seçilebilir sıralardan aday gösterilmeleri için siyasi parti il örgütleriyle de görüşerek Gençlik Meclislerinin kent yönetimine katkılarını dile getirdi.

12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak genel seçimlerde aday belirlemelerinin 25 yaş üzerinden yapılması gerekiyordu. **“Geç Değil Genç!”** kampanyası bu hakkın uygulanabilirliğini desteklemek amacıyla 2010 yılında düzenlendi. Etkinlikler Habitat, Toplum Gönüllüleri Vakfı ve Ulusal Gençlik Parlamentosu ortaklığında yürütüldü. Kampanya bildirgesinde ayrıca, 25-30 yaş arası gençlerin milletvekili seçilebilecek yerlerden aday gösterilmeleri, gençlerden milletvekili aday aday başvurularında hiçbir ücret alınmaması” da talep ediliyor, **“Gençlere Yer Vermeye Oy Vermiyoruz!”** deniliyordu.

Tanınmış, genç sinema ve sahne sanatçılarının da gönüllü rol aldığı tanıtım filmlerinin sosyal paylaşım sitelerinde yayınlandığı kampanya büyük bir coşku içinde tamamlandı. 12 Haziran 2011 genel seçimleri sonrasında 25-30 yaş arası toplam beş genç aday milletvekili seçildi. Bu sayede seçimler sonucunda 54 olan parlamento yaş ortalaması 51’e indi. Ayrıca bir önceki dönemde (2002-2007) 54 olan 40 yaş altı milletvekili sayısı 2011 seçimlerinin ardından 75’e yükseldi.

Gençlik Meclisleri, yerel ve ulusal düzeyde siyasi katılımın artırılması için Kadın Meclisleriyle ortaklık geliştirmiş, yerel ve ulusal karar alma mekanizmalarında kadınların daha fazla yer alması desteklenmişti. Bu çabalar 12 Haziran 2011 genel seçimlerinde kadın milletvekili sayısında yüzde 100’lük bir artışla kendini gösterdi.

“En iyi uygulama”

Kent Konseylerinin temel işlevi yönetim, yani yerelde belli dengelerle kurulmuş iktidara ortaklık üzerine kuruluydu. Bu, Türkiye’nin ata erkine dayalı geleneksel yönetim anlayışına son derece aykırıydı. Üstelik uygulamanın ön saflarında kızlı erkekli gençler yer alıyordu. Kolaylaştırıcının işini kolaylaştırma yazısı “yukarıdan”, yani İçişleri Bakanlığı’ndan gelse de yerelin direncine rağmen sahada yol almak hiç kolay olmamıştı. Yaşananların tanıklarından biri, o dönem Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği görevinin yanı sıra Türkiye Yerel Gündem 21 proje danışmanlığını da yürüten Fikret Toksöz, “Yönetişim lafını kullanmayı pek istemedikleri, daha doğrusu altında yatan fikri benimsemedikleri için pek çok zorluklarla karşılaşıldı” diyerek ekliyor:

Gençlik Meclislerinin kuruluş aşamasında Habitat çok etkiliydi. Ben o sırada proje danışmanıydım, ama işler her zaman kolay ilerlemiyordu. Mesela, Bursa’nın bir ilçesinde polis, yasal değil diye gençlerin toplantısını bastı; çocukları dövdü. Biz hemen müdahale ettik. Antalya’da bazı kadınları içeri aldılar. Gençlik Meclislerini Kars’ta da kurmak istiyorduk, belediye başkanı da çok istiyor, fakat vali karşı çıkıyordu. Dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in o sırada Kars’ı ziyaretinden istifadeyle valiye çıkıp “Bu Türkiye Cumhuriyeti’nin imzaladığı bir anlaşmadır. Bakın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in de imzası

var” diyerek *Resmi Gazete*’yi gösterip valiyi ikna ettik. Böylece Kars’ta da çalışmalar başladı.

Yalova Üniversitesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesi Gülgönül Bozoğlu, öğrenciliğinin ilk yıllarından itibaren değişik alanlardaki gönüllü çalışmaların içinde yer almış. Nihayetinde de Yalova **Gençlik Meclisi Kolaylaştırıcısı** olmuş. O zamanki yerel yönetim onu Habitat’ın Yerel Gündem 21 Programı’nda görevlendirmiş. Habitat’ın düzenlediği eğitimlerin ardından Gençlik Meclislerinin örgütlenmesi, Ulusal Gençlik Parlamentosu çalışmaları derken, yereldeki örgütlenmeyle birlikte UGP’nin Marmara-Doğu Marmara Bölgesi’nin kolaylaştırıcılığını da üstlenmiş. Gülgönül Bozoğlu’nun başından geçenler, “yönetişim” kavramına karşı alerjinin farklı toplum kesimlerindeki yansımalarını da gösteriyor:

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nin yaygınlaştırılması amacıyla Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler tarafından Türkiye’de başlayan Yerel Gündem 21 Programı kapsamında Kent Konseylerinin kurulması sürecinde Yalova’da bulunuyordum. Bu sürecin bir parçası olarak yerelde Gençlik Meclislerinin kurulması çalışmalarında aktif rol oynadım. Habitat Derneği kolaylaştırıcılığında öncelikle Yerel Gündem 21 Programı’nı başlatan iller, sonrasında ise programın uygulanmadığı diğer illerden gençlik örgütlenmesinde rol alan kamu, sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle bir araya gelerek gençlerin ortak sorunları, ihtiyaçları ve yüzyılın gerekleri üzerine toplantılar yaptık. Gençliğin verdiği heyecan ve ortak düşüncelerimizi somut çıktılara dönüştürebiliriz inancıyla Ulusal Gençlik Parlamentosu’nu kurduk. En hassas noktamız temsiliyetti.

Parlamento için yerelde temsilciler seçiliyor ve bu temsilciler kent gündemlerini parlamentoya taşıyorlardı. Gençlikle ilgili bütün bu öngörüler, planlamalar ve uygulamalar Habitat Derneği’nin kolaylaştırıcılığında oldu. Ülkemizde yönetim, sürdürülebilirlik, yerel kalkınma gibi kavramlar 2000’li yılların başında henüz duyulmamıştı ve doğrusu ülke olarak kültürümüze aykırı kaçıyordu. Yeni bir söylem geliştirmek, yönetimde genç olarak hak talep etmek ve bunun için mahalleden üniversitelere kadar gençlerin bulunduğu her alanda farkındalık yaratma çabalarımız elbette toplumda şüpheyile karşılanıyordu. Toplantılarımıza en çok ilgiyi sivil polisler gösteriyordu. Ülkemizin Avrupa Birliği adaylığı süreci de o dönemde ivme kazanmıştı ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı’nca gençlik alanındaki AB projeleri fonlanmaya başlamıştı. Tabii tüm Avrupa’da olduğu gibi bu kuruma tam Türkçe çevirisi olarak kısaca “Ulusal Ajans” denildi. Yeni olan kavramları tanıtmak, gençleri yönetim süreçlerine dahil etmek, gençlik sorunlarını tartışmak amacıyla AB proje fonlarından oldukça yararlandık. Yalova’nın yerlisi ve tanınmış bir ailenin kızı olmama rağmen bu süreçlerdeki etkinliğim yüzünden benden de şüphe duyuldu. Öyle ya, bu yeni gündem olsa olsa ülkemizi parçalamak isteyen dış mihraklara aitti, bunun için Ulusal Ajans’tan para dökülüyordu ve bizim Gülgönül olsa olsa bir ajan olabilirdi. Vah vah çok yazık... O şartlarda kimse daha iyi yönetilmek için kendi payını düşünmüyor, burada alan açmak için yaptığımız çalışmalarını dış mihraklara bağlıyor ve artık devlet politikası olan yeni alanları yaygınlaştırma çabamızı yerel yönetime yük olmadan bulduğumuz fonlarla yapmamızı kendi iddiasını güçlendiren bir kanıt gibi görüyordu. Neyse ki zamanla

bu süreçler daha iyi anlaşıldı, gençlikle ilgili pek çok hedef kurduğumuz mekanizmalarla hayata geçebildi. Geçtiğimiz bu yolların sonrasında hem Habitat için hem de bu süreçten geçen tüm genç arkadaşlarım için hayatlarımızda yeni bir dönem açılmış oldu.

Habitat gönüllüleri, bilinçli ya da bilinçsiz önlerine çıkarılan her engeli azim ve kararlılıkla aştı. Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki yerel yönetim uygulamaları, 2001 yılında UNDP tarafından “dünyadaki en başarılı uygulamalardan biri” seçilerek Eylül 2002’de Johannesburg’da düzenlenen ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in de katıldığı BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde “en iyi uygulama” örneği olarak tanıtıldı.

Bu başarı, Kent Konseylerinin 2005 yılında çıkarılan Belediye Kanunu’na dahil edilmesinde önemli bir rol oynadı. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler’in Haziran 2007’de Viyana’da düzenlediği “7. Küresel Forum” sırasında Türkiye Yerel Gündem 21 Programı kapsamındaki Kent Konseyi uygulamaları, UNDESA (Birleşmiş Milletler Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi Bölümü) tarafından “demokratik yönetim” alanında dünyadaki en başarılı uygulamalardan biri olarak tanıtıldı.

2011 yılında tamamlanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, Habitat sürecinde “Gençlik Kozası” adıyla Türkiye gençliğinin derdini dert edinen bir ekibin, sonrasında ruh ve amaç birliğiyle yola devam edip Türkiye için benzersiz bir örgüt kimliği oluşturmasının da önemli bir aşamasıydı.

Bu bölüm, yolun başında da yer alan, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Ulusal Koordinatörü ve UCLG-MEWA Genel Sekreter Yardımcısı Sadun Emrealp’in *Kent Konseyleri* başlıklı yayınındaki sözleriyle kapatılmayı hak ediyor:

Rio Yeryüzü Zirvesi’nin 10. yılında Johannesburg’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve eşinin, Türkiye Yerel Gündem 21 çalışmalarının anlatıldığı IULA-EMME standını ziyaretinden bir an (2002). Fotoğrafta Türkiye YG-21 Programı Koordinatörü Sadun Emrealp ile birlikte Habitat Derneği’nden Sezai Hazır, Ali Ercan Özgür ve Pelin Ayan yer alıyor. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Başlangıçtan bu yana gençlik çalışmalarının koordinasyonunu üstlenen Habitat İçin Gençlik Derneği’ni büyük bir özveri ve gönüllülükle bugünlere taşıyan, gençlik hareketinin kurumsal altyapısını oluşturan Ulusal Gençlik Partamentosu’nun kurulması ve güçlenmesi sürecinde emeği geçen, adlarını burada sıralamam mümkün olmayan sevgili gençlerin her birine, “kıdemli genç” dostum Sezai Hazır’ın şahsında, teşekkürlerimizi sunmayı bir borç biliyorum. Bu noktada Yerel Gündem 21 Programı’nın farklı aşamalarında, kadın ve gençlik çalışmaları ile iletişim ağının “kolaylaştırıcılığı” gibi zorlu görevleri üstlenerek büyük başarıyla yürüten çalışma arkadaşlarımdan tamamının gençlerden oluşmasının rastlantı olmadığını vurgulamadan geçmek istemiyorum.*

* *Kent Konseyleri*, s. 8.

İkinci Bölüme

Işık Tutan Tanıklıklar

Belma Üstünişik (Eski DPT uzmanı)

“Kent Konseylerine kadar giden süreçte Habitat Derneği etkiliydi”

Eski adıyla Devlet Planlama Teşkilatı, şimdiki adıyla Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nda 40 sene çalıştım. O bağlamda da belediye ve kentleşme işleriyle uğraştığım için Habitat’la da uğraştım. Yani Habitat serüveninin başından beri de bir şekilde içindeyim.

İlk başta dernek yoktu, Sezai Bey çok yoğun bir şekilde çalışmalarını sürdürüyordu. Gençler, gönüllü çalışmalarını daha sonra derneğe dönüştürerek devam ettiler. Birleşmiş Milletler’in kentleşmeyle, yerel yönetimlerle ilgili çeşitli alanlardaki toplantılarda aktif olarak yürüttükleri çalışmaları da yakından izledim.

En önemlisi, Habitat Derneği bunu yaparken kamu politikalarıyla uyum içindeydi. Habitat Derneği’nin kurulmasında Yerel Gündem 21 çalışmaları son derece etkiliydi. Yerel Gündem 21’in Türkiye’de belli bir hız kazanmasında da Habitat Derneği etkili oldu ve Kent Konseylerine kadar giden bir süreç yaşandı.

Habitat Derneği 30 yıl boyunca dolu dolu fonksiyon göstermiş bir kurum. İleriye yönelik çalışmalarının da artarak devam etmesini diliyorum.

İtir Akdoğan (Habitat Başkan Yardımcısı)

“Habitat daha kurumsal bir hal aldı”

Habitat, Sezai’nin kurduğu ve bebeği gibi bir şey. Sezai’nin karakterindeki bazı özellikler de yansıyor. Her zaman yeniliklere ayak uyduran, trendleri çok iyi takip eden, çok iyi koku alan ve değişime çok açık. “Biz bir nedenle yola çıktık, ille de o nedenle, o anahtar kelimelerle, o ortaklarla devam edeceğiz” muhafazakârlığı asla yok. Sezai’nin asıl yapmak istediği, kaynakları ihtiyacı olana aktarmak. Bunun için de o günkü şartlar neyi gerektiriyorsa, tabii ki değerlerinden de çok vazgeçmeden, ama adaptasyona, yenilikçiliğe çok açık bir şekilde yönetti Habitat’ı; derneğin birkaç defa isim değiştirmesi bile bunun bir göstergesi.

Sezai bir ara, “Biz kâr amacı gütmeyen bir şirket gibiyiz” derdi. Kâr amacı gütmeyen şirketi Türkiye’de maliyeciler tanımlayamadığı, kanunu da olmadığı için dernek olarak yürüdü, ama Sezai’nin çok daha girişimci bir kafası ve sivil bir ruhu var. İkisini birleştirmeye çalıştığı bir formülü yaşatmaya çalışıyor. O yüzden de hemen hemen bütün projeleri sadece kamu-sivil toplum değil, kamu-özel-sivil toplum işbirliklerini güçlendirmeye yönelik.

Belediyenin bir odasındaki üç gönüllüden, şu anda elliden fazla insanın çalıştığı kocaman bir ofise dönüşmenin yolculuğu, bu yenilikçiliklere, dönemin şartlarına, uyuma açık olmaktan kaynaklanıyor, ama nihayetinde yapmak istediği şey sosyal kalkınma.

Yola özellikle gençler diye çıkmıştı, Kent Konseylerinin Gençlik Meclislerini Türkiye’de kuruyor, örgütlüyor, birbirleriyle iletişimini sağlıyordu. O Ulusal Gençlik Konseyi kurulamadı, Ulusal Gençlik Parlamentosu kuruldu. Yürüttüğü bir projenin kaynağını Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun yıllık toplantısına kullanacak şekilde planlardı Sezai. Kaynaklarını akıllı kullanmayı bilirdi.

Temel doğrultusu değişmedi, ama sadece gençlik değil. Odak grubunu kadınları, göçmenleri, çocukları, girişimcileri de kapsayacak şekilde çeşitlendirdi.

İlk yola çıktığında kendini kent yönetimi, demokratik yönetim, gençlik katılımı gibi daha demokratik kavramlarla tanımlarken sonrasında girişimcilik, Paramı Yönetebiliyorum türünden ekonomik kavramlara ya da dijital becerilerin gelişmesi gibi teknoloji boyutunu da kattı. Zaman içinde ortaklıklarını da çeşitlendirdi. UNDP'nin zaten stratejik ortağıydı ve başta sadece kamu, mesela Dışişleri ve İçişleri bakanlıklarıyken, sonrasında bunlara uluslararası şirketler dahil oldu.

Çalışan sayısı arttıkça, projeler çoğaldıkça, bütçeler büyüdüğü o başta var olan yatay örgütlenme ve aslında onun bence çok demokratik bulduğum, zaten benim de öğrenciyken gönüllü olmak için can attığım hava pek kalmadı. Ben çok küçükken, 19-20 yaşında “Sezai Abi” diyordum, sonra “Sezai” der oldum. Şimdi çalışanların yüzde 90'ı “Sezai Bey” diyor. Tabii benim dönemimde Sezai her gün ofisteydi. Dolayısıyla odağı, çalışma konuları, çalışma alanları değişmekle beraber, iç örgütlenmesi de gittikçe daha kurumsal bir hal aldı Habitat'ın.

Ender Merter (İletişim uzmanı, reklamcı)

“Habitat benzersizdir”

Habitat'la ilişkimiz 1996'da başladı. 1997'de Youth for Habitat dernekleştğinde ben de kuruculardan biri olmuştum.

Türkiye, sivil toplum örgütlerinin uluslararası niteliğini ve ne kadar etkili olduğunu ilk defa Habitat Konferansı ile anladı. O zamanlar kaynaklar çok yetersizdi. Bizim ajansı Habitat Derneği'nin ofisi gibi kullandık. Bir bilgisayar ayarladık ve böylece başladı her şey.

İlk dönemki çalışmalar, genelde Habitat'ı tanıtmayı amaçlıyordu. Çeşitli üniversitelere gidip Habitat'ı anlatıyorduk. O arada da gönüllülüğe dayalı insan kaynağı oluşturunuyorduk; öyle öyle büyüdük. Benim akan bir işim olduğundan etkinliklerin yürütülmesini Sezai ve gençlere bırakıyordum.

O zamanlar sivil toplum kuruluşunun ne olduğu pek bilinmediği için, insanlar önce yadırgıyordu. Örgüt mü, parti mi ya da bir partiye mi bağlı diye soranlar çok olurdu. Derneklere karşı bile bir antipati vardı.

Müşterilerimden Habitat için sponsorluklar alıyordum, kimisi –THY gibi– etkinliklerimiz için uçak bileti, kimisi de davet ve konaklama yeri sağlıyordu. 1996 Habitat Konferansı sırasında Galatasaray Adası'nda düzenlediğimiz uluslararası etkinliğe yine aynı günlerde Şişli'de Habitat Parkı olarak adlandırılacak parkta büyükçe bir duvarın gençlik etkinliği çerçevesinde resimlendirilmesinde müşterim olan Marshall katkı sağlamıştı.

Aradan geçen 30 yıla baktığımızda Habitat bugün, butik ve uluslararası aktivite yapan, gençliği ve girişimciliği destekleyen örnek bir sivil toplum örgütü olarak kendini kanıtlamıştır. Benzersizdir.

Sivil toplum örgütlerinin görevi bir yerde katalizör olmaktır. Habitat Derneği bunu çok iyi başardı. Sezai hayatını verdi bu işe. Liderliği o değil de bir başkası üstlenseydi Habitat bu günlere zor gelirdi, çünkü Sezai, gününün 24 saati bu işle ilgilenirdi.

Dilara Sezgin (Pollyboot - İhracat Müdürü)

“Habitat benim nazarımda hep genç bir oluşumdur”

Dernek kuruluşu öncesinde bütün gün simide talim ettiğimiz sefil bir durumdaydık. Bir gün o bir akrabasından para istiyordu, bir gün ben babamdan.

Şu anda kendimi çok daha evrensel, çok daha dünya vatandaşı hissetmemde, herhangi bir kültürle iletişim kurmakta zorlanmayışımın en önemli etken, o yaşta edindiğim bakış açısıdır. Dünyadaki bütün sorunların ortak insanların hepsinin bir olduğunu, insanlık âleminde ırkçılık ve fanatizme asla yer olmadığını öğrenerek büyüdüm.

O gencecik yaşımızda birçok kişinin hayatına dokunduk. O yıllarda beraber çalıştığımız herkes, edindikleri aynı vizyonla, yeryüzünün neresinde çalışırlarsa çalışsınlar, gençlerin dünyayı değiştirebileceği fikrine sahiptir. O yıllarda, gençlerin büyük işler yapmak için çok ileriki yaşları beklemek zorunda olmadığını gösterdik.

Avusturya'da, Güney Kore'de ve Kenya'da, Türkiye delegasyonu içinde yer alarak çeşitli konferanslara katıldım. Benim için her biri ayrı ve çok değerli tecrübelerdi. Kolaylaştırıcı olarak adımız epey duyulmuştu. Güney Kore'deki zirveye ismimle davet etmişlerdi. Habitatçılar olarak BM'nin katıldığımız her toplantısında sadece Türkiye'yi değil, dünyadaki bütün gençlerin görüşlerini dile getirdik. BM nezdinde bir ortak olarak algılandığımızı, görüşlerimizin ciddiye alındığını ilk kez Kenya'da görmüştüm. O toplantıda Türkiye'den milletvekili, belediye başkanı düzeyinde siyasi figürler de vardı, ama en önde olan, sesi çıkan bizdik. O tarihte, iki üç yılda o noktaya gelebilen fazla sivil toplum kuruluşu da yoktu ortalarda.

Habitat'ta 1996'dan 2000'e kadar bilfiil çalıştım. Sonrasında uluslararası ilişkiler ve iletişim mastırı için Amerika'ya gittim. Oradan 2004 yılında döndüğümde Habitat'ın İstanbul'da bir ofisi vardı. Kariyer, evlilik, çoluk çocuk derken eskisi kadar etkin olamasam da ne Sezai'yle ne de Habitat'taki arkadaşlarımla kop-tum. Şimdilerde biraz daha yaşımızı başımızı aldık, ama Habitat benim nazarımda hep genç bir oluşum olarak kalmıştır.

Yaklaşık 10 yıl sonra emekli olduğumda herhangi bir maddi beklentiden uzak, tamamen gönüllü olarak, topluma katkı sağlamak ve belki gençleri de motive etmek amacıyla Habitat'a tekrar dönmek istiyorum. Habitat, hiçbir şey yapamam bile, derneğin bir köşesinde bir şeylerin ucundan tutarım, mutfağında kahve yaparım diye düşündüğüm bir yerdir benim için.

Pamir Yörük (Service Stream - Ticari Müdür)

“Keşke Habitat gibi daha çok dernek olsa”

Kabul aldığım üniversite için Amerika'ya gittim, o yüzden de 97'den sonra dernek işlerinden fiilen koptum, ama ara ara desteklerim oldu. Mesela, 1998'de Portekiz'deki gençlik toplantısına, New York'ta birkaç toplantıya katıldım. Uzaktan da olsa takip ettim.

Habitat'ın şimdiki halini arkadaşların anlattıklarından biliyorum. En son ziyaretime gelen Emre Koyuncu, “Şu an ofiste 35-40 kişi profesyonel olarak çalışıyor” dedi. Bizim zamanımızda öyle bir şey yoktu. Ofis de yoktu. Çeşitli STK'ların bize verdiği odalarda, onların yazıcılarını, bilgisayarlarını kullanırdık. Belediye bize bir yer verdiğinde ilk defa ofisimiz oldu. Herkes gönüllülük esasıyla çalışırdı. O sırada sadece bir kişi ofisi açıp kapar, mesai saatlerinde birtakım işlerimize yardım ederdi.

Şimdiki durumun geçmişle kıyaslanamayacak derecede bambaşka olduğunu tahmin ediyorum. En azından insan sayısı olarak öyle. Uzaktan takip ettiğim kadarıyla şimdi çeşitli sponsorlar, ortaklık yapılan firmalar var. TOBB var; beraber çalışılıyor. Coca Cola vardı bir ara, bayağı proje yapılmıştı. Vodafone, Microsoft, dünya çapında firmalar. 1996 yılında böyle şeyler zaten yoktu. Çeşitli sponsorlar yine vardı, ama hiçbir şekilde şu anki durumla kıyas kabul etmez. Kimse o zamandan bakıp bu

duruma gelineceğini tahmin edemezdi. Büyüklük olarak, etki olarak, ulaşılan insan sayısı olarak o zaman çok daha mütevazı durumdaydık.

Bugün Habitat, takip ettiğim kadarıyla, projelere katılım açısından çok fazla insana ulaşıyor. Bu bence çok önemli. İkinci, sadece metropollerde, büyük şehirlerde odaklanılmış değil, Türkiye'nin hemen hemen her yerinde bir şeyler yapılıyor. Keşke Habitat gibi daha fazla dernek ya da oluşum olsa.

Bugüne kadar çalıştığım büyük firmaların hepsinin sosyal sorumluluk projeleri vardı. Oralara tonlarca para akıyor, ama gördüğüm kadarıyla o harcamaların çoğu "Yaptık mı? Yaptık" demenin pek ötesine geçmiyordu. Kurumsal dünyada tabii ki idealist insanlar da var ve yaptıklarına çok daha fazla anlam yükliyorlardır, ama kurum açısından olay bir anlam taşımaz. Kâr amacı güden şirket, bir sosyal sorumluluk projesi için ayırdığı bütçeyi harcayacak, o para en etkili şekilde nerede ve nasıl kullanılacak? Harcamanın doğru kanallardan en çok insana yayılacak şekilde kullanılması, kurumdaki sorumlular ile bunu yönlendiren Habitat gibi sivil toplum kuruluşlarına kalmıştır.

Her ne kadar çok kısa bir süre içinde yer alsam da kişisel olarak Habitat'ın bana çok büyük etkisi oldu. 45 yaşıma geldim, geriye dönüp baktığımda, "Ben buna mı vakit harcadım?" dedğim birçok şey var hayatımda. Ama Habitat, gençliğimde çok vaktimi harcadığım ve asla pişmanlık duymadığım bir yerd.

Emre Özdemir (Eczacıbaşı - Satış Müdürü)

"İlk ateşi yakanlar biz olduk"

BM'nin 1996 Haziran'ında yapılacak Habitat II Zirvesi kapsamında, zirveye paralel, bir dizi gençlik etkinliği vardı. O etkinliklerin organizasyonu için 1995 yılından itibaren bir gençlik

inisiyatifi oluştu. Lise ve üniversite öğrencilerinin organizasyonunda Sezai gönüllü bir inisiyatif üstlenip önderlik etti. Habitat II bitti ve sonra herkes ülkesine, memleketine, evine gitti.

Herkesin kendi imkânlarıyla yürüttüğü bir yılı aşan sürede yoğun bir çalışmanın ardından, yine Sezai ve beraberindeki ekip, “toplantılarda alınan kararların takibi ve hayata geçirilmesi” için çalışmaya devam kararı aldı. Altı-yedi kişiden oluşan o ekipte Sezai, ben, Emre Koyuncu, Zeynep (Aydemir), Pamir (Yörük), Mehmet Can (Tarhan) ve Yavuz (Zeydanoğlu) adında bir arkadaşımız vardı, rahmetli oldu.

Ben Habitat öncesinde Devlet Tiyatroları Opera Bale Çalışanları Vakfı’nın gençlik organizasyonlarında çalışmıştım. Amatör tiyatro festivallerinde gönüllü rehberdim. Vakıf, 1995’te Ankara’da uluslararası amatör tiyatro toplulukları için bir festival düzenlemişti. Yaklaşık 25-30 ülkeden 250 gencin bir araya geldiği bir tiyatro festivaliydi. Habitat’ın gençlik içindeki gönüllülük işleri başlayınca toplantılara TOBAV (Devlet Tiyatrosu Opera ve Bale Çalışanları Vakfı) adına katıldım ve bu bağ, sonrasında da devam etti. Gençlik İnisiyatifi o sırada uluslararası nitelikte, hiç sponsorsuz çalışan bir şemsiye organizasyon gibiydi.

Sezai’nin “Eleştirme, alternatif sun” sözü ve Emre’nin (Koyuncu) “Biz yarının sahipleri değil, bugünün ortaklarıyız” motto-suyla ilerledik. Hiçbir imkâna sahip olmadan uluslararası bir toplantı organize etmek üzere harekete geçtik, gerekli destekleri de yolda almaya başladık.

Eskişehir’de belediyenin bize verdiği bir konukevinde, beş-altı kişiydik. Bir iki odayı ofis yapmıştık kendimize ve sürekli yazışmalar yapıyorduk. Sürekli birbirimizden öğreniyorduk. O sırada ben 21 yaşındaydım, Pamir üniversiteye yeni gidecekti, 18 yaşındaydı; nasıl yazışma yapılacağını, bilgisayar kullanmayı ben ondan öğrendim.

Bırakıp gitmeyi düşündüğüm çok zor anlarımız oldu, ama her defasında, “Bugün buradan gidersem yarın her şeyden giderim. Burada sonuna kadar gitmeyi öğrenmem lazım ki yarın başıma benzer bir şey geldiğinde üstesinden gelebileyim” dedim kendi kendime. Nitekim her seferinde de bir yolunu bulup başladık. İlk ateşi yakanlar biz olduk ve o ateş büyüdü, koskocaman bir yangına dönüştü.

Hepimiz, aynı anda birden fazla işi bir arada yürütebilen insanlardık. Öbür türlü beş-altı kişinin bütün o organizasyonları yapabilmesi, aynı zamanda da eğitimlerini aksatmadan sürdürebilmesi mümkün olamazdı. Hep anlatırlar, Sezai ile Pamir, Pamir’in üniversite sınavına hazırlandığı sırada, masraflarını kendileri karşılayarak New York’ta bir toplantıya gidiyorlar. Pamir, yol boyunca uçakta soru çözüyor. Orada da boş zamanlarında soru çözüyor.

Habitat her zaman kendi kurallarıyla yürüttü projelerini. Yerelde iş yaparken, o şehrin belediyesini, üniversitesini, sivil toplum kuruluşlarını katmazsan işin içine, başarılı olamazsın. Fonu nereden bulursanız bulun, yerel unsurları dahil etmeyeceksin diye bir dayatmayı asla kabul etmedi Habitat. Bir defasında bir açılış toplantısında, “İstiklal Marşı çalınacak, hazırladınız mı?” denildi. Hiç unutmuyorum, Sezai, “O zaman bizim 30 ülkenin ulusal marşını çalmamız lazım” dedi. Elbette İstiklal Marşı’na karşı değildi, ama uluslararası bir toplantının İstiklal Marşı ile başlatılması için sebep yoktu.

Bilge Turcan (MRCIS - Kurucu Ortak & Yönetim Kurulu Üyesi)

“Habitat benim için hâlâ çok özel bir yere sahip”

Derneğin kuruluş ekibi içinde bulunmasam da ilk üye olanlar arasındaydım ve uzun süre dernek faaliyetleri içinde yer aldım.

Habitat benim için hâlâ çok özel bir yere sahiptir. Şu an çok farklı mesleklere sahibiz; bütün arkadaşlarımız farklı işler yaptık, ama bizim Habitat’ta öğrendiğimiz bilgilerin, edindiğimiz tecrübelerin sonraki hayatımızda çok büyük etkisi oldu. Yıllar boyunca kendi aramızda da çok konuşurduk, 20 yaşındaki bir genç olarak bir valiyle, bir belediye başkanıyla aynı masaya oturup bir konuyu müzakere edebilmek, ona karşı gençlik haklarını savunmak, konu hakkında o üst düzey yöneticilerden daha çok bilgi sahibi olmak için çok yoğun emekler harcadı. Bütün bunlar, beni ve bizi bugün olduğumuz yere getirdi. Bugün ben bir konferansta hiç hazırlık yapmadan çok rahat konuşabiliyorum, ki bu çok az insanın sahip olabildiği bir özellik, çünkü ben bunu 19 yaşından beri yapıyorum, hatta bazı arkadaşlarımız lise yıllarından beri yapıyor. O yaşlarda karşısındaki 40-50 yaşındaki insanlara bir şeyler anlatabilen bir genç, 35-40 yaşında yönetici olduğunda çok daha rahat konuşabiliyor.

Bizler, farklı düşünme, bize sunulanı sorgulayabilme, alternatif geliştirme becerileri kazandık. O dönemki “Eleştirme, alternatif sun” felsefemizin faydasını bütün hayatım boyunca çok gördüm.

Ayşe Şerifoğlu (Kuşadası Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi [KUŞAK] ile Tarımda Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifleri kurucusu; Eski Kuşadası Belediye Başkan Yardımcısı, Eski Habitat YK üyesi)

“Sezai, geniş ufuklu bir adam”

Habitat Derneği ve uzun yıllar birlikte çalışma fırsatı bulduğum çok değerli arkadaşım Sayın Sezai Hazır ile 2003 yılında Kuşadası’nda Yerel Gündem 21 Programı kapsamında; Kent

Konseyi, Kadın Meclisi ve Gençlik Meclisi'nin kuruluş faaliyetleri esnasında tanıştım ve birçok inovatif projeyi birlikte yürütme şansımız oldu. Oldukça öngörülü ve çok geniş ufuklu bir insan olan Sevgili Sezai Hazır ile Kuşadası'nda hem komşu olduk hem de sürekli iletişim içinde farklı kesim ve yaş gruplarına yönelik çeşitli etkinlik ve eğitimler düzenlenmesini sağladık. Başlangıçta Kuşadası Belediyesi işbirliğiyle Kent Konseylerinin, Gençlik Meclislerinin, Kadın Meclislerinin kurulması için öncülük ettik ve diğer kentlerde bunları örnek alarak kendi bölgelerindeki örgütlenmelerini gerçekleştirdiler.

2008 yılında UNDP-TOBB-KUTO destekli "YG21 Kuşadası Kibele Kadın Girişimcilik Okulu Projesi" kapsamında kadın girişimcilere yönelik ilk eğitimi gerçekleştirdik. Öte yandan Kuşadası'nda ilkokul ve ortaokul öğrencilerine yönelik kodlama okuryazarlığı ve muhtarlara bilgisayar okuryazarlığı gibi birçok eğitim düzenledik.

2016 yılında Ekvador Quito'da yapılan Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'na (Habitat III) birlikte katıldık.

Habitat ile Emekten Sepete Projemizi ise 2020 yılında KAGİDER tarafından gerçekleştirilen Tarımda Kadın Girişimci Geliştirme ve Hızlandırma Projesi kapsamında kurduğumuz Sürdürülebilir Tarım İlkelere doğrultusunda faaliyetlerine devam eden, başkanlığını yürüttüğüm Tarımda Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi ve kuruluşuna öncülük ettiğim KUŞAKK ile gerçekleştirdik.

Habitat Derneği ile birlikte yaşama geçirdiğimiz en önemli projelerden biri, Türkiye'de belediye ile işbirliği içinde açılan ilk mekân özelliği taşıyan Kuşadası İstasyon Topluluk Merkezi oldu. Habitat Derneği, TOBB, ICC, Meta ve Kuşadası Belediyesi işbirliğiyle 2021 yılında kapılarını açan Kuşadası İstasyon,

gençlerin, turistlerin ve kent sakinlerinin dijital dönüşümlerine katkı sunacak eğitim ve atölye çalışmalarına ev sahipliği yapmaya devam ediyor.

Üniversite ve Kuşadası Belediyesi’nde çalışma hayatım süresince, kamu kurumları ve üniversiteler kadar sivil toplum örgütleriyle de yakın gönüllü çalışmalarda bulundum. Çevre ve kültür öncelikli çalışmalarım kapsamında başta ÇEKÜL Vakfı Kuşadası Temsilciliği, TOBB Kuşadası Kadın Girişimciler Kurulu üyeliği ve Kuşadası Eğitim Geliştirme Vakfı (KEGEV), Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) ve HABİTAT Derneği Yönetim Kurulu üyeliği görevlerini de yürütme ve çalışma fırsatı bulduğum için kendimi çok şanslı görüyorum.

Tüm bu deneyimlerim neticesinde ülkemizde sürdürülebilirlik ve teknoloji tabanlı girişimlerin ve girişimcilerin sayısının artması için çalışan Habitat Derneği’ne ve Sevgili Sezai Hazır’a bir kez daha teşekkür ediyorum. HABİTAT’ın kendini çağa göre yenileyerek yıllardır sürdürülebilir projelere imza atması, gençlere, kadınlara, üniversitelere ulaşması, GEN Türkiye çalışmalarının da bu çerçevede çok önemli olduğu kanaatindeyim.

Burçin Yıldırın (Assembly Buildings - Genel Direktör)

“Habitat’ta bir profesyonel gibi çalışmayı öğrendik hepimiz”

Yıldız Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencisiyken, 2001 yılında Şehircilik Kolokiyumu’nda Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Örgütü’nün (UCLG) o dönemki Genel Sekreteri Sadun Emrealp Bey ile tanıştık; kendisi Yerel Gündem 21 Projesi ile ilgili bir sunum yapmıştı. Ben gönüllü çalışmalarda yer almayı seven biriyim, Yerel Gündem 21 Projesi de ilgimi

çekti. Çağaloğlu Anadolu Lisesi'ndeki öğrenciliğim sırasında da Habitat II Zirvesi'nde liseli gönüllüler arasındaydım. Sadun Bey ile sohbet sırasında, Levent'i (Koç) ve beni Habitat'a yönlendirdi. O zamanki adı Habitat İçin Gençlik Derneği'ydi.

Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama mezunu Bilge Turcan da gönüllüler arasındaydı. Bilge bizi aldı, Adapazarı'ndaki Deprem Bölgesi Gençlik Evlerine götürdü. Oradaki etkinlikte Sezai Bey ve diğer gönüllülerle tanıştık, böylece dernekte gönüllü olarak çalışmaya başladık. Üniversite öğrenciliğimiz boyunca okul dışındaki tüm vaktimiz dernekte geçiyordu, haftada bir gün hep beraber ofisi temizliyorduk, bulaşıkları yıkıyorduk, her şeyden biz sorumluyduk.

Dernekte "yerel girişimler" ve "uluslararası ilişkiler" olmak üzere iki yapı vardı. Ben, Levent (Koç) ve Bilge, şehir planlama öğrencisi olduğumuz için "yerel girişimler" birimindeydik. Yerel Gündem 21 Projesi'nin gençlik ayağının yerele aktarılması, uygulanması, deprem sonrası kurulan Gençlik Evleri ile GAP bölgesindeki gençlik çalışmalarına destek sağlanması gibi konularda gönüllü çalışmaya başladım.

Hayata Artı Gençlik Fonu, UNDP, özel sektör (Coca Cola) ve Habitat üçlüsünün bir araya gelerek Türkiye'de uyguladığı ilk işbirliği projesiydi. Yazım aşamasında da yer aldığım projenin ilk koordinatörü oldum, uygulanmasında bir yıl sahada çalıştım.

Habitat'ta gönüllülük dönemim Hayata Artı'dan sonra 2008 yılında bitti, ama ilişkim kopmadı; özel sektörde çalışmaya başladığım süreçte de görüşmeye ve beraber proje geliştirmeye hep devam ettik.

Biz Habitat'ta çok fazla manevi tatmin de yaşadık; insan olduğumuzu, hiçbir şey beklemeden birilerine yardım etmeyi öğrendik. İş hayatına atılmadan önce, profesyonel bir yaklaşımla, ekip çalışmasıyla ve sorumluluk alarak gönüllü çalışmayı öğrenmek,

kariyerimi de her zaman olumlu etkiledi. Ayrıca Habitat bana Türkiye’nin dört bir yanında, her zaman görüşmesek de, ihtiyacım olduğunda arayabileceğimi bildiğim pek çok dost kazandırdı.

Yasemin Uyar (EBRD - Sosyal Danışman)

“Tek istenen, ne yapmak istediğini bilmen”

Öğrenciyken birden bire girdim kapısından bir derneğin. “Kim-sin, nesen, yeteneğin, deneyimin ne?” diye soran olmadı.

Beklediğimden çok daha farklı sorular sorulmuştu içeri girdiğimde: “Ne yapmak istiyorsun, bir genç olarak neler başarmak istiyorsun, hedeflerin neler, bunlar bizim yaptıklarımızla nasıl örtüşür?” Bu arada “bizim yaptıklarımız” da büyük bir özveri ve sabırla anlatıldı...

Tek istenen, ne yapmak istediğini bilmen ve buna gönüllü olarak zamanını ayırmandı... Ne yapacağını, ne kadar zaman ayıracağını planlamak da sana bırakılmıştı... Şimdi geriye dönüp baktığımda ne olmak istediğimi, ne yapmak istediğimi bulmamda çok büyük katkıları olan bir dernek geliyor aklıma ilk olarak.

Bunu yaparken çok büyük dostluklarla örülü bir ortamda bulunmak ve bir taraftan da Türkiye’nin her tarafından bir araya toplanan gençlerin de kendi hayallerini gerçekleştirmelerine ortak olmak ayrı bir keyif.

Zara Zeren Erik Yaşar (Fransız Kalkınma Bankası çalışanı)

“Habitat, hiçbir zaman kopmayacak bir bağıdır benim için”

Liseyi Ankara’da, üniversiteyi İstanbul’da, Boğaziçi Üniversitesi’nde okudum. Okuldan arkadaşların bir projeye katıldığını öğrenip ben de Habitatlı oldum ve 2003-2005 yılları arasında

gönüllü çalıştım. O zaman maaşlı eleman bir tek İlhan vardı; dernekdeki herkes gönüllüydü.

Çalıştığım dönemde savunduğumuz iki şeyden biri, Gençlik Parlamentosu'ydu. O ilk toplantıların organizasyonu, gündem ve sunumların hazırlanması, lojistik vs. her şeyin içinde yer aldım. Gençlik Parlamentosu, yerel ile merkezi buluşturan muazzam bir oluşumdu. Bütün gençlik temsilcileri seçilerek gelmişti. Türkiye'nin (o sırada) 79 ilinden, her seviyeden, her sınıftan, bambaşka düşüncelerden oluşmuş karma bir yapıydı. Düşünce farklılıklarına rağmen insanların nasıl bir araya gelebildiğini ve demokratik bir ortamda birbirleriyle nasıl iletişim kurabildiklerini görüyordunuz.

Her bölgenin sorunu, her bölgenin kendine has özellikleri bambaşka... ama orada demokrasinin kılıcını görüyorsunuz. Bazen belki hoşunuza gitmeyen fikirler çoğunlukta kabul görüyor. Ya da, mesela ortamları nasıl yönetebileceğinizi, demokratik ortamlarda kendinizi nasıl daha iyi ifade edebileceğinizi ya da nasıl strateji geliştirebileceğinizi görüyorsunuz.

Sonuçta hiç olmayan bir yapı kurmaya çalışıyorsunuz ve gençlerin hâlâ az temsil edildiği, onlara yeterince söz verilmediği bir ülkede yaşıyorsunuz. Ben hiç geleceği düşünmedim. O anki bilinçle ve inançla çalıştım. Bunu en iyi, en titiz ve dikkatli bir şekilde yapmak gerekiyordu. Ekip olarak bunu en iyi şekilde yaptığımıza inanıyorum.

Türkiye'de, Binyıl Kalkınma Hedefleri gündemini takip eden tek gençlik derneği de Habitat'tı. Dolayısıyla Dışişleri Bakanlığı'nda veya diğer bakanlıklar bir masa etrafında bir araya getirildiğinde bizim derneği de çağırıyorlardı. Ben o dönem Binyıl Kalkınma Hedefleri üzerine çalışıyordum, Gençlik Parlamentosu ya da gençliği temsilen Ankara'da öyle bir toplantıya katıldım. Ardından o toplantının BM toplantısı için Türkiye gençliğini ve

derneği temsilen İsviçre'ye ve Kenya'ya gittim, BM merkezlerine; muazzamdı. O kadar kerli ferli, profesyonel arasında üniversitede öğrenciyken siz de bir temsil ve söz hakkı kazanmış oluyorsunuz. Bunlar benim için çok çok önemli, çok müthiş fırsatlardı.

Profesyonel hayata atıldıktan sonra eski arkadaşlarımla bağım devam ediyor hâlâ. Dernek faaliyetlerini daha uzaktan izliyor olsam da, Habitat, hiçbir zaman da kopmayacak bir bağdır benim için.

Yenal Sümertaş (Uluslararası bir restoran zincirinin iş geliştirme, büyüme departmanı yöneticisi)

“Okulu bitirmesem de fark etmeyecekti’ diyecek kadar çok şey öğrendim”

Sinop'ta doğdum (1982), orada büyüdüm. Ablam Işıl Sümertaş'la (DiPietro), üniversite için İstanbul'a geldik. O Hacettepe'ye gitti, Ankara'da Habitat gönüllüsü oldu. Ben de İstanbul Üniversitesi'ne girmiştim, o yıl hazırlık başlamıştı ve ben o sırada müzikle uğraşıyordum, bir grubum da vardı. Müziğin beni çok fazla meşgul ettiğini gören dayım (Sezai Hazır), 2002 yılının ortalarıydı, “Burada yapılacak işler var, çalışmalara sen de katıl” dedi ve öyle dahil oldum.

O zaman küçücük bir ofiste, aktif çalışılıyordu. Yurtdışında toplantılara gidilip geliniyor, Avrupa Birliği projeleri hazırlanıyor, değişik illerden insanlar ofise girip çıkıyor... dayım hariç, 25 yaşının üzerinde çok fazla insan yoktu. İngilizcem iyiydi, Uluslararası İlişkiler Departmanı'nda stajyer gibi yarı zamanlı çalışmaya başladım.

Selanik'te Balkan Gençlik Festivali vardı. İçinde sanatçıların, Anadolu'dan gençlerin, halk oyunları ekiplerinin, ressamların, performans sanatçılarının da yer aldığı bir grubun liderliğini bana

verdiler. Habitat hikâyem, 22 yaşında öyle başladı. Ardından Bulgaristan, Macaristan... işler uluslararası boyutta epeyce yoğunlu. Dernek içinde ve çeşitli şehirlerden arkadaşlıklar edinmişim. Çok keyif aldım, hem iktisat fakültesini bitirdim hem da Habitat çalışmalarımız sırasında, “Okulu bitirmesem de fark etmeyecekti” diyecek kadar çok şey öğrendim. Önce gönüllü, sonra profesyonel, yedi yıl kaldım Habitat’ta, sonra Amerika’ya gittim.

İlk başladığımda, “Bizler sadece geleceğin liderleri değil, bugünün de ortaklarıyız” diyorduk. O perspektifi sadece İstanbul merkezdeki gençlere değil, Antep’teki, Adıyaman’daki, Şırnak’taki, Batman’daki arkadaşlara da kazandırdı Habitat, onların da Kent Konseylerinde aktif görev alabilmesini sağladı.

Habitat’ın Türkiye’ye en büyük katkısı, o zamana kadarki en geniş tabana yayılmış örgütlü bir gençlik çalışması yaratmak oldu. Dini inanç, etnik kimlik, siyasi görüş farkı gözetmeksizin herkesi aynı potada birleştirmek gibi bir özelliği vardı Habitat’ın. Daha sonra siyasete giren, kamuda görev alan arkadaşlarımız oldu.

Bugün Microsoft’la, Facebook’la, TOBB’la, Türkiye’nin en önemli iş insanlarıyla projeler yapmak gurur verici.

Esra Aladağ (İPED Danışmanlık - Assistant Director)

“Habitat benim ailem”

Habitat benim ailem; eşimi Habitat’ta buldum. Aslında bir yerde kendimi de Habitat’ta buldum. 2008 yılında Sakarya Üniversitesi’nde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nde okuyordum. Öğrenci Konseyi başkanlığına vekâleten bakıyordum. O dönemde rektör yardımcım Ali Rıza Hocam, “Esra, Ankara’da belediyenin bir etkinliği varmış, bizden temsilci istiyor, seni göndereceğiz” dedi. Biz, birimiz belediyeden, birimiz bir siyasi partiden, bir liseli, bir gençlik merkezinden ve üniversiteden de ben,

beş gençtik. Gittik. Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun her mayıs ayında düzenlediği “Gençlik Çalıştay” imiş. Gördüklerime çok şaşırdım. Herkes “Yerel Gündem 21, Bütüncül Gençlik Politikası” diyor, faaliyetleri anlatıyor, sunumlar yapıyor. Önce anlamadım. O tarihte Sakarya’da Gençlik Meclisi ya da Kent Konseyi çalışmalarına henüz başlanmıştı ve biz ilk tanışma toplantısına gelmişiz meğerse. Anlatılanların hepsi üniversitede yaptıklarımızdı. Sonunda anladım ki biz de bu çalışmaların içindeymişiz!

O dönem Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun Türkiye Saha Koordinatörü Rahim Aladağ’la tanıştım (şu anda eşim). Habitat’ın Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor ekibinden Bora’yla (Caldu) tanıştım. Hemen “Sakarya’da neler yapabiliriz? Sakarya Gençlik Meclisi’ni nasıl kurarız?” derdine düştüm. Mayıs 2008’de toplantı oldu ve biz Aralık ayında Sakarya Gençlik Meclisi Genel Kurulumuzun ilkinin gerçekleştirdik. Ve bu süre zarfında sürekli Habitat’la iletişim halindeydim. Neler yapacağız? Gençleri nasıl toplayacağız? Hangi gençler olmalı?

Gençlik Meclisi’ni kurma aşamasındayken yerel seçimler yaklaşıyordu. Habitat, “Her Meclise Bir Genç” kampanyasını açmıştı. Ben de o kampanyayla birlikte Gençlik Meclisi faaliyetlerine başladım; Sadece Sakarya’da değil, diğer ilçelerin Gençlik Meclisi kuruluş çalışmalarına da yardım ettim.

Habitat’la sürekli haşır neşir olunca “Esra sen bayağı isteklisin ve enerjini bu tarafa aktarıyorsun. Bir sonraki dönem neden seni yürütme kurulu üyesi yapmayalım?” denildi. 2009 yılında Ulusal Gençlik Parlamentosu Marmara Bölgesi Yürütme Kurulu üyesi oldum. Bölgedeki altı ilde, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Sakarya, Bolu, Düzce, Kent Konseyleri Belediyeler Kanunu’nda zorunlu tutulduğu halde yıllar boyunca gençlik meclisleri kurulmamış, sürece dahil olmamıştı. Bu illeri ve ilçelerine kadar karış karış gezdim.

Bazı illerde Kent Konseyi çok eskiden beri vardı, ama o kültürü, örgütlü yapıyı oluşturamamışlardı. Genç bir kadın olarak Kadın Meclislerine de destek verdim. Gittiğim yerlerde Habitat'ın projelerinden bahsediyordum, kadınların çok ilgisini çekiyordu. O dönem kadınlar bilgisayar öğrenmeye daha çok hevesliydi. Eğitimci eğitimlerini organize ediyor, oradan çıkan eğitimcileri Kadın Meclislerine yönlendirip onların da eğitim almasını sağlıyordum. Koordinatörlüğünü yaptığım Düzce Gençlik Meclisi, “En İyi Gençlik Meclisi” seçildi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ BİNYILDA
YENİ UFUKLAR

Yeni binyıl, yeni Türkiye

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı'nın nihai hedefi, yereldeki bütün sivil unsurların her tür yerel sorunun çözümünde etkileşimde bulunacağı Kent Konseyleri kurmaktır. Bu, asıl olarak o kent belediyesinin görevidir. Türkiye koşulları gereği söz konusu görev, ulusal ve uluslararası planda gençliği o zamana kadar en iyi organize edip harekete geçiren "Habitat gençliğine" devredildi. Böylece kurulan dernek, toplumun her kesimindeki örgütsüz gençliğin çeşitli yerel sivil platformlarda örgütlenmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynayarak, onları Kent Konseyleri Gençlik Meclisleri adı altında birleştirdi.

Yereldeki Gençlik Meclisleri arasında kurduğu iletişim köprüsüyle bir adım daha ileri gidip, "Bütüncül gençlik politikası" oluşturmak üzere Ulusal Gençlik Parlamentosu hedefini hayata geçirdi. Yerel Gündem 21 Programı, 1992'deki Rio Zirvesi'nden itibaren aynı ya da "Sürdürülebilir Kentler Programı", "Sağlıklı Kentler Programı" vb. adlarla yaklaşık 135 ülkede binlerce kentte uygulanıyordu. Uygulamaların sonuçları 26 Ağustos-4 Eylül 2002'de Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde değerlendirildiğinde Türkiye Yerel Gündem 21 Programı UNDP tarafından "dünyadaki en başarılı uygulamalardan biri" seçildi. Sonrasında Türkiye'deki süreç ivme kazandı ve 2005 yılında yürürlüğe giren Belediye Kanunu'nda Kent Konseyleri yasal statüye kavuşturuldu.

O sırada eşzamanlı olarak GAP bölgesindeki Gençlik Evleri projesini de yürüten dernek, 2006 yılında isim değişikliğine giderek Habitat İçin Gençlik Derneği adını aldı. Söz konusu değişiklik, bir öncekinden daha kısa, kolay söylenebilir bir isme kavuşma çabasının sonucu değildi. Birbiriyle doğrudan ilişkili olmayan iki gelişme, Habitat İçin Gençlik Derneği’nin ilerleyeceği rotayı da belirlemişti. Bunlardan biri, Binyıl Kalkınma Hedefleri’ydi.

Birleşmiş Milletler’in 6-8 Eylül 2000 tarihlerinde New York’ta düzenlediği Binyıl Zirvesi’nde, 189 üye ülke, Binyıl Kalkınma Hedefleri’ni (Millennium Development Goals-MDGs) kabul etti.

2015 yılına kadar hayata geçirilmesi amaçlanan Binyıl Kalkınma Hedefleri, insanlığın ortak geleceği için gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelerle işbirliği içinde çalışmasını sağlayan bir araç olarak kabul ediliyordu.

Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması kapsamında, sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin ulusal politika ve programlarla uyumlaştırılması ve çevresel kaynaklarda yaşanan kayıpların tersine çevrilmesi, biyolojik çeşitlilik kaybının azaltılması, sağlıklı içme suyuna sürdürülebilir biçimde ulaşamayan nüfusun yarı yarıya azaltılması hususları vurgulanmıştı.

İki yıl sonra 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihlerinde Johannesburg’da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, sürdürülebilir kalkınma konularına odaklandı. Aynı zamanda “Rio+10” olarak da anılan zirve, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sadece hükümetler tarafından değil, tüm toplum tarafından sahiplenilmesi gerektiğini gösterdi. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için çeşitli sektörler arasında işbirliği ve ortaklıklar kurulmasının, yani özel sektör, sivil toplum ve hükümetler arasındaki işbirliğinin artırılmasının önemi vurgulandı.

Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği, zaten kurulduğu günden beri bu ilkeleri hayata geçirme doğrultusunda faaliyet gösteriyordu. Yeni binyılda daha kalkınmaya yönelik bir çaba içinde yer alması pek de güç olmayacaktı. Derneği böyle bir çabaya yönlendiren ikinci gelişme, Türkiye'deki siyasal konjonktürde kendini göstermeye başlayan değişimdi.

Dünya ikinci binyılı geride bırakmanın eşliğindeyken, 1999 yılının sonunda Türkiye ekonomisi hiç de iç açıcı durumda değildi. Deprem yıkıcı etkisini ekonomide de göstermiş, ekonomi yüzde 6,1 oranında küçülmüş, enflasyon yüzde 70'e çıkmış, bütçe açıkları büyümüş, Hazine faizlerinin yıllık ortalama bileşik oranı yüzde 106'ya ulaşmıştı.

Türkiye'nin dış ilişkilerinde gözlemlenen olumlu gelişmeler, 1999 yılında IMF'nin stand-by desteğiyle uygulamaya konulan üç yıllık program ve yabancı sermaye girişindeki artış, ekonominin toparlanmasına yetmedi. Kasım 2000 sonunda likidite sıkışıklığı had safhaya vardı. Baş gösteren likidite krizinde Ekim ayında yüzde 39 olan gecelik faiz Kasım'da yüzde 95'e, Aralık'taysa yüzde 183'e kadar yükseldi.

Ekonomi yönetimine duyulan güven aşınması giderilemezken, 19 Şubat 2001'deki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile Başbakan Bülent Ecevit arasında meydana gelen tartışma, krizi derinleştirdi. Toplantıda Sezer'in Ecevit'e Anayasa kitapçığı fırlatmasının ardından Başbakan'ın "Devlet yönetiminde kriz var" açıklaması, mali piyasalarda yankılandı. Panikle başlayan süreç, 24 bankanın batmasına neden oldu.

Ekonomi yönetiminin sorumluluğuna Mayıs 2001'de parlamento dışından atanan Kemal Derviş, IMF ve Dünya Bankası'nın da destekleriyle "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" adı altında bir dizi yapısal değişikliğin adımlarını attı.

Krizin siyasi sonuçları da ağırdı. Başbakan Bülent Ecevit’in geçirdiği rahatsızlığın “görevine engel oluşturduğu” yönündeki tartışmalar partisinin bölünmesine neden oldu. ANAP, DSP ve MHP koalisyon hükümeti fiilen geçersizleşmişken, MHP lideri erken seçim istediklerini açıklayınca Meclis, Kasım 2002 tarihinde erken seçim kararı aldı.

Seçimlere katılacak partilerden biri 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi’ydi (AK Parti). Kurucu lideri Recep Tayyip Erdoğan, 1994-1998 yılları arasındaki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı döneminde tanınmış bir isim haline gelmişti. 28 Şubat sürecinde (1997) mensubu olduğu Refah Partisi’nin kapatılması üzerine bazı reformist isimlerle Milli Görüş hareketinden uzaklaşan Erdoğan, daha merkezde, geniş tabanlı bir siyasi parti kurmak üzere harekete geçti.

Kendini muhafazakâr demokrat bir çizgide konumlandıran, ekonomik reformlar, demokratikleşme ve AB üyeliği gibi hedefleri benimseyerek 14 Ağustos 2001’de kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi, kuruluşundan kısa süre sonra Türkiye’nin siyasi sahnesinde önemli bir güç haline geldi; büyük bir zafer kazanarak tek başına iktidar oldu.

ANAP, DYP, Genç Parti ve DSP’nin siyaset sahnesinden silindiği, belli bir ideolojinin takipçisi MHP, DEHAP, Saadet Partisi gibi partilerin seçim barajını aşamadığı 2002 genel seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi yüzde 19,39 oyla ana muhalefete yerleşirken, oyların yüzde 34,28’ini alan AK Parti, günümüze dek kesintisiz sürecek iktidarını başlattı.

AK Parti’nin iki yıllık iktidarı sırasında yapılan 2004 yerel seçimleri iktidar partisinin mutlak üstünlüğüyle sonuçlandı. AK Parti, toplam 1.773 belediye başkanlığı kazanırken, ana muhalefeti oluşturan CHP 645 belediye başkanlığında kaldı. Bir sonraki yerel seçimlerde de (2009) tablo değişmedi: AK Parti 1.387, CHP 378.

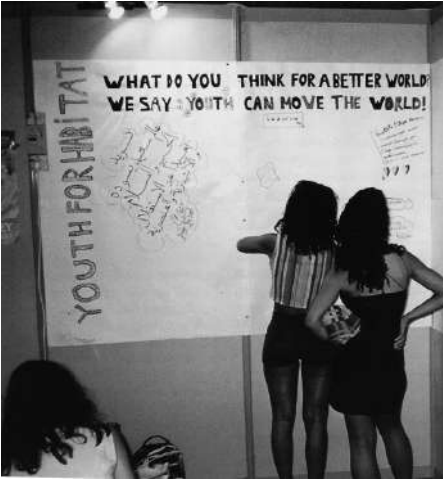
İktidarının “Çıraklık dönemi”^{*} olarak adlandırılan ilk beş yılında (2002-2007) AK Parti, ekonomik reformlar, AB üyelik süreci ve demokratikleşme adımlarıyla toplumun geniş kesimlerinin onayını aldı. Bir sonraki seçimde oylarını artırarak yüzde 46,6’ya çıkararak AK Parti, “Kalfalık dönemi” hükümetinde (2007-2011), siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda bir dizi atılım başlattı. Anayasa değişiklikleri, hukuk reformları ve altyapı projeleri, bu dönemin önemli başlıklarını oluşturdu. Aynı yıl yaşanan Cumhurbaşkanlığı seçimi tartışmaları, Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanı seçilmesiyle aşıldı.

AK Parti hükümetinin iktidara gelmesiyle birlikte, Ahmet Davutoğlu tarafından geliştirilen “stratejik derinlik” doktrini, Türkiye’nin dış politikasında önemli bir rehber haline geldi. Türkiye’nin coğrafi konumundan kaynaklanan avantajları kullanarak daha bağımsız ve çok yönlü bir dış politika izlemeyi savunan anlayış, zamanla Ortadoğu ülkeleriyle (ilerleyen yıllarda Rusya ile) ilişkilere öncelik tanıdı.

Bizzat kurucu liderinin “Dindar bir gençlik yetiştirmek istiyoruz” sözünde somutluk kazanan eğitim politikasındaki değişiklikler, Davos’ta meydana gelen “One minute” çıkışı vb. konularla AK Parti, “Kalfalık dönemi” sırasında kendisini iktidara taşıyan “geniş taban” içindeki liberal unsurlar ile başta AB olmak üzere Batı dünyasıyla arasındaki makası açmaya başladı.

Habitat, en başından itibaren Birleşmiş Milletler kuruluşlarıyla ilintili programların takipçisi olduğundan, hükümetlerle ilişkisi de Türkiye’nin taraf olduğu antlaşmalarla bağlantılıydı. O nedenle Türkiye’nin kısa periyotlarla değişen siyasal konjonktürü kuruluşun çalışmalarını doğrudan etkilemiyordu. Ancak, 2002

* Adlandırma bizzat AK Parti’nin kurucusu ve lideri Recep Tayyip Erdoğan tarafından çeşitli tarihlerde dile getirildi. Bunlardan biri için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/basbakan-2011de-ustalik-donemi-baslayacak-17450622>

Birleşmiş Milletler Sistemi ve diğer devletlerarası organizasyonların temsilcileri 2-7 Ağustos 1998 tarihleri arasında Braga, Portekiz'de gerçekleşen Birleşmiş Milletler Sistemi 3. Gençlik Forumu'nda bir araya geldi. Türkiye'den Habitat ve Yerel Gündem 21 Derneği temsilcileri de toplantıya katıldı. Toplantının amacı; insanlığın gelişiminde gençliğin katılımının öncelikli olmasından yola çıkarak "İnsan Gelişimi İçin Gençliğin Katılımı"nı sağlamaktır.

Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

genel seçimleriyle meydana gelen hükümet değişikliği, başlangıçta toplumun geniş kesimlerini kucaklayacak nitelikteydi. "Çıracılık dönemi" geride kalan iktidar partisinin iç ittifaklarının devlet bürokrasisine hâkimiyeti, sivil topluma da yansdı.

Sezai Hazır, buraya kadar anlatılan iki etkenden biri olan uluslararası ilişkilerden uzaklaşma sürecini Johannesburg Zirvesi'ne dayandırıyor:

Birleşmiş Milletler 2000 yılında Binyıl Kalkınma Hedefleri diye bir program koydu. Biz de BM desteğiyle çalışıyoruz. O raporun ve Türkiye ulusal raporunun hazırlanmasında, o hedeflerin (2000-2015) 15 yıllık bir sürede gerçekleştirilmesi için ülkelere yol haritası oluşturma konusunda, uluslararası ilişkileri takip eden bir kuruluş olarak bizim büyük katkılarımız oldu. 2002'deki Johannesburg Yeryüzü Zirvesi, hepsinin değerlendirildiği bir toplantıydı.

Burçak Alagök, Habitat'ın Johannesburg Zirvesi'ne hazırlık çalışmalarının yakın tanıklarından biri. Yerel Gündem 21'in

pilot illerinden Çanakkale'deki lise öğrenciliği sırasında, 1997'de Sezai Hazır'la tanışıp Habitat gönüllüsü olmuş. 1998'de Portekiz'de düzenlenen gençlik festivaline katıldıktan sonra sürdürülebilir kalkınma, biyoçeşitliliğin korunması, enerji yönetimi gibi konulara yoğunlaşmış. Üniversite öğrenimini ABD'de tamamlayan Burçak Alagök'ün Habitat gönüllülüğü fiilen beş yıl sürmüştür:

2002 yılında Johannesburg'daki Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin öncesinde, hem New York'ta Birleşmiş Milletler'de hem de Türk Büyükelçiliği'nde Dışişleri Bakanlığı ile birlikte onun hazırlık toplantılarına katıldım. Arkasından Bali'de, Johannesburg'daki zirvenin bir önceki adımı bir toplantı vardı; oraya da Dışişleri ve Çevre bakanlıkları ile Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği olarak katıldık. Mezuniyetime denk geldiği için ne yazık ki Johannesburg'daki zirveye katılma fırsatım olmadı.

Pelin Ayan'ın katılımıyla gençliğin gönüllü kolektif çabasının da son derece nitelikli bir şekilde kendini gösterdiği zirve, bir anlamda Habitat'ın da zirvesi olarak sonuçlanıyor. Sezai Hazır, anlatmayı sürdürüyor:

Johannesburg'da dünyanın en büyük oturumunu bizden Ali Ercan Özgür yönetti. Dünya gençliği adına yine bizden Pelin Ayan konuştu. Çok önemlidir o. Resmi heyette sadece biz vardık ve bütün sivil toplumu da biz temsil ediyorduk. O toplantı, Türkiye'nin kendi delegasyonunda sivil toplum kuruluşuna en çok yer verdiği ilk ve son toplantı oldu. Türkiye hükümetine önerileri de biz götürdük. Ancak, 2002 yılından sonraki uluslararası toplantıların

Türkiye delegasyonuna sivil toplum kuruluşları dahil edilmediler. O döneme kadar çok şeyler yaptık, ama 2002’den sonra siyasi tercihler değişmeye başladı.

Siyasetin alan daraltması, kendini iç koşullarda da gösterdi. Johannesburg Zirvesi’nde dünyaya örnek gösterilen Türkiye Yerel Gündem 21 çalışmaları ya da Kent Konseyleri, Belediye Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle resmiyet kazandı. Ancak bu aşamada, Habitat gençliğinin de her fırsatta vurguladığı gönüllülük ve kentine sahip çıkma ve ortaklık anlayışı da bürokratik bir örtünün altına giriyordu. Sadun Emrealp anlatıyor:

Habitat, o dönemde yasalarda yeri olmayan Kent Konseyi gibi platformları hem yasalara hem uygulamalara taşıdı. Harika bir Kent Konseyi yönetmeliğimiz var şu anda. İlk altı maddesi şiir gibidir. Kadın, sürdürülebilirlik, kalkınma, kentin ortak aklı gibi konuları o yönetmeliğe Kent Konseylerinin içinde olanlar yazdı. Ancak yönetmeliğin yedinci maddesinden itibaren, yönetim kurulları nasıl oluşmalı, kaç toplantı yapmalı, genel sekreter kimi atamalı gibi konularda, İçişleri Bakanlığı’nın devreye girdiği görülür. O noktadan sonra millet artık yedinci maddeden itibaren okumaya başladı. Kimse Kent Konseyleri niye kuruldu diye sormadı; işlevini bir kenara bırakıp yapıyı ön plana çıkarmaya başladılar. “Bana koltuk yoksa ben de bu işte yokum” anlayışı yüzünden günümüzde Kent Konseyleri eski işlevselliğinden biraz uzak kaldı.

Belediye Kanunu, Kent Konseylerinin oluşumu düzenlenmesine ön ayak olan Habitat İçin Gençlik Derneği açısından gidecek bir engelle dönüşüyordu. Sezai Hazır, “Hükümetlerle yakın

çalışmamız 2008’e kadar da devam etti, ama 2008’den sonra kırılma noktasına geldi” diyerek ekliyor:

O tarihe kadar yasal mekanizmalar kuruldu. Belediye Kanunu [2005] yerel yönetimlere Kent Konseylerini, Gençlik Meclislerini kurma zorunluluğu getirmişti; belediye bütçe ayırdı. Kent Konseylerini ve Gençlik Meclislerini kurarken bizim hayalimiz, yerel organizasyonları güçlendirmektir. Ama süreç tersine çalıştı, o yapılar giderek siyasileşti; belediye başkanı hangi partidense Gençlik Meclisi o partinin gençlik kollarına vb. dönüştü ve katılım düştü. Kurumsallaşamadılar da. Düzenlenmesine ön ayak olduğumuz doğru yasal mevzuat, katılımımıza engel oluşturunca biz de başka bir alana yöneldik. Zaten Yerel Gündem 21’deki misyonumuzu da tamamlamıştık.

Microsoft’la başlayan özel sektör işbirliği

Birleşmiş Milletler, Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde küresel şirketleri sorumluluk yükünü paylaşmaya çağırđı. Küresel şirketler de üstlendikleri sosyal sorumluluk projeleriyle bu rollerini yerine getirmek üzere harekete geçtiğinde köprü görevini her zaman olduğu gibi UNDP Türkiye üstlendi.

Habitatçılar, gençlik çalışmalarının en başından itibaren doğrultularını “sürdürülebilir kalkınma”, “demokratik yönetim ve barış inşası”, “iklim ve doğal afetlerle mücadele” alanlarında faaliyet gösteren BM Kalkınma Programı’na (UNDP) uyarlı olarak belirlemişti. Bu tercihte hiç kuşkusuz, UNDP temsilciliğinin 50 yılı aşkın bir süredir Türkiye’de yerleşikliği, söz konusu faaliyetleri sivil toplum ve özel sektör de dahil tüm paydaşlarla yürütmesi de etkiliydi. Ancak her şeyden önemlisi, yıllar boyunca yürüttüğü gençlik çalışmalarıyla Habitat’ın, Türkiye’nin hemen hemen her il ve ilçesinde, her an iş yapabilir yetenekte muazzam bir gönüllü ordusuyla iletişim halinde olmasıydı.

Hansın Doğan, UNDP Türkiye’de Yönetişim Programı Sorumlusu olarak görev aldığı 2001 yılından beri Habitat’la çalışan bir BM mensubu. Yerel Gündem 21 ve gençlik çalışmalarında sağlanan başarıda derneğin oynadığı rolün çok yakın tanığı. 2005 yılından günümüze UNDP Türkiye’de Özel Sektör Ortaklıkları Portföy Yöneticisi olarak görev yapan Hansın Doğan, “2005 yılından itibaren çalışma alanım genişledi” diyerek ekliyor:

Habitat'ın kuruluşundan bu güne özel sektörün kalınmadaki rolünü güçlendirmek üzere bir yola girmiştik. Birçok şirketle ortak projeler yürüttük. Şu anda daha zenginleşmiş bir içerikle hem şirketlerle hem de TÜSİAD, TÜRKONFED, TOBB gibi iş dünyası ağlarıyla doğrudan çalışıyoruz. Münferit projelerle de model oluşturabilecek yüksek etkili birçok sonuç üretmeye devam ediyoruz.

Habitat ile özel sektör ilişkisi aslında dernekleşme öncesinde başlıyor. Hatırlanacak olursa Tür Tanıtım Ajansı sahibi Ender Merter, Gençlik Kozası döneminde çalışmaların ayni ve nakdi en büyük destekçisiydi. Dahası, Ender Merter, kendi müşterisi Marshall Boya'yı da dernek çalışmalarına sponsor yapmıştı. Dernek de bu katkıları Birleşmiş Milletler'in "ortaklık" kavramı çerçevesinde kabullenip "sivil toplum-kamu-özel sektör birlikteliği" olarak her fırsatta vurguluyordu.

Habitat'ın başlangıçtaki özel sektör işbirliği o kadarla sınırlı kalmıştı. 2005 yılından itibaren başlayan işbirlikleriyse Habitat'ın bütün geleceğini şekillendirecek kadar büyük açılımlara kapı aralıyordu. Bunlardan biri, Coca Cola'nın Hayata Artı Vakfı ve UNDP'yle başlatılan bir projeydi. Hayata Artı, 18-30 yaş arasındaki gençlerde çevre ve toplum sorunları üzerine farkındalık yaratmaya, çözüm için projeler geliştirmeye teşvik eden bir gençlik programıydı. Şirketle işbirliği başka projelerle devam etse de program kısa sürdü. Tam o sırada gelen ve derneğin ufkunu bir anda genişleten teklifin sahibiye Microsoft'tan Şeniz Ciritçi'ydi.

ODTÜ Bilgisayar Bölümü mezunu Şeniz Ciritçi, bir süre akademisyenliği denedikten sonra iş dünyasına adım atmaya karar verip Ankara'dan İstanbul'a gelerek Apple'da çalışmaya başlamış. Ardından, 1993'te bir grup arkadaşıyla Microsoft Türkiye ofisini kurmuş ve çalışma hayatının sonraki 20 yılı, 20'li yaşlarında bir

ekiple Microsoft’ta geçirmiş. Şeniz Ciritçi, “Türkiye bilgisayarlaşma sürecindeydi, bizler de yazılım geliştirme, uluslararası rekabet, bilişimle kalkınma idealine gönül vermiş gençlerdik” diyor ve “Bir şey yapmalı” arayışının nihayetinde yolu Habitat’a düşüyor:

Microsoft’a kişisel inisiyatifimle sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmayı gerektiren projeler hazırladım. Böylece Microsoft ile UNDP, kalkınmaya yönelik bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılması için 2004 yılında globalde işbirliğine gitti. İki kuruluşun ayırdığı bütçe, bu amaçla hazırlanan projelere harcanacaktı.

Projeyi yerelde kiminle, nasıl uygulayacağımızı konusunu konuşmak için UNDP’nin o tarihte de Türkiye Temsilcisi olan Hansın’la bir araya geldik. UNDP, Habitat’la işbirliği içinde olduğundan çalışmaya başladık.

Hedef, gençlere temel bilgisayar eğitimi vermek ve bilgisayar okuryazarlığını artırmaktı. Habitat’ın yerelde, gençlere dayanan çok güçlü bir gönüllü ağı vardı, ama o tarihe kadar bilişim dünyasına hiç girmemişti. İlk başta benim için her şey soru işaretiydi. Fakat Habitat gönüllü işini öyle güzel oturtmuş ve iyi işleyen bir altyapı kurmuş ki, Microsoft, Habitat’ı bilişim dünyasına çekti, Habitat da Microsoft’u yaygınlaştırdı.

Türkiye’de bilgisayar, 90’lı yılların başında daktilonun yerini alarak belli alanlarda yaygınlaştı. Elektrikli daktiloları birden çöp haline getiren bilgisayarlar, ağırlıklı olarak medyada yer aldığı sırada bile asgari kullanım bilgisi gerektiren, bilmeyene sınırlı kapasitede hizmet sunan cihazlardı. 10 yıllık bir zaman dilimi içinde internet bağlantısının da eklenmesi, dünyanın başka bir çağa girdiğinin de işaretiydi.

Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı'yla işbirliği kapsamında 2007 yılında Diyarbakır'da, gönüllü eğitimci Serhat Özer tarafından verilen Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor yerel eğitiminden görüntü. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Adına “Bilişim Devrimi” denilen durumun, bilişim teknolojisinin bir sonucu olduğu her yerde konuşuluyordu. Ancak, yenilikleri takip ve benimsemede duyarlıları son derece gelişkin ve açık Türkiye toplumunun, mesafeleri ortadan kaldıran, bilgiye erişimi kolaylaştıran cihazla ilişkisi sınırlı seviyede seyrediyordu. 2000’li yılların ortasında bilgisayar okuryazarlığının yüzde 11-12 civarında olduğu belirlenmişti.

Sezai Hazır, mevcut gerçeğin analizinden hareketle “Microsoft’la işbirliğine karar verdiklerini” söylüyor:

Çok kaynağımız olmamakla birlikte, Birleşmiş Milletler’in kararları doğrultusunda küresel şirketlerle çalışmaya karar verdik. Microsoft’la işbirliğimiz **Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor** diye bir programla başladı. İlk

zamanlar bilgisayar kullanmanın “günah olduğundan” tutun “Siz bilgisayar kullanmayı öğretmekle çocuklarımızı kötü alışkanlık sahibi ediyorsunuz”a kadar değişen tepkiler aldık. Türkiye’nin hemen her tarafında tam donanımlı bilgisayar sınıfları açmaya başladık.

Eğitmen eğitimi

Microsoft ile UNDP işbirliğiyle 8 ülkede uygulanacak proje, önce bir yıllık olarak tasarlanmıştı. Bu amaçla ayrılmış bütçe kapsamında eğitilecek kişi sayısı da belliydi. Şeniz Ciritçi, “Örneğin, 100 bin dolarınız varsa, onunla 1000 kişiyi eğitirsiniz. Ama bizimkinde 10 bin kişiyi eğitebiliyorduk, çünkü bir çarpan etkisi vardı” diyor.

Şeniz Ciritçi’nin “çarpan etkisi” dediği katlamalı etkiyi yaratan faktör, Habitat’ın ilk kez bu projeye başlattığı “eğitmen eğitimi” uygulamasıydı.

O günlerin yakın tanığı Başak Demir, Koç Üniversitesi’ni bitirip akademisyenliği düşündüğü 2002 yazında, GAP Gençlik ve Kültür Evleri Projesi’ne danışmanlık yapan baba dostu bir akademisyen sayesinde Habitat’la tanışmış ve aktivist olmaya karar vermiş. Habitat’ın Mecidiyeköy’deki küçük ofisinde başlayan gönüllü çalışmaya kısa süre sonra “genel sekreterlik” görevi eklenmiş. Bir ara İngiltere’ye yüksek lisans eğitimine gidip gelerek 2002’den 2007’ye kadar gönüllülüğünü sürdürmüştü. 2007’den 2019 yılına kadar da profesyonel çalışmış. Başak Demir, “Katıldığım ilk çalışma, raporlama aşamasına gelmiş Hayata Artı projesiydi. Ardından bilişim tarafına geçtim” diyor:

Microsoft ve UNDP işbirliğiyle sekiz ülkede başlatılan Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi, ikinci yılında Türkiye’de özel bir programa dönüştürüldü. O

sırada Türkiye'deki bilgisayar ve internet okuryazarlığı yüzde 10-11'lerdeyken, "temel bilgisayar ve internet okuryazarlığı eğitmen eğitimleri" düzenledik. Bu, eğitmen eğiterek gönüllü eğitmenlik modelini oturtmaya başladığımız ilk projeydi.

Habitat'ın günümüzde mükemmel bir şekilde işleyen, çocuklardan kıdemli gençlere farklı cinsiyet ve yaş gruplarına göre geliştirilmiş müfredat ve eğitim araçlarının da kullanıldığı "eğitmen eğitimleri" basit bir hesaba dayanıyordu. Habitat, örneğin 10 doğru kişiyi ilgili konuda eğitecek, o 10 kişi de eğitmen olarak yaşadıkları kentlerde en az 10 kişiyi eğitecekti. Sağlanacak faydanın geometrik olarak artacağı öngörülen modelin, yüzde 100 verimli olması elbette beklenemezdi, ama tuttu. Proje Türkiye'nin bütün illerine yayıldı. Bilgisayarsız bilgisayar eğitimi olamayacağından, bilgisayarlar da bulundu. Garanti Bankası'nın deposunda duran 3.000 tane kullanılmış bilgisayar, bakımdan geçirilip kullanıma hazır hale getirildi. Bilgisayarlar, Devlet Demiryolları işbirliğiyle bütün Türkiye'deki okullara, muhtarlıklara dağıtıldı ve eğitmen ordusu da eğitim için harekete geçti.

Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi, birinci yılını doldurduğunda Microsoft'un diğer ülkelerdeki hedeflerinin katbekat üzerinde bir etkiyle sonuçlanmıştı. Şeniz Ciritçi, "Aldığımız bütçeyle o kadar kişiye ulaşım öylesine verimli bir iş yapmak ancak bize mahsus olabilirdi" diyerek projenin etkilerini anlatıyor:

Amerika'dakiler inanmadı sonuçlara. University of Washington'dan bir ekip, "Bu nasıl bir gönüllülük işi?" diye yerinde incelemek üzere Türkiye'ye geldi, çekimler yaptı. Biz çalışmalarımızda genellikle genç kızlara ve

kadınlara öncelik veriyorduk. Onlardan birinin hikâyesi çok etkileyiciydi. Eğitimci arkadaşımız bir gün sınıfa girmiş, kız öğrencinin biri üzgün. Sebebini sorunca, öğrenci ağlayarak, “Beni evlendirecekler” diyor. Eğitimlerden sonra arkadaşlar kızın iş bulmasına yardımcı oluyor. Kız ekonomik özgürlüğünü kazanınca o zoraki evlilikten de kurtuluyor. Bu ve benzer hikâyeler Amerikalıların çok hoşuna gitti. Sonuçta projenin başarısıyla Microsoft, Habitat ve UNDP Avrupa Komisyonu’nda ödül aldı. Beni de şirket “En düşük bütçeyle en çok iş yapan kişi” olarak ödüllendirdi. Böylece bir yıllık diye başlayan proje de, zamanla ihtiyaca göre müfredat geliştirilerek ve her sene yeni bir şey eklenerek 10 seneyi geride bıraktı. Ben 2014’te Microsoft’tan ayrıldıktan sonra da işbirliği devam etti.

Habitat'ın dönüştürücü rolü

Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi, Habitat'ın hayata geçirmek için Türkiye'nin dört bir yanında uğraştığı Yerel Gündem 21 Programı ile GAP Bölgesi Gençlik ve Kültür Evleri projesindeki çalışmalarında da kolaylaştırıcı bir etki yarattı. Başak Demir anlatıyor:

2000'li yılların başında gençler söz hakkı talep ediyor, ama karşılarında ciddi bir yaş hiyerarşisi bulunduğu için zorlanıyorlardı. Gençlere önce temel bilgisayar okuryazarlığı becerileri kazandırdık. Bu sayede “Yarının liderleri değil, bugünün de ortaklarıyız” sloganıyla Gençlik Meclisleri ile Ulusal Gençlik Parlamentosu'ndaki çalışmalarımız pekişti.

Aynı bilgiyi Kent Konseyleri aracılığıyla yerel yönetimlere, kentlerdeki farklı aktörlere taşıdık. Bilgisayar ve interneti kullanmayı öğretmek, küresel ve ulusal bilgiye hızla ulaşım yerelleştirme kasımızı güçlendirerek, eşitlik talep eden bizleri bir anda daha yukarı taşıyan bir süreç oldu.

Habitat'ın Microsoft'la işbirliği yaparak sağladığı başarı, bilgisayar kullanmayı öğrettiği kişilerin dünyasını nasıl değiştiren genişlettiyse, kendi yıldızını da parlattı; içdenizlerde dolaşırken sürekli ufkun ötesini seyreden dernek, okyanusa açılma cesaret ve donanımına sahip hale geldi. Anadolu'nun dört bir yanında bilgisayar öğretmekle geçen bir yıllık çalışma döneminde başta

Milli Eğitim Bakanlığı ve belediyeler olmak üzere kamu, özel sektör ve sivil toplum işbirliğinin yarattığı sonuç, daha büyük düşünmek için teşvik ediciydi.

Doğru bir projeyle yola çıktığında Habitat açısından kamu kurum ve kuruluşları için “elde var bir” demek yanlış olmazdı. Microsoft’un Habitat’la yürüttüğü projeyi uzatması da cesaret vericiydi. Dijital dönüşüm dünyada her şeyi hızla değiştirirken, Türkiye’nin de buna ayak uydurması sağlanmalıydı.

Kurumsal ağların kurulması ve yönetilmesi için gereken altyapıyı sağlayan ürünler geliştiren dünya devi Cisco Systems, alanında hazırladığı bütün eğitim içeriklerini, Cisco Networking Academy’de sertifika türüne göre birkaç bin dolarlık ticari bir faaliyet olarak değerlendiriyor. Ancak aynı zamanda kâr amacı gütmeyen kurumlarla işbirliği yaparak, bu tür eğitime ihtiyaç duyan ya da halen bu konularda eğitim alan kişileri uluslararası standartlara ulaştırmak amacıyla tüm dünyada sosyal sorumluluk programları uyguluyor. Sözü edilen içerik tamamen teknik, meslek edinmek istendiğinde epeyce eğitim gerektiren konulara dayanıyor. Eğitim sonunda belli sertifikalar da alan kişi, çok geniş bir alanda rahatça iş bulabilecek bir nitelik kazanıyor.

Deniz Sungurlu, Cisco Türkiye temsilcisiyken 2005 yılında **Bilişimde Genç Hareket** adıyla başlayan bu zor programın nasıl üstesinden geldiğini anlatıyor:

Ben Cisco’da 2001 yılında başlamıştım çalışmaya. Cisco Networking Academy isimli bir sosyal sorumluluk programının ülke temsilcisiydim. Eğitimde işbirliği temelli bu programı Cisco, ülkelerin eğitim bakanlıklarıyla, üniversitelerle ve uygun durumlarda sivil toplum paydaşlarıyla yürütüyor. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı’yla, üniversitelerle ve özellikle mesleki teknik eğitim liseleriyle

işbirliği ön plandaydı. Bilgisayarlar ve bilgisayar ağlarıyla ilgili meslek edindirmeye yönelik içerikleriyle bu kurslardaki konuları öğrenmesi ve öğretmesi kolay değildi ve bilgisayarlı sınıf ortamı gerektiriyordu. Hocaları, asistanları, teknik donanımları hazır bir üniversiteyle işbirliği yapmak işimizi kolaylaştırıyordu. Üniversitelerde bu tür kurslara genellikle mühendislik öğrencileri gelir. Öğrenci olmayan birinin katılımı zordur. Ülkemizde mümkün olabilecek paydaşları araştırırken “Keşke sivil toplumda da doğru işbirlikleri yapıp özellikle işsizlere, dezavantajlı gruplara ulaşabilsek” diye düşünüyorduk. Bu arayışla UNDP’ye gittim, oradaki yetkili Hansın Doğan, bana Habitat’tan söz etti, Sezai Hazır’la tanıştırdı. Bu tanışma benim için yıllara yayılacak çok değerli bir dostluğun da başlangıcı oldu. Konuyu Sezai Hazır’a enine boyuna anlattım, o da sahiplendi. Habitat’ın bilişim sektörüyle yaptığı ilk işbirliği olacaktı, bu nedenle uzun bir hazırlık dönemi gerekti. Hazırlık dönemimiz 2005’e kadar sürdü. Fonlar bulduk, gereken altyapıyı nasıl kurarız, gönüllü eğitmenliği nasıl sağlarız gibi konuları planladık. O yıl Cisco Networking Academy’nin bu işbirliğini BM Kalkınma Programı, Cisco

“Bilişimde Genç Hareket” inisiyatifine yılın projesi ödülü

Habitat için Gençlik Derneği’nin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Cisco Systems Türkiye, Türkiye Bilişim Vakfı ve İTÜ ile birlikte yürüttüğü “Bilişimde Genç Hareket” inisiyatifi, Cisco Systems tarafından NetAcad Yılın Projesi seçildi. Proje çerçevesinde 8 ilde 16-26 yaş arası sosyoekonomik düzeyi düşük 124 gence bilgisayar ağları konusunda uzmanlık eğitimi verildi. Habitat için Gençlik Derneği’nin önderliğinde gerçekleştirilen projeye, ülkemizdeki gençlere bilgisayar eğitimi verilerak yarının bilişim dünyasına hazırlanmaları hedefleniyor.

Aylık sanayi ve ekonomi dergisi *KobiEfor*’da, Bilişimde Genç Hareket Projesi’nin başarısını ele alan bir haber. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

ve Habitat işbirliği olarak basına duyurduk. Habitat programa kendi içinde **Bilişimde Genç Hareket** adını verdi. Proje yöneticisi liderliğinde kurulan bir yapıyla 16 ilde bu konuda çalışacak gönüllü gençler belirlendi. Gençler detaylı elemelerden geçirildi. Seçilenler, zaten anlaşmalı olduğumuz İTÜ, ODTÜ gibi üniversitelerde eğitimci eğitimi aldılar. Sonra kendi illerinde sınıf ortamını kurmak için uğraştılar. Duyurularını yapıp sınıfları açtılar ve en az ikişer gruba, ki bunlar 20'şer kişilikti, eğitecek şekilde bir anlaşma yaptılar Habitat'la. Eğitimler bu şekilde başladı ve yıllarca devam etti.

Hedef, genç girişimciler

Habitat'ın Microsoft'la başlattığı bilgisayar okuryazarlığını geliştirme programı farklı boyutlar kazanarak devam ederken, 2006 yılında Türkiye pazarına adım atan Vodafone da devreye girdi. Şirketin **Bilgisayar Öğrenmeyen Kalmayacak** (2008) projesinde Habitat'la başlayan işbirliği, günümüzde de devam edecektir. Cisco Networking Academy de sürece katılınca, Habitat'ın bilişim alanında yakaladığı damarın dönüştürücü etkisi zaman içinde kendini gösterecek, dijital dönüşümün yaygınlığı, KOBİ'lerden (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) kodlama ve robotik eğitimleriyle ilkokul seviyesindeki çocuklara kadar uzanacaktı.

Toplumsal en geniş katmanlarını kapsayan çalışmalardan biri de Visa ve üye bankalar ile UNDP işbirliğindeki **İşimi Yönetebiliyorum** adlı kişisel bütçe yönetme becerisi gibi bireysel finansal okuryazarlığı geliştirme projesi oldu. Habitat, belediyeler ve kurulmasında kolaylaştırıcı rol oynadığı yerel STK'larla birlikte yıllar boyunca zaten Türkiye'nin köylerine kadar ulaşma becerisine sahipti. Bu süreçte attığı önemli bir adım, toplumun esnaf, ticaret ve sanayi alanında yer alan kesimindeki bilinirlik ve görünürlüğünü artırarak adeta bir milat oluşturunca.

Sezai Hazır, Habitat'ın Binyıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda attığı bu adımı şöyle anlatıyor:

Ulusal Gençlik Parlamentosu çalışmalarımız sırasında network'ler kurma ve harekete geçirme konusunda epey bir

deneyim kazanmıştık. Bu network'ün değerlendirilmesi, Türkiye'de girişimcilerin ekonomik politikalara dahil edilmesi için, Kadın ve Genç Girişimciler Kurulu adıyla iki kurum kurulması gerektiği konusunda Türkiye Odalar Borsalar Birliği'ne (TOBB) 2005 yılında bir öneri götürdük. Rifat (Hisarcıklıoğlu) Bey çok destek oldu, desteği halen de devam eder; iki kurum, aramızda bir protokol imzaladık. TOBB'da Ali Sabancı başkanlığında bir "Genç Girişimciler Kurulu" kuruldu; ben orada başkan yardımcısıyım. O kurul, Türkiye'de girişimcilik algısının değiştirilmesinde inanılmaz bir rol oynadı. Kadın Girişimciler Kurulu da kuruldu.

Habitat ile TOBB arasında imzalanan protokolün ardından, her ilin Ticaret ve Sanayi Odası'nda bir de Genç Girişimciler Kurulu oluşmaya başladı. Başlı çeken illerden biri Denizli'ydi.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne (TOBB) yapılan öneri doğrultusunda kurulan TOBB Kadın Girişimciler Kurulu'nun 25 Ağustos 2008 tarihindeki ilk kongresinden bir görüntü. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Tekstil alanında farklı icatlar yapmış, girişimci ve sanayici bir ailenin çocuğu olan Civan Sözkese, aynı zamanda bir girişimci. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Denizli Genç Girişimciler Kurulu başkanlığını üstlenmekte tereddüt etmemiş. İlk genel kurulda Sezai Hazır’la tanışan Sözkese, Habitat’a da ilgi duymuş. GEN Türkiye’nin kuruluşunda yer aldığı gibi, günümüzde Habitat Genel Başkan Yardımcılığı da yapan Civan Sözkese, girişimcilik ve Habitat ile TOBB işbirliğinin genç girişimciliğine etkisini şöyle değerlendiriyor:

Sezai Bey’in 2005’te dile getirdiği “her şehirde Genç Girişimciler Kurulu” kurulması yönündeki tavsiyesi, sanayi, ticaret ve borsanın bu yapıya üçlü paydaş olarak katılımı, TOBB’a siyaseten de güç kazandırdı. İlk adım 2005 yılında atıldı, ama Genç Girişimciler Kurulu 2007-2008 yılı civarında kuruldu. Kadın girişimcilik konusunda da eksiklik vardı. TOBB, Habitat işbirliğiyle, Anadolu’da kadın emeğine karşı oluşan kalıpları yıkmak ve girişimcilik konusunda farkındalık uyandırmak üzere yola çıktı. Çok büyük fayda sağlandı.

Eskiden bir çiçekçi dükkânı açan “girişimci” sayılıyordu. Günümüzdeyse girişimcilik, start-up da denilen ve içinde daha çok inovasyon barındıran, farklılık yaratıp bir değişime öncülük eden çabalardır. Bugün de bir çiçekçi, internetten satıp yapay zekâyla insanların önceki siparişlerine göre kişiselleştirilmiş aranjmanlar düzenleyerek farklı bir şey ortaya çıkarıyorsa, o zaman “girişimci çiçekçi” olarak anılıyor.

Ekonominin Türkiye’nin büyümesi için girişimcilere ihtiyacı vardır. Günümüzde üniversite mezunu biri üç seçenekle karşı karşıya: Devlete girip çalışmak, kurumsal bir yerde çalışmak ya da kendi işini kurmak. Oysa ABD örneğinde de olduğu gibi, bir ülkeyi güçlü tutan ve büyüten,

girişimcileridir. ABD ekonomisinin yüzde 55'ini geleneksel şirketler değil, start-up dediğimiz girişimci şirketler oluşturuyor. Dolayısıyla bu çok büyük bir ekonomi; yabancı sermaye çekiyor, bir sürü istihdam yaratıyor, enflasyonun kontrol edilmesini sağlıyor. Türkiye'de de müthiş bir genç nüfus var. Bunu doğru yönlendirmek, sadece kurumsal ya da devletle çalışmak değil, farklı iş fikirleri üretmeye teşvik etmek gerekir. Böylece Türkiye o anlamda bir anda devleşebilir.

Araştırıldığında, o günden bugüne girişimcilik oranının arttığı, bu sayede ülkeye milyarlarca dolar para girdiği görülür. Bugün Türkiye'ye yabancı sermaye getiren, istihdamı artıran iki sektörden biri yazılım sektörüdür. Bundan 15 sene önce global şirketimiz yokken, şu anda değerlemesi 1 milyar dolar üstü çok fazla şirket görüyoruz. Yemek Sepeti, Trendyol, Hepsi Burada, Markofoni, Peak Games, Kafatopu, Rolik ilk akla gelen şirketler.

14 Kasım 2017 tarihinde düzenlenen "Altın Yumurtlayan Kafalar" temasıyla, iş dünyasının önemli isimlerinin, girişimci ve girişimci adaylarına yuvarlak masada mentorluk yaptığı G3 Forum etkinliklerinin 7.'sinden bir görüntü. Etkinliğe 1.500 girişimci ve girişimci adayı katıldı. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Facebook İstasyon

2011 yılı itibariyle Habitat, yönetim odaklı Gençlik Meclisi çalışmalarındaki yoğunluğunu azaltarak kalkınma öncelikli program ve projelere ağırlık verdi. Dernek, 2015 yılında **Habitat Derneği** adıyla yoluna devam etme kararı aldı. Sezai Hazır, “Bizim artık profesyonelleştığımız, ustalaştığımız bir dönemdi” diyerek devam ediyor:

Uygulanan projelerin, finansör kuruluşların ve faydalanıcıların çeşitlenerek büyümesi bize kurumsallaşma mecburiyeti getirdi. Artık satın alma, gönüllü yönetim sistemi, karar alma süreçleri gibi birçok konuda mevzuatı olan ve o mevzuata göre çalışan bir kurum olmak zorundaydık. Kişilere bağımlı olmaktan çıkıp teamülleri olan ve aynı zamanda kurallarla da çerçevesi çizilen bir kurum olarak gereken mekanizmaları kurduk. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK-2016), binlerce gönüllüyle çalışan bizi derinden etkiledi.

Profesyonelleşme dönemi beraberinde, eskisinden daha farklı bir ofis ihtiyacı doğurdu. Kafelerde, sendikaların toplantı odalarında bir araya gelip çalışarak ortaya çıkmış bir hareket olarak Habitat, ilk ofisini Şişli Belediyesi sayesinde edinmiş, uzun süre yerel yönetimlerin verdiği ya da kiraladığı ofislerde barınmıştı. İşlerin bir mekâna bağlılık gerektirmeden yürütülebildiği

başlangıç dönemlerinde ofissiz de çalışmıştı. Yürütülen işlerin çeşitlenmesiyle satın alma, muhasebe gibi birimlerin kurulması, masa başında olması gereken çalışan sayısı artmıştı. Ancak bundan daha önemlisi, Habitat'ın yaptığı işlerle uyumlu etkinliklerine mekân olabilecek, paydaşlarıyla etkileşim kurabilecek, birlikte çalışmayı pekiştirebilecek bir çalışma alanına hiç sahip olmamıştı. Bundan böyle kullanılacak ofis, buna uygun olmalıydı.

Türkiye'deki farklı topluluklar, STK'lar, işletmeler ve girişimciler için ortak bir çalışma ve bilgi paylaşım alanı olmayı hedefleyen Facebook (Meta) İstasyon, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) ve Habitat Derneği işbirliğiyle 2019 yılında hayata geçirildi. Türkiye toplumunun ve ekonomisinin dijitalleşmesine odaklanan bir dizi farklı eğitime, programa ve atölye çalışmasına ev sahipliği yapan Meta İstasyon'da verilen eğitimlerin başında dijitalleşme,

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Facebook ve Habitat Derneği işbirliğiyle ülke ekonomisini ve toplulukları güçlendirmek amacıyla kurulan, KOBİ'lerin ve girişimcilerin dijital dönüşümünü destekleyerek küresel pazarlara ulaşmalarını hedefleyen "Facebook İstasyon"un 12 Eylül 2019 tarihinde İstanbul'daki açılışından bir kare. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

dijital pazarlama, Meta ve Meta ailesi ürünleri kullanımı, çevrimiçi güvenlik ve eğitimleri yer alıyor. Teknolojinin geldiği nokta da göz önüne alınıp yapay zekâ ve açık kaynak inovasyonunun sunduğu fırsatlar da değerlendiriliyor.

Eğitimlerin ve programların İstanbul ile sınırlı kalmaması için İstanbul’daki topluluk merkezi Meta İstasyon’un benzerleri farklı şehirlerde de hayata geçirildi. Böylece Türkiye’nin çeşitli şehirlerindeki topluluk merkezleri, bilgi paylaşımının ve işbirliğinin artırılmasını sağlayan çalışmaların yürütülmesine destek olmayı sürdürüyor.

GEN Türkiye

Habitat'ın Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne "Türkiye'de girişimciliğe ve genç girişimcilere destek olma" önerisinde bulunduğu 2005 yılının ertesinde, Endeavor Türkiye'nin kurulması, Türkiye'deki girişimcilik ekosistemi açısından önemli bir adımdı.

Dünya genelinde etkin, potansiyeli yüksek girişimcileri desteklemek üzere 1997 yılında kurulan Endeavor, girişimcilik ekosistemini güçlendirmeyi ve girişimcilerin büyüme sürecinde karşılaştıkları engelleri aşmalarına yardımcı olmayı hedefleyen küresel bir organizasyon. Söz konusu girişimcilere büyümeleri ve uluslararası arenada başarılı olmaları için mentorlar, yatırımcılar ve iş ağı sağlayarak destek veriyor.

Endeavor Türkiye Genel Sekreteri Aslı Kurul Türkmen, Türkiye'deki girişimcileri küresel Endeavor ağına bağlamak üzere 2006 yılında kurulan organizasyonunu şöyle anlatıyor:

Endeavor Türkiye, "etkin girişimci" dediğimiz, hızlı büyüme potansiyeli yüksek ve bulundukları ekosistemin gelişimine katkı sağlayacak olan girişimcileri destekliyor. Endeavor'da, girişimcilerin işlerini daha hızlı büyütüp istihdam sağlamalarını, yaşadıkları sorunlara daha hızlı çözümler bulabilmelerini ve global pazarlara erişimlerini kolaylaştırıyoruz. Bu destek seçim sürecimizle başlıyor.

Her girişimcimiz bir seçim sürecine dahil oluyor ve sürecin başından itibaren yerel iş dünyasının liderlerinden mentorluk alıyor. Girişimcilerimiz seçildikten sonra ise global bir girişimci ve mentor ağının parçası olarak desteklerimizden faydalanmaya devam ediyor.

Uzun vadede amacımız, bu hikâyelerin çarpan etkisini kullanarak ekosistemde bir değişim yaratmak. Nevzat Aydın, Hande Çilingir gibi rol model girişimcilerimizin mentorluk ve yatırım yaparak başkalarına ilham olmalarını ve ekosistemde daha fazla girişimci çıkmasını sağlamak. Girişimcilerin başları sıkıştığında gidecekleri bir platform olarak daha büyük düşünebilmelerine olanak sağlamak istiyoruz. Öte yandan girişimcilerimizin yurtdışına açılmaları için destek vererek çarpan etkisi yaratmak ve yurtdışında deneyim sahibi olanların yeni nesle mentorluk yapabilmesini hedefliyoruz. Girişimcilerin hayatını kolaylaştırmak için 17 senedir buradayız.

Kurulduğu sene TOBB'la birlikte Girişimcilik Haftası adıyla bir etkinlik de düzenlemeye başlayan Endeavor Türkiye ile Habitat'ın yolu, 2008 yılındaki Global Girişimcilik Haftası (GGH) etkinliğinde kesişti.

Küresel Girişimcilik Haftası (Global Entrepreneurship Week), 2008 yılında Jonathan Ortman tarafından kurulan Küresel Girişimcilik Ağı'nın (Global Entrepreneurship Network-GEN) başlattığı bir etkinlikti. GEN de girişimciliği desteklemeyi ve küresel düzeyde yeni işletmelerin kurulmasını teşvik etmeyi amaçlıyor, bu doğrultuda etkinlik ve programlar düzenliyor, girişimcilik ekosistemini geliştirmek amacıyla dünya genelinde girişimcileri, yatırımcıları, politika yapımcıları ve mentorları bir araya getiren bir platform sunuyordu.

16-18 Nisan 2018 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen GEN'in Küresel Girişimcilik Kongresi'nde, programa katılarak açılış konuşmalarında yer alan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a plaket takdimi anından bir görüntü. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

TOBB'da Genç Girişimciler Kurulu'nun kurulmasıyla birlikte, Türkiye'de girişimcilik ekosisteminin yaygınlaştırılıp güçlendirilmesi için adımlar da atılmaya başlandı. Habitat, zaten en basitinden başlayarak girişimciliği özendiren, destekleyen nitelikte atıl emeği üretime yönelten atölye çalışmaları, eğitimler düzenliyor, kadınları kooperatifleşmeye teşvik ediyordu. Yanı sıra Paramı Yönetebiliyorum / İşimi Yönetebiliyorum Programı'yla yerelde, tabandan her kesimden herkese bütçe bilinci kazandırıyor, bilişim eğitimleriyle dijital araçları kullanarak ürün pazarlama yöntemlerini öğretiyor, e-ticaret siteleri de, "Trendyol-Pazar Yeri" örneğinde olduğu gibi, kayda değer örneklerin ürünlerini pazarlamaları için alan açıyordu.

Böylece Endeavor Türkiye ile Habitat ve TOBB Genç Girişimciler Kurulu'nun birlikte düzenlediği Girişimcilik Haftası

Habitat Derneği ve GEN Türkiye’nin iyi uygulama örneklerini katılımcılarla paylaşmak üzere 2022’de Riyad’da düzenlenen Global Girişimcilik Kongresi’ne (GEC) o dönem Habitat ekibinden Buğra Avcı ve Hilal Gerçek katılım sağladı. Kongrede, Global Girişimcilik Network’ünün (GEN) Başkanı Jonathan Ortman ile GEN programlarının yaygınlaştırılması için iş birliği protokolü imzalandı. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

etkinlikleri, Habitat’ın etkisiyle Anadolu illerine de açıldı. GEN’in 2018 senesindeki Küresel Girişimcilik Kongresi (Global Entrepreneurship Congress) Türkiye’de TOBB, TİM, Habitat ve Endeavor işbirliğiyle gerçekleştirildi. Etkinlik büyük ses getirdi. Ardından da Habitat GEN Türkiye kuruldu.

Esas Holding’in Kurumsal İletişim Direktörü ve GEN Türkiye Kurucular Kurulu üyesi Berrak Kutsoy, bu kuruluş hikâyesini şöyle anlatıyor:

En büyük hayallerimizden biri GEN’i Türkiye’de kurmaktı. Ancak çok büyük tutarlardan bahsediyorlardı. En son, sağ olsun rahmetli Sezai Amerika’da Jonathan’la görüşüp “Biz buna para vermeyeceğiz. Kabul ediyorsanız kuracağız” dedi. Kabul ettirdi ve GEN Türkiye’yi kurduk.

Yönetim kurulu başkanı ülkemizin önemli girişimcilerinden Nevzat Aydın oldu. İdari yönetim ve koordinasyonu Habitat sağlıyor. Çok önemli bir oluşum. Türkiye'nin girişimcileri içine alan, onlarla işbirliği yapan böyle oluşumlara ihtiyacı var. GEN Türkiye, yıllardır birlikte çalıştığımız insanların ve ekosistemin yer aldığı bir network.

Bugün 200'ün üzerinde ülkede herkesin, her yerde bir iş kurmasını veya büyütmesini kolaylaştırmayı amaçlayan proje ve programlar yürüten GEN, dünyada iki kampüse sahip. Biri Afrika'da, Nijerya hükümeti tarafından kuruldu. Diğeriyse, devletin herhangi bir katkısı olmaksızın, tamamen GEN Türkiye'nin eseri olan GEN Türkiye Denizli Kampüsü. Sezai Hazır, "Bize yakışan buydu" diyor ve ekliyor:

15 Ekim 2022 tarihinde, DEĞİAD ev sahipliği ile Habitat Derneği, TÜSİAD, TÜRKONFED ve KAGİDER ortaklığında düzenlenen, Türkiye'deki girişimcilik ekosisteminin çatı kuruluşu GEN Türkiye'nin Denizli'deki girişimcilik kampüsü açılışından bir kare. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Biz Facebook İstasyon gibi bir hayali ortaya atıp prototipini geliştirdik. İnsanlar ona inanıp buradan dünyanın başka bir ucuyla köprü kuruyor. Biz bir adım daha ileri gittik. Madem mekânlar kurduk, o zaman dünyanın en büyük girişimcilik network’ünün Türkiye operasyonunu da biz yapmalıydık. GEN Türkiye’yi kurarken de bakış açımızı farklı disiplinleri bir araya getirmektir. TÜSİAD da, TOBB da TÜRKONFED de, Ali Sabancı da, Nevzat Aydın da bunun bir parçası olmalı dedik. Ardından bir adım daha atıp Denizli kampüsünü kurduk. Herkes çok şaşırdı nasıl kurduğumuza. Diğer ülkeler, hükümetler akıl edemediler, çünkü ben şuna inanıyorum: Bir şeye inanıyorsan, doğru ilişkiler kurmuşsan ve o ilişkiler bir güven ortamı yarattıysa bunu yürütmek kolaydır.

Gönüllölükten profesyonelleşmeye

Habitat'ın iki uluslararası şirketle sosyal sorumluluk projesi temelinde giriştiği projeler yeni bir işbirliği kapısını ardına kadar aralarken, hem dernek içinden hem de sivil toplum dünyasından tepkiler gecikmedi. Dernek, her ne kadar daha en baştan “Sadece hükümetle, hükümet kaynaklarıyla bir yere gidemeyiz. Uluslararası kaynakları kullanmayı da öğrenmeliyiz” demişse de, yeni “uluslararası kaynak” kimi ülkelerin sivil toplumda değerlendirilmek üzere bütçelerinden ayırdığı paylardan farklıydı. Söz konusu olan uluslararası şirketlerdi. Sezai Hazır, “Artık küresel şirketlerle işbirlikleri yapıyorduk ve bu, bizim için ciddi tartışmaları da beraberinde getirdi, ama sürdürülebilir gelir sağlamamız konusunda da bir model oluşturdu” diyor.

Habitat, her ne kadar tamamen gönüllü emeğine dayanarak çalışan bir yapı olsa da başlangıcında, oldubittiye getirilen, Dışişleri Bakanlığı'nın etkisi ve TOKİ'nin katkılarıyla tüzel kişilik kazanmış, UNDP'yle de stratejik ortaklık kurmuştu. İlerleyen yıllarda kamu-sivil toplum işbirliği, sorunsuz denilebilecek şekilde devam etti. Bir noktadan sonraysa siyasal ortamdan kaynaklanan bir daralma baş gösterdi. Belediye Kanunu'yla bütçe ayrılan Kent Konseyleri, hızla “siyasetin arka bahçesi” haline geldi. “Kamu” adına hareket eden hükümet ya da belediyenin liyakat ve ehliyet, üretilen değer, sağlanan fayda vb. yerine “iş kimin yapacağı” üzerinden karar verdiği bir ortam söz konusuydu ve Habitat da “hükümetle, hükümet kaynaklarıyla bir

yere varılamayacağı” noktasından hareketle “Nasıl yapabiliriz?” üzerine sistematik olarak kafa yormaya koyuldu. Çünkü dernek, dönem dönem proje bazlı çalışmakla birlikte, 2009’dan sonra Birleşmiş Milletler’den de herhangi bir destek almıyordu.

TESEV’de araştırma direktörü ve Habitat Derneği Başkan Yardımcısı İtir Akdoğan, mastır, akademi, doktora gibi zorunlu ayrılmalar sayılmazsa, 1997’den beri Habitat’ın içinde yer alıyor. “Demokratik ortam daralması”nda derneğin maruz kaldığı durumda diğer alternatifinin “kapatılmak” olduğunu söylüyor:

“Üzüm mü yiyeceğim, bağcıyı mı döveceğim?” diye sorar Sezai. “Aktivizm adına sokağa çıkıp kapatılırsam hayatlarını iyileştirmek için dokunabildiğim gençlere, kadınlara, göçmenlere, çocuklara yardım edemeyebilirim” diye endişelenir.

Öyle görünüyor ki hayatta kalmayı seçen Habitat, eleştirilere de hazırlıklıydı. Kulağını tamamına tıkamasa da, doğru bildiği yolda ilerlemeyi sürdürdü.

Başak Demir, “2002-2007 yılları arasındaki gönüllülük dönemimde sadece proje yönetmedim ya da sadece öğretmenlik yapmadım, genel sekreterlik de yaptım, derneğin başkanlığını da” diyerek devam ediyor:

Sürekli ne yapsak ne etsek, nasıl geliştiresek, hangi yöntemler bulsak diyen ekibin içindeydim. Özel sektörle işbirliği yaptığımızda, özellikle girişimcilik konusunda çalışmaya başladığımızda dışarıdan çok eleştirildik. “Habitat artık bir sivil toplum kuruluşu değil mi?” demeye kadar giden tartışmalar oldu. Habitat özel sektörle işbirliği yapıp her şeyi bir kenara bırakmadı. Hak temelli sivil toplum

örgütleri için iş dünyası örgütleriyle işbirliği yapmak çok alışıldık değildi. Hatta yabancı kavramlardı. O dönemde içimizdeki tek profesyonel, maaşlı çalışan anlamında, İlhan'dı (Ermiş). Profesyonel ekipler 2005-2006 sonrasında artmaya başladı ve profesyonel ekiplerin bu kadar aktif olduğu çalışmalar bizim için de yabancıydı. Zamanla biz de değiştik; gençlik örgütünde sirkülasyon çok fazla olduğu için özellikle dünün hafızasını bugünkü ekiplere taşıyabilmek için ciddi emek verdik.

Habitat'a yönelik eleştirilerin, kendini UNDP'ye göre konumlandırmış bir dernek için gerçeklikte karşılığı pek yoktu çünkü yapılanların hem Binyıl Kalkınma Hedefleri hem de Habitat'ın bir ortak olarak kabul edildiği Yerel Gündem 21 Programı'nda bir karşılığı vardı.

Ancak derneğin "girişimcilik" bağlamında iş dünyası örgütleri TOBB ve TÜRKONFED'le kurduğu paydaşlık ve Yerel Gündem 21 Programı'nın tamamlandığı 2011 yılında adından "gençlik" kelimesini çıkartarak kendini **"Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği"** olarak tanımlaması, Habitat'ın "katılımcılık ve yerel demokrasi hedefinden ayrılarak alanı boş bıraktığı" şeklinde yorumlamalara neden oldu.

Bu noktada Itır Akdoğan, "Zaman zaman benim de takıldığım, Seza'iyle tartıştığımız yerler oldu" derken suçlama da barındıran bu yaklaşımı haksız buluyor:

Habitat'ın zaman içinde yönetim, yerel demokrasi gibi kavramlardan uzaklaşması, odağını değiştirmesi ve konularını farklılaştırması belki yereldeki örgütlenmelerin bu alandaki cesaretlerini kırmış olabilir, daha çok alan açabilecekken açmamış olabilir. Ama yine de demokratik

alan Habitat bu konuda çalışmayı bıraktı diye daralmadı. Bu haksız bir yorum olur. Kaldı ki tek bir derneğe böyle bir sorumluluk yüklenemez. Bir sivil örgütün tek başına ne demokrasiyi canlandırmaya ne de daraltmaya gücü olamaz, Habitat'ın da yok. Yine de güçlü bir örgüt olarak yeni konuların yanı sıra bana kalsa yönetim alanında çalışmaya devam edebilirdi, ama Sezai yenilenmeyi sever; ona göre bir karar aldı.

Özel sektörle işbirliği, kısa süre içinde Habitat'ın yapısında yeniliklere neden oldu.

İlhan Ermiş, Habitat'ın 1 Mayıs 2001 tarihinde işe başlayıp 22 yıl sonra emekli olmuş ilk profesyoneliydi. Askerlik öncesi çalıştığı fabrikadan kriz nedeniyle işten çıkartılmıştı. Bir aile dostu onu Sezai Hazır'a göndermişti. Hayatında hiç ofis işi yapmamıştı, ama Ali Sami Yen Apartmanı'ndaki ofisin bütün işlerinden o sorumluydu. İlhan Ermiş, "Habitat için 'her şeyi öğrendiğimiz, her şeyi yaşadığımız, her şeyi deneyimlediğimiz yer' denir. Benim açımdan aynı zamanda 'öğrenmeyi de öğreten yerdir' Habitat" diyor ve devam ediyor:

Orada bir avuç gönüllüydük. Yaptığı işten para alan tek kişi bendim. Her şey bana çok tuhaf geliyordu. O bir avuç insanın bana gönüllülüğü anlatmaya çalışıp benim anlamamış olmam da çok tuhaftı. Kafam bir türlü insanların oraya gelip gönüllü çalışmasına basmıyordu. Bir iki sene sürdü bu halim.

Sezai Bey, "Biz insanlar arasında iletişim köprüsü olacağız" derdi. Ofiste insanlar hep gönüllülük konuşurdu, üstelik yabancılar da geldiği için İngilizce konuşurdu ve benim İngilizcem yoktu; benim dünyam ile oradaki dünya

arasında inanılmaz bir uçurum vardı. O da bana çok tuhaf geliyordu. Dönem dönem istifa etmeyi düşünmüşümdür. Ben idealin ne demek olduğunu orada öğrendim. Orada insanlar deli gibi gönüllü çalışır, benden çok mesai harcar-ken benim parayla çalışmam içimi kemirirdi. Birkaç defa istifa mektubu yazdım, arkadaşlar vazgeçirdi.

Her sabah 8-9 gibi başlardı mesai, ama ben 7’de gelir, ofisin bütün temizliğini yapmaktan gelen misafirlere çay kahve servisine, telefonlara bakmaktan davetiye postala-maya kadar, bir ofiste neye ihtiyaç olursa her işe koşardım. Tek bilgisayarımız vardı. Onu açıp maillerin düşmesini beklerdik 40-45 dakika. Gece 10-11 gibi çıkardım ofisten. Hayatıma bilgisayar girmişti, bilgisayarın ne olduğunu anlayıp orada da bir şeyler yapmak istiyordum. Bugün 44 yaşımdayım ve hâlâ YouTube’da eğitim videoları seyredirim.

Kendimi geliştirmek için çok uğraştım. Hep görev istiyordum. O “ekol” dediğimiz dönemde Emre Koyuncu, Bilge Turcan gibi arkadaşlarımızın üzerimde çok emekleri vardır. O sayede hayatımın ilk web sitesini, ki Habitat’ın ilk web sitelerinden biridir, orada yaptım. Hayatımda ilk tasarımı orada yaptım. Her kırtasiyeye gidişimde yeni çıkan bilgisayar kitabını alır, o kitaplara baka baka bilgi-sayarda çalışırdım. Şu anda *freelance* grafik tasarım ve web sitesi yapıyorum. Hepsi de Habitat’ta çalışırken edindiğim beceriler sayesinde.

Habitat tarihinde Sezai Bey haricinde iki tane yönetim kurulu başkanı oldu. Biri Başak’tır, biri de ben. YouTu-be’da “Ofisboyluktan yönetim kurulu başkanlığına” diye bir hikâye de vardır internette. Birçok alanda çalıştım, genel sekreterlik yaptım. Ayrılmadan önce de yöne-tim kurulu danışmanı olarak devam ediyordum. Emre

Koyuncu askere gidip tekrar Habitat'a dönmediği için, onun sorumluluğunu ben üstlenmek zorunda kaldım. Bu da derneğin hukuki işlemleriyle ilgilenmeyi öğretti bana.

Habitat'a girdiğimde bir gecekondlu mahallesinde, gecekonduda yaşayan bir adamdım. Üç tane arkadaşım vardı. Bir araya geldiğimizde sohbet etmeyi bilmez, birbirimize bakardık. "Hayatımda Habitat olmasaydı ne olurdu?" sorusunu düşünmek bile istemedim açıkçası.

Devam eden Yerel Gündem 21 ile GAP projeleri de yerel paydaşlarla kotarılıyordu. Ancak 2005-2006 yıllarında Microsoft'la girilen yeni dönem, dernekteki herkesin tamamen yabancı olduğu bilişim alanıydı. "Sivil toplumu da bilen biri" tercih sebebiydi. Arayış uzun sürmedi. O kişi Gujan Şen'di. AIESEC'ten tanıdığı bir arkadaşı 2008 yılında "Habitat'ın teknik bir arkadaşına ihtiyacı var" deyince koşup gelmişti.

Bir cuma günü, Sezai Abi'yle Ulus'taki ofiste oturduk, konuştuk. "Pazartesi gel, başla" dedi ve bir serüvene girdik. Habitat yaklaşık 10 kişilik, çok küçük bir ekipti ve bugünküne göre az sayıda proje yürütülüyordu. O yıllarda Habitat belli bir süre gönüllü olarak çalışmış kişileri projelere kanallı ederken, bizim projede teknik bir elemana ihtiyaç olunca dışarıdan biri olarak ben devreye girmiştım. Ofiste Habitat'ın gönüllüsü olmadan, profesyonel olarak çalışmaya başlayan ilk kişiydim. Benden istenen Cisco, BM ve Habitat'ın ortak yürüttüğü, yerel Gençlik Meclislerindeki arkadaşların bir arada çalışabilmelerini sağlayıp iletişimlerini kolaylaştıracak bir sosyal ağı yapılandırılmasıydı. İlk o projede görev olarak başladım.

Habitat Derneği, 2008 yılında Viyana’da gerçekleştirilen Avrupa Komisyonu E-Inclusion ödülleriinde, Coğrafi Katılım kategorisinde bilişim odaklı projeleriyle En İyi Uygulama Örneği ödülünü kazandı. Erkinliğe Habitat Derneği adına Bora Caldu, Gujan Şen, Burcu Kılınç ve Başak Demir katıldı. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Habitat bir gönüllü kuruluşuydu, ama onu belki de diğer STK’lardan ayıran temel özellik, Sezai Hazır’ın “Gönüllülük, gönlüne göre çalışmak değildir” sözünde cisimleşen örtük disiplin anlayışında yatıyordu. Her gönüllü, ucundan tuttuğu işten sorumluydu ve buna katlanamayan gidiyor, kalanlar da gönüllülüğünü bir profesyonel anlayışıyla sürdürüyordu. Microsoft’la girilen bilişim dünyası tamamen teknik bir konu olduğundan, dışardan hizmet satın almak bir zorunluluktuktu. İlerleyen zamanda Habitat profesyonelleri, kendi içindeki gönüllülerden yetişecekti. Tıpkı Bora Caldu gibi.

Hali hazırda İcra Kurulu Başkanı olan Bora Caldu’nun Habitat gönüllülüğü 2007’de üniversite ikinci sınıf öğrencisiyken başlamış. O dönem bilişimle kalkınma vizyonuyla hayata geçirilen Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi’ne gönüllü katılmış. Bora Caldu, o yıllarda dijital alandaki gelişmelerin

toplumsal hayatı, iş dünyasını, kamuyu ve sivil toplumu derinden etkileyeceğini düşündüğünden, dernekte dijital dönüşümü merkezine alan projelerde sorumluluk üstlenmeyi tercih etmiş. O dönem, dijital yetkinliklerin geliştirilmesini hedefleyen eğitim içeriklerinin toplumun geniş kesimlerine ulaşmasını desteklemek için gönüllü eğitmen olmuş. Daha sonra Habitat’ta profesyonel olarak çalışan Bora Caldu, “Toplumsal hayata dokunan projelerde yer almak büyük bir şanstı. Habitat’ta çalışırken verilen sorumluluk alanının genişliği, duyulan güven, hem bizi kişisel anlamda geliştirdi, hem de yaptığımız işlerin etkisini büyütmemizi sağladı” diyor ve devam ediyor:

Habitat’ta profesyonel olarak sorumluluk üstlendiğim dönemde, dijital dönüşümü destekleyen projelerimizin koordinasyonundan sorumlu hale geldim. Bu sorumluluk beni heyecanlandırmıştı, çünkü bilişim alanında önemli uluslararası şirketlerle ortak yürüttüğümüz projelerin sorumluluğunu üstlenecektim. Habitat’ta bu önemli şirketlerle iletişimi yönetmek, sahadaki binlerce gönüllüyü koordine etmek, projenin finansından operasyon planlamasına kadar tüm süreçleri yönetmek, insanı kaçınılmaz olarak çok geliştiriyor. Habitat’ta sağlanan geniş sorumluluk alanı, kişisel gelişim için büyük bir fırsat sunuyor. Habitat’taki profesyonel hayatımın ardından sırasıyla Microsoft, Samsung ve Apple’da çalışma fırsatı buldum. Habitat’ta kazandığım becerilerin kariyerimde büyük faydasını gördüğümü söyleyebilirim. Şimdi Habitat’a İcra Kurulu Başkanı olarak geri döndüğüm için çok mutluyum. Habitat, sürdürülebilir kalkınma alanında çalışan en önemli ve köklü kurumlardan biri. Bir Habitatlı olarak, Habitat’ın geleceğinde tüm ekip arkadaşlarımla sorumluluk almak beni çok heyecanlandırıyor.

Türkiye'nin zaman içinde dışsal faktörlerin etkisiyle uğradığı toplumsal değişme de bir bakıma Habitat'ı bir tercihte bulunmakla karşı karşıya getirmiş.

Şu an Habitat İcra Kurulu üyesi olan İsmail Metin 2011 yılında, Trakya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ikinci sınıf öğrencisiyken öğrenci kulüpleri, öğrenci toplulukları ve Genç Tema'da aktifmiş. Edirne'de Kent Konseyi'ne bağlı Gençlik Meclisi'nin bir duyurusuyla Habitat'tan haberdar olmuş. Derneğin Intel'le beraber yürüttüğü teknoloji ve girişimcilik programı için Yalova'daki eğitmen eğitimine katılıp gönüllü ordusuna dahil olmuş. Edirne ve Trakya bölgesinde eğitimler vermiş. Ulusal Gençlik Parlamentosu'na Marmara Bölge Temsilcisi seçilmiş ve 2012'den 2015'e, üç dönem yürütme kurulu üyeliği yapmış. Habitat'ta dört yıl gönüllü çalışıp her alanda iyice piştikten sonra 2015 yılında profesyonel çalışmaya geçmiştir.

İsmail Metin, Habitat'ın bugüne geliş sürecinde bir tercihte bulunmakla birlikte gençlikten de kendi geçmişinden de hiçbir şekilde kopmadığını savunuyor:

Habitat yoluna, “Biz gençlik ve katılım alanında devam edip diğer konuların dışında kalacağız” diyerek devam edebilirdi. Ya da “Özel sektör projelerinde gençlere, kadınlara girişimcilik, finansal okuryazarlık, bilgisayar okuryazarlığı, kodlama gibi eğitimler de verelim” diyerek ikisini bir arada yürütebilirdi. Habitat ikinciye seçti, 2015 yılına kadar her iki alanı da beraber götürdü. Yani hem katılım ve yönetim çalışmaları hem de kalkınma projeleri yürüttü. Zaten derneğin adının 2011 yılında Kalkınma ve Yönetişim Derneği olarak değişmesinin sebebi de o.

2015'e geldiğimizdeyse bizim konular o kadar farklılaşarak çeşitlendi ki, kırsal kalkınma çalışmaları, kooperatifler

konusunun yanı sıra Facebook gibi daha büyük küresel şirketlerle işbirlikleri geldi. Gençlerin öncelikleri değişti. Önceden Habitat'ı UGP'yle tanıyorlar, oradan Habitat'ın projesine dahil oluyorlardı. Pandemiyle birlikte Habitat projelerine ilgileri daha çok arttı. Gençlere teknoloji, yapay zekâ, kodlama öğretirken, katılım ön plana çıkan konu olmaktan çıktı. Örgütlenme modelleri de değişti.

Birçok gençlik platformu veya gençlik derneği yapısını değiştirdi. Ahbap gibi yeni oluşumlar daha hızlı büyüdü, çünkü gençler hoşuna giden konunun içinde tam yer alıyor, destek veriyor. Yer almadığında da çok çemberin dışında kalmıyor, sadece izliyor. Kendini ilgilendiren bir şey olduğunda tek kargoyla bir araya gelebiliyor. Amaçlar için gençlik. Habitat da öyle bir şekil aldı.

Dolayısıyla bilgi güvenliği, siber güvenlik, çocuklara kodlama öğretme gibi konuları konuşmaya başladık. Giderek yönetimden uzaklaşıyor, kalkınmanın da ötesine geçtiğimiz bazı noktalar oluyordu. Herkes bizi Habitat adıyla tanıdığı için, en sonunda Habitat Derneği olarak devam edelim dedik. Alanımızı da buna göre şekillendirerek yönetim konularını ikinci plana attık. Ancak gençliği asla bir kenara bırakmadık. Projelerimizde, öğrenme ve öğretme modellerimizde gençten gence, gençten yetişkin modellerimizi kullanmaya, gençleri önceliklendirerek devam ediyoruz.

Biz profesyonel çalıştığımız ve o dönüşümü sağlayan kişiler olduğumuz için, bazen bu noktalara kör olabiliyoruz. Mesela, bizim görmediğimiz şeyler de olabilir. Benim tarafımdan bakınca, biz yine aynı şeyi yapıyoruz. Metotlar ve kurumlar değişse de aynı şeyi yapıyoruz. O zaman da olduğu gibi, çalışmalarımızı ülkenin batısında

yoğunlaştırmayıp Anadolu'nun her yerine gidiyoruz. Geçmişte GAP Bölgesi'nde Gençlik Kültür Evi açılmış, şimdi biz İstasyon adıyla onun yeni neslini yapıyoruz. O zamanlar kültürel faaliyetler ön plandayken, şimdi "Girişimcilik, kodlama öğretilim, robotik, yapay zekâ öğretilim" diyoruz. Yani onları zamanın ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiriyoruz.

O zaman bize belediyeler ev sahipliği yapıyor, mekânı onlar hazırlıyor, biz eğitim veriyorduk. Şimdiki İstasyonlarda paydaşlarımız yine valilikler, belediyeler. Biz oraya içerik ve uygulama götürüyoruz. "Genç girişimcileri destekleyeceğiz. Kadınlara hibe vereceğiz. İşlerini kurmalarını sağlayacağız ve bunun için de hackathonlar, fikir maratonları, mentorluk faaliyetleri yapacağız" dediğimizde bunu Anadolu'nun her yerine götürmeye çalışıyoruz.

Habitat ve gelecek

Çalışmanın buraya kadarki kısmında Habitat'ın dünden bugüne ulaşan 30 yıllık yolculuğu yer aldı. Kepenkler henüz açık olduğuna göre geleceğe ilişkin bir öngöründe bulunmak da usulendir. Hesaplar ne kadar tutar bilinmez, ama yaptıklarıyla parlayan, etrafında sarsılmaz bir güven ağı oluşturarak bugüne gelen bir kuruluşun geleceği de hesaba kattığını düşünmek gerekiyor. Nitekim Sezai Hazır, “Sivil toplum alanında çalışıyorsanız kendinizi heyecanlandırmanız, metal yorgunluğuna fırsat vermemeniz lazım” diyerek Habitat'ın gelecekte gözünü diktiği alanları sıralıyor:

Sadece 1995'teki kuruluş amacımızla kalsaydık, şimdi sıradan bir kurum olurduk, ama biz hep başka adımlarla kendimizi motive ettik. Toplumda da “Habitat yenilikleri getirir” algısı yarattık. Daha önce gençlerden gençlere eğitimler yaparken 2011 sonrasında gençleri güçlendirerek toplumun her kesiminin güçlenmesine destek olduk.

Gençlere kodlama eğitimi vermesi için gençleri bir taraftan güçlendirirken gençler de gidip çocuklara eğitim verdiler. Gençler kıdemli gençlere, yani belirli bir yaşa gelenlere eğitim verdiler. Gençler gidip kadınlara eğitim verdiler. Habitat'ın omurgasını ve dönüşümü oluşturan yine gençler, ama artık gençler sadece gençleri dönüştürmüyor.

Şimdi biraz daha farklılaştı. Son dönemde eğitim içerikleri farklılaştıkça sadece gençler değil, ki benim çok

önemsediğim, önümüzdeki dönem üzerinde çalışmak istediğim Türkiye’de çok ciddi atıl durumda bir emekli işgücü var; çok ciddi bir birikim, deneyim, ama harekete geçirecek mekanizmalar olmadığından bu deneyim ziyan oluyor.

Bu kesimi harekete geçirip toplumsal kalkınmaya katmak, kıymetli olduklarını hissettirmekle pekâlâ mümkün ve biz bunu sağlamaya çalışıyoruz. Bu konuda yurtdışında çalışan kurumlar var. Amerika’da belirli bir yaştan sonra insanlar dünyanın farklı ülkelerine gidip oradaki kalkınma faaliyetlerine gönüllü destek oluyor. Biz de yapılanları yakından takip ediyor ve kendimize görev çıkartıyoruz.

Uluslararası İlişkiler ile Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Büyümeden sorumlu Habitat İcra Kurulu üyesi Buğra Avcı, 2012’de gönüllü başladığı Habitat kariyerini 2017’den beri profesyonel sürdürüyor. Habitat’ın geleceğe ilişkin attığı adımların ayrıntılarını da o anlatıyor:

Beşiktaş Belediyesi’yle işbirliği doğrultusunda Beşiktaş Belediyesi Çocuk Bilim Merkezi’nin yaz okulu programında Habitat Derneği’nin kodlama eğitimlerine yer verilmişti. Gönüllü eğitmenlerin çocuklara kodlama öğrettiği ders anından bir kare. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Habitat, uluslararası kaynakları Türkiye'ye taşıyor. Ancak bu kaynak sadece finansal değil; network, eğitim içeriği, etkinlikler ve yeni fırsatlar da sunuyor. Örneğin, MIT'nin desteğiyle kurulan ve yeni nesil becerilere odaklanan The Clubhouse Network'ün bir parçasıyız. Girişimcilik alanında Youth Business International ve Global Entrepreneurship Network ile, dijital dönüşüm alanında Raspberry Pi Foundation ve WSIS ile çalışıyoruz. Ayrıca, UN ECOSOC, UN Global Compact, AFLATOUN International, DYPALL gibi birçok uluslararası network'te yer alarak sürdürülebilir kalkınma alanında da faaliyet gösteriyoruz. Bu sayede birçok ücretli içeriği ve destek programını gençlere ücretsiz olarak sunabiliyoruz. Bilgi toplumunun gelişimi bu açıdan önemli, Habitat da bu gelişimi çok önemsiyor.

Habitat'ın en güçlü yanlarından biri, farklı toplulukların güncel ihtiyaçlarını anlaması ve çalışmalarını bu doğrultuda geliştirmesi. Geçmişte Microsoft'la bilgisayar okuryazarlığı eğitimleri verirken, bugün Vodafone ile yapay zekâ eğitimleri sunuyoruz. Meta ile birlikte XR Akademi'de tasarım ve karma gerçeklik üzerine çalışıyoruz. Yani Habitat, hem kendini güncelleyerek yoluna devam ediyor hem de birçok farklı kaynaktan besleniyor. Bu talepler bazen proje ortaklarından da gelebiliyor; yeni bir paydaş, "Biz şu konuda çalışmak istiyoruz, birlikte çalışır mısınız?" diyebiliyor.

Habitat bünyesinde farklı programlar ve departman ekipleri bulunuyor. Biz de her ekipten birkaç kişinin katılımıyla oluşturduğumuz bir ekiple sürekli yeni projeler üzerinde çalışıyoruz. Dijital dönüşüm, girişimcilik, kapsayıcılık ve sosyal etki gibi alanlarda toplumun farklı

kesimlerinin güncel ihtiyaçlarını ve ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma sorunlarını takip ediyoruz.

Habitat, ilk kurulduğu andan itibaren uluslararası bir kurum; Youth for Habitat International Network'ün bir parçası olarak ortaya çıkmış. Yerel Gündem 21 Programı'yla birlikte Anadolu'da da yaygınlaştırdığı uygulama metodolojisini ve içeriğini sürekli geliştirmiş ve yenilikçi uygulamalar hayata geçirmiş. Bu tecrübe, Habitat'ı bugün zirveye taşımış durumda. Şu anda Habitat'ın Anadolu'da ulaşamayacağı kimse yok. Cümle iddialı olabilir, ama gerçekten ulaşamayacağı kimse yok. Çünkü 30 yıllık paydaşlık ilişkileri, gönüllü ağı ve geniş bir network'e sahibiz. Hangi şehre gitsek Habitat'la bağlantılı birine rastlıyoruz. Habitat'ın bu anlamda çok geniş bir iletişim ağı var. Ayrıca kurumsal ilişkileri de oldukça güçlü. Ulusal ve uluslararası şirketlerin yanı sıra UNDP, UNICEF, UN Women, TOBB, TURKONFED ve TÜSİAD gibi kendi içinde güçlü network'lere sahip kuruluşlarla da işbirliği yapıyoruz.

Son yıllarda Global Entrepreneurship Network'ün (GEN) bir parçası olarak, GEN'in Türkiye'deki yapılanmasını sağladık. Kuruluşunu ve idari yönetimini Habitat'ın üstlendiği GEN Türkiye ile uluslararası çalışmalarımızı daha da güçlendirdik. Habitat, sahip olduğu bilgi ve birikimi yurtdışına da taşıyarak, güçlü ortaklıklar kurmaya ve sosyal etkisini uluslararası alanda yaygınlaştırmaya devam edecek.

Üçüncü Bölüm Işık Tutan Tanıklıklar

**Hansın Doğan (UNDP Türkiye Özel Sektör
Ortaklıkları Portföy Yöneticisi)**

“Gönüllü yönetim sisteminde en başarılısı Habitat”

Ben 2001 yılında UNDP’de yönetim programı sorumlusu olarak çalışmaya başladığım sırada tanıştım Habitat’la ve o günden itibaren çok yakın çalıştık. 2005’ten bu yana da özel sektör programı sorumlusuyum. Beraber yürüttüğümüz çalışmaları ilk Yerel Gündem 21 Programı kapsamında Kent Konseyleri ve Gençlik Meclislerini kurarken başlattık, ama Habitat dijital okuryazarlık, dijital dönüşüm, girişimcilik, finansal okuryazarlık çalışmaları ve daha birçok başka alana yayıldı. Bir noktadan sonra hem Habitat hem de Habitat’ın gençleri büyüdü. Dernek, genç odaklı olmaktan çıkıp daha geniş kesimlere yayıldı.

Habitat’la beraber Türkiye’nin her yerinde toplumun farklı meslek, yaş ve cinsiyete mensup hemen her kesimiyle çalıştık. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kadınlarla, girişimcilik için gençlerle, finansal okuryazarlık için çiftçilerle çalıştık. Temel mekanizma gençlik örgütlenmesi, gönüllülük ve o gönüllülerdeki kapasite güçlendirme aşığı yukarı aynı kaldı. Habitat’ın projelerinin yanı sıra yereldeki Gençlik Meclisleri ya da daha sonra gerçekleştiren benzersiz oluşumlar kendi projelerini de üretmeye başladı.

Ben Habitat'ın başlangıçtaki misyonu ile sonraki dönemde geçirdiği değişimi olumlu görüyorum. Habitat'ın bünyesindeki gönüllülük ağı sadece gençlere dönük çalışmalar yürütürse performansını tam yerine getiremez. Oradaki kapasiteyi daha iyi kullanmak adına hedef kitleyi büyötmeleri bence olumlu bir adımdı. Mesela “Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor” sloganı, gençlerin hâkim oldukları bir alanda, yerelde, kıdemli vatandaşlara öğretmesi üzerine kuruluydu. Kimi zaman köydeki bir genç de katılıyor bu gönüllülük ağına, eğitmen formasyonu edinip köyüne dönüyor, aldığı bilgiyi köy kahvesinde, evlerde insanlara aktarıyordu. Bu şekilde o kanal üzerinden belki erişemeyeceğimiz, zor erişeceğimiz bazı kitlelere daha kolay erişebiliyorduk.

Habitat'ın gönüllü ağını yönetme becerisini çok başarılı buluyorum. Gönüllü yönetim sistemine sahip birkaç kuruluş daha var, ama birbirleriyle çok uyumlu değildir. Her kuruluşun kendine göre özellikleri var. Bence en başarılısı Habitat. Çünkü orada gönüllünün katılımı, formasyon kazandırılması, becerilerinin geliştirilmesi, birbirine destek olacak, birbirinden öğrenecek şekilde bir iletişim ağının yönetiliyor olması çok önemli. Habitat çalışmaları içinde başarılı olan, kendini başarısız hissedene deney aktarıp yol gösteriyor; diğeri de ondan öğrendiği yöntemi kullanıp başarıyor. Başarısızlık, daha önce bu işlerde pek bulunmamış, ama niyet etmiş yereldeki bir gencin hevesini kaçırabilir. Ama akranından görüp başı sıkıştığında da danışarak işi bitiriyor. Habitat'ın gönüllü yönetimi sistemi formasyon kazandırma, yüreklendirme, dayanışma ve ekip ruhu oluşturma adına çok doğru bir şekilde çalışıyor.

Birçok yerde, başka gönüllü çalışmalarda “Gönüllü katıldım. Kimse bana ne yapacağımı söylemedi. Faydam mı oldu, zararım mı oldu bilmiyorum” ya da “Niteliklerime göre bir işe yönlendirilmedim. Şu eşyayı taşı, şunu yap, bunu yap... Günler yaz kampı

gibi geçti” denildiğini çok duydum. Oysa gönüllülük iki taraflıdır. Gönüllü kuruluşun gönüllüye de katkısı olmalı, gönüllünün kapasitesini güçlendirmeli.

Habitat gönüllülerinin zaman içinde birtakım başka başarı-lara imza attığını da gördük. Kimi belediye başkanı oldu, kimi kendi işini kurdu; başarılı bir girişimci oldu vs. Tek tek her birinin başarı hikâyesi de bizi hep gururlandırmıştır. Ve onlar, yıllar geçtiği halde samimi bir sadakatle iletişimlerini korumayı başardı. İşte bu nedenle ki, günümüzde Habitat bir mezunlar topluluğu gibi kocaman bir aileye dönüşmüştür.

Nilgün Çavuşoğlu (UNICEF - Çocuk, Ergen ve Gençlik Katılımı ve Güçlendirilmesi Program Sorumlusu)

“Resmi ortaklık anlamında yolumuz 2011 yılında kesişti”

1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen BM Habitat II Zirvesi çocuk ve insan hakları, gençlik, koruma, şehirleşme, yerleşim stratejileri ve eğitim alanında çalışan pek çok aktörü bir araya getirdi. Bu konferansın en önemli çıktılarından biri, katılımın gücünün fark edilmesi idi.

UNICEF Türkiye Ofisi temsilcisi olarak gittiğim bu zirvede, pek çok ulusal ve uluslararası girişimci, BM uzmanları, sivil toplum kuruluşu ve aktivist ile tanışma şansım oldu. Sezai Hazır Habitat Zirvesi’nde tanıştığım uzun yol arkadaşlarımdan biridir. Hem gençliğin güçlendirilmesi hem de her alanda katılımlarının artırılması konusunda ortak hedeflerimiz olduğunu da ilk sohbetlerde fark ettik. Zirveyi takiben hayata geçen Habitat Derneği bu vizyonun hayata geçirilmesinde en önemli adımlardan biriydi. Burada Sezai’yi sevgiyle ve saygıyla anmak isterim.

Hedefler ve çalışma alanları örtüşünce Habitat Derneği ile farklı ortamlarda karşılaşmaya ve sivil toplum alanında yapılan çalışmalarda ortak katkı vermeye başladık. UNICEF Türkiye ve Habitat Derneği'nin resmi ortaklık anlamında yolu 2011 yılında kesişti. Birlikte Genç Liderler Akademisi'ni hayata geçirdik. Bu akademi sadece Türkiye'den değil, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta-doğu ülkelerinden gelen gençlere de liderlik, haklar, katılım, proje döngüsü, koordinasyon ve izleme konularında eğitimler sunarak onların içinde yaşadıkları toplumda liderlik rolü üstlenmelerini sağladı. Böylece akrandan akrana modeli ile bahsi geçen tüm ülkelerde milyonlarca gence ulaşıldı. Bu sürece dahil olan gençler Habitat Derneği'nde gönüllü eğitimci olarak yola devam ettiler. Şu anda yürüyen pek çok projede veya girişimde görev alan uzmanlar, bu akademiyle bir şekilde yolu kesişmiş gençlerdir. UNICEF Türkiye Ofisi, halihazırda farklı programlarla ergen ve gençlere ulaşma konusunda Habitat ile işbirliği yapmaktadır.

Habitat Derneği farklı illerden, ülkelerden ve farklı sosyal katmanlardan gelen gençleri bir araya getirme konusunda birikim ve tecrübeye sahip. Küreselleşen dünyanın ipuçlarını hızlıca yakalayabilen, mevcut imkânları iyi harmanlayan ve gençlik dinamizmiyle hareket eden bir dernek. Gençlere sunduğu gelişim seçenekleri ve ülkemizi dünyaya bağlama konusundaki becerilerinin devamını diliyorum. 30. yaşın kutlu olsun Habitat. Yolun açık olsun.

Ulaş Tepe (Ordu, Altınordu Belediye Başkanı)

“Habitat bağımız, siyaset üstüdür”

1990 Ordu doğumluyum. İlkokul üçüncü sınıftan itibaren belediye başkanı olmayı hayal ederdim. Dolayısıyla sınıfta sınıf başkanı, okulda da okul başkanı oluyordum.

2006 yılında lisede okul başkanı seçildim. Sonraki günlerden birinde Milli Eğitim Bakanlığı’ndan, öğrenci meclis başkanlığı’nın bir otelde toplanacağını bildiren bir yazı geldi. Toplantıya gittim, konuşmacıları dinledim, bir video izledik. Yerel Gündem 21 Türkiye Koordinatörü sıfatıyla biri konuştu (Sonradan Sezai Bey olduğunu öğrendim). Yerel Gündem 21 Gençlik Meclisi seçimi yapılacak denildi. Önce Gençlik Meclisi başkanı, sonra Ulusal Gençlik Parlamentosu’na delege seçildi. Ben üçüncü sıradaydım. Sonra dört kişinin gerektiği söylenince ben de katıldım ve o yıl Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun 3. olağan genel kurulu toplantısı için gittiğimiz Başkent Öğretmen Evi’nde Habitat’la tanıştık. O sırada adı Habitat İçin Gençlik Derneği’ydi.

O gün lobide bir adam, farklı bir giyim tarzı vardı ve çok güzel şeyler anlatıyordu. Meğer Sezai Bey’miş. Açılış toplantısı yapılacak. Mikrofondan “Hocam en uzak nereden geldik? Kaç saat geldiniz? Hangi takımlısınız?” diye soran bir adam. Sonra baktık, o adam Sezai Bey. Sezai Hazır. Benim hayatımda Habitat böyle başladı.

Ben tabii uzun dönem devam ettim. UGP’nin, kampanya süreçlerinde, etkinliklerinde parlamentoda aktifim; yürütme kuruluna seçildim. Daha sonra parlamentonun yönetiminde dört yıl görev yaptım.

Okuldan mezun olduğum sene, UGP’nin Kuşadası’ndaki bir yaz okulunda Sezai Bey “Bizde yeni bir proje var, orada başla, buradan devam edersin” dedi. İnternetle Hayat Kolay Projesi’yle Habitat’ta çalışmaya başladım. O projede uzun süre görev aldım. Ardından Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP) kapsamında Erzurum, Kars ve Ardahan’da yürüttüğümüz “Sosyoekonomik kalkınma programı” için çalıştım. Sekiz ay sonra ayrılıp askere gittim, dönüşte belediye başkanlığı için aday adayı oldum ve 2019 yerel seçimlerinde Gülyalı Belediye

Başkanı; son seçimlerde de [2024 yerel seçimleri], Ordu'nun merkez ilçesi Altınordu'nun Belediye Başkanı seçildim

Ulusal Gençlik Parlamentosu, Habitat ve Sezai Bey, benim hayatımın önemli bir dönüm noktası oldu. İyi ki yolum denk gelmiş, iyi ki burada olmuştum. Habitat, kafamdaki “öteki”ni yok ettiğim, tanıyıp bilmediğimiz ve bize dayatılanın gerçekte farklı olduğunu anladığımız bir yer oldu. Artık şunu kesin olarak biliyorum ki Türkiye'nin 81 ilinde, 700-800 ilçesinde şu anda gidip de Habitat'tan, UGP'den temas kurabileceğim bir dünya dostum var. Belki bir belediye başkanı olarak bunu siyaseten de yapabilirim, ama UGP ve Habitat bağımız siyaset üstü ve çok daha kuvvetli, çok daha kıymetlidir.

Başak Demir (Dcube - Kurucu Ortak)

“Habitat başlangıçtaki değerlerini ve özelliğini hâlâ koruyor”

Habitat'ta geçirdiğim 18 yılda başkanlık dahil, çok çeşitli görevlerde bulundum. Hatta bu sene (2023) de depremin ardından “Başak sana biraz ihtiyacımız var, gelir misin?” denildi, kaynak geliştirmek üzere üç-dört ay yarı zamanlı gelip ekiple birlikte çalıştım. Yani ne tam içindeyim Habitat'ın, ne da tam dışında.

Habitat her zaman taraf olmamayı, o mozaiği bir araya getirebilmeyi, birbirini dinleme ve ortaklıklar kurup birlikte hareket edebilmeyi önceledi. Ayrışmaların mümkün olduğunca önüne geçebilmek için insanları tanıştıran, aralarında işbirliklerine önem veren, onları gönüllü bir sürece dahil edip kendi kentlerinde, kendi mahallelerinde bir sözcü, lider olarak harekete geçiren, elini taşın altına koymasını destekleyen bir örgüt oldu. Bence bu değerlerini ve özelliğini hâlâ koruyor. Kuruluş dönemiyle kıyaslayacak olursa yöntemleri farklılaşmış olabilir ama vizyon

ve misyonunda çok ciddi kaymalar olduğunu düşünmüyorum.

Habitat’ın gençlik döneminde kent politikalarının yapılan-
dırılması, sivil örgütlenme ve aktif vatandaşlık çalışmalarında
etkindi. Sabancı Vakfı’na hazırladığımız bir projede, 10 farklı
kentte kadın, genç, engelli meclislerinin kendi hakları ile ortak
hakların bilincine vararak öncelikli ihtiyaçların belirlenip kent
bütçesinden ortak taleplerde bulunulması için, umumi tuvalet-
lerden bisiklet yollarına kadar yaklaşık 70 başlıktan oluşan bir
talep listesi hazırladık. Henüz ortak talebin gündemde olmadığı
o dönemde, hem engelli hem kadın hem genç olunabileceği
algısını vurguladığımız proje, Kent Konseylerinden Belediye
Meclislerine politika önerilerinin sunulmasını ve bu önerilerin
bazılarının hayata bulmasını sağladı.

Bir taraftan hak temelli çalışmalar, örgütlenme, gençlik,
gönüllülük kültürünün yapılandırılması çalışmaları yürütülür-
ken, bir taraftan da yakın dönemde daha çok duyulan girişimci-
lik, finansal okuryazarlık, yeni teknolojiler, inovasyon, Blockcha-
in Akademisi gibi açılımların hazırlanması, projeler için kaynak
geliştirilmesi ve uygulanması çabaları eşzamanlı ilerledi.

Bence Habitat’ın en güçlü kası, statükocu olmaması, gerçekten
ihtiyaca göre şekillenip ilişkiler geliştirerek dönüşebilmesi; ille
de “Bu dar çerçevede paslaşarak oynayacağım” dememiş olması.
Böyle devam edecek Habitat.

Berna Ülman (Eski Visa Türkiye Genel Müdürü, Habitat Danışma Kurulu Üyesi)

“Paramı Yönetebiliyorum Projemizi ihraç ettik”

2000’li yılların ortalarında ben Visa’nın Türkiye Genel Müdürü
iken kredi kartıyla borçlanma konusunda yaşanan sıkıntılar ciddi
bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştı. Sadece kredi kartları

değil, pek çok finansal ürünün kullanımı konusunda sıkıntılar yaşıyordu. İnsanların borçlarını ödeyememesi ve batması, bankalar da dahil kimsenin arzu ettiği bir durum değildi. Yapılabilecekler üzerine kafa yoruyorduk, ama gerçekten toplumsal boyutlu bir sıkıntıyla karşı karşıyaydık. Kart kullanımının ötesinde, bütçe yapma ve finansal kaynakların yönetimi konularında maalesef toplumsal anlamda çok da başarılı değildik. Araştırmalarımız bizi, “Finansal okuryazarlıkla ilgili bir inisiyatif başlatalım” noktasına getirdi. Ancak bizim bunu anlamlı bir şekilde hayata geçirebilecek bir yapılanmamız olmadığı gibi memlekette bu konuyla ilgilenen bir tane bile STK yoktu.

Başbakanlık Ofisi ve UNDP’yle bir toplantımızda konuyu gündeme getirip “Visa olarak bütün bankalarla beraber biz finansal açıdan destek olalım, ama birileri de bu işi ülke çapında hayata geçirsın” dedik. Onlar da “Habitat diye bir dernek var; sizi onlarla tanıştıralım, yaparsa onlar yapar” dediler ve Sezai Bey’le tanıştık.

Önce akademisyenlerle çalışılarak ciddi bir müfredat oluşturuldu ve birkaç ilde pilot uygulamalar hayata geçirildi. Sonra iller çoğaldı; kadınlara, gençlere, çiftçilere yönelik segmentler oluştu ve böylelikle katılımcı sayıları giderek arttı. Etki analizleri programın etkinliğini kanıtlayan sonuçlar veriyor ve bizi daha da teşvik ediyordu. Habitat’ın yarattığı ortamlarda gönüllülerle çok yakın bir çalışma yürütüyorduk. UNDP ile beraber buradan edinilen deneyimlere dayanarak bir politika önerisi geliştirip konuyu bir yaşam becerisi olarak örgün müfredatın bir parçası haline getirmek gibi bir hayalimiz de vardı; bir yandan da onu takip ediyorduk.

Çalışmalarımız inanılmaz şekilde genişledi ve katılımcı sayımız milyonlara ulaştı. Tabii o kadar kurum bir araya gelince bütçeler de biraz daha dişe dokunur olabiliyordu; ve sonuçlardan herkes çok memnun olduğu için hem biz hem de bankalar hep

devam ettirme eğilimindeydik. Projenin bugünlere değin o kadar yıldır hâlâ devam edebilmesinin altında yatan en önemli unsur budur bence.

O dönemde kurumsal şirketlere tavsiye edilen genel yaklaşım, “Sosyal sorumluluk projesi yapacaksanız, uğraştığınız alan dışın-da olmalı” yönündeydi. Yani finansal alanda iş yapan bir kurum olarak, örneğin, çocuk eğitime veya çevreye yönelik bir şey yapmamız tavsiye edilirdi. Kurumun kendi reklamını o sivil toplum projesi içine entegre edeceği, reflekslerinin o yönde olabileceği kaygısıyla böyle bir prensip bütün iş dünyasında genel kabul görmüştü. Fakat biz kendi konumuzda olmasına ve bizim başlat-tığımız bir proje olmasına rağmen kendi logomuzu kullanmadık. Zaten proje o kadar çok paydaşlı bir hal almıştı ki, Habitat ve Visa olarak bizim yanı sıra bütün bankalar, UNDP, Kalkınma Bakanlığı da vardı. “Paramı Yönetebiliyorum” diye yeni bir logo oluşturduk ve proje kendi içinde markalaştı.

Bildiğimiz konuda bir sosyal sorumluluk projesi yaparak ne kadar isabetli davrandığımızı da zamanla gördük. Çünkü projeyi sadece finansal bakımdan değil, uzman bilgi ve dünyayla bağlan-tı anlamında da destekleyebildik. O süreçte benim sorumluluk bölgem de büyüdü; ve bu ülkelerden bazılarında da Paramı Yöne-tebiliyorum Projemizi ihraç etme şansını yakaladık. Habitat’la beraber bu ülkelerdeki banka ve STK’lara da yol gösterici olarak etkiyi daha da genişletebildik.

Didem Karabuda (Visa Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kıdemli Müdürü)

“Projeye inandık, birlikte büyüttük”

Habitat ve gönüllülükle ilk tanışmam, 1996 yılında İstanbul’da ger-çekleşen Habitat Zirvesi’nde oldu. O günden bugünlere Habitat

Derneği ile yollarım hep kesişti. 2008 yılında finansal okuryazarlık kelimesi henüz ülkemizde telaffuz edilmezken UNDP'ye giderek Hansın Doğan'a vizyonumuzu ve amacımızı anlattığımız dönemde tanıştık Sezai Bey'le. 2 milyon kişiye ulaştığımız Paramı Yönetebiliyorum Projesi'ni başlattık ve yıllarca birlikte yürüttük. Gençlere, girişimcilere, çiftçilere, kıdemli vatandaşlara, kadın kooperatiflerine ve çocuklara ulaştık. Projeye inandık, birlikte büyüttük. Örnek proje olarak diğer ülkelere sunduk, gurur duyduk. 17 yıllık işbirliğimize Afetlere Hazırlık ve Olimpik Değerler Eğitimi projelerini de kattık. Habitat'ın "gönülden" çalışan profesyonel ekibiyle, yerel ağ gücü ve gönüllüleriyle sosyal etki yarattığına bizzat şahit olduğumuz ölçekli ve etkili pek çok projeyi beraber yürütmenin mutluluğunu ve gönül rahatlığını yaşıyorum. Global çapta eşi benzeri olmayan biricik modeliyle sahada mükemmel işler yapan Habitat Derneği'nin 30. yılını kutluyorum. Habitat Derneği'nin değerli ekibinin, Sezai Bey'in getirdiği noktayı çok daha ileriye taşıyacağına gönülden inanıyorum.

Attila Köksal (Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği [FODER] Başkanı, Habitat Danışma Kurulu Üyesi)

"Habitat, kendini ispatlamış bir kurum"

Habitat'la ilk olarak Paramı Yönetebiliyorum Projesi'yle tanıştım. O dönemde Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği'nin (FODER) başkanıydım. Habitat'ın yürüttüğü, beni çok etkileyen, ülke ve hatta dünya çapında yapılmış en önemli finansal okuryazarlık projelerinden biriydi. 2009 yılından beri süren programın ülkedeki etkisi çok büyük oldu. Habitat'ın kas gücü bizde olmadığı için uzaktan hayranlıkla izliyordum ki, sağ olsunlar, beni de 2013 yılında bu projenin danışma kuruluna davet ettiler.

Finansal okuryazarlık, sürdürülebilirliğin önemli ayaklarından biri. Bireylerin ve şirketlerin finansal bilgi sahibi olmaları kadar, bu bilgiyi tutum ve davranışlarına da yansıtmaları gerekiyor. Çünkü hayat beklentimiz çok uzadı. Dedelerimiz 65 yaşına kadar yaşarken, bizler 70-75'e kadar yaşıyoruz; çocuklarımız 80-90'a kadar yaşayacak. Dolayısıyla artık hayatımıza "uzun yaşam riski" diye yeni bir risk girdi. Kişinin SGK sistemine güvenmek yerine düzenli birikimler ve doğru yatırımlarla kendini geleceğe hazırlaması gerekiyor. Bu yüzden finansal okuryazarlık son derece önemli.

Habitat, kendini ispatlamış bir kurum. İleriye yönelik çok daha büyük işler yapacağını görüyorum. Dijital dönüşüm, kapsayıcı sürdürülebilir büyüme, girişimcilik, Türkiye için çok önemli ve doğru seçilmiş çalışma alanları.

Habitat, çocuklardan üniversite öğrencilerine, kadınlara, çiftçilere, emeklilere, girişimcilere kadar toplumun her kesimine dokunmaya çalışıyor. Ve açıkçası, beyin göçünü önleme yönünde önemli çalışmaları da var.

**Emine Erdem (SEDEFED Yönetim Kurulu Başkanı,
Habitat Danışma Kurulu Üyesi, GEN Türkiye
Başkan Yardımcısı)**

"Habitat her alana yetişiyor"

Habitat Derneği benim için çok kıymetli. Hele böyle 30 yılı geride bırakmış bir yapının yıldönümünde, onun bir parçası olmaktan büyük mutluluk ve gurur duyuyorum.

Ben 1988'den beri sivil toplum hareketinin çok çeşitli mecralarında çalıştım. Habitat ile yolumuz Soroptimist Federasyonu'nda görevliyken kesişti, ancak o dönemde Soroptimistler olarak yoğun çalışmalar içinde olduğumdan birlikte çok yol

alamamıştık. Daha sonraki süreçte Türkiye Soroptimist Kulüpleri Federasyonu, KAGİDER, SEDEFED ve TÜRKONFED’de çalışmalarını eşzamanlı sürdürdüğüm esnada Habitat ve GEN Türkiye de hayatıma girmiş oldu.

Eminim ki Habitat, dün ve bugün olduğu gibi, yarın da sivil toplum ekosisteminde bu gür sesini, heyecanını, aktivizmini duyurmaya devam edecektir. Habitat, sivil toplumda birey ile devlet arasında stratejik bir yapıya sahip. Hem eşitsizlikleri, eksiklikleri tamamlıyor hem farkındalık yaratıyor hem de politika üretip eyleme geçiyor ve onun da takipçisi oluyor. Habitat’ta gençlik hareketi ile girişimcilik ruhu birbirini besleyen büyük bir dinamizm yaratıyor. Aynı zamanda kadın erkek eşit koşullarda olup, bütün girişimcilik ekosistemini de besliyor. Bir diğer önemli husus ise gençliğe ve gelecek kuşaklara sosyal ve kültürel bakımdan çok faydalı eğitimler vermesi ve yarattığı eylemsel katkılarla çok önemli değerler yaratması. Tüm bu kıymetli kazanımları düşündüğümde, “Keşke daha genç olsaydım ve o gençlerle ben de Anadolu’ya açılıp gidebilseydim” diyorum.

Habitat gençliğe, girişimcilığe, bilime, teknolojiye, toplumsal cinsiyet eşitliğine, finansal okuryazarlığa yönelik başarılı çalışmalar gerçekleştiriyor. Çevresinde oluşan o ekosistemde sadece gençlik değil, girişimciler de var ki GEN Türkiye de onların arasında. Habitat’ın tüm alanlardaki fark ve farkındalık yaratan olağanüstü başarılı çalışmalarını takdir ederek öncü olacakları yeni çalışmaları bekliyorlar. Biz kadınlar da kadın girişimciliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine Habitat’ın önemli katkılarını bekliyoruz.

Pandemi bize, farklılıklarımız olsa da ortak yataydaki kesişenlerimizde iş ve güç birliğini, dayanışmayı mutlaka sağlayıp kolektif bilinçle çalışmamız gerektiğini öğretti. Habitat bunu haki katen başarıyor. Bütün kırılğan gruplara, dezavantajlı gruplara

dokunuyor. Özel sektörde en büyük paydaşları buluyor, onlara güven veriyor, inandırıyor ve onlarla yola çıkıyor. Habitat kucaklayıcı yapısıyla kolektifliği çok iyi sağlıyor.

6 Şubat depreminde ben hem KAGİDER hem SEDEFED başkanıyım, aynı zamanda Habitat Danışma Kurulu'ndaydım. Burada Habitat adına hiç mütevazı olmayacağım, içinde yer aldığım diğer iki dernekte bizler on defa düşünüp bir defa harekete geçebilirken, Habitat bir defa düşünüp on defa yaparak önemli bir işi başardı.

Meta'yı, Google'ı, Vodafone'u inandırdı, Hatay'da Facebook İstasyonu açtı, orada çok büyük bir ortak çalışma alanı oluşturdu, GEN Türkiye'yi ve başka STK'ları da mobilize etti. Habitat olmasaydı GEN Türkiye harekete geçmeyecekti.

Gülden Yılmaz (Koton Yönetim Kurulu Başkanı, TOBB Genç Girişimciler Kurulu ve GEN Türkiye kurucularından)

“GEN Kampüs'ü Denizli'de açtık”

Habitat'la tanışmam bundan yaklaşık 15 yıl önce, TOBB'un Genç Girişimciler Kurulu'nda Ali Sabancı ile birlikte çalışmaya başladığım sırada Sezai aracılığıyla oldu. Sezai de o kuruldaydı. Hatta Ali, o zamanlar, “Sezai'nin ne iş yaptığını hiç anlamıyorum” diyerek bizleri güldürürdü. Doğrusu, başlangıçta ben de Sezai'nin ne yaptığını tam olarak kavrayamamıştım. Zaman içinde Sezai ile yollarımız sıkça kesişti ve pek çok projede birlikte görev aldık.

Pandemi sürecinde, birlikte GEN'i kurduk. Kuruculardan biri olarak GEN'de başkan yardımcılığı görevini üstlendim. Başkanımız Nevzat (Aydın). Habitat ise organizasyonumuzun sekreteryasını yürütüyor.

Girişimcilik, bence ülkeleri geliştiren, zenginleştiren, kalkınmanın ana unsurlarından biri. Ben de yaklaşık 15 yıldır hem TOBB'un Genç Girişimciler Kurulu'nda hem de GEN'de girişimciliği destekleyen çalışmalar yürütüyorum. Zaten kendim de bir girişimciyim, Koton'u 36 sene önce o heyecanlı ve dinamik girişimci ruhumuzla kurduk.

Girişimcilik, kalkınmanın itici gücü. Nitekim Kalkınma Bakanlığı'nın planlarında da girişimcilik her zaman hedefler arasında yer alır. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının çok önemli bir fonksiyonu yerine getirdiğini düşünüyorum. Girişimcilik alanında uzun yıllardır görev alan biri olarak şunu söyleyebilirim ki sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla bundan 15 yıl öncesine göre çok daha iyi bir noktadayız.

GEN, geniş bir girişimcilik ağı. Girişimciliğin önemini kavrayan, geliştirme ve destek sürecinde yer alan oyuncular arasında devletin bazı kurumları, Google, Amazon, Trendyol gibi uluslararası şirketler, üniversiteler, dernekler, bireysel yatırımcılar, bireysel girişimciler var. TOBB ve GEN ile birlikte yürütülen çalışmalarda, Sezai'nin bireysel desteğinin yanı sıra Habitat da girişimciliği tabana yayarak belirgin bir rol üstlendi.

Cinsiyetler penceresinden bakacak olursak, çok hızlı olmasa da kadın girişimciliğinde ülkemizde gözle görülür bir ilerleme kaydedildi. TOBB'un kadın ve genç girişimciler için oluşturduğu yapılar, 81 ilde örgütlü olarak faaliyet gösteriyor ve bu organizasyonlar aktif bir şekilde süreçlerine devam ediyor. Anadolu'da kadın kooperatifçiliği, girişimciliğe adım atma yollarından biri olarak öne çıkıyor; özellikle bazı illerimizde kadın kooperatifçiliği çok ilerledi ve gelişti.

TOBB'un yanı sıra, KAGİDER gibi güçlü kadın sivil toplum kuruluşları da iller bazında etkin roller üstleniyor. Gönüllülük ve motivasyon arttıkça, yerel düzeyde de farkındalık artıyor.

Örneğin, GEN'in ilk kampüsünü Denizli'de açtık; o bölgedeki ekip bu konuda oldukça hazırlıklıydı, gerekli mekânları buldu, işin peşinden koştu ve projeye sahip çıktı.

Bir diğer önemli nokta da son on yılda teknoloji girişimciliğindeki önemli artış ve bu alana olan ilgi. Genç kuşak, teknolojiyi daha çok biliyor, daha çok anlıyor, yakından takip ediyor ve normal olarak bu alana daha fazla kafa yoruyor. Yapay zekâ (AI), sanal gerçeklik (VR) gibi teknolojilerin sunduğu yeni iş fırsatları, bizim gibi perakende şirketleri için de son derece önemli.

Nesrin Serin (Habitat Derneği YK Başkan Yardımcısı)

“30 sadece bir rakam, ama önemli de bir rakam”

1968 doğumluyum. 1990 yılında Gazi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü'nden mezun olduktan sonra Erciyes Üniversitesi'nde asistan olarak başladım. Asistanlık dönemimde kalite yönetim sistemleri üzerine uzmanlaştım. Bir süre TSE'de çalıştıktan sonra, Şubat 1993'te hâlâ faaliyet gösteren kendi danışmanlık şirketimi kurdum. 1998 yılında uygunluk değerlendirme alanında ulusal ve uluslararası akreditasyonları ile ürün, sistem ve personel belgelendirme alanlarında 10 farklı ülkede faaliyet gösteren USB Certification'ın kurucusu ve genel müdürü olarak görev yapıyorum.

Bir girişimciyim, ama sivil toplum hayatım ve geçmişim de epey eskidir; iş dünyası ve uygunluk değerlendirme alanlarındaki derneklerde kurucu başkanlıklar, yönetim kurulu başkanlıkları, yönetim kurulu başkan yardımcılıkları yaptım. Habitat, Sezai'ye olan saygımız, hayranlığımızla beraber uzun yıllardır hayatımızda yer alan, ülkemize değer katan, güzel işler yapan bir dernek. Uzun zamandır Habitat Yönetim Kurulu üyesiyim.

2012 yılında TÜGİAD Yönetim Kurulu'ndayken bir gün Kalkınma Ajansı'nın bir kurul toplantısında Sezai'yle tanıştık ve dernek faaliyetleri çerçevesinde dost olduk. Sezai ile ilişkimiz girişimcilik dünyasında yer alan iki sivil toplum gönüllüsü olarak başladı. Ama Sezai'yi daha yakından tanıdıkça, onun gençlere olan inancı ve sivil topluma olan bağlılığı beni derinden etkiledi. Habitat'ın yolculuğunda yer almak, gönüllülerin liderliği ve vizyonu etrafında şekillenen projelerde çalışmak, hayatımın en anlamlı deneyimlerindendir.

Ülkemizdeki sivil toplum örgütleri arasında Habitat'ın her zaman için en önemli özelliği bütçesini yaratan, proje üretip hayata geçiren, projelerini sürdürebilir hale getiren ve bu projeleri yaparken pek çok insana doğrudan veya dolaylı dokunan bir yapı olması. Din, dil, ırk, ayrımı yapmaksızın herkese eşit mesafede yaklaşan, projelerini bağımsız yöneten ve gerçekten toplumsal katkı sağlamayı amaç edinen bir dernek.

Bu yapı, yalnızca Sezai'nin değil, ona inanan, onun yanında yürüyen ve katkı sağlayan herkesin eseridir.

Ama Sezai ile benim Habitat dışında da ayrı bir dünyamız var. Birlikte çok seyahatler yaptık; yeni yerler, kültürler keşfettik ve her seyahatten “Şimdi nereye gideceğiz?” diye dönüyoruz ve dönerken yeni yer hedefleri koyuyoruz. En son 2025 Şubat için Antarktika hedefimizi Patagonya'nın da en sonunda, daha da doğrusu dünyanın en güneyindeki kent Ushuaia'dan dönerken koyduk. Şimdi bunun planlarını yapıyoruz.

“Sezai benim seyahat arkadaşım, yaşlılık arkadaşım” derim, onun doktorunu ayarlayıp muayenesini yaptırır, test sonuçlarını takip eder, ne içtin, yedin, yemedin diyen biriyim. Öyle görünüyorduk ki yaşlandığında da ona ben bakacağım.

Habitat için 30 sadece bir rakam, ama önemli de bir rakam. Türkiye'nin ikinci yüzyılında özünden ayrılmamış, değerlerini

taşıyan bir dernek; 30 yıl önce kurulma amacı neyse bugün de aynı. Tabii ki şartlara göre değişen projelerimiz var. 30 yıl hepimize gurur veriyor.

Bu 30. yılı, “Habitat ikinci 30. yılına geçmişin mirası, geleceğin ışığıyla giriyor” olarak görüyorum.

Mehmet Buldurgan (Habitat Derneği Danışma Kurulu Başkanı)

“Bundan sonraki 30 yıllar için hepimize çok iş düşüyor”

30 yıldan daha uzun süre kurumsal şirketlerde çalıştım. Sabancı Grup’ta Temsa’nın CEO’suydum. 2010 sonunda ayrıldım. 2011 yılında bir strateji ve şirket evliliği danışmanlığı yapan MBCO A.Ş.’yi kurdum. Ayrıca bağımsız yönetim kurulu üyeliklerim vardı. Fakat 2013 yılında yeni yayımlanmış olan melek yatırımcılık üzerine bir mevzuat okudum, lisansımı aldım, işin büyük olduğunu ve tek yapamayacağımı anlayıp 2014’te yedi ortak beraber Şirket Ortağım adında bir şirket kurduk. 10 yıl içinde 90’ı aşkın melek yatırımcımız oldu.

Bu dönemde bazı etkinliklerde TOBB Genç Girişimciler Kurulu Başkan Yardımcısı Sezai Bey’le de konuştum. O da Habitat’ın girişimcilikle ilgisini anlattı. Böyle tanıştık.

Ben Habitat’ı, taa 30 yıl önceki konferans diye biliyordum. Toplantılara gide gele tanıdım ve bayıldım. Bir gün Sezai Bey, “Mehmet Ağabey, bir danışma kurulu kuracağım. Sen de başkan olacaksın” dedi ve üç sene önce danışma kurulu başkanı oldum.

Çok kıymetli isimler var danışma kurulunda. Sezai orada bizimle beyin fırtınası yapıyor. Kafasındaki fikirleri bize açıyor. Strateji geliştiriyor, işte bilinirlik nasıl, nereye odaklanalım gibi. Sezai Başkan’ın ekibiyle beraber yaptıkları müthiş. Ekipte inanılmaz bir güç var; gizli bir güç. Gönüllüler profesyonelle

dönüşüyor, işine âşık çocuklar. Hepsi birbirinden kıymetli. Bayılıyor o ekibe.

Mesela UNDP'den KAGİDER'e, TÜRKONFED'e ve başkalarına çok güçlü paydaşları var. Herkesle beraber proje geliştirme şansına sahip. Kurumsal kimliği çok güçlü. Ben, tanıdıklarımı “Habitat ne yapıyor?” diye test ediyorum. “Detayını bilmiyorum ama çok iyi bir kuruluş” diyorlar. İnsanlar detayını bilmiyor, bilmeyebilir de, ama algı “çok iyi bir kuruluş”.

Kendi aramızda bir gün, “Bizi biz yapan özellikler nedir?” diye tartıştığımızda şu çıktı ortaya: Habitat dönüştürücü bir güç. Bunu Bahadır (Kaleağası) söyledi, ama hepimiz ajandalarımıza yazdık. Ona ben de bir şey ekledim: Uyandırıyoruz. Farkındalık yaratıyoruz. El attığımız işlerde “Habitat bir şey yapıyor, biz de bir bakalım” duygusu yaratıyoruz; peşimizden takipçiler gelebiliyor ki, gelsin de.

Şimdi bizlere de düşen görev, Habitat bayrağının yukarıya taşınmasına hep beraber yardımcı olmak. Danışma kurulu ve danışma kurulu başkanı olarak ne zaman destek istenirse Sezai Başkan'ın ve İsmail'den başlayarak profesyonel ekibin sorunlarına ya da yol haritalarına yardımcı olmaya çalışıyoruz.

30 yıllık başarı öyküsünün arkasında lider ve takipçileri var. Belki bundan sonraki 30 yıllar için bu liderliği birim liderleriyle yaygınlaştırmak ve bu işi sürdürülebilir, kalıcı bir başarı haline getirmek lazım. Burada gençlere, gönüllülere, profesyonellere ve tabii, bildiğini aktaran, akıl vermeye çalışan biz abi ve ablalara, hepimize çok iş düşüyor. Sezai bunlara çok açık bir başkandır. Son derece paylaşımayı sever. İnsana güvenir. Dolayısıyla 30'un üzerine bir 30 yıl daha koymak için bizlere ne görev düşüyorsa yapmamız gerekir.

Sürdürülebilirlik klasik, zor bir kelimedir, icraatı da zordur. Yeni 30 yılda bunun için bir şeyler yapmamız gerekiyor. Bir

zincirleme reaksiyon gibi Habitat’ı savunmamız, geliştirmemiz, gönüllülüğü yaygınlaştırmamız, profesyonelliği güçlendirmemiz, kurumsal yapıları çok sağlam hale getirmemiz gerekiyor.

Nevzat Aydın (GEN Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı)

“GEN, girişimler için bir çatı”

Habitat, adı daha önceden kulağıma geliyordu, ama hakkında bilgim yoktu. TOBB bünyesinde 2009 yılında Genç Girişimciler Kurulu oluşturulduğunda, Sezai’yle tanıştık ve Habitat’ı öğrendim. Sonra da GEN’de birlikte çalışmaya başladık.

Yakın döneme kadar Türkiye’nin gündeminde girişimcilik diye bir kelime yoktu, İngilizcesiyle *entrepreneurship* denirdi. Biz de Yemek Sepeti’ni kurduğumuz sırada “Kendi işimizi yapıyoruz” derdik ve son 5-10 sene içinde o kelime bambaşka bir yere geldi hayatımızda.

Biraz daha eskiden ve olayın hafif sosyolojik tarafına baktığımızda da girişimciliğe, girişimciye öyle pek iyi gözle bakılmazdı. Girişimciye sanki yapacak iş bulamamış veya bir şirkete girip doğru düzgün çalışamamış da mecburen kendi işini yapmaya yönelmiş gibi bakarlardı. Zaman değişti ve girişimcilik artık insanların ciddi bir kariyer planlamasının parçası haline geldi. Bunu izlemek sevindirici, elbette benim için de.

GEN, girişimler için bir çatı. Temel amacı, ülkede girişimcilik ekosistemini geliştirmek. Kaliteli ve etkin girişimci sayısını artırmak, girişimlerin finansa ulaşımını kolaylaştırmak, girişimcileri yurtdışındaki benzerleriyle bir araya getirip fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamak. Girişimcilerin seslerini Ankara’ya duyurmak.

GEN’i işler kılma konusunda Habitat çok doğru bir parti. Örgüt içindeki ilişkilerinde işbirliği, takım ruhu, herkese değer

verme ve demokratik bir yapı var. Bunda Sezai'nin önemi büyük bence. Bu da farklı fikirlerin daha özgürce ifade edilmesine ve daha yenilikçi projelerin, özellikle teknolojiyle yoğunlaşmış, yoğunlaşmış projelerin hayata geçirilmesine, gönüllülerin ve çalışanların o projelere daha fazla sahip çıkmasına ve onların motivasyonunun artmasına yol açıyor.

Habitat da zaten son yıllarda girişimcilikle, dijital dönüşümle, sürdürülebilir kalkınmayla ilgili konulara yoğunlaşmış vaziyette. GEN çatısını da katınca, gayet güzel bir birliktelik oldu ve iyi de gidiyor.

Hasan Süel (Türkiye Vodafone Vakfı Başkanı)

“Aynı vizyonla uzun yıllardır işbirliği yapıyoruz”

Habitat Derneği'nin gençlere Türkiye'de toplumsal fayda sağlayan öncü bir sivil toplum kuruluşunda profesyonel ya da gönüllü olarak çalışmasına alan açmasını çok değerli buluyorum. Habitat Derneği ile yolları kesişen gençlerin inisiyatif alma, karar verme, sorunlara çözümcü bakış açısıyla yaklaşma ve kendine güven duyma gibi konularda becerilerinin geliştiğini gözlemliyorum. Vodafone Vakfı'nın kuruluş yılı olan 2007'den beri Habitat Derneği ile çeşitli projeler hayata geçiriyoruz. Yaptığımız her projede uzun soluklu toplumsal değer üretme ve fayda sağlama bakış açısıyla hareket ediyoruz. Bir kurumsal sosyal sorumluluk projesinin başarılı olması için önemli kriterlerden biri de aynı amaca hizmet eden kurumların bir arada olması. Biz de Habitat Derneği ile aynı vizyonla uzun yıllardır işbirliği yapıyoruz. Gençlerin ve çocukların dijital yetkinliklerini artırmak üzere yola çıktık. Bugün 400 binden fazla çocuğu kodlamayla buluşturduk. Yeni projemiz Yapay Zekâ Yıldızları ile de hedefimiz bu yıl 35 bin genci yapay zekâyı buluşturmak. Habitat Derneği'nin özellikle

Türkiye genelinde üniversite öğrencileri başta olmak üzere yetiştiği gönüllüler, projelerimizdeki asıl kahramanlarımız. Bu güç sayesinde hedeflerimize ulaşıyor ve hedeflediğimiz sosyal etkiyi yaratabiliyoruz. Ayrıca, yıllar içinde geliştirilen güçlü yerel işbirlikleri, projelerimizin yerelde yaygınlaşmasına ve köklenmesine fırsat sağlıyor. Yıllar içinde Habitat Derneği’nin gerek kurum içi gerekse gönüllü ağ yönetimi, gelişmeye ve büyümeye devam ediyor. Son dönemde sadece yerelde değil, global platformlardaki varlığını ve yereldeki tecrübesini uluslararası arenaya taşıma motivasyonunu değerli buluyorum.

Ozan Acar (Trendyol Yürütme Kurulu Üyesi, GEN Türkiye Yönetim Kurulu Üyesi)

“Bir girişimci, GEN’in kapısını çalarak birçok farklı insana ulaşabilir”

Habitat’la yollarımız, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı’nda (TEPAV) çalıştığım 2005-2009 yılları arasında kesildi. Ardından Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nde (TOBB) çalıştığım dönemde de birlikte çok sayıda proje yürüttük. İleriki yıllarda birkaç projenin sosyal etki analizlerinin hazırlanmasında da yer aldım. Ekonomik ve sosyal kalkınma için sivil toplumun, özel sektörün kritik bir rol üstlenebileceğine inanan biri olarak Habitat’la çok yönlü bir ilişkim oldu.

GEN Türkiye, güçlü kurumlarda çalışmış ya da çalışan, içinden çıktığı topluma katkıda bulunmak isteyen bir grup başarılı insanın girişimciliği özendirmek, girişimcileri desteklemek amacıyla oluşturduğu bir yapı; bir network. Ben de bunun bir parçasıyım.

Bugün herhangi bir girişimcinin, fikrini anlatmak için 50 kapı çalması gerekir. GEN network’üyle tanışmış bir girişimciyse, GEN sayesinde birçok başarılı, rol model olabilecek insana

ulaşabiliyor. Bunun dışında GEN, Anadolu'nun farklı illerinde etkinlikler düzenliyor. O illerde yaşayan birinin, normal şartlarda bir araya gelmesinin mümkün olmadığı insanlarla etkileşime geçmesini sağlıyor.

Arkasında çok güçlü bir kurumsal yapı olmadan 30 yıldır güzel işler yapmayı devam ettirebilmiş olması bence Habitat'ın kıymetini; kendini kamuya, sivil toplum camiasına doğru tanıtabildiğini, yaptığı işlerle ciddi kalıcı etkiler oluşturduğunu gösteriyor. Türkiye'nin 81 ilinde izi var. Habitat gönüllüleri her yerdeler; kamu yönetiminde en üst makamlarda, özel sektörde, akademide yolu Habitat'la kesişmiş çok sayıda başarılı insan var. Bu kadar farklı geçmişe ve uzmanlığa sahip insanın Habitat'la bağ kurmasını sağlayan kişi tabii ki Habitat'ın kurucu Sezai Hazır. Habitat'ı gençler için, gençlerin kendilerinden daha büyük bir şeyin parçası olmasını sağlamak için kurmuştu. Bu amaca binlerce insanı ortak etmeyi başardı. Başkası böyle yapabilir miydi bilmiyorum. İyi ki Sezai Hazır'la yollarımız Habitat'ta kesişti. Nice 30 yıllar dilerim.

Deniz Sungurlu (Danışman)

“Habitat az bulunur bir örnek”

Cisco'daki 19 yıllık çalışma hayatımda dönem dönem yereldeki gruplardan ayrılıp Amerika'daki merkezi gruplarla çalıştığım zamanlar da oldu. Orada genelde ağır aksak yürürdü birçok şey, ama burada kendiliğinden olup bitiyordu. Habitat'ın sağladığı çok nadir bulunan bir ortamdı. Milli Eğitim Bakanlığı da mümkün olduğu noktalarda destek verdi.

Sivil toplum kuruluşlarıyla çalışma konusunda Habitat'tan önce denemelerimiz oldu. Sivil toplum ortamının kolay olduğunu gördüm. Genelde bir konuda çalışan birden fazla dernek

oluyor, onlar da bazen birbirleriyle geçinemiyor. İşbirliği yapmak kolay değil. Bilişim alanında pek çok kurum gibi Türkiye Bilişim Vakfı’yla da işbirliği yaptık, ama meslekten olanlar zaten şirketlerde çalışıyor. Dolayısıyla şöyle bir şey yapalım dedğiniz zaman çok zor zaman bulunabiliyor.

Habitat gibi bir gençlik derneğiyle açık ara çok daha başarılı yürüttük çalışmalarımızı.

Her şey gençlerin yaratıcılığıyla ve gönülden katılımıyla oldu. Biz programı duyurduk, Habitat “Hadi bakalım” diyerek tüm üyelerine erişti. Program kendi çözümlerini yaratarak ilerledi ve ardında bilişim ile bilgisayar ağları konularında iyice bilgilenmiş bir yığın genç, mesleki olarak bu alanda çalışan mezunlar, illerde de bir sürü işbirliği bıraktı. Bu işle ilgili eğitim merkezi açanlar oldu. Doğuda, gönüllü öğretmenlerin ve katılımcıların desteğiyle, “Her şeyini biz döşeriz, bu eğitimleri tekrarlayın” denildiği illerimiz oldu. Diyarbakır’daki eğitim merkezini ziyaret etmiştim bir sefer. Baktım gayet güzel sınıflar var, bir de ortak mekân, çay yapıyorlar. Ortada bir tane kocaman kutu gördüm, içinde çok güzel çörekler vardı. Bu nedir dedim, “Valla bu, fazla olan getirir buraya koyar, aç olan da buradan alır yer kutusu” dediler. Ben de “Var olan getirir, ihtiyacı olan alır. Sonra da daha fazla getirir, geri koyar. İşte bu programın ruhu” dedim. Çünkü eğitimi alanların birçoğu öğretmen olup tekrar eğitim verdiler.

Ben 19 yıl boyunca Habitat’la işbirliği yapan bir özel sektör şirketinin temsilcisiydim. Bir gönüllüsü değildim Habitat’ın, ama ruhen Habitatlı oldum.

Habitat Bilişimde Genç Hareket, Cisco Networking Akademisi programı tarafından En Başarılı Sivil Toplum İşbirliği örneği olarak ödüllendirildi. Uluslararası toplantılarımıza katılan Habitat temsilcileri, diğer ülkelere bir başarı öyküsü olarak yaptıklarını anlattılar ve tekrarlanması için destek verdiler. Birçok

ülkede tekrarlamaya uğraşılsa da kolay olmadı, Habitat az bulunur bir örnek.

Burçak Alagök (GrECo JLT Sigorta ve Reasürans Şirketi Genel Müdürü)

“O zamanlar yoktan var ediyorduk her şeyi”

Habitat’la yolum 1997 yılının sonunda kesişti. Yerel Gündem 21 için 21 pilot il seçilmişti. Çanakkale de aralarındaydı. O tarihte lise öğrencisiydim, Sezai Bey’le tanıştım ve Habitat’la çalışmaya başladım. Lise hayatım boyunca Çanakkale’deydim. 1998’de Portekiz’de düzenlenen gençlik festivaline katıldık. Sürdürülebilir kalkınma, biyoçeşitliliğin korunması, enerji yönetimi gibi konular üstüne yoğunlaşarak oradaki ekiple beraber devam ettik.

Lise tatil dönemlerinde, o sırada Maya Center’daki Habitat İstanbul Ofisi’nde çalışırdım. Bütün toplantıların hazırlıklarını orada yapardık. Üniversite için Amerika’ya gittim. Çift ana dalda, uluslararası ilişkiler ve ekonomi okudum. Orada bulunduğum süre boyunca da Habitat için çalıştım.

2002 yılında Johannesburg’da düzenlenen World Summit on Sustainable Development başlıklı bir dünya zirvesi vardı. Hem New York’ta Birleşmiş Milletler’de hem de Türk Büyükelçiliği’nde Dışişleri Bakanlığı ile birlikte onun hazırlık toplantılarına katıldım. Arkasından Bali’de, Johannesburg’daki zirvenin bir önceki adımı bir toplantı vardı; oraya da Dışişleri ve Çevre bakanlıkları ile Habitat Gençlik Kolları olarak katıldık.

Mezuniyetime denk geldiği için ne yazık ki Johannesburg zirvesine katılamadım, ama sonrasında Habitat’la ilişkim, iş hayatına atılana kadar sürdü. Habitat ekibiyle aramızdaki bağ hiç kopmadı.

Habitat hayatıma çok şey kattı. En güzeli, Sezai Bey’le başlayan yolculuk ve o sayede çevreme eklenen onlarca insandan oluşan, bugün de devam ettirdiğim iletişim ağı. Ek olarak özgüven, liderlik becerileri, hitabet yeteneği ve kendimi ifade etme şeklime farklılıklar kazandırdı.

Benim çalıştığım dönemdeki Habitat’ın imkânları ile şimdikiler arasında dağlar kadar fark var. O zamanlar yoktan var ediyorduk her şeyi. Biz birbirimizi evlerimizde ağırlardık. Şimdi insanların geldiğinde konaklayabileceği Habitat Evi var. Yazları İstanbul’da Habitat ofiste çalışırken, kalacak yerim olmadığından, Habitat’taki arkadaşlarım çok uzun süre beni kendi evlerinde kardeşleri gibi ağırlardı. Onlar da Çanakkale’ye geldiklerinde bizim evde kalırlardı. Resmen bir koloni gibi yaşırdık. O zamanki iletişim ve organizasyon çabalarımız bize beceri olarak geri döndü.

Abdullah Taygun Yavaşca (Habitat İcra Kurulu Üyesi)

“Habitat, kendi yapmak istediklerimiz ile kalkınma hedefleri arasında bir köprü”

Dumlupınar Üniversitesi’nde Kamu Yönetimi okuyan bir öğrenci olarak Kütahya Kent Konseyi Gençlik Meclisi’nde gönüllü çalışırken, 2009 yılında Bir Genç Hikâyesi Projesi’nin kampanyası sırasında Habitat’la tanıştım. 4 yılı gönüllü olarak katkı sağladığım bu süreçte 15 yıldır bu çatı altında çalışmaya devam ediyorum.

Üniversite hayatım boyunca Gençlik Meclisi birlikte Habitat Derneği ve Ulusal Gençlik Parlamentosu birlikte sivil toplum çalışmalarında aktif rol aldım. Kütahya’daki son senemde Sezai Bey’i bir etkinliğe çağırmıştık. O sırada “İstanbul’a geliyorsun” dedi, ben de kabul ettim. Okul formalite olmuş, arkadaşlarla

zamanımızın büyük kısmını çalışmalara ayırmıştık. Bizim okulumuz Habitat olmuştu. İstanbul ofise geldiğimde hem UGP'deki sorumluluklarıma ek, Intel'le yürüttüğümüz teknoloji ve girişimcilik programını da üstlendim.

Sezai Bey, özellikle Anadolu'dan İstanbul'a gelecek gençlere her zaman, *"Bir şey deneyeceksen okyanusta deneyeceksin. Yüzmeyi öğreneceksen de orada öğreneceksin"* der. Bizim hayatımız hep öyle oldu.

Habitat'ta yapılacak bir iş vardır; onu kimin yaptığının hiçbir önemi yoktur. Önemli olan tek şey hedefe ulaşmak, doğru çıkıtıyı elde edebilmektir. Bu süreçte buradaki çoğu insan birbirine sadece iş arkadaşı değil, bir yol arkadaşı gözüyle de bakar. O işin asıl sorumlusu kim olursa olsun, herkes kendi sorumluluğundaymış gibi davranır. Bu, bizi kendimizi keşfetmeye ve kapasitemizi genişletmeye zorlar.

Hep yaşayarak öğrendiğimiz için bize kimse gelip "Sen böyle bir kapasiteye erişebilirsin, gel sana şunu öğreteyim" demedi; daha fazlasını öğretiler. Çünkü bu deneyime benden önce sahip olan kişilerin aynı katkısı, ilk başta görmesek de, sonra fark ediyoruz ki aslında o tecrübe, benim edindiğim yeni tecrübeyle harmanlandığında ben hep bir adım daha öteye gidebilmişim. Ben o anda fark etmemişim, ama sonra geri dönüp baktığımda yapabilme özgüvenini orada kazandığımı görüyorum. Yani sadece kişisel bir kapasiteden kaynaklı değil. Ve bu doğal, kendiliğinden geldiği için benden öncekiler üstüm, benden sonrakiler astım olmuyor. O hiyerarşik bağ tamamen ortadan kalkıyor. Sonuçta o benden önce bir şeyleri tecrübe etmiş. Ben şu an tecrübe ediyorum, benden sonrakiler de daha sonra tecrübe edecek. Bu doğal yolla ilerlediği için o dinamizm, o öğrenme, yapabilme arzusu kaybolmuyor.

Bizler için Habitat, kendi yapmak istediklerimiz ile kalkınma hedefleri arasında bir köprü görevi görür. Burada çalışan

profesyoneller, Habitat misyonuyla aslında yürütmüş oldukları projeleri her daim ileriye taşırlar. Gelişim önce kendimizde başlar ve Habitat ile birlikte dokunabildiğimiz kadar insana dokunup değişimi hareketlendiririz. Burada çok çalışmanın çok daha fazla insanın faydalanacağı imkânların artması demektir. Bizim en büyük motivasyonumuz, sadece kendimiz için kazandığımız değil, kazandırabileceklerimiz. Bu da Habitat hikâyesinde yeni bir şeyler kazandırırken bizim kendi hikâyemizin de zenginleşmesini sağlıyor.

Hüseyin Üçpınar (Habitat Derneği Operasyon Direktörü)

“Habitat’ta bambaşka bir dünya var”

23-24 yaşında sivil toplum çalışmalarına yöneldim. Habitat gönüllüsü olarak Ulusal Gençlik Parlamentosu’nda çalıştım. Sonra UGP Yürütme Kurulu’na seçildim.

Habitat ilk toplantısında bana çok ilginç gelmişti; farklı görüşler, farklı coğrafyalar. Habitat’ta bambaşka bir dünya var. Hem kendinizi geliştirebiliyorsunuz hem de topluma faydalı şeyler yapabiliyorsunuz; network’ünüz genişliyor. Ben burada tanıştığım insanlar sayesinde, cebimden tek kuruş harcamadan 10’a yakın ülkeye, projeye gittim.

Habitat’ta dört yıl gönüllülüğün ardından, sekiz yıldır profesyonel çalışıyorum. Bir ara kodlama konusu çok yeniydi, eğitimini aldım ve sonra binlerce çocuğa kodlama eğitimi verdim. Birkaç arkadaş çocukların daha kolay anlayabileceği bir kodlama müfredatı geliştirdik; kitabını yazdık. Daha sonra saha koordinatörü oldum ve tam zamanlı çalışma teklifi alıp Ankara’dan İstanbul’a taşındım. Habitat’ın Sezai Bey’den sonra en fazla şehre giden, en çok kilometre yapanlardan biri oldum. En son 2021-2022

yıllarında 100.000 kilometreye yakın yol yaptım. Toplam 60 ilde, köy okullarına kadar giderek bilgisayar sınıfı kurdum.

Proje ortağımız Vodafone'du. A'dan Z'ye bir robotik kodlama atölyesi kuruyorduk. Bilgisayarı olan, üç boyutlu kalemleri, üç boyutlu yazıcısı, sistem kitleri olan, tamamen çocukların yaratıcılığını geliştirebilecek projeler.

Sivas'a gittik, köye bir şey yapıldığını duyunca köylüler okula çökelek getirmişti. Bize hediyeler vermek istediler. Köylerde bilgisayarlara ilk defa dokunan çocukların o heyecanını görebilmek müthişti; bize çok şey kattı yani.

Elazığ'ın Arıcak diye çok uzak bir ilçesi var, Bingöl-Diyarbakır arasında. Biz yakın zannediyorduk, ama merkeze üç saat uzaktaymış, o ilçenin Üçocuk köyüne gideceğiz. Köyün bir tarafı Diyarbakır'ın Hani, diğer tarafı Bingöl'ün Genç ilçesi. Köydeki öğretmenler biz gideceğiz diye öyle bir hazırlık yapmış ki, yerlerimiz hazırlanmış, çiğköfte yoğurmuşlar. O gece bizi misafir ettiler. Sonra toplandılar, hep birlikte kurduk sınıfı.

Taha Aydoğmuş (Habitat İcra Kurulu Üyesi)

“Hayatımın en uzun otobüs yolculuğunu yaptım”

Bingöl'de liseyi okuyup 2013-2014'te Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'ne girdim. Bir gün fakültenin kampüsünde A4 kâğıda yazılmış “Ücretsiz Cisco IT eğitimleri” diye bir duyuru gördüm. Cisco IT eğitimleri okuduğum bölümle alakalı, öğrenmeyi çok istediğim bir konu, ama sertifikası çok pahalı olduğu için uzak duruyordum, o yüzden duyuru ilgimi çekti. Habitat hakkında hiç bilgim yoktu, araştırdım ve eğitime başvurdum.

O dönem eğitimi Habitat gönüllüsü bir arkadaşımız veriyor, her eğitim sonunda sınava giriyorduk. Sınavları verdik,

sertifikamızı almak için toplandık. O sırada bizim adımız Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği’ydi. Ben bir yandan bilişimle alakalı bir yere geldiğimi sanıyor, bir yandan da Habitat’ı çevreyle alakalı bir kavram olarak düşünüp gönüllü arkadaşla sohbet ediyorduk. O, “Bu Habitat, bir dernek ve ben de bu dernekte gönüllü öğretmenim” dedi. O zaman kafamda bir ışık yandı, nedir, nasıldır... sorular, sorular. Bunun üzerine İkinci Habitat Konferansı belgelerinin arşivlerinin uluslararası web sitelerine kadar, dernek hakkında her şeyi öğrendim. Bir üniversite öğrencisi olarak bir şeyler yapmak istiyorum, ama dernek lafının çağrıştırdığı şeylerden de uzak durmak istiyordum.

Gönüllü arkadaş, “Burada öğretmenlik yapmayacaksan, öğretmenlik duygunu çok iyi besleyebileceğin bir alan var” dedi. Bu söz ufkumu açtı ve Habitatlı olmaya karar verdim. İsmail (Metin), o dönem Habitat’ta bilişim programını yönetiyordu, “Ben Erzurum’da, şu bölümü okuyorum ve burada gönüllü olmak istiyorum” dedim. Çok kısa bir süre sonra kodlama projesine öğretmen eğitimi açıldı o dönem, başvurdum ve İsmail’e bir daha yazdım. Daha öğretmen olmadan Erzurum’da eğitim verebileceğim çocukları da organize etmiştim. Öğretmenlik bölümünde okuduğum için dördüncü sınıfta staja giden arkadaşlarımla okullarını ayarlamıştım. Kabul edildim ve İstanbul’a geldim. Hayatımın en uzun otobüs yolculuğunu yaptım. Erzurum’dan İstanbul’a 16-17 saat sürmüştü. Benden daha çok soru soran insanların olduğu bir yere gelmişim ve çok keyifliydi.

Erzurum’a yine otobüsle geri döndüğümün üçüncü günü çocuklarla eğitimimi yaptım. Benim için çok stresliydi. 30 tane çocuğu okula getirdik ama götürmek daha zordu. Habitat’tan öğrendiğim gibi, bizim bölümden 8-10 arkadaşımı organize edip çocukları evlerine kadar teslim ettik. O günden sonra Habitat hayatımda çok kilit bir noktaya geldi ve gönüllülük yolculuğum başladı.

HASEKAP diye kısalttığımız Habitat Sosyoekonomik Kalkınma Programı ile 2017-2019 yılları arasında Erzurum, Kars ve Ardahan'da tam 90 tane köye gidecektik karavanla. Projenin başlamasına dört-beş gün kala, eğitimciliğini yaptığım bir toplantıda Sezai Bey'in teklifiyle üniversitenin üçüncü sınıfındayken profesyonel olarak çalışmaya başladım.

Üç ilin üçra köylerinde, çocuklar, yaşlılar odak noktamızdı. Hedef kırılımında engelli bireyler de vardı ve çok ilginç bir deneyimdi.

Proje bittiğinde okulum da bitmişti. Ben İstanbul'a gelmek istiyordum. Buradaki ekip de benim İstanbul'a gelmemi istiyormuş. İstanbul'a geldim ve şimdiki adıyla Dijital Dönüşüm Programı'nda devam ettim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE SİVİL
TOPLUMUNA
HABİTAT'IN KATKILARI

Yerel demokrasi ve Kent Konseyleri

Yerel Gündem 21 Programı, asıl olarak yerel yönetimlerden hareketle kurulması hedeflenen bir demokratikleşme programıydı. Kent Konseyleri, yereldeki sorunlara çözüm üreterek yerel iktidarın işini kolaylaştıran / denetleyen / uyaran / eleştiren bir mekanizmaydı. Her sektörden meslek odalarının temsilcileri, Kent Konseylerinin doğal üyesiydi. Habitat, örgütsüz durumdaki gençlik ve dezavantajlı grupları kadın ve gençlik meclisleri içinde örgütleyip dezavantajlı grupları çalışma gruplarında toplayarak onların da bu süreçte yer almalarına öncülük etti.

Yereldeki Gençlik Meclislerinde bulunan lise, üniversite öğrenci topluluklarının, öğrenci kulüplerinin, gençlik STK'larının ve yerel derneklerin Ulusal Gençlik Parlamentosu çatısı altında toplanmasına ön ayak oldu. Habitat İçin Gençlik Derneği, Belediye Kanunu çıktıktan sonra kalkınma öncelikli projelerle odağını genişletse de, gençlik çalışmaları daha uzunca bir süre devam etti.

Habitat İcra Kurulu Üyesi İsmail Metin, Habitat'ın demokratik karar alma süreçlerinde yerelin etkisi ve katkısına örnek oluşturacak "siyasetin gençleşmesi" konulu tematik kampanyalarından birini şöyle anlatıyor:

Yerel Gündem 21 tamamlanmamıştı. Kent Konseyleri, Gençlik Meclisleri çok aktifti o dönemde. Ulusal Gençlik

Parlamentosu’nda da Gençlik Meclisleri aktif, öğrenci kulüpleri ya da gençlik alanında çalışan STK’lar daha sınırlı yer alıyordu. Gönüllü eğitimliğin yanı sıra Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun yürütme kurulu üyelerinin seçileceği Mayıs 2012’deki genel kurulunda ben de Marmara Bölgesi’nden seçildim ve 2012’den 2015’e üç dönem yürütme kurulu üyeliği yaptım.

O sırada **“Genç Dostu Adaylar, Genç Dostu Kentler”** diye, 2014 yerel seçimleri öncesinde bir kampanya başlattık. Seçimler mart ayındaydı. Seçime katılacak adaylara, “Seçildiğim takdirde kentimi gençlerin ihtiyaçları doğrultusunda planlayacağım” diye biten bir taahhütname hazırlamıştık. UGP olarak Meclis’teki bütün siyasi partileri, AK Parti, CHP, MHP ve BDP’nin yerel yönetimlerden sorumlu genel başkan yardımcılarını ziyaret edip kampanyayı anlattık. Bütün partiler, “Biz destekliyoruz, adaylarımıza bunu duyuracağız” dedi ve Aralık ayında startı Ankara’dan verdik. Yereldeki arkadaşlara da “Siyasi parti ayrımı gözetmeksizin adaylara gidip anlatın, imzalamak isteyenlerden imza alın. Sonra bunu kamuoyuna duyuralım” dedik.

Kampanya yerelde büyük yankı yarattı, basında da duyulunca belediye başkan adayları, “Biz de genç dostu kampanyasını imzalamak istiyoruz” diye bizi aramaya başladı. İlk imzacılardan biri, Mersin Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Burhanettin Kocamaz’dı. Dört dönem Tarsus Belediye Başkanlığı yapmış, ilk Kent Konseylerini kuran başkanlardandı ve Habitat’ı oradan tanıyordu. İlk imzacılardan bir başkası, MHP adayıydı ve o, “Genç Dostum Mersinli! Ben kenti gençlerle birlikte yöneteceğim” diye billboard’a çıktı. Bunun da basına yansımaları diğer adayları tetikledi.

Toplamda 260'ın üzerinde belediye başkan adayıyla protokol imzaladık. O dönem Mustafa Sarıgül (CHP) İstanbul, Sadullah Ergin (AKP) Hatay, Osman Baydemir (BDP) Şanlıurfa, Yılmaz Büyükerşen (CHP), Özlem Çerçioğlu (CHP) Aydın, Aziz Kocaoğlu (CHP) İzmir büyükşehir adayydı. İstanbul'da Beylikdüzü belediye başkan adayı olarak Ekrem İmamoğlu (CHP) da imzalamıştı.

Taahhütname imzalayanlardan 70 kadarı başkan adayı seçilmişti, kendilerine teşekkür mektupları gönderip imzaladıkları taahhütnameyi hatırlattık.

2015 yılındaki bu kampanyadan başka bir de seçilme yaşının 25'ten 18'e düşürülmesi için de kampanya başlattık. Konu, zaten kamuoyunda da tartışılıyordu ve kampanyayla beraber seçilme yaşı 18'e düştü.

UGP kampanyalarını oturttuğumuz “genç dostu” kavramını daha sonra 20 şehre genişletip oralaradaki gençlerin sorunlarını anlamaya çalıştık. OECD ülkelerinde “gençliğin iyi olma hali” araştırmaları yapılıyor. Türkiye’de bu anlamda derli toplu bir araştırma yoktu. Bilgi Üniversitesi’nden Prof. Dr. Emre Erdoğan gençlik konularıyla ilgiliydi, beraber çalıştık, 2016 yılında “Türkiye’de Gençliğin İyi Olma Hali” araştırması ortaya çıktı. Prof. Dr. Emre Erdoğan ve ekibi beş farklı başlıkta gençliğin durumunu ortaya koydular.

Türkiye’de ve Avrupa’da, ne istihdamda ne eğitimde ne de okulda olan gençler var. Araştırmamanın sonunda Türkiye’de bu kavramı “ev genci” olarak tanımladılar.

Araştırma sonuçlarını Ankara’da bir toplantıda ilk yayınladığımızda kamuoyunun inanılmaz ilgisini çektik. Çünkü Türkiye’de ilk defa gençlerle ilgili ve gençlere sorarak yapılmış bir araştırmaydı. Elde edilen sonuçlar

siyasetçiler arasında, televizyonlarda ciddi şekilde tartışma konusu oluşturdu.

Ulusal Gençlik Parlamentosu’nda daha önce gönüllü olarak çalışan çoğu kişi, kampanyalar sırasında kendi yaşadıkları kentte siyaset yapma, belediye meclisi üyesi olma, belediye başkanlığı adaylığı gibi hedeflerle birer siyasi figür haline dönüştüğünden, 2019 yerel seçimlerine katıldılar. O arkadaşlar hem yaş olarak olgunlaşmış hem de gençlik çalışmalarından deneyim kazanmışlardı. UGP çalışmalarına aktif olarak katılmış, bir dönem Habitat’ta da profesyonel olarak çalışan arkadaşımız Ulaş Tepe, Ordu’nun Gülyalı ilçesinden “Türkiye’nin en genç belediye başkanı” seçildi. Bu bizim için çok önemli noktalardan biriydi.

Habitat Derneği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Türk Telekom ortaklığıyla yürütülen İnternetle Hayat Kolay Projesi kapsamında, Girişimde İş Kadınları Derneği işbirliğiyle Mersin’de kadınlara eğitimler gerçekleştirildi. Bu eğitimlerden ilki 17 Mayıs 2017 tarihinde Ulaş Tepe tarafından verildi. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

Yerelde STK'ların gelişimini teşvik

Habitat sürecinde gençlik çalışmaları başladığında, bu çalışmanın değişik yerlerinde de dile getirildiği gibi, Türkiye'de sivil toplum zayıf, sivil toplum kuruluşu sayısı da yok denecek kadar azdı. Bu alanda çalışan akademisyenlerin pek çoğu, Türkiye'de sivil toplum bilincinin başlangıcı için 1999 sonu ile 2000'li yılların başını işaret ediyor.

İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim görevlisi Prof. Dr. Emre Erdoğan, yerinde bir tespitte bulunuyor:

Türkiye'de sivil toplum dediğimiz “kendiliğinden olan” değil, “doğan” bir şey. Burada Habitat Zirvesi kritik. Daha sonra da, 2000'li yıllardaki Avrupalılaşma sürecinde “Sivil toplumculuk nedir?” diye öğrenmeye başladık.

Galatasaray Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi'nde okurken, 1996 yılının sonunda Youth for Habitat çalışmalarına katılan, dernekleşme sürecinden sonra da derneğin katkı sağladığı Yerel Gündem 21 çalışmalarına da katılmış olan Doç. Dr. Ulaş Bayraktar* da benzer bir yaklaşımda bulunuyor:

* Ulaş Bayraktar, Habitat'tan ayrılıp Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği (bugünkü Marmara Belediyeler Birliği) Genel Sekreteri Fikret Toksöz'le çalışmaya başlamış ve bu tercih, akademik kariyerini de belirlemiş. Günümüzde Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı'nda görev yapıyor.

Akademik-politik mecralarda sivil toplum kuruluşu kavramı Habitat-II Zirvesi dolayısıyla 1996'dan itibaren konuşlmaya başlasa da 1999 depremi sırasındaki çalışmalarıyla AKUT'un görünürlük kazanması, sivil toplum kuruluşu (STK) dediğimiz şeyin tabana inmesini sağladı.

Bu "görünürlük" sözü edilen derneğe ilgiyi artırdı, ama sivil toplum kuruluşu çalışmalarının asıl dinamiği daha önce, 1997 yılında 21 pilot ilde başlatılan Yerel Gündem 21 Programı'nın uygulanmaya başlanmasıyla ortaya çıktı.

Yerel Gündem 21 ile Kent Konseyleri, Gençlik Meclisleri, Kadın Meclisleri, dezavantajlı gruplara yönelik çalışma grupları, ivme kazandı. Özellikle Gençlik Meclisleri pek çok şehirde Yerel Gündem 21 çalışmalarının öncülü, Kent Konseylerinin sürükleyicisi oldu. Dernek, Yerel Gündem 21 Programı kapsamında olmayan şehirlerde de başka kaynaklarla yürüttüğü çalışmalarla da bir tür yerel demokrasi ağını pekiştirdi. Örneğin, 1999 depremi sırasında Korumacı Aile Kampanyası'nı yürüttü ve deprem illerinde Gençlik Kültür Merkezi oluşturdu ve buradaki gençlerin Yerel Gündem 21 kapsamında olsun olmasın geniş bir ağ içinde bir araya gelerek aralarında köprüler kurmasını sağladı.

Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği'nin Yerel Gündem 21 Programı süresince Anadolu'nun dört bir yanında yürüttüğü çalışmalar, Türkiye'de sivil toplumu güçlendirirken, sivil toplum kuruluşu sayılarının artmasına da yol açtı. Bu gelişmede elbette elverişli iç ve dış siyasal konjonktür de bir faktördü, ama dernek de önemli bir rol oynadı. Doç. Dr. Ulaş Bayraktar, derneğin o yıllarda "öncü" bir rol oynadığını vurguluyor:

Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde fonların ortaya çıkması, eskiden sadece Habitat'ın yürüttüğü gençlerin

yönetime katılımı, yerel demokrasi tartışmaları gibi savunuculuk faaliyetleri, başkaları tarafından da üstlenilerek yaygınlaştı. Çok fazla alanda ve ilde bu tür çalışmalar yapıldı. Bu çalışmaların birçoğuna Habitat öncülük etti, ilham verdi, destek sundu.

Yatay örgütlenme modeli

Habitat, gençlik kozası çalışmalarını bir gençlik inisiyatifi formunda sürdürdü. Dernekleşme aşamasında da bu özelliğini korudu. Organizasyon, yukarıdan aşağıya hiyerarşik bir yapıya sahip değildi. Liderlik, dar ana kadro içinde kolaylaştırıcı bir unsurdu. Habitat'ın eşitler ilişkisini önceleyen yatay örgütlenme anlayışı, Türkiye'de hâkim ataerkil kültüre dayalı geleneksel örgütlenme anlayışına tamamen aykırıydı. Sezai Hazır, Habitat'ın kalıpları yıkan tarzının Türkiye'de STK'ların yaygınlaşmasında nasıl işe yaradığını şöyle anlatıyor:

Biz merkeziyetçilikten her zaman uzak durduk. Bizde kararları tek bir yönetim kurulu almaz, bütün kararlar istişarelerle alınır. Gençlerin taleplerini her zaman önemsedik ve projeye dökerek onlarda “Bizi dinliyorlar, ihtiyaçlarımızı dikkate alıyorlar ve bizi uygulamanın bir parçası haline getiriyorlar” güveni yarattık.

Biz dernek olarak kurulduğumuzda hiç kimse yoktu. Bir tek bizdik. Ne söylersek ne yaparsak katılırdı herkes. Habitat'ın yerel kuruluşları güçlendirmek dışında üye kazanmak ve şube açmak gibi bir politikası hiçbir zaman olmadı. Biz hep yerel organizasyonların güçlendirilmesi için uğraştık. Bu yüzden Türkiye'de herkes bize önce, “Bunlar bir merkez” diye baktı. Oysa biz İstanbul'da ilk

çalışmalarımızı kuruluşumuzdan beş yıl sonra başlattık. “Önce imkânı olmayan kesimlere gidelim, sonra İstanbul’la zaten yürütürüz” dedik. İnsanlara, “Siz bir topluluksunuz, bağımsız bir topluluk olarak çok kıymetlisiniz. Biz sizinle işbirliği yapmak istiyoruz” dedik. Geleneksel olanın dışında yer alan bu yaklaşımımız yüzünden tabii ki zorlandık; herkes kendini bir güce tabi kılmak istiyor çünkü. Ama öyle davranmamış olsaydık şimdi Anadolu’da çalışan birçok organizasyonun ortaya çıkmasının önünü kesmiş olurduk.

2000’li yıllara gelindiğinde, Gençlik Meclisleri bazı şehirlerde tanınan, bilinen mekanizmalar haline geldi. 2000’lerin ortasından itibaren de TOBB’la beraber girişimcilik network’lerini kurduk.

Eğitmen eğitimi yöntemiyle kapasite geliştirme

Dernek, 1997 yılında Eskişehir’de düzenlediği Uluslararası Gençlik Toplantısı’ndan itibaren yerel örgütlenmeleri teşvik ederken, fon bulma, proje geliştirme gibi konularda başlattığı atölye çalışmalarını sonraki etkinliklerinde de sürdürdü. Yerel Gündem 21 Programı çerçevesinde Kent Konseyleri Gençlik Meclisi ve Ulusal Gençlik Parlamentosu çalışmaları, Türkiye’de sivil toplumun, özellikle yerelde örgütlenmeler bakımından gelişip güçlenmesini sağladı.

Ekonomist Dr. Derya Altun Emre, 2019 yılında İzmir’in 30 ilçesinin 25’inde etkin İzmir Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Ağı İcra Kurulu üyesiymiş. Aynı zamanda İzmir Yerel Gündem 21 Gençlik Meclisi, Gençlik Çalışma Grubu üyesi de olduğundan, Habitat’ın Bilenler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor Projesi’nde gönüllü olmak için başvurmuş. İlk eğitmen eğitimi grubunda yer alarak, Habitat’la daha yakın ilişki içine girmiş.

Derya Altun Emre, Habitat’ın yatay örgütlenme anlayışının Türkiye’de STK örgütlenmesindeki kolaylaştırıcı rolü ve sivil topluma getirdiği yeniliklere ilişkin gözlemlerini şöyle aktarıyor:

Eğitmen eğitimini aldıktan sonra biz yerellerimizde eğitmenler yetiştirip o eğitmenlerin eğitimler vermesini sağlarken Habitat’la daha yakın ilişki kurduk. Habitat’ın

öğreten-öğrenen gibi dikey bir hiyerarşi değil de, bir “dahil olma ve birlikte geliştirme” bakışı vardır; daha kapsayıcı, içine alan, içine alırken hem öğreten hem öğrenen, hem gelişen hem geliştiren bir yaklaşımdır bu. O yaklaşımla farklı işlerde de ortak çalışmalar yapmaya başladık. Habitat, hem farklı aile yapılarından farklı yaşam hikâyeleri, farklı deneyimleri, farklı perspektifleri olan, dolayısıyla hem politik anlamda, hem de yaşama bakış anlamında biriktirdikleri birbiriyle çok da örtüşmeyen gençlere, “Bir üst şemsiyede nasıl buluşuruz?”u deneyimleten bir okul. Diğerinin varlığını, katkısını kabul ederek kendinizi de değiştirip dönüştürerek, kendi yerini korurken diğerinin yerini korumasını da kabullenmek, pek müfredat olacak ya da sadece platform denilecek yapılarda gerçekleşebilen şeyler değil; sivil toplum anlamında da değil. Gündem 21’in Gençlik Meclisleri, gençlik çalışma grupları vardı. Oralarında yolu kesişenler zamanla Kent Konseylerinde yer aldılar ve aralarına yenilerini dahil ettiler. O süreçte Habitat’ın yerellere mihmandarlığı devam etti. Sivil toplum örgütlerinin Yerel Gündem 21 süreçleri Kent Konseylerinin gelişimini de bir şekilde etkiledi, değiştirdi ve dönüştürdü. Bundan başka oralarda bir araya gelmiş gençler daha sonra farklı alanlarda hâlâ çalışan kendi sivil toplum örgütlerini oluşturdular. O proje süreçlerinde, koordinasyon toplantılarında, danışma toplantılarında nasıl davranılır, örgüt nasıl yönetilir, hangi ilişkileneceklerle, hangi ilkelerle hareket eder gibi konuları da farkına varmadan öğrendiler. Habitat, tüm gençlere yaparak öğrenme süreçleri yaşattı. Türkiye’nin farklı yerlerinde o gençlerin –artık genç olmadıkları halde– kurdukları ve halen devam ettirdikleri çok sayıda derneklerle sivil toplumculuğu bir tür yaşam

biçimine dönüştüren pek çok insan tanıyorum. Güzel bir güç ve o insanların birbiriyle ilişkileri devam ediyor. Bazıları Habitat’tan ayrıldı, halihazırdaki güçlü sivil toplum örgütlerinin profesyonel çalışanı oldu. Bu da bize sivil toplumculuğun profesyonel yönünün bulunduğunu, yapılabilir olduğunu, o gençlerin niteliklerinin orada gelişmeye devam ettiğini ya da oralara insan kaynağı sağlayabildiğini, Habitat’ın da bu duruma vesile olduğunu gösterdi. Habitat, en başta kendini birlikte yapmak, birlikte ilerlemek üzere konumlandığı ve bu çerçevede bir ortam yarattığı için rekabetçi kesimlerle yolu kesişmiyor. Rekabete ihtiyaç duyanlar farklı tarafta kümeleniyor. Yatay ilişkilene birliktelikte yapma, birliktelikte katkıda bulunma, güçleri network’te birleştirme, yapabilirliği yerelde veya merkezde gerçekleştiriminin formülünü gösteriyor.

Yurtiçi ve yurtdışı yerel Habitatlar

Habitat, başlangıçta Kent Konseyleri Gençlik Meclisleri çalışmalarına katılanlar için eğitimler ve yaz okulları gibi etkinlikler düzenliyor, katılımcılar öğrendiklerini hayata geçirmeye çalışıyordu. 2000’li yılların ortasından itibaren uluslararası şirketlerle başlatılan uzun vadeli büyük projeler, bir noktadan itibaren kendi kaynaklarını kullanarak gerçekleştirdiği “eğitmen eğitimleri” yöntemiyle yürütüldü. Her aşamada kapasite artırıcı bu eğitimler, artık eğitmen olmuş katılımcı gençler tarafından yerellerinde tekrarlanıyor, etkisi katlanarak çoğaltılıyordu.

Kazım Hasırcı, şu anda İspanya’nın Galiçya bölgesinde bir küçük şehirde yaşayan, hem yaşadığı şehirde hem de komşu Portekiz’in bir şehrinde sivil toplumda çalışmayı sürdüren eski bir Habitatlı. Türkiye 75’incisi olarak girdiği Boğaziçi Üniversitesi’ni birinci sınıfta bırakıp 2012’de Habitat gönüllüsü olmuş. Habitat’ta geçirdiği altı yılın dört yılında profesyonel çalışmış. 2018 yılında İspanya’ya yerleşen Kazım Hasırcı, Habitat ve eğitmen eğitimi modelinin merkezde ve yerelde bireyler üzerindeki dönüştürücü gücü üzerine zengin gözlemler sunuyor:

Hep “Habitat bir okuldur” derlerdi. 2012’de eğitmen eğitiminin son günü sahneye çıkıp “Ben bunu yapamıyorum” deyip sahneden inen beceriksiz ben, sonrasında neredeyse 81 ilin tamamında eğitimler verdim, mastır eğitmen

oldum. Sivil alanı anladım, eğitimlere katıldım, kendimi geliştirdim, proje yazmayı öğrendim. İki yıl sonra da profesyonel çalışma teklifi aldım. Habitat'ı bıraktığımda milyon avroluk projeler yazan, eğitmen eğitimleri gerçekleştiren, sahneye defalarca çıkmış, işbirliği ve networking yapan biriydim. Habitat'ta büyümüş, her şeyi Habitat'ta öğrenmişim; bütün hayatım, gecem, gündüzüm, arkadaşlarım, dostlarım da Habitat'tı. Habitat'ta sadece gönüllü ya da çalışan değilsinizdir. Bütün arkadaşlarınız da ofisteki çalışanlar ya da gönüllülerdir. Benim için Boğaziçi Üniversitesi bir yılda bitmişti, ama altı yılda Habitat Üniversitesi'nden mezun olmuşum.

Saha çalışmalarına, eğitmen eğitimlerine defalarca dahil oldum. Habitat'ın gençlerin hayatında neyi değiştirdiğini çok net gözlemledim. Son iki sene daha çok ofisteydim. Yeni fonları aldığımız bir dönem çalışan sayımız 20 iken bir anda 60 oldu. Bu, İstanbul'da yaşayan ve maaşlı çalışan bir Habitatlının hayatında da değişiklik yarattı. Ben de o gençlerden biriydim.

Habitat bir gence sahnede olma, sahne korkusunu yenme, liderlik, sunum yapma becerisi gibi becerileri kazanması için birçok fırsat yaratıyor. Çünkü gençler bunları okullarında, eğitim aldıkları yerlerde çok fazla kazanmıyor. Dahası, Habitat hem gençlerin kendi aralarında sosyalleşmesini destekliyor, hem yereldeki kurumların diğerleriyle tanışıp ortaklaşa işbirliğine gitmeleri için alanlar sağlıyor. Uluslararası network de sunuyor.

Bir dönem Ulusal Gençlik Parlamentosu'na her ilden gençlik kuruluşları gelirdi ama böyle bir şey Türkiye'de şu anda yok; Habitat da bıraktı. O zamanlar Hakkâri'den, bir ilçeden bir gençlik kuruluşu gelir Ankara'ya, çıkar,

“Ben Hakkârî’de şu şu şu işleri yapıyorum” derdi. Habitat, bireysel kapasiteyi olduğu gibi, kurumsal kapasiteyi geliştirmek için de fırsatlar yaratıyordu. Ki o dönem Avrupa fırsatları, gönüllü çalışmalar, yurtdışında gençlik değişimleri, eğitim kursları çok da yaygın değildi. UGP, birçok gencin yaşadığı şehirden çıkıp ilk defa bir büyük şehre, Ankara’ya, İstanbul’a seyahat ettiği, akranlarıyla tanıştığı bir ortamdı.

Eğitmen eğitimi çok yararlı bir yöntem. Üniversite okusun okumasın herhangi bir gencin kendini geliştirmesini, kapasitesini artırmasını sağlıyor. Habitat, mesela Hakkârî’deki bir genci eğitmen eğitimiyle yetiştirip Hakkârî’de, kendi yerelindeki diğer gençlerin kapasitesini artıracak hale getiriyordu.

Adıyaman’da verdiğim bir eğitimin sonunda oradaki gençler sohbet ederken, “Kazım çok güzel anlattın. Öğrendik de, ama bazı şeyleri anlayamadık. Abdurrahman’dan daha iyi anladık” dediler. Abdurrahman’ı ben yetiştirmiştim, ama Abdurrahman oralıydı. Adıyaman şivesiyle, aksaniyle, oranın gerçekliğiyle konuşuyordu. Benim İstanbul’dan çıkıp Adıyaman’da anlattığım hikâye onlar için gerçek değildi. Habitat’ın yereldeki genci eğiterek kapasitesini geliştirip onu yerelde bir aktör haline getirmesi, yerel kalkınmanın desteklenmesi açısından çok önemli ve güzel bir yöntem.

Habitat’ın İstanbul’da çalışanların hayatında yarattığı değişiklikler daha farklı; İstanbul, değişimin çok hızlı yaşandığı bir yer. İstanbul’da çalışan bir genç, birkaç yılda kendini geliştirip daha iyi bir maaşla başka bir yere kayıyordu. Sözünü ettiğim durum, yereldeki gençlerin Habitat profesyoneli olmasıyla hâlâ devam ediyor olmalı. Bu da

çok önemli. Habitat, gönüllünün kapasitesini geliştiriyor, ona kariyer alanı sağlıyor, sonra çalışanı olarak kapasitesini daha da geliştiriyor ve kişi, Habitat Okulu'ndan mezuniyetiyle kendine başka bir alanda bu tarz işleri yaparak bir hayat kurabiliyor.

Hayatımda Habitat olmasa, üniversiteye devam etseydim, muhtemelen özel sektörde bir yerde çalışıyordum. Habitat olmadan da bu alanı tanıyıp sever, belki daha küçük çapta işler yapardım. Ama 2018'de her şeyi bıraktığım noktada artık ben Habitat'tım; proje yazmayı, bütçe yönetimini, organizasyonu, işbirlikleri yapmayı ve onları yönetmeyi vs. biliyordum. Eğitimler verebiliyordum, birçok içeriğe hâkimdim; uluslararası, ulusal, yerel bir sürü network'üm vardı. Habitat herkesi, Habitat'ta gelişen kapasitesi kadar bir Habitat haline getirir. "Habitat mezunu" dediğim birçok insan, Habitat'tan ayrıldıktan sonra çok daha iyi noktalara gelebiliyor, çünkü orada öğreniyor.

Haziran 2018'de bir şirket üzerinden çalışma izni alıp İspanya'ya geldim. İspanya'da, Galiçya Bölgesi'nde Acoriña'da yaşıyorum. Burası Avrupa'yla pek alakası olmayan, kırsal sayılacak bir şehir, İngilizce bilen sayısı çok az. Bir yıl işsiz yaşadım. Türkiye'ye geri dönmeyi düşünürken buradaki yerel vakıflar ve derneklerle tanıştım. Onlara proje geliştirmeye başladım. O zamandan beri birtakım vakıf ve derneklerin sosyal sorumluluk projelerini ve içeriklerini yönetiyorum.

Şu an bulunduğum yerde Habitat gibi çalışıyorum. Yine içerik üretiyorum, yine projeler geliştiriyorum. Habitat'tan farklı olarak buradaki kurumlar daha yereller. Galiçya'daki vakıf kırsal kalkınma ve kırsal gençler üzerine bölgesel işler yapıyor. Diğeri de Portekiz'in kuzeyinde,

daha yerel işler yapıyor. Habitat'ta meseleye çok daha ulusal ve uluslararası boyutta bakıyorduk. Burada biz şu anda daha yerel boyuttan ulusala, uluslararasına gitmeye çalışıyoruz ama 2012'deki Kazım ile 2024'teki Kazım, temelde benzer işleri yapıyor.

Habitat, hiçbir yerde şube açmamak, temsilcilik vermemek gibi bir politikaya sahipti. Ancak bir rol model olarak örnek alınıp yerelde benzerlerinin yaratılması elbette kontrolü dışındaydı.

Siirt'te şu anda Cedit Derneği Başkanı olan Serdar Özyeşil, Habitat'ın 20 yıl önce hayatını değiştirip "yerel lidere" dönüştürdüğü kişilerden biri. Habitat'ın 2004 yılında Adıyaman, Bozdoğan Otel'de düzenlediği "Proje Döngüsü Yönetimi" başlıklı bir eğitimine birkaç arkadaşıyla Siirt Valiliği kontenjanından katılarak "Hem Sezai Bey'le hem de Habitat ailesiyle" tanışmış. Dönüşlerinde kafa kafaya verip "Biz burada ne yapabiliriz?" demişler. Serdar Özyeşil, "Asıl sorumuz, 'Biz nasıl Siirt'in Habitat'ı olabiliriz?' idi, çünkü

Kazım Hasırcı, 2017 yılının Mart ayında gerçekleştirilen Paramı Yönetebiliyorum Projesi'nin Artvin Eğitimci Eğitimi'nde, Türkiye'nin dört bir yanından gelen katılımcılara proje hakkında bilgiler veriyor. Kaynak: Habitat Derneği Arşivi.

çok etkilenmiştik” diyor ve “Siirt’in Habitat’ı olduk” diyerek Habitat’ın yerel örgütlenmelere öncülüğünün tipik örneklerinden biri olan Cedit Derneği’nin öyküsünü anlatıyor:

Beraber eğitime katıldığımız arkadaşlarla 2006 yılında, dernek kurmadan, grup olarak “Alaylılar mı, Mektepliler mi?” adında Siirt’in ilk projesini yazdık. Siirt’te, çok enteresandır, kahvelerde satranç oynanır. O kahveler ile 10 tane okula satranç takımı dağıttık. Okuldakilere eğitim verdik. Ardından her iki alanın birincisini seçip onları karşılaştırdık. Turnuvayı alaylılar kazandı, şampiyona bir bilgisayar hediye ettik.

Bu hem bize, “Demek bir proje yapabiliyormuşuz” güveni kazandırdı, hem de Siirt’te bir farkındalık oluşturduk. Ulusal Ajans proje için 6000 euro hibe vermişti; böyle bir proje için çok büyük rakamdı ve biz bunu alnımızın akıyla bitirdik. Ayrıca, Habitat ne kadar proje yürüttüyse, arkadaşlarla hepsini Siirt’e uyguladık, yüzlerce insan faydalandı; müthiş bir çevre de oluşturduk. Zamanla küçük Habitat olduk; derneğimizi kurduk (Cedit Derneği), projeler yazdık. Şu ana kadar Siirt’ten ve Türkiye’nin değişik yerlerinden 300’ün üzerinde genci yurtdışına gönderdik.

Siirt Merkez’den 10 kilometre ötedeki Kezer’den (Kezer Çayı) geçmemiş gençleri bedava Avrupa’ya yolladık; gençlerin dünyaları değişti, bakış açıları değişti, konuşmaları değişti, yaşam tarzları değişti, birçok şey değişti. Aynı şekilde yurtdışından da gençleri Siirt’e getiriyoruz. Gençlik Değişim Projeleri gibi AB projeleri yapıyoruz. İki ayda bir, sekiz arkadaşımız Avrupa’dan gelip Siirtlilerin arasına karışıyor. Çevre mahalleleri, okulları, anaokullarını gezdiriyoruz.

Güzel etkileşmeler oluyor. Siirt'te bir öğrenci yıllarca İngilizce eğitimi görüyor, fakat utangaçlıktan konuşamıyor. Burada bunu atlatıyor. Avrupa'dan 17-18 yaşında bir kız çocuğı kalkıp Siirt'e geliyor. Bizim projeler 17-30 yaş arası, bu örnekler sayesinde yavaş yavaş Siirt'ten de kızlarımız gitmeye başladı.

Büyük şehirlerdeki gençlerin Habitat'a çok ihtiyacı yoktur. Belediyeler, kaymakamlıklar, dernekler, büyük vakıflar var oralarda. Siirt'te o vakıfları, dernekleri göremezsiniz. Habitat'ı buralarda var eden en büyük projesi, GAP Gençlik Evleriydi. Güneydoğı'nun dokuz ilinde kurdukları o evlerde her gün bir sürü etkinlikler yaptılar ve bu işlerden uzak gençlerin kalplerine, hayatlarına dokundular.

Sivil toplum, kamu ve iş dünyası arasında kalkınma odaklı köprüler kurmak

Habitat ekibinin, henüz “gençlik kozası” adıyla çalışmaya başladığı andan itibaren en sık dile getirdiği kavramdı “köprü kurmak”. Tek başına adım atmanın sürdürülebilir olmadığını erken fark etmişlerdi. Youth for Habitat, bu farkındalığın bir yansımasıydı. “Dünyanın bir ucundaki genç ile Türkiye’nin bir ucundaki genç arasında köprü olmak” mottosu, zaman içinde gelişti. Dernek, Binyıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda rotasını yeniden belirlediğinde, odağını genişleterek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayabilecek içeriklere yöneldi. Bu dönemin temel konuları, kadın ve genç girişimciliği, dijital girişimcilik ve teknolojik dönüşüm, kapasite artırıcı eğitimler ve finansmana erişim kolaylıkları gibi alanları kapsıyordu.

Bir sivil toplum kuruluşu olarak Habitat, UNDP ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla Yerel Günden 21 ile başlayıp çeşitlenen ortaklığına, aynı hedeflerin gerçekleştirilmesi için uğraş veren iş dünyası örgütlerinden TOBB ve TÜRKNFED da katarak, Türkiye’nin geleceğe hazırlanmasında “kamu, sivil toplum ve özel sektör” birlikte iş yapma kültürü başlattı.

Civan Sözkese, Habitat’ın iş dünyasının en eski ve en yaygın örgütlerinden Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nde oynadığı rolün, üç sektörü bir araya getiren çabasının kamuyu da nasıl hareketlendirdiğinin en yakın tanıklarından:

Sezai Bey'in 2005'te dile getirdiği "her şehirde Genç Girişimciler Kurulu" kurulması yönündeki tavsiyesi, sanayi, ticaret ve borsanın bu yapıya üçlü paydaş olarak katılımıyla yaratılan farkındalık, bakanlıkları da harekete geçirdi. Girişimciliği özendiren teşvik ve düzenlemeler yapıldı. Böylece yurtdışındaki girişim sermaye fonlarının Türkiye'ye yatırımları başladı.

Habitat bu işin kıvılcımını çaktı ve hamilik etti. Habitat, TOBB ve kamu işbirliğiyle Türkiye'de girişimcilik çok büyüdü, gelişti ve Türkiye bir pilot bölge haline geldi. Şu anda mesela Blockchain teknolojileri dünyayı kasıp kavururken, Türkiye 12 milyon aktif kullanıcısıyla, Avrupa'da birinci, dünyada ilk beşte. Roblox diye bir platform var. 2021 yılında 5,8 milyon NFT oluşturulmuş, NFT. Ve bu milyarlarca kez el değiştirmiş. Türkiye bu NFT ticaretinde de dünyada ilk sekizde. Yani sadece dijital varlıkları saklama olarak değil, aynı zamanda ilgi ve ticaret olarak da çok aktif. Blockchain teknolojilerini çok iyi takip ediyor. O yüzden mesela bugün Blockchain'in teknoloji şirketlerinin en büyükleri Ethereum Foundation olsun, Sandbox olsun, Polygon şirketi olsun, hepsinin gözü Türkiye'de; Türkiye'ye merkez açıp yatırım yapmak istiyorlar.

Türkiye mobil dünyada da çok önde. Özellikle mobil bankacılık ve internet teknolojisinde diğer ülkelere göre çok daha iyi hizmet ve servis sunuyor. Finans, oyun ve dijitalleşme tarafında Türkiye'nin çok ilerlediğini düşünüyorum. Bu da girişimcilik ekosistemi yaratarak, bununla ilgili teşvik paketleri oluşturarak, yabancı girişim sermaye fonları Türkiye'ye çekerek oluyor. Çünkü bir *exit* gerçekleştiği zaman o başka girişimcilere motivasyon oluyor. 2015 yılında Yemek Sepeti 600 milyon dolara *exit*

olmuştu. O tarihlerde Getir daha yeni kurulmuştu. Ama Getir en son 12 milyar dolar değerlemeden yatırım almıştı. O yüzden bugün bir girişim yaratıp Türkiye’de artık üç beş sene sonra 3-5 milyar dolarlık bir şirket haline dönüşebiliyorsunuz. Bu ekosistem bu ülkede yaratıldı.

Habitat gerçekten de kendini yenileyen özel bir dernek. Dünyanın en üst düzey teknoloji şirketlerinin, Vodafone, Microsoft, Visa, Google, Apple, Facebook gibi birçok global şirketin Türkiye’deki inovasyon ve girişimci kanalındaki sosyal projelerini uyguluyor. Aynı zamanda Türkiye’ye birçok yenilik de kazandırıyor. MIT’den alınıp İstanbul Teknik Üniversitesi’yle beraber kurulan Yapay Zekâ Etüt Merkezi bir örnektir. Onun dışında Facebook’la birlikte kurulan topluluk merkezleri (Facebook İstasyon), Global Entrepreneurship Network, yani GEN Türkiye... Bu saydıklarımın hepsi Türkiye için birer “ilk”tir ve hangisine bakarsanız ardında Habitat Derneği ve Sezai Bey’in liderliğini görürsünüz.

Dördüncü Bölüme

Işık Tutan Tanıklıklar

Arda Batu (TÜRKONFED Genel Sekreteri)

“Habitat, üç sermayeyi de buluşturan bir yer”

Habitat, hem yönetim hem de iş yapış şekliyle çok yenilikçi ve çevik bir dernek; bu anlamda Türkiye, hatta küresel boyutta çok iyi bir örnektir. Habitat ve Habitat markasıyla özdeşleşmiş olan kişi Sezai Hazır ile yaklaşık beş sene önce tanıştım. Bizi tanıştıran kişi kıymetli arkadaşım Hansın Doğan’dır. Hansın benim Sezai ile hem iyi anlaşacağımı hem de işbirlikleri yapabileceğimizi söyleyerek bizi tanıştırdı – ve Hansın haklı çıktı! Beş sene içinde hem kıymetli bir dostluk oluştu hem de güçlü bir kurumsal bağ.

Sezai Abi’yle iş yapış şekillerimiz ve kurumsal kültürümüz benziyor. Habitat ve yöneticilik yaptığım TURKONFED, proje yaratmayı, sahaya inmeyi, insana dokunmayı ve etki yaratmayı seven kurumlar. Bu nedenle çok hızlı kaynaştık ve iki örgüt arasında güçlü bir sinerji doğdu. Hemen Habitat’ı TÜRKONFED’e üye yapıp aileye kattık. Sezai Abi de beni çeşitli yönetim organlarına, platformlara dahil etti. Keza TÜRKONFED’de bulunan, Türkiye’nin dört bir yanında yaşayan, çağdaş ve ilerici bir çok iş insanı ve STK’cı Habitat’ın çeşitli platform ve projelerine dahil oldu. Ve böylelikle bir entegrasyon süreci başladı. Habitat’tan, özellikle girişimcilik ekosistemine ilişkin öğrendiğimiz birçok şey oldu.

Habitat, girişimciler için makbul bir platform. Kıymetli bir platform. Niye? İstisnai olduğunu düşündüğüm iki özelliği var Habitat’ın. Birincisi, girişimcilere güzel bir rehberlik merkezi olması; öyle bir *know-how* var kurumda. Ona entelektüel sermaye diyelim. İkincisi de sosyal sermaye. Habitat, hem yeni nesil girişimcileri hem de büyük ölçekli girişimcileri bir araya getiren bir platform. Bilgi ve network birleşince başarı kaçınılmaz oluyor...

Tabii network yaratmak ve yaşatmak hiç kolay bir iş değil, bu nedenle son sözüm bu network’ün mimarı Sezai Hazır hakkında olacak. Sezai bilgili, yenilikçi, ilerici, renkli, “muhabbetçi”, babacan ve dürüst kişiliğiyle Türkiye’ye güçlü bir oluşum kazandırdı. Habitat’ı Sezai doğurduysa, Sezai’yi de Habitat doğurdu ve bizler önemli bir sivil toplum lideri kazanmış olduk.

Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Eski Genel Sekreteri, Habitat Danışma Kurulu Üyesi)

“Dünya, hayatın her alanında Toplum 5.0 arayışı içinde”

Habitat’ın kökleri, Soğuk Savaş’ın bittiği, küreselleşmenin hızlandığı ve Türkiye’nin de dünyaya daha hızlı açıldığı 1990’lı yıllarda. Türkiye’nin AB’ye uyum sürecinde toplumun, üniversitenin, özel sektörün ekonomi, siyaset, demokrasi gibi alanlarda birçok atılım yaptığı yıllar. Habitat da Türkiye’nin konuk ettiği, ilk büyük uluslararası marka etkisi yaratan büyük bir konferanstı.

Sezai Hazır ve ekibinin kurduğu Habitat Derneği, uluslararası bir boyuttan başlayıp ulusala indi, kendi ekosisteminde yüksek uluslararası standartlar geliştirdi. Sivil toplumsal alanın en önemli liderlerinden biri haline geldi. 21. yüzyılda insan uygarlığı sanayi devrimleri ötesinde bir toplum, bir Toplum 5.0 sürümü arayışında. Devletler şirketler, bilim, sanat, spor ve her alandaki sivil toplum çalışması sürdürülebilir kalkınma hedefleri süzgecinden geçiyor.

Daha iyi demokrasi, daha iyi ekonomi ve daha iyi sosyal kalkınmanın yolu dijital, finansal ve sosyal yetenekleri gelişmiş, daha bilinçli, toplumsal dayanışma ağları içinde yer alan, bu yeteneklerini daha iyi geliştirme şansına sahip özgür ve demokratik haklara sahip yurttaşlarla mümkün. İşte Habitat bu çok katmanlı değişimlere hızlı uyum sağlayan, insan sermayesinin de desteğiyle bu sorunları yönetebilen, çözümler üreten ve dünyanın diğer ülkeleri için de model oluşturabilecek bir sivil toplumsal yetenek geliştirme hikâyesidir.

Bir süredir Habitat Danışma Kurulu'nda yer alıyorum, ama öncesinde de Habitat'ın uluslararası ağlardaki etkinlikleri ve bilinirliği hep ilgi duyduğum bir konuydu.

Etkinlik raporlarını incelediğimizde, küresel toplumsal değişim, insan uygarlığının değişimine uyum sağlayabilen bir somut çalışmalar sergisi söz konusu. Ayrıca Habitat'ın deprem gibi beklenmedik olaylar karşısında hızlı bir şekilde sahaya inme başarısı var. Habitat sivil toplumun, sürdürülebilir kalkınmanın en önemli unsurlarından biri olan ve diğer hedefleri yatay kesen “kurumlarla işbirlikleri” konusunda da çok başarılı. Habitat'ın en önemli özelliklerinden biri, gelişen koşullara uyum sağlama becerisi.

Tüm bu sürdürülebilir kalkınma hedefleri, toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitim, çevre, adalet, her alanda demokrasinin bizzat işleyişi, kurumsal sosyal sorumluluk konuları, temiz hava, temiz su, uzay çalışmaları, kuantum bilgisayarlarıyla ilgili konular, blok zincir temelli teknolojiler gibi biyoteknolojiler ve her şeyin yapay zekâ teknolojileriyle daha hızlı uygulanacağı bir dönemdeyiz. Yapay zekâ çağına uyum, tüm kuruluşlar için en önemli bahislerden biri; Habitat için de.

İnsan uygarlığının alan-zaman sürekliliğindeki değişim hızı arttı. Fiziksel ve sanal âlemlerin bu kadar iç içe geçtiği ortamda sürekli yeni ilerleme dengeleri gerekiyor. Habitat'ın 21. yüzyıl başarı formülü de bu çerçevede şekilleniyor.

Ece Başay (Facebook [Meta] Kamu Politikalarında Programlar Müdürü)

“Facebook İstasyon’u 2019’da TOBB, Habitat, Meta ortaklığıyla kurduk”

Habitat-Meta işbirliği 2017 yılından beri devam eden Kontrol Bende Projesi’yle başladı. Sonra yaptığımız işler biraz farklılaştı, daha fazla proje yaptık.

Türkiye’nin dijital okuryazarlık alanında realitelerine baktığımızda yüzde 25’ler, ama kırsal da hesaba kattığımızda, belki daha da düşüktür. Biz Meta olarak Facebook ve Instagram gibi araçları doğru kullanma, hacklenme, doğru bilgiye ulaşma, konularında kapasite eksikliğini nasıl giderebiliriz üzerine kafa yoruyoruz. Habitat da kapasite geliştirmekte uzman bir kurum.

Habitat dışında Ticaret Bakanlığı’ndan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’na (BTK), Teknoloji Bakanlığı’ndan üniversitelere, KOBİ’lere, kapasite geliştiren Hello Tomorrow gibi girişimlerden Teyit, Doğruluk Payı gibi üçüncü parti doğrulama organizasyonlarına varıncaya kadar pek çok kurum ve kuruluşla çalışıyorum. Yaptığım işin gereği hangi uzmanla bir araya gelmemi gerektiriyorsa, analizleri yaptıktan sonra o uzmanlarla iş yürütmeye çalışıyorum.

Facebook İstasyon’u 2019’da TOBB, Habitat, Meta ortaklığıyla kurduk. İstanbul’daki bu istasyonun 7 farklı ilde yerel hub’ları var. Bu mekânları kurma amacımız, işletmelerin yanı sıra kapasite geliştirmeye ihtiyaç duyan sivil toplum, akademi, öğrenciler, bireyler ya da her kimse onlar için, hem Türkiye’nin farklı illeri ile İstanbul arasında hem de Türkiye’nin diğer ülkelerle arasında köprü oluşturmak.

O alanda mottomuz “Sınırları Aşan Türkiye” idi. KOBİ’lerin özellikle ihracat alanındaki ihtiyaçlarını ve dijital pazarlama

yetisini geliştirmeye başlayarak ilk adımlarımızı attık. Şimdi teknoloji start-up'larından tutun da üniversite öğrencilerine kadar pek çok farklı kitleyi yetiştirdiğimiz bir mekân olarak devamlılığını sürdürüyor.

Habitat benim görüşümde bir kere Türkiye'de 81 ile kök salmış bir organizasyon. Türkiye'nin, internet bağlantısının bile olmadığı bir köyüne gitmek istesem Habitat'la gidebileceğimi biliyorum. Bir sivil toplum kuruluşu için bence bu çok değerli ve edinilmesi de çok zor bir kazanım. Gönüllü yönetimi, gönüllülüğü hevesli tutmak çok zor iştir. Ayrıca Habitat'ın genç tabanı ile profesyonel ekibi çok meraklı, çözüm üretmeye meyilli. Habitat, teknolojileri ve gelişmeleri takip eden, çeşitli üniversite ve araştırmacılarla bağı olan, temeli sağlam işler yapan bir kurum.

Kontrol Bende ve Dijital Okuryazarlık Projesi kapsamında aslında biz ilk başta gençleri hedef aldığımız bir projeye başlamıştık, gençlerin bu alanda kapasitesini geliştirmek için. Bugün geldiğimiz noktada biraz ebeveynlere odaklanmamız gerektiğini anladık.

Habitat hem kendi network'ünü hem de benim rica ettiğim network'ü entegre edebilme konusunda açık görüşlülüğü ve iş bitiriciliğiyle çok faydalı oluyor. Birlikte gerçekten çok keyifle çalışıyoruz.

Biz Türkiye'de bu işleri yapmaya devam ettikçe umarım Habitat'la ilişkimiz de devam edecek.

Cem Kınay (Habitat Danışma Kurulu Üyesi, turizmcisi)

“Habitat çok aktif, çok çevik ve topluma çok büyük yarar sağlıyor”

Habitat'ı 1990'lı yılların sonundan beri takip ediyorum. Yaklaşık 40 sene yurtdışında çeşitli ülkelerde yaşadım, 2012'de

geldim Türkiye’ye ve bazı toplantılara katıldım. Sezai’yle tanıştık. Uzun zamandır Habitat’ı takip ettiğim için yaptığı işler hakkında bilgi sahibiydim. Beş-altı senedir de özellikle turizmle ilgili konularda hem fikir alışverişinde bulunuyoruz hem de ne yapılabilir konusuna kafa yoruyoruz. Yaklaşık üç senedir de danışma kurulundayım.

Bence Habitat, Türkiye’nin en değerli sivil toplum örgütlerinden biri.

Öncelikle aktif. İkincisi, sürdürülebilirliğini sağlamış vaziyette. Üçüncüsü, zamansız; zamanın konularıyla ilgilenip zaman değiştiğinde de temaları değiştirebilen çevik bir yapısı var.

Bunun da özellikle gönüllülerin yahut organizasyonun genç olmasından, genç nesil olmasından kaynaklandığını düşünüyorum.

Toplumsal fayda sağlayan pek çok proje yürütüyor. Mesela dijital teknoloji, özellikle son 15 senede hayatımıza giren, fakat çok hızlı ilerleyen bir konu. Habitat bu alanda çok aktif, çok çevik ve topluma çok büyük yarar sağlıyor. Öncelikle toplumu bilinçlendirip bu konuda kafa yormak gerektiği mesajını veriyor. Ayrıca Türkiye çapındaki aktivitelerle de gençleri o konuya entegre edip verdiği eğitimlerle onların temel ihtiyaçlarını sağlıyor.

Uyguladıkları “Eğit, eğiticinin eğitici ol” sistemiyle muazam bir çarpan etkisi yaratıyor. Bütün Türkiye’de, özellikle Anadolu’da bütün kılcal damarlara ulaşabilen bir sisteme sahip Habitat. Her sivil toplum örgütü bunu yapamıyor böyle.

Mesela, 6 Şubat depremiyle beraber, bir anda gündemdeki bütün konularını bir kenara atıp tamamen deprem bölgesine odaklanabildi ve birçok sivil toplum örgütünün yapmadığı çok faydalı işler yaptı. Bu da Habitat’ta küçümsenmeyecek bir *know-how*, küçümsenmeyecek bir tavır, küçümsenmeyecek bir çeviklik oluştuğunu gösteriyor.

Habitat her sektörde fikir, felsefe yürütebilir bir topluluk.

Dolayısıyla belki gelecekte sektörleri de kısıtlamadan daha geniş bir perspektifte Türkiye'ye, özellikle Anadolu'ya daha da faydalı olabilir düşünüyorum. O kadar önemsiyorum Habitat'ı.

Elif Dağdeviren (Habitat Danışma Kurulu Üyesi)

“O başkanın temsil ettiği Habitat, doğru bir Habitat”

Habitat'la ilişkim, uzun yıllar önce ben gazeteciyken başladı. Yönettiğim dergi nedeniyle öncelikli ilgi alanım kadınlardı. Ne zaman ki 1998'de netbul.com'u kurdum, gençler ön plana geçti çünkü internet eşittir gençlikti. Tam o sıralarda da Habitat'ı daha yakından tanıma fırsatı buldum.

Ben insanlara “İnternet diye bir gerçeklik var”ı anlatmaya çalışırken Habitat internet üzerine çalışmaya başlamıştı bile. Çok etkilenmiştim. O yüzden Habitat, kurulduğu günden itibaren hem lokal hem de uluslararası planda içerik ve teknolojik olarak çok güçlü bir dernek algısı yaratmıştı bende. Ancak yakın olarak iletişime geçip Başkan Sezai Hazır başta olmak üzere ekiple bir araya gelişimiz ise yedi-sekiz yıl öncesine dayanıyor.

Sezai'yle, Habitat'ın Coca Cola için düzenlediği benim motivasyon konuşmacısı olduğum bir toplantıda tanıştık. “Ben sizi tanıdıktan sonra sadece konuşma yaparak kalamam, bana daha çok iş verin” dedim ve böylece yavaş yavaş danışma kurulunun bir parçası olmaya kadar ilerledik.

“Baş neyse ayak da odur” diye bir söz vardır. Sanki Habitat için söylenmiş gibi, Sezai hiç yaşlanmayan biri ve bence bunu biraz da Habitat'a borçlu. O kadar gençle muhatap olmak, gençler için çalışmak... Böyle bir başkanın temsil ettiği Habitat da aynen öyle. Zaman zaman esprili, yaş alan ama yaşlanmayan, kuşaklar yetiştiren, işini çok ciddiye alıp olması gerektiği yerde de ağırlığını koymayı bilen. Bir yandan öne çıkıp lider olurken

bir yandan da gerekirse arka planda duvar kâğıdı tadında kalabilen... Yani hem var olup etkisiyle etrafı sararken hem de varlığını hissettirmemeyi başarabilen bir başkan olabiliyor Sezai ve bunu da aynen derneğe yansatabiliyor.

Sezai Hazır bana danışma kurulu üyeliğini önerdiğinde “O kadar yaşlandım mı ben? Daha emekliliğime çok var” diye espri yaptım. Ama danışma kurulu da tıpkı Habitat gibiydi, yaşı kaç olursa olsun genç, dinamik ve vizyoner. O kadar kıymetli isimler var ki, sadece sohbetten ibaret bir toplantı yapsak bile Habitat’ın işine yarayacak cümleler çıkıyor oradan. Habitat ekibi de bunu çok güzel değerlendiriyor. Eleştirilerimiz ciddiye alınıyor, ki bu çok kıymetli, insana kendini orada laf olsun diye oturmadığını hissettiriyor. Bir önceki toplantıda yorumladığımız veya eleştirdiğimiz konular projelerin içine hızla dahil oluyor. Biz zaten “Yepyeni bir Habitat yaratalım” bakışıyla değil, “Var olana nasıl katkımız olur?” diyerek oradayız. Çünkü Habitat’ın varlığından da bir parçası olmaktan da gurur duyuyoruz.

Fatoş Karahasan (Yazar)

“Habitat’ın başından beri kalıcı işler yaptığını biliyorum”

Bir senedir Habitat’ın danışma kurulundayım. Habitat bir ekosistem oluşturuyor ve tarafları birleştiriyor. Bizim için en önemli şey, bu bilinmeyenleri bir araya getirmek. Birleştirici unsuru var Habitat’ın. Bana Habitat’ı tanımla deseniz bu birleştiricilik özelliğini ön plana çıkarırım. Çünkü pek çok alanda olduğu gibi sivil toplumda da dikey örgütlenmeler var. Yani herkes kendi işini yapıyor. Ama aynı kategorinin ya da aynı ihtiyacın içinde pek çok STK olabiliyor. Hepsi çok değerli. Tabii ki sorunun bir ucundan tutuyorlar ama ölçek yaratmak gerekiyor. Habitat bu ölçeği yarattığı için ben değerli buluyorum.

Habitat sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiriyor, kaynak buluyor ve ihtiyaç sahiplerini bir araya getiriyor. Bunu herkes yapıyor, bütün sivil toplum kuruluşları yapıyor, ama Habitat çoklu kümeler oluşturuyor ve dikey gelişen örgütlenmeleri daha bir yatay zeminde bir araya getiriyor. Bu birincisi.

İkincisi, verdiği sözü yerine getiriyor; bir işe başlıyor ve devam ediyorlar. Son iki yıldır deprem bölgesindeki çalışmaları örnektir. Sezai Bey ve ekibi depremin ilk gününden itibaren bölgedeydi. En zor zamanlarda da oradaydı. Depremin üzerinden bir ay, bir sene geçti, yine oradalar ve şimdi de orada kalmaya devam ediyorlar. Bir şekilde söz verince sözü tutmak çok önemli. Sezai Bey'in hep "O bölge iyileşmeden biz iyileşemeyiz" diyor; bunu çok değerli buluyorum.

Habitat'ın girişimcilik, yaratıcılık vs. alanlarda pek çok projesi var, ama son dönemde bence en değer katan proje, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde 10'dan fazla ortak çalışma alanı yaratmalarıydı. Bu kentlerde son derece temiz, teknolojik altyapısı, donanımı güçlü, gençlerin bir araya geldikleri, kendilerini iyi hissettikleri güvenilir platformlar oluşturdular. Bu paha biçilmez bir destek. Dileğim bunun 60'lara, 70'lere çıkması.

Deprem konusunda Habitat, "Bir problem var, onu aşalım" diye değil, "Kalıcı işler yapaalım" diye düşünüyor. Mesela konteyner kentler... yerleşim yerleri hazırlanırsa, konteyner kentler yatırım olarak duracak, inşallah gerek olmaz, bir başka problemde kullanılacaklar. Ama o kalıcı yerler, mesela en son Hatay'dakine gittim. Expo için hazırlanmış devasa bir alan ve içindeki her köşede birileri çalışıyordu. Bundan 50 sene sonraya da kalır; bir tür eğitim alanı, buluşma alanı, kütüphane alanı, bilgi paylaşım alanı, moral düzeltme alanı. O açıdan da kaynakların oraya kanalize edilmiş olması, bu dönemde benim için çok akıllı bir adım oldu.

Sezai Bey biraz inatçı. Karar verdiği şey çok uzun vadeli gidiyor, sağlam gidiyor. İlişkilerinde de çok dikkatli; çok fazla tarafın bir araya gelmesi için de bir objektif platform yaratıyor. Bizim birlikte çalışmaya ihtiyacımız var. Habitat bunu da mükemmel biçimde yapıyor.

Habitat'ı uzaktan takip ederdim eskiden. Başından beri kalıcı işler yaptığını biliyorum. En azından belirli işlere odaklanıyor. Hepsı kıymetli, bir sürü insanın hayatına da dokundu. Ama dediğim gibi benim gönlümün sultanı bu ortak çalışma mekânları. Çünkü bunu herkes yapamaz. Bir de artık bir formül geliştikten sonra bunu çoğaltabiliyorlar. Hatta bu modeli yurtdışına da yayacaklarını öğrendim.

Erhan Erkut (Prof. Dr., YetGen – Yetkin Gençler Vakfı Lideri)

“Çok sayıda insana dokunabilen kurumların birincisi Habitat”

Yaklaşık 10 yıl önce TOBB Genç Girişimciler Kurulu'na girdiğimde, masanın etrafında herhalde 20 kişi vardı. Onlardan biri de Habitat Derneği adına Sezai'ydi.

Habitat'ı duyunca, Amerika'da barınma ihtiyaçları odaklı çalışan bir STK vardır, onun Türkiye'deki uzantısı ya da buradaki çalışanları diye düşündüm, ama Sezai girişimcilik üzerine konuşuyordu. Daha sonra farklı etkinliklerde bir araya geldik ve Sezai'nin inşaatla, evle alakası olmadığını anladım. Gönüllülere konuşmak için beni Kuşadası'na çağırdı ve oradaki çocuklara sorarak öğrendim Habitat'ı. Teknoloji okuryazarlığı, finansal okuryazarlık... Ben de benzer şeyleri üniversitede yapmaya çalışıyordum.

Ondan sonra biz beraber girişimcilik çıkartması için Ermenistan'a gittik. TOBB'un düzenlediği bir etkinlikti. Etrafındaki

insanların çoğu onun tam olarak ne yaptığını bilmiyor, “Çok sıra dışı bir iş yapıyor” diyorlardı. Neler yapmaya çalıştığını anlıyordum ama organizasyonun başında, arkasında kim var? Sezai neresinde, bunu da daha tam çözemedim. Ermenistan gezisinin sonuna kadar da çözemedim.

Bir gün gönüllüler için Kuşadası’nda düzenledikleri bir kampa davet ettiklerinde Habitat’ın tam zamanlı çalışanlarıyla konuşma fırsatım oldu. Habitat’ı ilk defa o kampta tam anlamaya başladım. Facebook İstasyon açıldıktan sonra da çok sık gider gelir olduk.

Sezai, 30 yıl önce, kimse STK’nın ne olduğunu bilmediği bir dönemde, “Ben Türkiye’de STK’cılık yapacağım” diye ortaya çıkmış delinin teki. Hakkında “casus” diye konuşulduğunu da duydum, “yurtdışındaki birilerinin uzantısı” diye konuşulduğunu da. Hatta “müteahhitlik yapıyor” dendiğini bile duydum.

Türkiye’de çok sayıda vakıf dernek iş yapıyor ama sırtlarını devlete veya belediyelere yaslamışlar; kamunun parasını harcıyorlar. Öyle iyiliği herkes yapar. Ama Sezai dışıyla, tırnağıyla o parayı, fonu buluyor bir yerlerden. Ya yurtdışından buluyor ya da Türkiye’deki özel sektör firmalarının gençliğe dokunma ihtiyacına araç olarak cevap veriyor. Böylelikle de çok sayıda insana dokunabilen, çok sayıda gönüllüsü olan kurumların birincisi Habitat.

Seda Atabay (Amazon Spain - Uyumluluk Uzmanı)

“Gönüllülük, form değiştirse de insanın içinde hep kalıyor”

Habitat’la 2001 yılında, Mülkiye’nin ilk senesinde tanıştım. Gençlik topluluklarıyla çok ilgiliydim o dönem. Uluslararası İlişkiler alanında çalışan bir toplulukta tanıştığım Duygu Güven ve Gökhan Aytürk, “Habitat İçin Gençlik Derneği var, katkı

sağlamak ister misin?” dediler. Kabul ettim. Böylece biz, İstanbul’daki derneğin küçük Ankara ayağını oluşturduk. Tabii her zaman hareketliydik, hem ulusal hem uluslararası bazda.

Bu davetin üzerine 2001 yılında İznik’te Dünya Genç Gönüllüler Toplantısı oldu. Oraya ilk gittiğimde Sezai Hazır Beyefendi’yle –mentorum, çok sevdiğim abim, çok kıymetlidir; hayatımdaki etkisi çok büyüktür– orada tanıştım. Tabii diğer genç arkadaşlarla da.

Öyle bir faaliyette o kadar genç ve dinamik, gönüllü insanların üzerine gelmek inanılmaz bir etki yarattı, “Benim hikâyem böyle devam edecek” dedim. Hedefim diplomat olmaktı, henüz birinci sınıf öğrencisiydim, ama sonra tekrar “Ben kamu ile alakalı bir alanda değil, sivil toplum alanında olmak ve çalışmak, kendime de çalıştığım alana da yatırım yapmak istiyorum” diyerek Habitat’la yoluma başladım. Habitat benim için her şeyden önce bir aile. Ben orada genç Seda’nın birey olarak kendini toplumda nasıl tanımlaması gerektiğini öğrendim. Benim için sivil toplum bu. Dolayısıyla sivil toplumun içinde yaşarken kendimi de yeniden tanıyordum.

Ulusal Gençlik Parlamentosu’nun kuruluş aşamasında Habitat gönüllüsü olarak en aktif şekilde çalıştım. Eskişehir’de, İzmir’de birçok toplantının organizasyonunda, gençlerle iletişimin kurulması; UNDP, belediye ve diğer kurumlarla görüşmeler yürüttüm.

Üniversite bittikten sonra Habitat, Vodafone ve UNDP’yle ortak projede profesyonel olarak devam ettim. İkincisi, Cisco Systems’ti. Projeler dışında Ürdün’de Mısır’da, Avrupa’da birçok şehirde uluslararası toplantılara katıldım. Gençliğin kapasitesinin artırılmasıyla ilgili bir toplantı için geldiğim Barselona’ya âşık oldum ve burada yaşamaya karar verdim. O toplantılarla üniversitede öğrendiğim teorik bilgi pratiğe dökülmüş oldu.

Habitat’la fiziki bağım, 2002-2007 yılları arasında beş aktif yıl devam etti. Son bir buçuk yılı, proje yöneticisi olarak da çalıştığım için, profesyoneldi. SBF Uluslararası İlişkiler’in ardından ODTÜ’de yüksek lisans yaptım. Barselona’ya yerleştim ve dört yıldır Amazon’da çalışıyorum.

Gönüllülük, insanın bedenine ve ruhuna doğru bir şekilde enjekte edildiyse, form değiştirebiliyor, ama insanın içinde hep kalıyor. Habitat’ın ikinci 30. yılındaki hayatımın bir kısmında, kaynaklar ve kapasitem müsaitse, tekrar o gönüllü çalışmalara entegre olmayı arzu ederim. Şu anda Amazon’dayım, ama herhangi başka şirkette de olabilir, kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesinde, yeniden bir gençlik sivil toplum kuruluşuyla, ki benim için bu Habitat’tır, nasıl ortaklıklar geliştirebilir, uluslararası ortaklıklarla nasıl tekrar bir toplumsal fayda sağlarız gibi sorular sürekli zihnimin bir köşesinde dönüp duruyor.

Şeyhmus Yılmaz (Türkiye Kalkınma Vakfı yöneticisi)

“Bir derdi olan insanlar için Habitat Derneği bir açılımdı”

Mersin Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde öğrenciydim. Bölüm hocalarımdan biri belediye başkanının danışmanıydı. Bir gün “Yerel Gündem 21 Programı’nı belediye olarak biz de yapmak istiyoruz. İstanbul’da bir toplantı var katılır mısın?” dedi. İstanbul’a gittim, Sezai Bey ve Habitat’la tanıştım. 1999 yılı olmalı. O toplantıdan bir ay sonra Sezai Bey’i Mersin’e Yerel Gündem 21 Gençlik Meclisi kurulumu için davet ettik ve iletişimim bu şekilde devam etti.

2000 yılının sonunda Habitat Derneği, UNDP ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi yeni bir projeye başlıyordu. GAP Bölgesi’ndeki gençlere yönelik bir proje olacaktı. Sezai Bey, projenin başlangıç

toplantısına beni de davet etti ve projede beraber çalışmak istediğini söyledi.

Projenin açılışı için Diyarbakır'da çok büyük bir toplantı yaptık. Toplantıda GAP Bölge Kalkınma İdaresi yetkilileriyle de tanıştım. Personel alacaklarını söylediler ve bana başvuru yapmamı istediler. Mülakatlardan sonra kendimi GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü Sosyal Projeler Birimi'nde buldum. Ve ben Sezai Abi'yle başladığım yolda, üç gün sonra kendimi bir kamu kurumunda buldum.

GAP İdaresi adına projeden sorumlu kişi oldum; Sezai Bey ve Habitat ekibi ile 2000-2006 yılları arasında bir yandan Gençlik Evleri açarken, diğer yandan da Yerel Gündem 21, Kent Konseyleri, Gençlik Meclisleri süreçlerini de yürüttük. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki gençlere yönelik yürütülen bu proje, birçok ödül aldı ve ülkede diğer kamu kuruluşlarına bir model bir çalışma oldu. Türkiye'nin bir ağ olarak en kapsamlı ve en büyük gençlik sosyal gelişim projesi oldu. Bu proje, Habitat'ın da kurumsal olarak dönüşümünün de en önemli projelerinden biri oldu. Habitat'ın bölgeyle bağı hiç kopmadı ve yeni projeler yapmaya devam etti.

Habitat'ı 1996'da başlatan ekip kurucuydu, biz ikinci jenerasyonuz. Habitat için 2006'da proje bitti, ama bizim ilişkimiz hiç kopmadı. Üzerinden 25 sene geçtiği halde, Ali Sami Yen Stadı'nın arkasındaki o bodrum katı ofisine girdiğim gün ne hissettiysem, aynısı hâlâ devam eder. Aidiyet devam ediyor.

Habitat, ülkenin İstanbul, Ankara ve birkaç büyükşehir dışında kalan illerde yaşayan gençler için bir açılımdı. Bu illerde yaşayan gençler kısıtlı imkânlar, fırsat eşitsizliği sorunlarıyla boğuşur. Bu, yıllardır böyledir. Habitat, ağırlıklı bu gençlere alan açtı ve onların da yenilikçi fikirlere, yeni gelişmelere erişimini artırdı. Sezai Bey de bu gençlerle buluşmada kalkınmayı herkesin

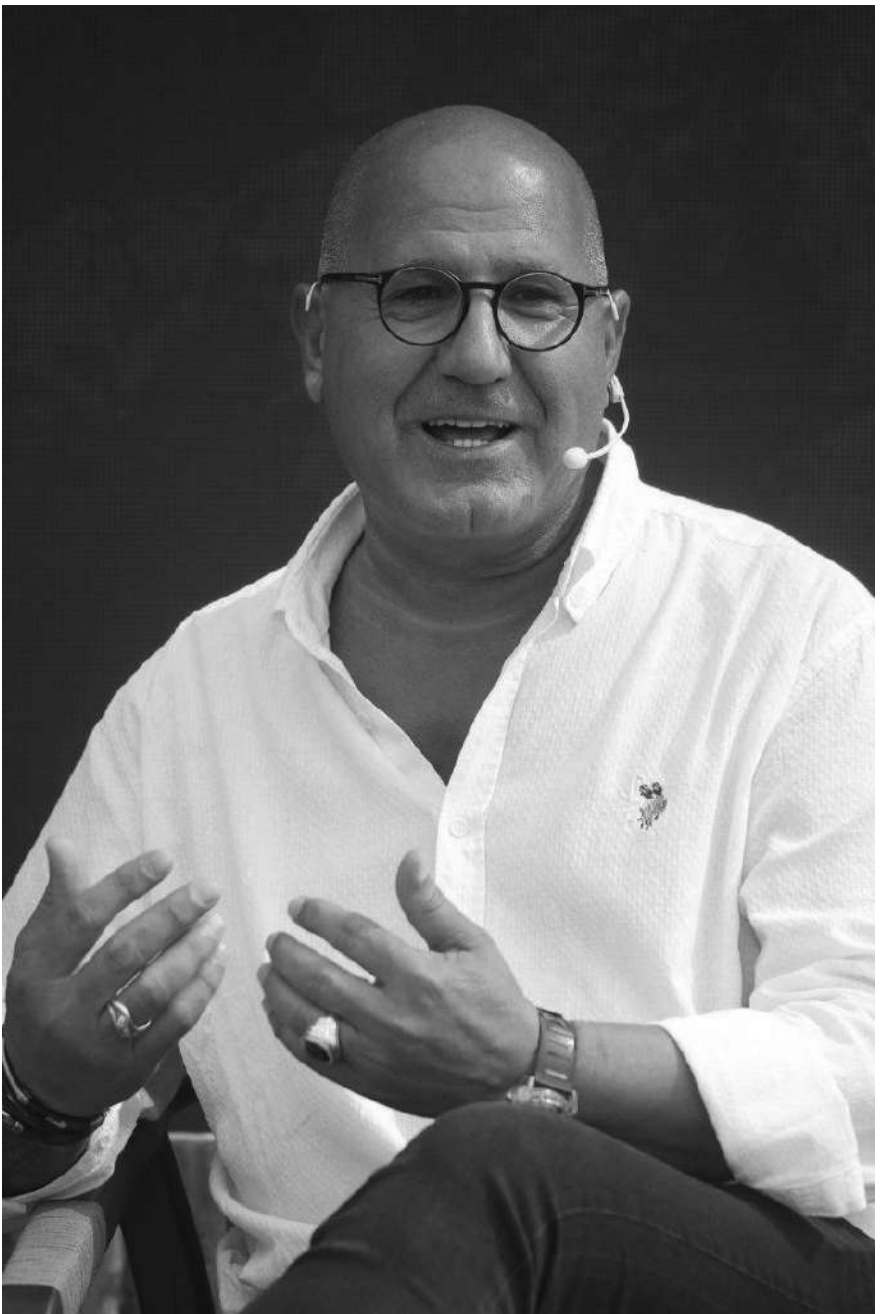
anlayacağı bir dille anlatıyordu. Habitat, ülkenin gençlik çalışanı yetiştiren kuruluşuydu. Bu çalışmalardan geçen gençler ya illerinde gençlik örgütleri kurdular ya bu alanda girişimler başlattılar. Yine ülkede katılım mekanizmalarının, gençlere yönelik politikaların şekillenmesinde ve ülkede dijital dönüşümün önemli aktörü oldu Habitat.

Bugün birçok kurumda yolu Habitat'tan geçmiş ve iyi kariyer yapmış insanlar var. Ve bunlar sadece Türkiye'ye değil, dünyanın birçok ülkesine dağılmış durumdalar.

Konya'dan Mardin'e, Diyarbakır'dan, Kars'tan Bingöl'e, Muş'a kadar uzanan bir ağımız hâlâ var, hâlâ görüşürüz. Bir şeyler yapmak isteyen gençler için bir kapı oldu Habitat; onlara alan açtı. Türkiye'nin iyi uzmanlarıyla buluşturdu. Hayatımızda hiçbir şekilde buluşamayacağımız ortamlara girdik. Öğrenciliğim sırasında, Habitat'ın da imkânları kısıtlıydı, Habitat'ın toplantısına Başbakanlık bursumla giderdim. Her zaman her şeyi yoktan var etmek zorundaydık ve öyle oldu.

Hepimiz farklı kariyerler edindik, ama gönül bağımız hiç kopmadı. Şu anda sahada imkân oldukça beraber çalışıyoruz.

Elbette herkeste bir potansiyel, azim, mücadele ruhu vardır, ama birinin o yolu görmeniz için size ışık tutması, ışık olması gerekir. Sezai Bey ve Habitat bizim ışığımız oldu. Sezai Bey, benim ve benim gibi binlerce gence ilham kaynağı oldu. Sarsılmaz azmi, motivasyonu, yol göstericiliği benim de rotam oldu.

Sezai Hazır'a Veda

“Her ölüm, erken ölümdür” demiş şair, ama Sezai Hazır'ın 12 Mayıs 2024 Pazar günü İzmir'de hayata gözlerini yumması, hem gerçekten erken hem de beklenmedikti. İki gün sonra, hem Bayraklı Cem Evi'nde hem de Bostanlı Beşikçioğlu Camisi'nde düzenlenen cenaze törenlerinde, bu erken ölümün yarattığı ağır hüznün hiç azalmadı.

Sezai Hazır'ı son yolculuğuna ailesi, yakın dostları, Habitat Derneği'nden çalışma arkadaşları, iş dünyası ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri hep beraber uğurladı.

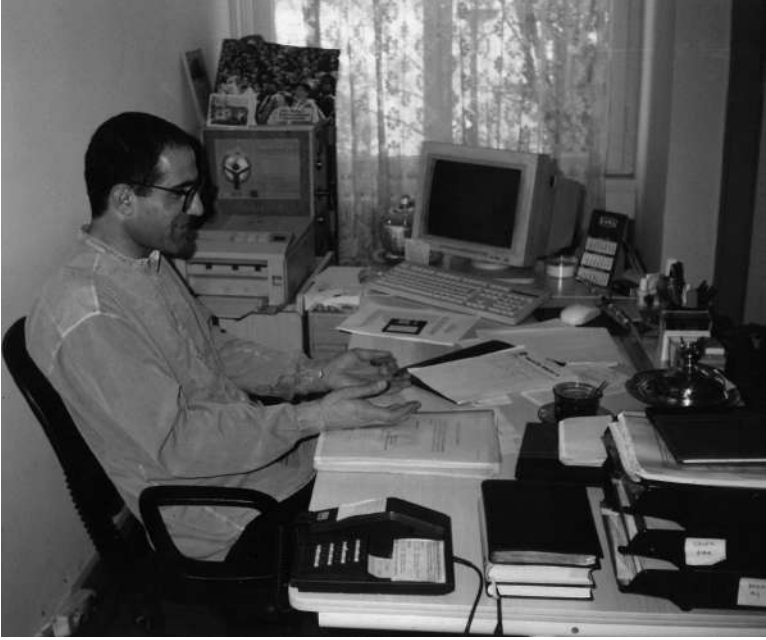
Düzenlenen veda töreninde de yakınları ve dostları duygularını dile dökerek onunla son kez vedalaştı. Habitat Derneği adına Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Emre Koyuncu da şu sözlerde veda etti:

“Hayatta ne kadar yaşadığın değil, yaşarken ne kadar dost biriktirdiğin çok önemli. İyi ki varsınız dostlar.”

Bu, hepimizin can dostu Sezai'nin ameliyatına girmeden önce sosyal medyadaki son paylaşımıydı.

Aklında bu hayattan ayrılacağı yoktu, ameliyat sürecinde etrafını sarıp sarmalayan dostlarının ona hissettirdiklerini paylaşmıştı kuşkusuz.

Ameliyatının öncesinde ve kendine geldikten sonra işleri ne zaman devam ettirebileceğine, nereye ne zaman

gidebileceğine dair paylaştıklarından biliyoruz bunu. Ancak cuma sabahı girdiği, başarılı geçen ameliyatının ardından cumartesiye pazara bağlayan gece ender rastlanan bir akciğer embolisi nedeniyle hayata veda etti.

Bugün burada Sezai'nin biriktirdiği dostların sadece bir kısmıyla onu ebediyete uğurlamak için toplandık. Buraya gelemeyen, bu töreni medya kanallarımızdan takip eden, edemeyen Sezai dostlarının da bütün kalpleriyle aramızda olduğunu içtenlikle hissediyoruz. Sezai'nin kurduğu kocaman bir gönül ailesinde birbirimize sarılarak acımızı paylaşmaya çalışıyoruz.

Habitat'ı anlatırken görevimizin köprüler kurmak, ağlar örmek, ortaklıklar geliştirmek olduğunu tekrarlardı hep. Bitmek tükenmek bilmeyen enerjisiyle sıralı illerden oluşan ardı arkası kesilmeyen seyahatlerinde yüzlerce

insanla, kurumla bir araya gelir, sevdalısı olduğu bu ülkenin sosyal sermayesini artırır.

Bugüne kadar dernek olarak yürüttüğümüz sayısız çalışma, proje bu köprüler, ağlar, ortaklıklar üzerinde yaşam buldu. On binlerce insana dokundu, pek çok insanın hayatında dönüm noktası oldu Sezai.

Bir şeyi eleştirirken alternatif sunmayı, gönüllü çalışmanın gönlünce çalışmak olmadığını, neden yapamadığımızı değil nasıl yapacağımızı anlatmamız gerektiğini, eşitlik için önce eşit bir iletişim kurmak gerektiğini, nereye gidersek oralı olmamız gerektiğini, dernek çalışmalarına katkı verirken yaptıklarımızı onu sevdiğimizden değil bir şeyleri değiştirmek, geliştirmek, etki yaratmak için yapmamız gerektiğini ondan öğrendik.

Onun gibi olmak mümkün değil, ama onun gösterdiği vizyonla yürümek mümkün. Habitat Derneği'nin kurumsal kapasitesi ve büyük gönül ailesiyle Sezai'nin mirasını yaşatmaya devam edeceğinden kimsenin şüphesi olmasın.

Sezai Hazır, ailesi ve yakın çevresinin yanı sıra 30 yıl boyunca büyük bir emek ve özveriyle yürüttüğü sivil toplum çalışmalarında hayatını etkilediği sayısız kişinin sevdiği, saydığı bir figürdü. Son anına kadar onu yalnız bırakmayan sevenleri, veda toplantısında ona son kez seslendiler. Cenaze törenine ve toplantıya katılamayan sevenleriye sosyal medya üzerinden duygularını paylaştılar.

Bu bölümde önce anma toplantısında, ardından sosyal medya paylaşımlarının bir kısmında dile getirilen anı, duygu ve veda sözcükleriyle yolcu ediyoruz Sezai Hazır'ı.

Işıl Sümertaş

(Sezai Hazır'ın yeğeni, Habitat gönüllüsü)

Ne kadar yaşadığın değil, ne kadar dost biriktirdiğin önemli, değil mi? Herkes erken gider, ama o biraz daha erken gitti. Üzerinden yıllar geçmiş, görmediğim arkadaşlarım, dernek gönüllüleri ve çalışanları olarak bizleri yalnız bırakmadınız, en ince detayına kadar her şeyi yaptınız. Bizi yalnız bırakmayıp her yerden geldiniz, iyi ki varsınız.

İnsan böyle bir şeyin başına geleceğini düşünemiyor, başkasına olur da kendine olmaz sanıyor. Olunca da en son ne konuştuğunu, ne söylediğini, suratında bir tebesüm olup olmadığını hatırlamaya çalışıyor. Keşke bir kez daha fırsatım olsa da nasihatini dinlesem can kulağıyla, kendisini sevdiğimi söylesem. “Sen benim babamsın, bir şey istemen yeter” demiştim ameliyata girmeden önce, “Canım benim, söylemen yeter” demişti. En son mesajım “Seni seviyorum” olmuş, okunmamış. Keşke söyleseydim bir kere daha. Rahat yat. Nurlar içinde yat.

Yüzlerce projede hayatlarına dokunduğun, liderlik öğrettiğin, yanında yetiştirdiğin, senden ilham ve vizyon alan bizler, senin adına emin ol ki büyük değerler yaratmaya devam edeceğiz.

Kayhan Kavas

Sezai ilginç bir adamdı, çok güzel yüzükleri, kemerleri vardı; onlar kamuda pek hoş karşılanmazdı, ama onda bir şeytan tüyü vardı ve hiç kimseye rahatsızlık vermezdi.

Onunla uzun yıllar beraber çalıştık. Bana “Sen entel ve dantel bir mülki idare amirisin” derdi, ben de ona “Sen de süslü bir adamsın” derdim. Birbirimizi çok severdik. Sezai, benim ve eşimin hayatında çok derin izler bıraktı. Telefon defterimden onun adını hiç silmeyeceğim.

Hansın Doğan

Onunla tanışmamış birinin Sezai'yi anlaması çok zor.

Milyonlarca kişinin hayatına dokunmuş, insansever, vatansever biri olarak Sezai tüm ömrünü insanlara adadı. Farkında olmasalar da herkese kendinden bir şey vermiştir. Yeri gelmiş fikir vermiştir, iş vermiştir, yön vermiştir, parmağındaki çok sevdiği yüzüğünü çıkarıp vermiştir. Bana ise, çok kıymetli bulduğum kardeşliğini vermiştir. Sezai bana her zaman “kardeşim” diye hitap ederdi. 24 yıllık ortak yolculuğumuzdan sonra bir kardeş kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyorum. Bir kardeş gibi birbirimize danışırdık ve düşüncelerimize değer verirdik. Bazen de tartışırdık, tartışmayı severdi. Bir gün taksiyle giderken, şoförün dikiz aynasından şaşkın bakışları altında birbirimize bağıra çağıra kavga etmiştik. Anlık bir sessizliğin ardından, “Gel kardeşim” deyip barışmıştık. Çok tartışırdık ama çabuk barışır, her seferinde yeni fikirler, yeni projeler üzerinde anlaşırdık.

Sezai geniş hayalleri olan biriydi ve her zaman hayal kurmanın öneminden bahsederdi. Otoparktan girilen 40 metrekarelik evde birlikte başladık ortak hayallerimize, sınırları aşan ödüllere doyamadık. 81 ili üç defa birlikte gezdik, yol arkadaşlığı yaptık. Gezmeyi seven biriydi Sezai. Her törenden önce ne konuşacağımı öğrenir, benden önce hepsini anlatır, bana da ona takılmak kalırdı. Doğaçlama şekliyle şakalaşır, herkesi güldürürdü. Şakacı biriydi Sezai.

Binlerce genci büyüttü. Onların aldıkları yolu aramızda konuşup gururlanırdık. Sevgi doluydu Sezai.

Onun sayesinde ben de birçok kişinin sevgisini ve dostluğunu kucakladım.

Sevgili dostum, yol arkadaşım, hayal ortağım, fikirdaşım, kardeşim Sezai. Instagram postunda ikimizin resmini koyup altına “Yaşlanmayacağız” yazmış. Sen hiç yaşlanmayacaksın. Seni hep genç ve karizmatik halinle hatırlayacağız. Unutmayacağız ve seni hep yaşatacağız. Yaktığın ışığın takipçisi olmaya devam edeceğiz.

Başak Demir

Canım, Sevgili Sezai Beyim,

İyi ki 22 yıllık dostluğumuzun hemen hemen her günü, yan yana, omuz omuza, kafa kafaya vererek geçti. Her bir anı biricik ve eşsiz benim için. Birlikte ne sınırsız hayaller kurduk. Hayallerimiz çarpıştı, çok daha farklılaştı ve nihayetinde hep hayat buldu. 22 yaşında tanıştığımız ilk gün inandın bana, güvendin. Bir tek bana mı? Dokunduğun her birimize sonsuz inisiyatifle kucak açtın.

Yaşama sevinci deyince elbette akla sen gelirsin. Ne çok tat alırdın bu dünyadan, ne çok tat aldın. Ne çok severdin gezmeyi, görmeyi, dinlemeyi, ama elbette en çok da anlatmayı. Asla şikâyet etmedin. Hep sorumluluk aldın. Hep harekete ilk geçen ve hepimizi harekete geçiren sen oldun.

Bu salonun dışında da olan, bugün bizlerle olamasa da ülkemizin, hatta çok çeşitli ülkelerde binlerce insanın yüreğinde, çok derinlerde kocaman oldun. Bizler de farklılıklarımızla senin çeşitliliğinin bütünü olduk.

Hepimizin feneri, ışığın asla solmayacak.

İtir Akdoğan

Sezaiciğim, sen bize adaleti, çalışkanlığı, eşitliği, yenilikçiliği ve hayatın tadını çıkarmayı öğrettin. Senden öğrendiklerimizle yolumuza devam ettik, edeceğiz. Bizi

çok erken bıraktın. Şimdi senin hatıranı yaşatmak ve Habitat'ın köprüler kurmaya devam etmesi için elimden geleni yapacağıma söz veriyorum.

Rahim Aladağ

2003 yılında Eskişehir'de bir toplantıya katıldım, Elazığ'dan geliyordum, takım elbise, kösele ayakkabı... Otelin lobisine bir indim, karşımda Dallas çizmeli, dar blucinli, kemeri... süslü bir adam. Beni görünce "Bu ne hal?" dedi. Ben de ona "Abi senin halin ne, bu toplantı değil mi?" dedim. "Rahim, böyle takım elbiselere takılma, kalıpları kır" dedi. Onun bu çıkışı, kalıplara uymamanın bir göstergesiydi. Daha sonra çalışmaya başladık.

Bir gün telefonum çaldı, "Efendim abi" diye açtım. "Söyle Rahim" dedi. "Abi, sen beni aradın" dedim. "İyi o zaman, beni meşgul etme" deyip kapattı. Sezai Abi, böyle kıvrak zekâlı, aynı anda birden fazla şeyi düşünen biriydi. En son çarşamba günü aradı, "Abi, ameliyat olacaksın, Hoca'ya ihtiyacın düştü değil mi?" dedim. "Olsun oğlum, ne olacak?" dedi. "Abi, Sübhaneke'yi filan öğrenmek istiyorsan, öğretebilirim" dedim. "Benim arkamdan sen çok dua edersin, bir şey olmaz" dedi. Hakikaten de içine doğmuş sanki...

Ulaş Tepe

Sezai Bey'le 2006 yılında tanıştım. Başkent Öğretmenevi'nin lobisinde bir adam, herkes etrafında, çok değişik şeyler söylüyor, kafiyeli cümleler kuruyor... Süreç devam etti, sonra Ulusal Gençlik Parlamentosu'nun yürütme kuruluna girdim. Daha sonra da ağabeyliği hep devam etti. Askere gidenlere, evlenecek olanlara her tür yardımdan evini dizmeye kadar, insanın anne babasının yapması

gerekenlerden daha fazlasını yapmıştır. Sezai Bey kimseyi incitmeden, kırmadan, her şeyi söylerdi. Ben belediye başkanı olduktan sonra “Siyasilerle fotoğraf çektirmeyi sevmiyorum” der, beraber fotoğraf çektiirmezdi. Ona “Sayın Genel Başkanım” derdim, operasyona girdiği gün odasına “Sayın Genel Başkanım” diyerek girip uzun uzun sohbet ettik. Çıkmadan Taha’ya “Ulaş’la bir fotoğrafımızı çek ve ‘Ulaş bizi ziyarete geldi’ diye hemen paylaş” dedi. Ben de “Sezai Bey benimle ilk defa fotoğraf çektiirdi” diye paylaştım. O fotoğraf, son fotoğrafımız oldu.

İsmail Metin

Şimdi burada olsa “Çok uzatma” derdi. Sezai Bey için ne söylesek az gelir. Kendisi babasız büyümüşü ve çocuğu yoktu, ama bize çok güzel babalık yaptı. Bizler de çocukları olarak bu mirasa sahip çıkacağız ve her zaman Habitat’ın yaşaması ve daha ileriye gitmesi için var olacağız. Sizlerle beraber hep birlikte çalışacağız. Hastaneye yatmadan önce deprem bölgesine ziyaretlerimiz vardı, “Sezai Bey programları iptal edelim” dediğimde, “Hayır, ben olmadığımda da her şey devam edecek. Siz programınızı bozmayın” demişti. Artık fizik olarak aramızda olmasa da bütün program devam edecek. Önemli olan nerede olduğumuz değil, Habitat’ı içimizde ne kadar hissettiğimizdir.

Berrak Kutsoy

Neredeyse günaşırı konuşurduk onunla. Sezai Bey’le başladık, “Sezoş” oldu ve sonra bizim “Sezeğimiz”di o. Ali Sabancı, 2009 yılında Genç Girişimciler Kurulu için bana bir liste verdi. “Berrak bir bak, 25 kişilik bir kurul oluşturacağız” dedi. Listede tanıdık isimlerin yanında bir de

Habitat Derneği vardı. TOBB'u aradım, "Bu derneğin ne işi var burada? Bunu çıkartmamız lazım" dedim. TOBB'dan bana, "Berrak, lütfen Habitat Derneği'ne git ve Sezai Bey'le tanış, düşünceni değiştireceksin" dediler. Beşiktaş'taki ofise gittim. O gün bugündür Sezai Bey'le ayrılamadık.

Anadolu'da birlikte gitmediğimiz şehir, katılmadığımız etkinlik kalmadı... Renkli kişiliği, vizyonu, Habitat aşkı, halay çekmedeki başarısı, ofisteki varlığı... kendisini hiç unutmayaacağız. Sezai, benim için bir rol modelsin ve hep öyle kalacaksın. Her zaman bizimle olacaksın. Senin bıraktıklarına her zaman sahip çıkacağız.

Sosyal medya paylaşımlarından alıntılar

Sezai Hazır'ın ölümünün ardından, hayat çizgileri bir şekilde onunla kesişmiş ya da ondan etkilenmiş, yurtiçinden ve yurtdışından sayılamayacak kadar çok kişi duygularını sosyal medya üzerinden dile getirdi. Mesajların ağırlığı "erken ölüm" karşısında duyulan üzüntüyü yansıtıyordu. Burada, o mesajlardan Sezai Hazır'ın farklı özelliklerini vurgulayanlardan bir kısmına ancak yer verebildim.

Şeyhmus Yılmaz (Kalkınma Uzmanı)

Bu dünyadan hoş bir seda ile Sezai Hazır geçti. Ne mutlu ona! Herkese kolay kolay nasip olmayacak teveccüh ile ülkenin her tarafından binlerce mesaj, dua ve hayır ile anılıyor üç gündür...

Bir insan bir ömürde ne kadar etki yaratabilir dersenez bence Sezai Abi ülke şartlarında fazlasıyla başardı.

Üç gündür çöken ağırlığı bugünkü veda merasimlerini görünce akliselim değerlendirdiğimde bana iyi geldi, kendime geldim. “Bir insan daha ne istesin ki?” deyip teselli ettim kendimi. Çeşitliliğiyle, toplumun her kesiminden katılımıla ona yakışan ve fazlasıyla hak ettiği merasimler oldu.

Ömrümün son 25 senesinde son altı-yedi yılı dışında ve özellikle GAP Bölgesi’nde Gençlik Evlerini kurduğumuz projede çok yoğun bir mesaimiz oldu Sezai Abi ile. Habitat tarihinin en zorlu, çetrefilli projesinde beraber çok zaman geçirdik. Ama sonunda Türkiye’de model olacak bir proje ve örnek çalışmalar ortaya çıktı.

Bölgede biz ona ne öğrettik; önce halay. Kolu biraz ağırdı ama yapacak bir şey yok. Misafir ve kıymetliydi. Saat, mekân ve konu mefhumu olmadan her koşulda halay çekildiğini öğrendi. Tanıyı koydu tabii: “Burada kapı gıcır-tısına da halay çekiyor herkes.” Bölgedeki seyahatlerinde evlerde çok ağırlandı. Bu çok hoşuna gidiyordu. Kalabalık sofralara alışı. Bir proje veya toplantıların ötesinde misafirperverlikle geçen bir süreçti bizimkisi...

Sezai Abi, kalkınmaya sivil yaklaşımı getirdi. Benim için en çok kıymetli olanların başında bu geliyor. Ülke-mizin 70 yıllık tarihinde kamu otoritelerinin gençlere reva gördüğü güreş, boks, karate gibi aktivitelerin dışında; sosyal gelişimi, katılım mekanizmalarını, liderliği, savunuculuğu, girişimciliği ve küresel ağlara katılımı savunan somut eylemlerin öncüsü oldu.

Üç gündür en çok “hayatlara dokundu” denildi. Bence çoğu kişinin basbayağı hayatının rotasını belirledi.

Bu yarattığı etki veya hareket 30 yıla yaklaşıyor. Bizi değiştiren, dönüştüren bu yaklaşım her birimizin çalıştığı

işlere de yansıyor. Çocuklarımıza da aktaracaklarımız var. İşte size birkaç nesli etkileme durumu.

Kısıtlı imkânlarla başlayan hayatıma çok etkisi oldu. Çok minnettarım ona. Vizyonu ışıık ve cesaret oldu. O gece öğrendiğimde ve sonrasındaki üç günde çok büyük bir yük var gibiydi. Bir daha görememe acısı bir yana Sezai Abi'ye bize emeklerinin karşılığını veremedim hissi de vardı. Ama yaptı yapacağını her şekilde.

Elveda Sezai Abi. Halaylarda ve kalabalık sofralarda buluşmak üzere.

Olgu Okumuş

(İklim Politikası ve Finans Stratejisinde Kıdemli Uzmanı - Clima-Med)

Çok üzücü! Sezai Bey bu ülkede pek çok insanın yetişmesine katkıda bulunmanın yanı sıra, sürdürülebilir kalkınma çalışmalarının öncüsü oldu.

Benim yapabileceklerime olan güvenimi pekiştiren biriydi. Tanımama vesile olan insanlar sayesinde dünyayı algılama şeklimde, kendimi tanımlama fırsatı buldum ve bu yüzden kendisine minnettarım. Çalışma hayatımın ilk tohumlarını eken kişilerden biriydi. Huzur içinde uyusun.

Elif Kalan

(Kıdemli Ürün Operasyonları Uzmanı - Amfori)

Habitat'la Sezai Bey olmasaydı nasıl bir hayatım olurdu kestiremiyorum. Bizleri, o kadar güzel birleştirdi ki... masanın etrafında, halayın çemberinde, tartışmalarda, kampanyalarda, projelerde, sahada. Ankara'da her yerde, her şekilde hep bize inandı ve destek oldu. Bunlar olurken sadece kendisi oldu; bu yola hayatını koydu.

Hayatlarımız kesiştiği için, kendi dostlarım için teşekkürler Sezai Bey.

Yokluğu gerçekten ağır... ama sesi hâlâ kulaklarımda.

Çiğdem Yıldız

(Pazarlama Danışmanı - Peryum Biyoteknoloji)

Ne diyeceğimi bilemiyorum. Böyle açık sözlü, böyle açık yürekli ve yaparmış gibi yapmak ile gerçekten yapmak arasındaki farka bu ülkedeki en iyi örnek olabilecek, en sade cümlesi bile ders niteliğinde bir insan yok artık.

Mücahid Gerede

(Yazılım Uzmanı, Habitat Gönüllüsü)

Ülke adına yapılmış en önemli projelerin birçoğunda imzasını bulabileceğimiz, onunla sohbet etme fırsatı bulan herkesi büyüleyen, kalbi her zaman iyilik için atan hocamız. Mekânın cennet olsun hocam.

Kezban Kobaz

(Öğretmen, Habitat Gönüllüsü)

En son Ankara Gönüllüler buluşmasında sohbet etmiştik Sezai Hazır'la. Gece 23.00 sularıydı. Tüm gönüllüleri etrafına toplayıp yaptığı ufuk açıcı sohbeti, bizlere sunduğu inanılmaz fikirleri hâlâ aklımda. STK kavramına yeni bir bakış açısı getirerek toplumun her kesimine, özellikle gençlere sevdiren bir dehayı, örnek bir şahsiyeti kaybetmenin üzüntüsünü yaşıyoruz.

Aday Adanır

(Proje Yöneticisi - Index Grup)

Çok üzüldüm, hayatıma dokunuşu ve sonrasında yaptığımız organizasyonlar ve eğitimlerle çevreme bakışımı,

yaşama bakışımı değiştirmişti. Yeri doldurulamaz birini kaybettik. Çok çok üzgünüm.

Gizem Büyükduran Kaya

10 yıl önce tam da bugün, Sevgili Sezai Hazır ile Ulusal Gençlik Parlamentosu kapsamında Paramı Yönetebiliyorum Projesi'nde birlikte çalışabilme onuruna nail olmuş-tum. Daha öncesinde de uzun yıllar birlikte çalıştığımız değerli vakitler olmuştu.

Sezai Hazır'ı sadece başarılı bir yönetici veya girişimci olarak değil, aynı zamanda bir mentor ve ilham kaynağı olarak daima hatırlayacağım. Girişimcilğe olan tutkusu, sivil topluma olan bağlılığı ve gençlere olan inancı beni derinden etkiledi.

Ne yazık ki Sezai Bey'i çok erken kaybettik. Vefatı, girişimcilik ve sivil toplum camiasında büyük bir kayıptır. Kendisini saygıyla ve sevgiyle anıyor, ailesine ve yakınlarına başsağlığı diliyorum.

Mustafa Özer

(Uzman ve İçerik Yöneticisi - Impact Hub Vienna)

Sezai Bey sanki hep aramızda olacakmış gibi hissediyordum. Haftalık toplantıda koltuğuna oturacakmış gibi geliyor. Profesyonel iş hayatıma ek olarak kişisel hikâyemde de inanılmaz katkıları olan Sezai Hazır, artık telefonun ucunda ya da otel lobiğinde olmayacak.

Sivil toplum için alan açan ve birçok stratejik ortaklığın mimarı, ama daha da ötesi, Habitat Derneği'nin kurucusu ve hepimizin Sezai Abisi. Sen artık aramızda olmasan da öğretilerin ve vizyonun hep bizimle kalacak.

Ali Ercan Özgür

(Kurucu Ortak - IDEMA)

Sevgili Sezai Abi'yi bugün ömründen uzun idealleri ve sevenleriyle son yolculuğuna İzmir Karşıyaka'dan uğurladık... Onu ilk tanıdığım Şişli ofisinin 25 yıl önceki haliyle ve bugün ona dair onlarca güzel anıyla...

Örgütlenmek ve uluslararası ortaklıklar vizyonu hep pusulası oldu...

Mehmet Onarcan

(Kurucu - Mentors Network Turkey)

Cana yakın, yardımsever, yenilikçi, sorgulayan, dinleyen, dinleten, öğreten, lider, geliştiren, çalışkan, kararlı, disiplinli, aynı zamanda da eğlenceli, sivil toplumun duası, birleştirici, girişimci, üretken, kendinden önce hizmeti ilke edinmiş... O kadar sıfat sayılabilir ki Sezai Hazır için. Çok üzüldüm vefat haberine. İnanmak gerçekten çok zor. Böyle üretken, hem çevresindekilerde hem toplumda büyük etki yaratan insanlar aramızdan erken ayrılınca kat kat üzüyor insan. Gençler için daha çok yapabileceklerin vardı Sezai.

Ama rahat et, yüzlerce projede dokunduğun, liderlik ettiğin ve yanında yetiştirdiğin, senden ilham alan gençler eminim bayrağı devralıp büyük etkiler yaratmaya devam edecek.

Suat Özçağdaş

(İstanbul Milletvekili)

Dostum Sezai Hazır'ı bugün İzmir'de sivil toplum dünyasından arkadaşlarımız ile birlikte sonsuzluğa uğurladık.

Hayatını gençlerin ve sivil toplumun güçlenmesine adanmış olan sevgili Sezai, kurucusu olduğu Habitat Derneği ve girişimcisi olduğu birçok sosyal proje aracılığıyla önemli çalışmalar gerçekleştirdi. Onun vizyonu ve özverişi, binlerce gencin hayatına dokundu ve onların sosyal ve ekonomik alanda daha güçlü bireyler olmasını sağladı.

Gönüller, coğrafyalar ve uzmanlıklar arasında köprüler kuran; neşeli, tutkulu, yaşam sevinci dolu, vizyoner bir değişim aktörünü kaybettik. Sezai Hazır'ın anısı önünde saygıyla eğiliyor; ailesine, dostlarına ve tüm sevenlerine başsağlığı diliyorum.

TEMA Vakfı

Sivil toplum dünyasının kıymetli ismi, işbirliğine ve ortak akla inanan, gençlere yol gösteren, Habitat Derneği Kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı ve TOBB Genç Girişimciler Kurulu Başkan Yardımcısı Sezai Hazır'ı kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyoruz. Sezai Hazır'a rahmet, ailesine ve sevenlerine başsağlığı diliyoruz.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu

Yol arkadaşımız Sezai Hazır'ı kaybetmenin üzüntüsü içerisindeyiz.

Kendisine rahmet, ailesine ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

Hello Tomorrow Türkiye

Derin bir üzüntüyle, değerli meslek büyüğümüz Sezai Hazır'ın aramızdan ayrıldığını öğrendik.

Hello Tomorrow Türkiye Ailesi olarak, bu acı kayıp için ailesine, sevdiklerine, Habitat Derneği'ndeki tüm

dostlarımıza ve tüm girişimcilik ekosistemine başsağlığı dileklerimizi iletiyoruz

Nisa Nur

Canım Sezai Hocam, iyi ki sizin gibi bir insanı tanıma şansım oldu.

Bizlere katkılarınız, sürekli özveriniz, gençlere verdiğiniz fırsatlar, Hatay'ı kalkındırmak için yaptığınız kalıcı projelerle hayatlarımıza o kadar çok katkınız oldu ki.

Yeşim Oruç

(UN Moldova Mukim Koordinatörü)

Sivil toplum öncüsü Sezai Hazır'ın vefatını üzüntüyle öğrendim.

1996 Habitat Konferansı'nda tanıdığım Sezai, uluslararası kalkınma gündemine gençlerin ve sivil toplumun sesini taşıdı. Yeri doldurulamaz bir yol arkadaşıydı.

Tüm Habitat ve sivil toplum camiasının başı sağ olsun.

Hakan Tarhan

(Yönetici Ortak - DATAMIND, TOBB Ankara GGK Başkanı)

Yeri doldurulamaz bir kayıp. Sezai Abi çok üzdün hepimizi, iyi ki seni tanıma fırsatım oldu. Sözün bittiği nokta.

Engin Özören

(YouTube İçerik Üreticisi - Eğitimci - Danışman)

Tanıştığım için, bire bir sohbet ettiğim için çok mutlu oldum.

Bugün aldığım haberle çok yakınım vefat etmişçesine üzüldüm.

Ali Rıza Durgun

Tanışma ve sohbet etme imkânı bulduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Çok naif, egosuz, içten, samimi bir insandı.

Habitat Derneği onun öncülüğünde sadece büyük kentlerde değil, kırsalda da birçok kişinin hayatına dokundu, ben de onlardan biriyim.

Çok üzgünüm...

Sezai Hazır, insan ilişkilerine yaklaşımı, verdiği kıymet ve davranışlarıyla, farklı kesimlerden pek çok kişinin yaşamında iz bırakmış. Bu kitaba kaynaklık edecek kişilerle sohbetimizin ana konusu Habitat Derneği'yken, istisnasız her konuşmacı bir Sezai Hazır övgüsüyle girmişti söze. Onların bir kısmı, elinizdeki kitabın belli kısımlarında kendine yer buldu. Aşağıdaki satırlar, kaybolmasına gönlümün razı olmadıklarından.

Şengül Akçar

(Kadın Emeği Değerlendirme Vakfı - KEDV kurucusu)

Sezai deyince benim aklıma iletişim ve networking becerisi gelir. Bence en yetkin olduğu alan o. kurumsal ilişkileri kurmakta çok başarılı. Bir de insanları, kurumları kendi denklemine dahil edebiliyor, kendi meselesine ortak edebiliyor. En önemlisi de gençlerle iletişim kurma, gençlerin dilinden anlama becerisi. Bence bu başlı başına önemli bir özellik.

Türkiye'de, ben de dahil pek çok sivil toplum lideri bunu beceremiyoruz doğrusu. Sezai, bu benzersiz iletişim becerisiyle ortaklıkları, paydaşlıkları genişletip büyütüyor.

Sürdürülebilirlik bakımından ilişkilerini iyi tutmayı çok iyi başarıyor. İlişkilerini zaman zaman askıya alabilir, ama asla tamamen bitirmez. Bizler o kadar becerikli değiliz bu konularda.

Bir de ısrarcıdır; o da önemli bir yetenek diye düşünüyorum. İsrarcılık bazılarımızda var tabii, ama Sezai daha ısrarcıdır. Sivil âlem insanı çok teşvik etmez iş yapmaya. Sivil toplum örgütü kurmak, yönetmek, yürütmek, misyonundan sapmadan sürdürmek... Bütün bunlar hem beceri hem de ısrarcı, kararlı olmayı, daha doğrusu adanmışlığı gerektirir.

Ben Sezai'yi bu bakımdan çok takdir ederim. Habitat Derneği'ne hiç profesyonel kariyer olarak bakmadı. Kaldı ki o kariyeri başka yerlerde de çok rahat yapabilirdi. Bu yüzden onun bu adanmışlığı saygıyı hak ediyor.

Tuğçe Çiftçi

(Antalya Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Daire Başkanı)

Benim Habitat maceram 1997-1998, İsveç'te "Sürdürülebilir Avrupa" toplantısına seçilmemle başlar. Sadece bir toplantı değil, hayatımı şekillendirecek, bambaşka dünyaları tanımama olanak sağlayacak ve aynı heyecanla yüreği çarpan dostlarımla olacağı bir başlangıç oldu benim için.

Toplantıya seçildiğimde "Sezai Bey sizi görmek istiyor" diye Safranbolu'ya çağırılmam, Yerel Gündem 21, Gençlik Evleri, Gençlik Meclisleri ve UGP oluşum sürecine dahil olmamı sağladı.

Gencecik bir yaşta, kaç gencin başına diğer gençlerin hayatına dokunabilme fırsatı geçer ki?

Ulusal Gençlik Parlamentosu kurulsun diye uğraştığımız dönemlerde Türkiye-AB ilişkileri bambaşka bir süreçte

girmişti ve 1999'da AB gençlik programı EuroMed ile ilk AB hibesi Türkiye'ye gelmişti.

Ne kadar kıymetli bir yapının içinde olduğumu o zaman bir kere daha anlamıştım, çünkü Habitat'a programı Türkiye'de yürütme teklifi gelmiş, ancak Sezai her zamanki gibi ileri görüşlülüğüyle "Biz alırsak birçok kuruluş ya da gençler bundan yararlanamayabilir" demiş, ama sürecin Avrupa'da ve Türkiye'de yaygınlaşması adına elinden gelen tüm çabayı vermişti. Ben de o dönem, bugünkü kariyerimi çizecek AB süreci, fonlar ve savunuculukla tanışmıştım.

Avrupa Danışma Kurulu'nda yer alma görevini bana layık görerek, çocukluk hayalim büyükelçi olmayı bir nevi gerçeğe dönüştürmüştü benim Habitat ailem.

Gençlere inanan, gençlerdeki kapasiteyi bulup ortaya çıkarabilen tam bir "beyin avcısı" idi Sezai.

Şimdi bizlere dönüp bakıyorum da ne kadar güzel, ne kadar doğru insanları seçip ne kadar kıymetli yatırımlar yapmış diye düşünüyorum. Birbirimizi geliştirdik, birbirimizin elinden tuttuk ve birlikte öğrendik. Bu sayede kendi torpilimiz kendimiz olduk, gencecik yaşımızda aranan insanlar olduk her birimiz, arkamızda hiç kimse yokken üstelik.

Münteha Adalı

(GEN Türkiye üyesi)

Ben Sezai'yi ilk gün nasıl tanıdıysam hep öyle bildim ve ona "Sen aslında Türkiye'yi kucaklıyorsun; birleştirmeye çalışıyorsun" dedim. Şimdi danışma kurulundayım Habitat'ın. İki senedir de GEN'in üyesiyim.

Benim derdim memleket meselesiydi, tıpkı herkes gibi. Memleket meselesi konularında çalışmak bir lütuf değil mecburiyetti. Çünkü memlekette olan her şey, her sorun,

bumerang gibi gelip hepimize çarpıyor ve payımıza ne düşerse alıyoruz.

O yüzden “Benim sorunum değil” diyemezsiniz, “Benim gerçeğim değil” diyemezsiniz. Sorunun da çözümü de bir parçası olmak çok önemli.

Mehmet Gün

(Gün + Partners Avukatlık Bürosu’nun kurucusu, TÜRKNFED Başkan Yardımcısı, Habitat Danışma Kurulu üyesi)

Bir yönetici bu kadar uzun süre yöneticiliğe devam ederse, ki Türkiye’nin de böyle bir derdi var, yönetici körlüğüne düşer. Bunu aşmanın yolu, yönetilenlerin yönetene izin vermesinden geçer. Sezai Bey demokrat bir insan, o bakımdan normalde zayıflığa neden olabilecek durumu güce çeviriyor.

Gidenlerin ardından duyguları dile getirmede çoğu zaman kelimeler yetersiz kalır. Sezai Hazır için de ne söylense bir eksiktir. Bir “mânâ eri” olarak hayatının en az 30 yılını harcadığı yolun hikâyesini en çok o okumak istiyordu. Amacına ulaşamadan aramızdan ayrıldı. Biz de derviş Yunus’un iki dizesiyle veda edelim kendisine:

*Mânâ eri bu yolda melûl olası değil,
Mânâ duyan gönüller hergiz ölesi değil.
Ten fanidir can ölmez, gidenler geri gelmez,
Ölür ise ten ölür, canlar ölesi değil.*

Sonuç

3-14 Haziran 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II Konferansı, Türkiye'nin tarihindeki en büyük uluslararası toplantıydı. Konferansın hazırlık sürecinde “koza” adıyla oluşturulan çalışma gruplarından biri de gençliğe ayrılmıştı. Sivil topluma kavramsal olarak bile uzak, gençliğin tamamını kucaklayan herhangi bir gençlik örgütünün bulunmadığı Türkiye’de, toplumsal dönüşümde sivil toplumun önemini kavramış bir adam ve onun yarı yaşındaki bir grup liseli genç, 1995 yılında “gençlik kozası” adıyla yola koyuldu. Tamamen bir şeyleri başarma arzusu, inanmışlık, azim, kararlılık ve özveriyle başlayan yolculuk, içinde bulunduğumuz yıl 30 yaşına girdi.

Bu süre içinde gençlik, 1997 yılında kozasından çıktı; kendini var eden etkinliğin Habitat II'nin ön adıyla dernekleşti. Zaman içinde yürüttüğü çalışmaların içeriğine bağlı olarak isim değişikliğine gitse de Habitat ön adından hiç vazgeçmedi. Bunun bir sebebi, kamuoyunca Habitat Konferansı'yla bilinip tanınıyor olmaktı. Pek fazla dile getirilmeyen sebepse, derneğin daha en başından itibaren kendini Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi doğrultusunda konumlandırmasıydı.

Daha en baştan, konferans organizasyonunun akışı içinde çalışmaları BM Habitat Merkezi'nce kolaylaştırılan ekip, 1997'deki dernekleşme aşamasında hem devletin ilgili kurumları hem de UNDP tarafından program ortağı kabul edilip maddi olarak desteklendi.

Habitat, dini, dil, etnik kimlik, cinsiyet, fiziki görünüm, cinsel yönelim vb. bakımlardan kimseyi dışlamadan ve ayrımcılık yapmadan; bu ilkeleri kabul etmeyenlerle arasına kalın bir çizgi çekerek, yoluna devam etti. Türkiye’nin 90’lı yıllardaki boğucu siyasi atmosferine rağmen, mekanizmalarını oluşturarak yerelden başlayarak demokratikleşmeyi hedefleyen Yerel Gündem 21 Programı’nı başarıyla tamamladı.

Bu süreçte Habitat, Türkiye’nin, hayatında hiç deniz görmemiş gençleri ile Ankara’nın doğusundan bihaber, ama önyargılarıyla yaşayan gençlerini akıllarına bile getiremeyecekleri mekânlarda buluşturup tanıştırdı, kaynaştırdı.

BM konferanslarında gençliğin taleplerini dile getiren Habitat gençleri, gençlik değişim programlarıyla farklı ülkeleri ziyaret edip kültürel alışverişte bulunarak dostluk ilişkileri geliştirdiler. Bütün bunların yanı sıra Habitat, yereldeki örgütlenmeleri teşvik edip destekleyerek Türkiye’nin yok derecesindeki sivil toplum kuruluşları dünyasına can suyu oldu.

Tamamıyla bir gönüllü hareketi olan Habitat, 2000’li yılların ortasından itibaren kurumsallaşma aşamasına girdi. Birleşmiş Milletler’in yoksulluğun ortadan kaldırılması, temel eğitim, cinsiyet eşitliği, çevresel sürdürülebilirlik ve küresel ortaklıklar vb. alanlara odaklanan Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde küresel şirketlerin sosyal sorumluluk projeleriyle devreye girmesi, derneğin yönelimini kolaylaştırdı.

Türkiye’nin her ilinde kamu-sivil toplum ortaklığıyla çalışan Habitat, dijital dönüşüm ve toplumun hazırlanması konusunda özel sektörü de bu network’e dahil etti. Toplumun en geniş kesimlerine bilgisayar okuryazarlığı kazandırmakla başlayan Dijital Dönüşüm Programı, 15 yıldır farklı içeriklerle genişleyerek devam ediyor.

Habitat, İstanbul merkezli bir dernek olarak kuruldu, ama “İstanbul’a nasıl olsa geliriz” diyerek yüzü hep Anadolu’ya dönük

çalıştı. Habitat hep network'ler kurdu, geliştirdi ve "dünyanın bir ucundaki genç ile Türkiye'nin bir ucundaki genç arasında iletişim köprüsü kurma" ilkesine bağlı kaldı.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde, toplumun farklı kesimlerinde girişimciliğin teşviki ve geliştirilmesi için TOBB, TÜRKNFED, TÜSİAD network'leriyle çeşitli proje ve programları hayata geçirdi. Küresel bir girişimcilik network'ü olan GEN'i Türkiye'ye getirdi.

Habitat, dünyanın hızlı değişimine kolaylıkla ayak uyduran bir kuruluş. Başlangıçta kendini kesin çizgilerle tanımlamamış olmanın sağladığı esnekliğin avantajıyla ikinci 30 yıllık yaşamına adım atıyor.

Teşekkür

Bu çalışmanın hazırlanmasında pek çok kişinin görünenin ötesinde emekleri var.

Habitat II Proje Koordinasyon Birimi (HPKB) Koordinatörü Prof. Dr. Gürel Tüzün, sözel katkılarının yanı sıra Habitat arşivini de bizimle paylaştığı için;

Dr. Sadun Emrealp, sözel katkılarının yanı sıra yayınlarından yararlanmamıza izin verdiği için;

Ayrıca, Habitat'ın 30 yılında gönüllü, profesyonel ve/veya farklı konumlarda yer alıp tanıklık, izlenim ve deneyimlerini paylaşarak bu çalışmanın ortaya çıkmasına katkıda bulunan her bir konuşmacı, ayrı ayrı teşekkürü hak ediyor.

Bu kitabın hazırlanma sürecinde, Sezai Hazır dahil, yurtdışından ve yurtdışından toplam 126 kişiyle görüşüldü. Benimle paylaştıkları hikâyeleri ve deneyimleri elbette biricik, son derece değerliydi.

Bu sayfalarda her biri tek tek ve olduğu gibi yer almayı hak ediyordu. Ancak onların sadece bir kısmına, Habitat anlatısının elverdiği ölçüde yer verebildim. Listede yer alan konuşmacıların birçoğuna ise, kolayca tahmin edilecek sebeplerden dolayı, hiç yer veremedim. Bağışlanmayı dilerim.

Bu çalışmada, konuşma kayıtlarımızı yazıya döken Gelengül Erkara'ya da teşekkür borçluyum.

Kitap yazma çalışmamıza Habitat'tan Hande Yavaşca ile başladık, ama bir başka Habitatlı ile devam ettik.

Görevi devraldığı ilk günden itibaren koordinasyonu büyük bir beceriyle yürütüp çalışmalarımızın aksaksız bir şekilde tamamlanmasını sağlayan Ersin Kopuz, ayrıca teşekkürü hak ediyor.

Kaynakça

- Aladağ, Ata Mert (Proje Koordinatörü), *Açık Telgraf-Büyükelçi Anıları*, Global İlişkiler Forumu Yayını, İstanbul, Şubat 2021.
- Emrealp, Sadun (haz.), *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı*, IULA-EMME Yayını, İstanbul, 2005.
- Emrealp, Sadun (haz.), *Kent Konseyleri*, Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Ulusal Koordinatörü, Nisan 2011, İstanbul (Gözden geçirilmiş üçüncü baskı) UCLG-MEWA yayını.
- Gönel, Aydın, *Önde Gelen STK'lar*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Gönel, Aydın, *Üç Sempozyum - Sivil Toplum Kuruluşları*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Habitat Derneği Arşivi.
- Habitat II ve Gündem 21 İçin Uluslararası Gençlik Takip Toplantısı Raporu*, 14-21 Eylül 1997 Eskişehir, Türkiye.
- Habitat II in Istanbul: Dispatch from the U.N. Summit*, The Journal of the International Institute, v. 4, issue 1, Fall 1996; <http://hdl.handle.net/2027/spo.4750978.0004.110>
- <https://ilhantekelivakfi.org.tr/habitat-kutuphanesi/>
- <https://unhabitat.org/>
- Prof. Dr. Gürel Tüzün Habitat Arşivi.
- Suvakçı, Abdülsemal, *Türkiye Mühendislik Haberleri*, Mayıs 1995, 383, s. 21/15.

Görüşme yapılan kişiler

Abdullah Taygun Yavaşca, Ali Coşan, Arda Batu, Aslı Kurul Türkmen, Attila Köksal, Aygöl Fazlıoğlu, Ayşe Şerifoğlu, Bahadır Kaleağası, Barış Okur, Başak Demir, Bekir Ödemiş, Belma Üstünışık, Berna Ülman, Berrak Kutsoy, Bilge Erdölek Avcı, Bilge Turcan, Bora Caldu, Buğra Avcı, Burçak Alagök, Burçin Yıldiran, Cem Arslan, Cem Kınay, Civan Sözkese, Deniz Sungurlu, Derya Altun Erdem, Didem Karabuda, Dilara Gök, Dilara Sezgin, Dinçer Yılmaz, Duygu Güven, Ece Başay, Egemen Semih Sönmez, Elçin Önder, Elif Dağdeviren, Elif Kalan, Elif Memiş, Elif Yıldırım, Emine Erdem, Emre Erdoğan, Emre Koyuncu, Emre Özdemir, Ender Merter, Erdem Erkul, Erhan Erkut, Esra Aladağ, Fatih Görünü, Fatoş Karahasan, Fikret Toksöz, Furuzan Güyer, Gujan Şen, Gül Aslan, Gülcan Ergün, Gülden Yılmaz, Gülgönül Bozoğlu, Gürel Tüzün, Hande Yavaşca, Hansın Doğan, Hasan Basri Cihan, Hasan Süel, Hüseyin Üçpınar, Işıl Sümertaş, İtir Akdoğan, İçim Kavuklu, İlhan Ermiş, İsmail Gürleyik, İsmail Metin, Kayhan Çavuşoğlu, Kayhan Kavas, Kazım Hasırcı, Kenan Doğan, Levent Koç, Mehmet Buldurgan, Mehmet Gün, Melek Akın, Muhtesim Öger, Murat Başer, Mustafa Özer, Münteha Adalı, Naif Alibeyoğlu, Nazlı Altürk, Nesrin Serin, Nevzat Aydın, Nilüfer Devecigil, Nuran Talu, Nurdan Ertoğan, Oğuzhan Akacak, Oğuzhan Kayar, Okşan Öztürk, Onur Ünlü, Ozan Acar, Pamir Yörük, Pelin Ayan, Pelin Sarıkahya, Pınar Karadeniz, Rahim Aladağ, Sadun Emrealp, Seda Atabay, Selman Ergüder, Serdar Özyeşil, Serdil Demir, Serhat Özer, Sezai Hazır, Sibel Sezer, Şebnem Feriver, Şengül Akçar, Şeniz Ciritçi, Şeyhmus Yılmaz, Taha Aydoğmuş, Tuğba Çanşalı, Tuğçe Çiftçibaşı, Tuğşad Başer, Tunç Meriç, Uğurcan Top, Ulaş Bayraktar, Ulaş Tepe, Umut Süvari, Volkan Pek, Yağmur Kanbaş, Yasemin Uyar, Yenal Sümertaş, Yeşim Çelik Süzer, Yeşim Sevig, Zeren Erik, Zeynep Arslan, Zeynep Aydemir Koyuncu, Zeynep Keskin.

Habitat Derneği 1997 yılında tüzel kişiliğini kazandı. Ancak başlangıç tarihi 1996 yılındaki İstanbul Habitat II İnsan Yerleşimleri Zirvesi'ne, 1995 yılı sonlarına doğru konferans için sivil toplum çalışmalarını koordine etmek için kurulan Habitat II Ev Sahibi Komitesi'nin bir parçası olan Gençlik Kozası'nın oluşumuna ya da aynı yılın başlarında Kopenhag'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Zirvesi'nde bir araya gelen gençlik kuruluşlarının Habitat II'de güçlü bir gençlik katılımı sağlanmasına yönelik oluşturulan "Youth for Habitat II" uluslararası gençlik ağına kadar götürülebilir.

Bugün Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı bu büyük etkinliği yaşları itibarıyla bilmeyenler bilenleri çoktan geçtiyse de Habitat Derneği Türkiye açısından Birleşmiş Milletler'in bu uluslararası zirvesinin belki de en önemli çıktısı ya da etkisi olarak kabul edilebilir.

Henüz paydaş, yönetim, sürdürülebilirlik kavramlarının kalkınma dünyasında yepyeni olduğu hatta Non-Governmental Organization (NGO) teriminin Türkçeye nasıl çevrilmesi gerektiğinin tartışıldığı yıllarda başlayan 30 yıllık bir serüveni anlatıyor bu kitap.

Sürdürülebilir kalkınma amaçlarının başarılabilmesinde uluslararası metinlerde sıklıkla vurgulanan kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum ortaklıklarının da uygulamada ne demek olduğu da kitabın satırları arasında gizli. Kitabı okuduğunuzda Habitat Derneği'nin ilk günlerinden bu yana uyguladığı, güçlü ortaklıklar geliştirerek toplumun farklı kesimlerine ulaşmaya dayalı iş modelinin toplum üzerinde yüksek kalkınma etkileri elde edilmesini sağlarken bu ortaklıklara da anlam kazandırdığına tanık olacaksınız.

Bütün bunlar bir yana bu kitap bir sivil toplum kuruluşu kurmanın, onu büyütmenin ve sürdürülebilir kılmmanın yazılı bir tarihini içermektedir. Merak eden, öğrenmek ve anlamak isteyen herkese saygıyla sunarız.

Habitat Derneği

www.habitatdernegi.org

